BMT-nin Uкaq Hüquqlarē Bþyannamþsinin 50 illiyinþ,
Uкaq Hüquqlarē Konvensiyasēnēn 20 illiyinþ vþ
Azþrbaycanda ñUкaq iliònþ hþsr olunur

AZc RBAYCAN RESPUBLĶKASININ ĶNSAN HÜQUQLARI ÜZRc MÜVc KKĶLĶNĶN (OMBUDSMANIN)

UķAQ HÜQUQLARI ÜZRc ĶXTĶSASLAķMIķ ĶLK Mc RUZc SĶ

Bakē-2009

AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili (Ombudsman)

professor ELMĶRA SÜLEYMANOVANIN ümumi rDhbDrliyi ilD hazērlanmēKdēr

AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē
üzrD MüvDkkilinin (Ombudsmanēn) UKaq hüquqlarē
üzrD ixtisaslaKmēK ilk mDruzDsi.

MDruzD AzDrbaycanda 2009-cu il ñUKaq iliò çDrçivDsindD hazērlanmēK, BMT-nin UKaq Hüquqlarē BDyannamDsinin 50 illiyinD vD UKaq Hüquqlarē Konvensiyasēnēn 20 illiyinD hDsr olunmuKdur.

MDruzDdD uKaq hüquqlarēna dair dövlDt siyasDti, bu sahDdD beynDlxalq vD milli qanunvericilik, MüvDkkilin bu istiqamDtdD fDaliyyDti, uKaq hüquqlarēnēn etibarlē müdafiDsinD yönDlmiK tDklif vD tövsiyDlDri geniK yer almēKdēr.

K $\frac{1202041010}{36\text{-}09}$ qrifli nDKr

© AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkilinin (Ombudsmanēn) Aparatē - 2009

GiriK

UKaq hüquqlarē insan hüquqlarēnēn tDrkib hissDsi olsa da, bu hüquqlarēn xüsusi diqqDtD VD müdafiDyD ehtiyacē vardēr.

UKaqlarēn tDdricDn insan hüquqlarē obyektindDn, müstDqil Ķnsan hüquqlarē subyektinD çevrilmDsi VD hDm dövlDtin siyasDti, hDm dD ailDdD uKaqlarēn DN yaxKē maraqlarēnēn tDmin olunmasēnēn prioritet kimi tanēnmasē müKahidD olunur.

MDhz bu prinsiplDri NDZDRD alaraq, uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD qDbul olunmuK beynDlxalq VD dövlDtdaxili SDNDDdlDrin hazērlanmasēnda baza SDNDDdi rolunu oynayan BMT-nin 1959-cu il tarixli «UKaq Hüquqlarē BDyannamDsi» daha sonra 1989-cu il tarixli «UKaq Hüquqlarē Konvensiyasē» qDbul edilmiKdir.

Son illDr ölkDmizdD aparēlan sosial, iqtisadi VD hüquqi islahatlar NDticDsindD insan hüquqlarēnēn, o cümlDdDn uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi dövlDt siyasDtinin tDrkib hissDsi olmuKdur. Bu hüquqlarēn müdafiDsinD dövlDt tDminat verDrDk, bir sēra mühüm qanunlar, dövlDt proqramlarē qDbul edilmiK VD uĵurla icra edilmDkdDdir.

Hüquqi islahatlar NDticDsindD ölkDmizdD yeni bir qurum ï AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili (Ombudsman) tDsisatē yaradēlmēKdēr.

AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili (Ombudsman) respublikamēzda uKaq hüquqlarēnēn daha etibarlē tDmin olunmasē, müvafiq dövlDt qurumlarēnēn, yerli VD beynDlxalq tDKkilatlarēn SDylDrinin birlDKdirilmDsi, uKaqlara olan diqqDtin VD fDaliyyDtin artērēlmasē mDqsDdilD, eyni zamanda adē çDkilDn SDNDDdlDrin qDbul olunmasēnēn müvafiq olaraq 50 VD 20 illiyi münasibDtilD 2009-cu ilin ölkDdD «UKaq ili» elan edilmDsi ilD baĵlē ölkD PrezidentinD müraciDt ünvanlamēKdēr.

AzDrbaycan Respublikasēnēn Prezidenti CDnab Ķlham C liyevin 2008-ci il 22 dekabr tarixli 103 nömrDli SDrDncamēna DsasDn 2009-cu il ölkDmizdD «UKaq ili» elan edilmiKdir. Adē çDkilDn SDrDncamdan irDli gDlDn VDzifDlDrin hDyata keçirilmDsi,

uşaq hüquqlarının etibarlı müdafiə olunması və onların mənafeyinin üstün tutulması məqsədilə hazırlanan tədbirlər planına Müvəkkil tərəfindən müxtəlif sahələr üzrə təkliflər təqdim olunmuş və ölkə Prezidentinin 2009-cu il 18 fevral tarixli Sərəncamı ilə Tədbirlər Planı təsdiq edilmişdir. Bu plan üç milyona yaxın uşaqların hüquqlarının etibarlı müdafiəsinə və onların fundamental problemlərinin həll edilməsinə yönəlmişdir.

Müvəkkilin təşəbbüsü ilə tədbirlər planına uyğun olaraq bir sıra mühüm tədbirlər keçirilmişdir. Müvəkkilin ötən dövrdə həyata keçirdiyi fəaliyyətin ümumiləşdirilməsinə əsaslanan uşaq hüquqları üzrə ilk ixtisaslaşmış məruzəsi hazırlanmış, uşaqların vəziyyətinin daha da yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş təklif və tövsiyələrlə bağlı müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün Milli Məclisə, Nazirlər Kabinetinə, aidiyyatı nazirliklərə, komitələrə və digər səlahiyyətli orqanlara təqdim edilmişdir. Məruzənin hazırlanmasının əsas məqsədi ölkəmizdə uşaq hüquqlarının təmini vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, uşaq hüquqları ilə bağlı qanunvericiliyin və həlli vacib problemlərin təhlil edilməsi, pozulmuş hüquqların bərpası, bu hüquqların müdafiəsi və pozulmasının qarşısının alınmasının təmin edilməsi vəziyyətinin, bu sahədə Müvəkkil tərəfindən aparılmış işlər və həyata keçirilmiş tədbirlər haqqında məlumatların və tövsiyələrin verilməsindən ibarətdir.

Uşaq Hüquqları Konvensiyası uşaq hüquqları sahəsində qəbul edilmiş sənədlər sırasında ən dolğun və kamil sənəddir. Eyni zamanda, digər sənədlərdən, o cümlədən Uşaq Hüquqları Bəyannaməsindən mühüm fərqi ondan ibarətdir ki, Konvensiya iştirakçı dövlətlərin üzərinə hüquqi cəhətdən məcburi öhdəlik qoyur. İştirakçı dövlətlərin sayına görə bu, BMT-nin ən çox ratifikasiya edilmiş konvensiyasıdır. Demək olar ki, bütün dünya dövlətləri (ABŞ və Somalidən başqa) Uşaq hüquqları Konvensiyasını ratifikasiya etmişdir. Bu fakt özü-özlüyündə uşaq hüquqlarının qorunmasına dünya ictimaiyyətinin yüksək əhəmiyyət verməsini sübut edir.

Azərbaycanda da Konvensiyanın əsas prinsipləri dövlət siyasəti səviyyəsində tanınır, tətbiq edilir və daim təkmilləşir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında uşaqların hüquq və mənafeyi müdafiə olunur, bu hüquqlara dövlət tərəfindən təminat verilir.

İnanıram ki, məruzədə uşaq hüquqlarının müdafiəsi və təmin edilməsi sahəsində əks olunmuş problemlər və tövsiyələr müvafiq dövlət qurumları tərəfindən öyrəniləcək, uşaq hüquqlarının daha etibarlı müdafiəsi naminə dövlət qurumlarının, beynəlxalq təşkilatların və qeyri-hökumət təşkilatlarının birgə əməkdaşlığı və səyləri nəticəsində mövcud problemlər aradan qaldırılacaqdır.

Professor Elmira Süleymanova

Azərbaycan Respublikasının
İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili
(Ombudsman)

UKaq hüquqlarē sahDsindD qanunvericilik

UKaq hüquqlarēnēn insan hüquqlarēnēn tDrkib hissDsi olmasēna baxmayaraq, uKaqlarēn xüsusi müdafiDYD ehtiyacē olduĵu NDZDRD alēnaraq, 1959-cu ildD BMT-nin UKaq Hüquqlarē BDyannamDsi qDbul edilmiK VD 2009-cu ildD bu SDNDdin qDbul olunmasēnēn 50 ili tamam olur. BDyannamD tövsiyD xarakteri daKēdēĵē üçün ölkDlDr üzDrinD öhdDlik qoyan hüquqi qüvVDYD malik SDNDdin qDbul edilmDSinD ehtiyac duyulurdu. MüzakirDlDrdDn sonra, 1989-cu ildD BMT-nin UKaq Hüquqlarē Konvensiyasē qDbul edildi ki, bu SDNDdin 20 illiyi bu il bütün dünyada qeyd olunur.

UKaq Hüquqlarē Konvensiyasē uKaq hüquqlarē sahDsindD DVVDllDr qDbul edilmiK SDNDdlDrlD müqayisDdD Dn dolĵun VD bu hüquqlarēn beynDlxalq hüquq normalarē qüvVDsinD mindirildiyi ilk SDNDddir. ĶKtirakçē dövlDtlDrin sayēna görD bu, BMT-nin Dn çox ratifikasiya edilmiK konvensiyasēdēr. ĶKi ölkDdDn baKqa (ABĶ VD Somali) bütün dünya dövlDtlDri UKaq Hüquqlarē Konvensiyasēnē qēsa müddDtdD ratifikasiya etmiKlDr. Bu fakt özü-özlüyündD uKaq hüquqlarēnēn qorunmasēna dünya ictimaiyyDtinin böyük DHDmiyyDt verdiyini sübut edir.

AzDrbaycanēn uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD iKtirakçēsē olduĵu beynDlxalq müqavilDlDrin milli qanunvericilikdD tDsbiti istiqamDtindD bir sēra islahatlar hDyata keçirilmiKdir.

UKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD AzDrbaycan Respublikasē aKaĵēdakē beynDlxalq müqavilDlDRD o cümlDdDn 1992-ci ildD UKaq Hüquqlarē Konvensiyasēna VD 2002-ci ildD onun C lavD Protokollarēna, BC T-in «UKaqlarēn kDnd tDSDrrüfatē sahDsindD iKD qDbul olunmasēnēn minimal yaK hDddi haqqēnda», «YeniyetmDlDrin donanmada kömür yüklDYDn VD ya ocaqçē kimi iKlDMDSinD icazD verilmDsi üçün minimum yaK hDddi haqqēnda», «GDmilDrdD çalēKan uKaqlarēn VD yeniyetmDlDrin mDcburi tibbi müayinDsi haqqēnda», «DDnizdD iKD qDbul etmDk üçün uKaqlara münasibDtdD minimum yaK hDddi haqqēnda», «SDnayedD iKD qDbul etmDk üçün uKaqlara münasibDtdD minimum yaK hDddi haqqēnda»,

«Qeyri-sənaye işlərində uşaqlara münasibətdə minimum yaş həddi haqqında», «Sənayedə uşaqların və yeniyetmələrin tibbi müayinəsi haqqında», «Qeyri-sənaye işlərində uşaqların və yeniyetmələrin tibbi müayinəsi haqqında», «Qeyri-sənaye işlərində uşaqların və yeniyetmələrin gecə əməyinin məhdudlaşdırılması haqqında», «Sənayedə yeniyetmələrin gecə əməyi haqqında» Konvensiyalarına, 5 oktyabr 1975-ci il tarixli «Nikahdankənar uşaqların hüquqi statusu haqqında» Avropa Konvensiyasına qoşulmuş və milli qanunvericiliyin müvafiq sahəsinin təkmilləşdirilməsinə mühüm təkan verilmişdir.

Respublikamızın Konstitusiyasında da (maddə: 12, 17, 25, 27, 42 və s.) uşaqların hüquq və mənafeyi müdafiə olunur, bu hüquqlara dövlət tərəfindən təminat verilir. Ölkəmizin uşaq hüquqlarının müdafiəsi sahəsində iştirakçısı olduğu beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq milli qanunvericilik sistemində bir sıra hüquqi islahatlar həyata keçirimişdir.

Belə ki, 19 may 1998-ci il tarixdə «Uşaq hüquqları haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Bu Qanun Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Uşaq Hüquqları Bəyannaməsinə, Uşaq Hüquqları Konvensiyasına və digər beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasında uşaqların hüquq və azadlıqlarını, uşaqlar barəsində dövlət siyasətinin əsas prinsiplərini, onların müdafiəsi sahəsində dövlət orqanlarının, digər hüquqi və fiziki şəxslərin vəzifələrini müəyyən edir.

Azərbaycan Respublikası insan alveri ilə mübarizə və bu problemin müxtəlif aspektlərini əhatə edən bir sıra beynəlxalq sənədlərə qoşulmuşdur. Məsələn, ölkəmiz Uşaq hüquqları Konvensiyasına və həmin Konvensiyaya dair uşaq alverinə, uşaq fahişəliyi və uşaq pornoqrafiyası ilə əlaqədar Fakultativ Protokola qoşulmuş, BMT-nin Transmilli Mütəşəkkil Cinayətkarlığa qarşı Konvensiyası və bu konvensiyaya əlavə protokollar isə Milli Məclis tərəfindən artıq ratifikasiya edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində yetkinlik yaşına çatmayan şəxslərin işə qəbulu, istirahət hüququ, iş vaxtının

müddDti vD DmDyin mühafizDsi ilD baĵlē müddDalar tDsbit olunmuKdur. Bundan Dlavd, AzDrbaycan Respublikasēnēn AilD MDcDllDsindD uKaqlarēn valideynlDrD vD valideynlDrin uKaqlara münasibDtdD hüquq vD vDzifDlDri haqqēnda müddDalar tDsbit olunmuKdur.

2009-cu il 18 mart tarixindD AzDrbaycan Respublikasēnēn Konstitusiyasēna Dlavd vD dDyiKikliklDrin edilmDsi mDqsDdilD keçirilmiK ümumxalq sDsvermDsi (referendum) nDticDsindD ölkDmizin C sas Qanununa insan hüquqlarēnēn, o cümlDdDn uKaq hüquqlarēnēn tDmini baxēmēndan mühüm normalar Dlavd edilmiKdir. BelD ki, Konstitusiyanēn 17-ci maddDsinD valideynlDri vD ya qDyyumlarē olmayan, valideyn qayĵēsēndan mDhrum olan uKaqlarēn dövlDtin himayDsindD olmasē, uKaqlarē onlarēn hDyatēna, saĵlamlēĵēna vD ya mDnDviyyatēna tDhlükD törDdD bilDn fDaliyyDtD cDlb edilmDsinin, o cümlDdDn 15 yaKēna çatmayan uKaqlarēn iKD götürülmDsinin qadaĵan edilmDsi, uKaq hüquqlarēnēn hDyata keçirilmDsinD dövlDt tDrDfindDn nDzarDt edilmDsi ilD baĵlē mühüm müddDalar daxil edilmiKdir.

AzDrbaycan Respublikasēnēn Prezidentinin 28 dekabr 2006-cē il tarixli SDrDncamē ilD Ķnsan Hüquqlarē üzrD Milli FDaliyyDt Planēnēn qDbul edilmDsi uKaq hüquqlarēnēn sDmDrDli KDkildD hDyata keçirilmDsinD böyük tövhD vermDkdDdir. QDbul edilmiK planda digDr Konvensiyalarla yanaKē, UKaq Hüquqlarē haqqēnda Konvensiyadan da irDli gDlDn öhdDliklDrin tam yerinD yetirilmDsi vD hDmin sDnDdlDrD riayDt olunmasēnēn tDmin edilmDsi xüsusi bDnd kimi qeyd olunmuKdur.

AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili vD uKaq hüquqlarē

AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkilinin (Ombudsmanēn) fDaliyyDtinin Dsas istiqamDtlDrindDn biri dD uKaq hüquqlarēnēn tDmin edilmDsi vDziyyDtinin öyrDnilmDsi vD müdafiDsi, pozulmuK hüquqlarēn bDrpasēndan ibarDtdir. UKaq

hüquqlarēnēn müdafiᴅsi vᴅ tᴅbliĵi, onlarēn problemlᴅrinin hᴅll edilmᴅsi sahᴅsindᴅ fᴅaliyyᴅtin ᴅlaqᴅlᴅndirilmᴅsi mᴅqsᴅdilᴅ Müvᴅkkil fᴅaliyyᴅtᴅ baĸladēĵē gündᴅn uĸaq hüquqlarē üzrᴅ müĸavir tᴅyin etmiĸdir. Xüsusilᴅ qeyd edilmᴅlidir ki, daha sonra Müvᴅkkilin Regional Mᴅrkᴅzlᴅrinin rᴅhbᴅrlᴅri dᴅ uĸaq hüquqlarē üzrᴅ ᴅlaqᴅlᴅndirici ĸᴅxs kimi tᴅyin olunmuĸlar.

Müvᴅkkilᴅ uĸaqlarēn hüquqlarēnēn pozulmasē ilᴅ baĵlē ünvanlanmēĸ ĸikayᴅtlᴅr tᴅhlil edilir, hᴅmin hüquqlarēn bᴅrpasē istiqamᴅtindᴅ iĸlᴅr görülür.

Uĸaqlarēn problemlᴅri, onlarēn hüquqlarēnēn vᴅ qanuni maraqlarēnēn müdafiᴅsi, uĸaq hüquqlarēna dair maariflᴅndirmᴅ iĸlᴅri Müvᴅkkilin fᴅaliyyᴅtᴅ baĸladēĵē ilk günlᴅrdᴅn diqqᴅt mᴅrkᴅzindᴅ olmuĸdur. Müvᴅkkil BMT-nin ñUĸaq hüquqlarē haqqēndaò Konvensiyasēnēn vᴅ ñUĸaq hüquqlarē haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasē Qanununun hᴅyata keçirilmᴅsi, insan hüquqlarē sahᴅsindᴅ maariflᴅndirmᴅ iĸinin geniĸlᴅndirilmᴅsi mᴅqsᴅdilᴅ hüquqi maariflᴅndirmᴅ iĸinᴅ böyük diqqᴅt yetirilmiĸ, uĸaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsi ilᴅ baĵlē bir çox tᴅdbirlᴅr hᴅyata keçirmiĸdir. Tᴅbliĵat mᴅqsᴅdi ilᴅ uĸaqlar, valideynlᴅr vᴅ uĸaqlarla iĸlᴅyᴅn tᴅĸkilatlarēn nümayᴅndᴅlᴅri üçün seminarlar, treninqlᴅr vᴅ digᴅr tᴅdbirlᴅr keçirilmiĸdir. Bakē ĸᴅhᴅrinin bir sēra orta ümumtᴅhsil mᴅktᴅblᴅrindᴅ, uĸaq evlᴅrindᴅ vᴅ internat mᴅktᴅblᴅrindᴅ Ombudsman tᴅsisatēnēn ᴅmᴅkdaĸlarē tᴅrᴅfindᴅn çoxsaylē tᴅlimlᴅr keçirilmiĸdir. Bundan baĸqa çadēr ĸᴅhᴅrciklᴅrindᴅ mᴅskunlaĸmēĸ qaçqēn vᴅ mᴅcburi köçkün uĸaqlar vᴅ ᴄdliyyᴅ Nazirliyinin Tᴅrbiyᴅ müᴅssisᴅsindᴅ mᴅhkum uĸaqlar üçün maariflᴅndirmᴅ tᴅdbirlᴅri keçirilmiĸdir.

Müvᴅkkil müntᴅzᴅm olaraq, xüsusᴅn ᴅlamᴅtdar günlᴅrdᴅ ᴅhalinin daha çox ehtiyaclē tᴅbᴅqᴅlᴅrinᴅ, o cümlᴅdᴅn valideyn himayᴅsindᴅn mᴅhrum olmuĸ uĸaqlara, yetkinlik yaĸēna çatmamēĸ mᴅhkumlara baĸ çᴅkir, onlarēn vᴅziyyᴅti, problemlᴅri ilᴅ maraqlanēr.

Ķnsan hüquqlarēnēn o cümlᴅdᴅn uĸaq hüquqlarēnēn mᴅktᴅblᴅrdᴅ tᴅdrisi ilᴅ baĵlē Müvᴅkkilin tᴅĸᴅbbüsü ilᴅ Tᴅhsil

nazirliyi ilə birgə pilləli təhsil üzrə tədbirlər planı hazırlanaraq təsdiq edilmiş və artıq tətbiq olunmaqdadır.

Azərbaycan Respublikası BMT-nin Uşaq Hüquqları Konvensiyasına qoşulduqdan sonra BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinə ölkədə bu sahədə həyata keçirilmiş fəaliyyət, əldə olunmuş nailiyyətlər və mövcud problemlər haqqında dövrü məruzələr təqdim edir. Azərbaycan hökumətinin BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinə təqdim etdiyi son məruzəsi üzrə 2006-cı ilin yanvar ayında Komitənin tövsiyələrində deyilir: «Komitə tövsiyə edir ki, tərəfdaş dövlət Komitənin uşaq hüquqlarının qorunması və yayılması üzrə müstəqil milli insan hüquqları institutlarının rolu haqqındakı 2 saylı Ümumi Rəyini nəzərə alaraq, Ombudsman Aparatının tərkibində uşaq hüquqları üzrə əlahiddə komissar vəzifəsi, yaxud uşaq hüquqları üzrə xüsusi bölmə və ya şöbə təsis etsin. Daha sonra, bu bölmə lazımi insan və maliyyə resursları ilə təmin edilərək uşaqlar üçün həssas məsələlərə dair onların şikayətlərinə baxılması və Konvensiya üzrə qəbul edilmiş hüquqların pozulmasına görə operativ şəkildə kompensasiyaların təmin olunması vəzifələrini yerinə yetirilməlidir».

BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinin 2006-cı ildə Azərbaycan hökumətinə təqdim etdiyi yuxarıda qeyd olunan tövsiyəsini nəzərə alaraq, UNİCEF-in maliyyə dəstəyi ilə 2006-cı ildə Müvəkkil yanında Uşaq Hüquqları Mərkəzi yaradılmışdır. Mərkəz tərəfindən uşaq hüquqlarının qorunması, Müvəkkilin uşaq hüquqlarına dair qəbul etdiyi şikayətlərin təhlili, BMT-nin Uşaq Hüquqları Konvensiyasının və milli qanunvericiliyin həyata keçirilməsinin monitorinqi, yaş və cins amilləri nəzərə alınaraq uşaq hüquqlarının tədrisi üzrə müvafiq modulların və proqramların hazırlanması, uşaq hüquqları ilə bağlı maarifləndirmə işinin gücləndirilməsi, KİV-də uşaq hüquqlarının pozulması hallarını əks etdirən məlumatların monitorinqinin aparılması, dövlət müəssisələrində (uşaq evlərində, internat məktəblərində, polis şöbələrində və qanunla münaqişədə olan uşaqların saxlandığı müəssisələrdə) uşaqlara qarşı baş verən

zorakēlēq hallarēnēn arakdērēlmasē, uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsinD dair beynDlxalq tDcrübDnin öyrDnilmDsi, habelD digDr vDzifDlDrin hDyata keçirilmDsi nDzDrdD tutulmuKdur.

Müvdkkil ümumilikdD uKaq hüquqlarēnēn etibarlē müdafiDsi üçün DsasDn aKaĵ ēdakē istiqamDtlDrdD fDaliyyDt göstDrir.

- UKaqlarēn vDziyyDtinin monitorinqi;
- UKaq hüquqlarēna dair milli qanunvericiliyin tDkmillDKdirilmDsi üçün tDkliflDrin hazērlanmasē;
- Bu sahDdD fDaliyyDt göstDrDn dövlDt qurumlarē, qeyri-hökumDt tDKkilatlarē vD beynDlxalq tDKkilatlarla DmDkdaKlēq;
- MaariflDndirmD tDdbirlDrinin hDyata keçirilmDsi;

Müvdkkil bütün dünyada qeyd olunacaq UKaq Hüquqlarē Konvensiyanēn 20 illiyi ilD baĵ lē Respublikamēzda uKaq hüquqlarēnēn daha etibarlē tDmin olunmasē, müvafiq dövlDt qurumlarēnēn, yerli vD beynDlxalq tDKkilatlarēn sDylDrini birlDKdirmDsi, uKaqlara olan diqqDtin vD fDaliyyDtin artērēlmasē mDqsDdilD 2009-cu ilin ölkDdD ñUKaq iliò elan edilmDsi ilD baĵ lē ölkD PrezidentinD müraciDt etmiKdir. AzDrbaycan Respublikasēnēn Prezidenti CDnab ĶLHAM C LĶYEVĶN 22 dekabr 2008-ci il tarixli SDrDncamēna DsasDn 2009-cu il ñUKaq iliò elan edilmiKdir. Prezidentin müvafiq sDrDncamēndan irDli gDlDn vDzifDlDrin hDyata keçirilmDsi, uKaq hüquqlarēnēn etibarlē müdafiD olunmasē vD onlarēn mDnafeyinin üstün tutulmasē mDqsDdilD hazērlanan tDdbirlDr planēna Müvdkkil tDrDfindDn müxtDlif sahDlDr üzrD tDkliflDri tDqdim edilmiK vD ölkD Prezidentinin 2009-cu il 18 fevral tarixli SDrDncamē ilD tDdbirlDr planē tDsdiq edilmiKdir.

XüsusilD qeyd edilmDlidir ki, AzDrbaycan HökumDtinin, HeydDr C liyev Fondunun vD UNĶCEF-in dDstDyi ilD ñUKaq iliò çDrçivDsindD Gülüstan sarayēnda keçirilDn ñAzDrbaycanda uKaqlarēn müdafiDsi üzrD milli konfransòda UNESCO vD ĶSESCO-nun XoKmDramlē sDfiri, HeydDr C liyev Fondunun Prezidenti, ölkDmizin Birinci Xanēmē, MillDt vDkili Mehriban xanēm

C liyevanēn çēxēKē respublikamēzda uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD gDlDCDkdD görülDCDk mühüm istiqamDtlDri müDyyDnlDKdirmiKdir.

MüvDkkil bu il çDrçivDsindD BMT-nin UKaqlara ñHDò Deyin kampaniyasēnēn 10 addēmēndan olan - ñUKaqlarē dinlDyDk, onlarēn iKtirakēnē tDmin edDkò devizi ilD 20 oktyabr-20 noyabr 2009-cu il tarixlDrindD respublikamēzda UKaq Hüquqlarē Aylēĝē keçirmDk tDKDbbüsünü irDli sürmüKdür. Aylēq çDrçivDsindD Ombudsman tDsisatē vD Regional MDrkDzlDri, müvafiq dövlDt qurumlarē, yerli icra hakimiyyDti orqanlarē tDrDfindDn ali vD orta mDktDblDrdD, uKaq evlDri vD internat mDktDblDrindD uKaq hüquqlarē, erkDn nikah, uKaqlara qarKē zorakēlēĝēn aradan qaldērēlmasē, reproduktiv saĝlamlēq vD saĝlam hDyat tDrzi mövzularēnda seminarlar, dDyirmi masa müzakirDlDri tDKkil edilmiK, rDsm, inKa müsabiqDlDri, DdDbi-bDdii tDdbirlDr keçirilmiKdir.

HDmçinin, Aylēq çDrçivDsindD Ombudsman tDsisatē BMT-nin Ķctimai Ķnformasiya Departamentinin (UNDPĶ) AzDrbaycan nümayDndDliyi ilD birlikdD 20 noyabr DrDfDsindD bir sēra tDdbirlDr keçirmiKdir.

17 noyabr tarixdD MüvDkkil UKaq TDrbiyD MüDssisDsindD olan uKaqlarla görüKmüK, onlara hüquqlarēnē izah etmiK, mövcud problemlDri ilD maraqlanmēK vD hDlli istiqamDtindD tDdbirlDr görmüKdür. HDmçinin, UNDPĶ AzDrbaycan nümayDndDliyinin rDhbDri dD iKtirak etmiK, uKaq hüquqlarē üzrD uKaqlarla söhbDt aparmēKdēr.

Bununla yanaKē, 19 noyabr tarixindD Aylēĝēn yekunu olaraq ñAtatürkò mDrkDzindD tDdbir keçirilmiK, paytaxt vD regionlardan daxil olan ñUKaq hüquqlarē hamē üçünò mövzusunda jurnalist yazēlarē vD ñBizim hüquqlarēmēzò mövzusunda uKaq rDsmlDri müsabiqDlDrinin qaliblDri sertifikat vD hDdiyyDlDrlD mükafatlandērēlmēKdēr.

Eyni zamanda, MüvDkkil dövlDt qurumlarē, rayon icra hakimiyyDtlDri, bDlDdiyyDlDr vD uKaqlar arasēnda ötDn 20 ildD görülDn iKlDr vD gDlDCDk 20 il üçün arzuolunan tDdbirlDrin

müDyyDnlDKdirilmDsi mDqsDdilD sorĵ ular keçirilmiK vD nDticDlDr ümumilDKdirilmiKdir.

Sorĵ ularēn tDhlili göstDrdi ki, son 20 ildD Konvensiyalarēn ratifikasiya edilmDsi, qanunvericiliyin tDkmillDKdirilmDsi, yeni tDhsil ocaqlarēnēn, xDstDxanalarēn vD diaqnostika mDrkDzlDrinin, olimpiya mDrkDzlDrinin, istirahDt mDrkDzlDrinin tikilmDsi, ödDniKsiz icbari tDhsilin tDtbiqi, mDcburi köçkünlDrin çadēr düKDrgDlDrindDn yeni salēnmēK qDsDbDlDrD köçürülmDsi, yeni tDsisatlarēn yaradēlmasē, üçrDqDmli qaynar xDtt xidmDtinin yaradēlmasē respublikamēzda uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsinD xidmDt edDn Dn vacib tDdbirlDr kimi qeyd olunmuKdur. Eyni zamanda, gDlDcDk 20 ildD ölkDmizdD qanunvericilik bazasēnēn daha da tDkmillDKdirilmDsi, uKaqlar üçün istirahDt vD DylDncDli mDrkDzlDrinin tikilmDsi, uKaq yaradēcēlēēq müDssisDlDrinin KDbDkDsinin geniKlDndirilmDsi, uKaq vD gDnclDrin ictimai hDyatda iKtirakçēlēēq vD tDmsilçilik mDsDlDlDrinin artērēlmasē, MüDssisDlDrdD yaKayan valideyn himayDsindDn mDhrum olan uKaqlarēn müDssisDdDn çēxdēēqdan sonra iKlD vD yaKayēK yeri ilD tDmin olunmasē, Yuvenal Ddliyyə islahatlarēnēn inkiKaf etdirilmDsi, UKaqlara qarKē zorakēlēēq törDdDnlDrD, uKaq alveri, uKaq pornoqrafiyasē ilD mDKĵ ul olan, uKaqlarē cinsi istismara mDruz qoyan KDxslDrD qarKē qanunvericiliyin sDrtlDKdirilmDsi vD digDr tDdbirlDrin hDyata keçirilmDsi uKaq hüquqlarēnēn etibarlē müdafiD olunmasēna KDrait yaradacaqdēr.

Bu sorĵ ularda ümumi fikir belD olmuKdur ki, ölkDmizdD CDnab Prezident Ģlham Dliyev tDrDfindDn bu ilin ñUKaq iliò elan olunmasē dövlDt qurumlarē, yerli icra hakimiyyDti orqanlarēnēn uKaqlara diqqDtin cDlb edilmDsinD, onlarēn iKinin tDkmillDKdirilmDsinD, bütün KDhDr vD rayonlarda uKaqlarēn özlDrinin iKtirakē ilD tDdbirlDrin keçirilmDsinD, uKaqlarēn problemlDrinin hDll edilmDsinD KDrait yaratmēKdēr.

MüvDkkilin tDklifi nDzDrD alēnaraq, ölkD Parlamentinin 20 noyabr tarixindD keçirilDn ñUKaq hüquqlarēò üzrD Plenar sessiyasēnda uKaqlarēn özlDrinin dD bilavasitD iKtirakē ilD uKaqlarēn vDziyyDti müzakirD olunmuKdur. HDmin sessiyada MüvDkkil

ölkDmizdD uKaq hüquqlarēnēn vDziyyDti vD Ombudsmanēn bu sahDdD fDaliyyDti ilD DlaqDdar mDruzD ilD çēxēK etmiKdir. Eyni zamanda, Milli MDclisin Sosial siyasDt komitDsinin sDdri, UNĶCEF-in AzDrbaycandakē nümayDndDsi, UKaq parlamentinin sDdri mDruzD söylDmiK, Parlamentin komitD sDdrlDri vD digDr deputatlar, AilD, Qadēn vD UKaq ProblemlDri üzrD DövlDt KomitDsinin, AzDrbaycana BirgD Yardēm TDKkilatēnēn nümayDndDlDri vD b. müzakirD olunan mDsDlD ilD baĵlē çēxēK etmiKlDr.

Bu mötDbDr tDdbirin keçirilmDsi uKaq hüquqlarē sahDsindD proqramlarēn hazērlanmasēna, qanunvericiliyin tDkmillDKdirilmDsinD vD digDr islahatlarēn aparēlmasēna KDrait yaradacaqdēr.

TDhsil hüququnun tDmini

AzDrbaycan Respublikasē Konstitusiyasēnēn 42-ci maddDsindD tDsbit edilmiKdir ki, hDr bir vDtDndaKēn tDhsil almaq hüququ vardēr, dövlDt pulsuz, icbari, ümumi, orta tDhsil almaq hüququnu tDmin edir, tDhsil sistemindD dövlDt tDrDfindDn nDzarDt edilir vD maddi vDziyyDtindDn asēlē olmayaraq istedadlē KDxslDrin tDhsili davam etdirmDsinD dövlDt tDminat verir, eyni zamanda dövlDt minimum tDhsil standartlarēnē müDyyDn edir. Eyni zamanda, UKaq Hüquqlarē Konvensiyasēnda da uKaĵēn tDhsil hüququnun tDmin olunmasē vD tDhsilin mDqsDdlDri qeyd edilmiKdir. HDmçinin, UKaq Hüquqlarē haqqēnda qanunda da uKaĵēn tDhsil hüququ vD uKaqlarēn icbari ümumi orta tDhsildDn yayēndērēlmasē qadaĵan olduĵu tDsbit olunmuKdur.

TDhsil sistemi bütün mDrhDlDlDrdD müstDqil düKüncD tDrzinin vD hDyata demokratik baxēKlarēn formalaKdērēlmasēna doĵru istiqamDtlDndirilmDlidir. ÖlkDmizdD bu il TDhsil haqqēnda qanunun qDbul olunmasē uKaqlarēn keyfiyyDtli tDhsil hüququnun tDmin olunmasēna öz tövhDsini verDcDk, bu sahDdD yaranan bir sēra

mühüm vᴅ fundamental problemlᴅrin hᴅll edilmᴅsinᴅ vᴅ islahatlarēn hᴅyata keçirilmᴅsinᴅ ᴋᴅrait yaradacaqdēr.

Orta vᴅ peᴋᴅ tᴅhsili müᴅssisᴅlᴅrindᴅ müxtᴅlif fᴅnlᴅrin tᴅdrisi ᴋagirdlᴅrin gᴅlᴅcᴅkdᴅ istehsalda iᴋtirakē ilᴅ tᴅhsili davam etdirmᴅsi arasēnda seçim aparmaĵa imkan yaratmalēdēr.

Mᴅktᴅb mᴅzunlarēnēn tᴅdris planēnda nᴅzᴅrdᴅ tutulmuᴋ biliklᴅrᴅ tam sᴅviyyᴅdᴅ yiyᴅlᴅnmᴅsinᴅ görᴅ cᴅmiyyᴅt qarᴋēsēnda cavabdehdir. Tᴅhsil sistemindᴅ geniᴋ islahatlar aparēlmaqla onun bütün növlᴅrinin bᴅrabᴅr qiymᴅtlᴅndirilmᴅsi vᴅ seçmᴅkdᴅ inkiᴋaf prinsipi ᴅsas götürülmᴅklᴅ nᴅticᴅyᴅ diqqᴅt yetirilmᴅlidir.

2001-ci ildᴅ qᴅbul olunmuᴋ ñSaĵlamlēq imkanlarē mᴅhdud ᴋᴅxslᴅrin tᴅhsili (xüsusi tᴅhsil) haqqēnda Azᴅrbaycan Respublikasē qanunuònda saĵlamlēq imkanlarē mᴅhdud ᴋᴅxslᴅrin tᴅhsili vᴅ onlarēn hüquqlarēnēn qorunmasē öz ᴅksini tapmēᴋdēr. Eyni zamanda, Nazirlᴅr Kabinetinin qᴅrarē ilᴅ tᴅsdiq edilmiᴋ ñAzᴅrbaycan Respublikasēnda xüsusi qayĵēya ehtiyacē olan (saĵlamlēq imkanlarē mᴅhdud) uᴋaqlarēn tᴅhsilinin tᴅᴋkili üzrᴅ Ķnkiᴋaf Proqramēò (2005 ï 2009-cu illᴅr) ilᴅ tᴅsdiq edilmiᴋdir. Yasamal, Sᴅbail, Xᴅtai, Binᴅqᴅdi, Qaradaĵ, Nᴅrimanov rayonlarēnda, Yevlax, Sumqayēt, Mingᴅçevir ᴋᴅhᴅrlᴅrindᴅ saĵlamlēq imkanlarē mᴅhdud olan uᴋaqlarēn saĵlam uᴋaqlarla birgᴅ tᴅhsili üzrᴅ, eksperiment qaydasēnda inkluziv tᴅlimᴅ baᴋlanēlmēᴋ, bu sahᴅdᴅ müᴅyyᴅn müsbᴅt nᴅticᴅlᴅr ᴅldᴅ edilmiᴋdir. Lakin, bu il proqramēn bitmᴅsini nᴅzᴅrᴅ alaraq, müvafiq tᴅdbirlᴅrin görülmᴅsi ilᴅ baĵlē yeni tᴅkliflᴅr paketinin hazērlanaraq, hökumᴅtᴅ tᴅqdim edilmᴅsi vacibdir.

Azᴅrbaycan iqtisadiyyatēnēn inkiᴋaf strategiyasē, ölkᴅmizdᴅ informasiya cᴅmiyyᴅtinin bᴅrqᴅrar olmasē zᴅrurᴅti vᴅ müasir elmi texnologiyalarēn mᴅnimsᴅnilmᴅsi ilᴅ baĵlē mᴅsᴅlᴅlᴅr tᴅhsil sisteminin keyfiyyᴅtcᴅ yaxᴋēlaᴋdērēlmasēnē, mᴅzmunca müasirlᴅᴋdirilmᴅsini tᴅlᴅb edir. Azᴅrbaycan Respublikasē Prezidentinin «Azᴅrbaycan Respublikasēnda ümumtᴅhsil mᴅktᴅblᴅrinin informasiya vᴅ kommunikasiya texnologiyalarē ilᴅ tᴅminatē Proqramēnēn (2005-2007-ci illᴅr) tᴅsdiq edilmᴅsi haqqēnda» 2004-cü il 21 avqust tarixli sᴅrᴅncamēnēn icrasē ilᴅ

baĵ lē araĸdērmalar, orta mDktDb ĸagirdlDrinin müxtDlif beynDlxalq fDnn olimpiadalarēnda medallar qazanmasē VD ali mDktDblDrD qDbul imtahanlarē zamanē nümayiĸ etdirdiklDri bilik SDviyyDsi göstDrir ki, ölkDnin bir sēra ümumtDhsil mDktDblDrindD günün tDlDblDrinD cavab verDn innovativ tDhsil üsullarēnēn inkiĸaf etdirilmDsi üçün müasir tDhsil mühiti formalaĸmaqdadēr.

C gDr bir neçD il bundan DVVDl 1000 ĸagirdD bir kompyuter düĸürdüSD, indi ölkD üzrD 27-29 ĸagirdD bir kompyuter düĸür. Bu siyasDtin uĵ urla davam etdirilmDsi VD bunun NDticDsindD gDlDCDkdD hDr ĸagirdD kompyuterin verilmDsi planlaĸdērēlēr.

GDnc NDSlD fundamental biliklDrin DSaslarēnē yeni üsullarla aĸēlayan, AzDrbaycan dili, DdDbiyyatē VD tarixinin, xarici dillDrin tDdrisindD nailiyyDtlDr qazanan, informasiya texnologiyalarēnēn mDnimsDdilmDsi, ĸagirdlDrin VDtDnpDrVDrlik ruhunda tDrbiyDsi iĸindD yüksDk NDticDlDr DldD edDn ümumtDhsil mDktDblDrinin VD müDllimlDrin fDaliyyDtini qiymDtlDndirmDk MDqSDdi ilD ñC n yaxĸē ümumtDhsil mDktDbi VD DN yaxĸē müDllim mükafatlarēnēn tDSis edilmDsi haqqēnda» AzDrbaycan Respublikasē Prezidentinin 2007-ci il 4 sentyabr tarixli SDrDncamē ilD müasir tDlim texnologiyalarē VD üsullarē üzrD kompleks tDdbirlDri, o cümlDdDn innovativ tDhsil proqramlarēnē hDyata keçirDn, keyfiyyDt göstDricilDri ilD fDrqlDnDn ümumtDhsil mDktDblDri üçün 2007-2008-ci tDdris ilindDn baĸlayaraq, hDr tDdris ilindD bir dDfD olmaqla müsabiqD DSasēnda 50 DN yaxĸē ümumtDhsil mDktDbinin hDr birinD innovativ tDhsil üsullarēnēn inkiĸaf etdirilmDsi üçün 10.000 manat VD 100 DN yaxĸē müDllimin hDr birinD 5.000 manat mDblDĵ indD birdDfDlik mükafatēn tDSis edilmDsi bu istiqamDtdD atēlmēĸ mühüm addēmlardandēr.

DövlDt siyasDtinin prioritet istiqamDti kimi ölkDmizdD tDhsilin daim diqqDt mDrkDzindD olmasē xüsusi DhDmiyyDt daĸēmaqdadēr.

MDqSDdli proqramlar çDrçivDsindD ölkDdD tDhsil sahDsindD islahatlar hDyata keçirilir VD onun maddi-texniki bazasē möhkDmlDndirilir. DövlDtin tDhsil konsepsiyasēna uyĵ un olaraq respublikanēn bütün regionlarēnda yeni mDktDblDrin tikilmDsi,

mövcud mᴅktᴅblᴅr üçün ᴅlavᴅ korpuslarēn inᴋasē, onlarēn ᴅsaslē tᴅmiri geniᴋ vüsᴅt almēᴋdēr. Hᴅmin müᴅssisᴅlᴅrin müasir avadanlēqlarla tᴅchiz edilmᴅsi, onlarēn maddi-texniki bazasēnēn beynᴅlxalq standartlara uyĝunlaᴋdērēlmasē ᴋagirdlᴅrin tᴅlim ᴋᴅraitini köklü ᴋᴅkildᴅ yaxᴋēlaᴋdērmēᴋdēr.

Eyni zamanda, ali mᴅktᴅblᴅrdᴅ tᴅqaüdlᴅrin artērēlmasē, yüksᴅk bal toplayan tᴅlᴅbᴅlᴅrᴅ Prezident tᴅqaüdünün verilmᴅsi ᴋagirdlᴅrin elmᴅ olan maraĝēnē daha da artērēr.

Tᴅhsil müᴅssisᴅlᴅrindᴅ özünüidarᴅyᴅ geniᴋ yer verilmᴅli, idarᴅetmᴅ seçki ᴅsasēnda hᴅyata keçirilmᴅli, mᴅktᴅbin pedaqoji heyᴅti, ᴋagirdlᴅr vᴅ onlarēn valideynlᴅri aid olduqlarē mᴅktᴅbin tᴅhsil prosesinᴅ tᴅsir etmᴅk imkanlarēna malik olmalēdērlar.

Müvᴅkkil vᴅ ᴅmᴅkdaᴋlarē mᴅktᴅblᴅrᴅ gedᴅrᴅk burada tᴅdris ᴋᴅraiti, uᴋaqlarēn tᴅhsili, onlarēn problemlᴅri vᴅ davamiyyᴅtilᴅ maraqlanēr, mövcud problemlᴅrlᴅ tanēᴋ olur, tᴅmirᴅ ehtiyacē olan mᴅktᴅblᴅrlᴅ baĝlē müvafiq orqanlara müraciᴅt edir.

Qeyd etmᴅk lazēmdēr ki, son illᴅrdᴅ Azᴅrbaycan Hökumᴅti vᴅ Heydᴅr C liyev Fondu tᴅrᴅfindᴅn ölkᴅ ᴅrazisindᴅ, hᴅr bir rayon ᴅhatᴅ edilmᴅklᴅ 1600-dᴅn çox mᴅktᴅb binasē tikilmiᴋ, yüzlᴅrlᴅ mᴅktᴅb binasē ᴅsaslē tᴅmir edilmiᴋ, ᴅlavᴅ korpuslar istifadᴅyᴅ verilmiᴋdir. Müvᴅkkil tᴅrᴅfindᴅn dᴅ qᴅza vᴅziyyᴅtindᴅ olan bir sēra mᴅktᴅblᴅrin tᴅmirᴅ ehtiyacē olduĝu nᴅzᴅrᴅ alēnaraq, hᴅmin mᴅktᴅblᴅrin dᴅ ᴅsaslē ᴋᴅkildᴅ tᴅmir olunmasē ilᴅ baĝlē müvafiq qurumlara müraciᴅt edilmiᴋ, bu müsbᴅt qarᴋēlanmēᴋ vᴅ müvafiq tᴅdbirlᴅr görülmüᴋdür.

Zaqatala rayonunun Yuxarē Çardaxlar kᴅnd orta mᴅktᴅbinin pedaqoji kollektivi vᴅ kᴅnd sakinlᴅri Müvᴅkkilᴅ müraciᴅt edᴅrᴅk tikintisinin 2003-cü ildᴅ baᴋa çatdērēlmasēna baxmayaraq, qᴅzalē vᴅziyyᴅtdᴅ olan 316 ᴋagird yerlik mᴅktᴅb binasēnēn mövcud texniki vᴅziyyᴅtinᴅ görᴅ istismara yararsēz olduĝunu bildirmiᴋlᴅr. Müvᴅkkil problemin hᴅlli ilᴅ baĝlē Zaqatala Rayon Ķcra Hakimiyyᴅtinin baᴋçēsēna, Tᴅhsil Nazirliyinᴅ, Baᴋ Prokurorluĝa, hᴅmçinin Fövqᴅladᴅ Hallar Nazirliyinᴅ vᴅ digᴅr ᴅlaqᴅdar qurumlara müraciᴅt etmiᴋ, tikinti iᴋlᴅrindᴅ yol verilmiᴋ nöqsan vᴅ pozuntularēn aradan qaldērēlmasēnē tᴅklif etmiᴋdir.

NDticDdD bir korpus da tikilDrDk DlavD edilmDklD hDmin mDktDb binasē yenidDn tikilmiKdir.

ĶDki-Zaqatala zonasēna sDfDri zamanē MüvDkkil ünvanēna ĶDki rayonunun AKaĵ ē KDldDk kDnd sakinlDri tDrDfindDn kDnd mDktDbinin qDzalē vDziyyDtdD olmasē ilD baĵ lē daxil olmuK müraciDtlDri ĶDki ĶDhDr Ķcra HakimiyyDti baKçēsēnēn nümayDndDlDrinin vD kDnd bDlDdiyyDsi sDdrinin iKtirakē ilD yerindD araKdērmēKdēr. MüvDkkil kDnd Kagirdlərinin qonKu AKaĵ ē Küngüt kDnd mDktDbinD dDrsD getmDlDri nDzDrD alēnmaqla tDdbirlDrin görülmDsi üçün tapKērēqlar vermiKdir. Bundan sonra qēsa müddDtdD bu kDndin KagirdlDrinin ehtiyaclarēnē ödDyDn lazēmē avadanlēqla tDmin olunmuK mDktDb binasē tikilmiKdir. Bir qDdDr DvvDl uzaq mDsafDdD yerlDKDn tDhsil müDssisDlDrinD getmDk mDcburiyyDtindD olan uKaqlar artēq bu kDnddD tikilmiK yeni mDktDbdD tDhsil alērlar.

Bundan baKqa, ĶDki KDhDrindD 1 vD 2 saylē, Göygöl rayonu Qēzēlca kDndi orta mDktDblDri vD baKqalarē da DsaslēKDkildD yenidDn qurma vD tDmir iKlDri aparēlmēK, uzun müddDt KikayDtçi olan Dhali tDrDfindDn böyük razēlēqla qarKēlanmēKdēr.

MüvDkkilin regionlara sDfDrlDri zamanē rayon vD kDnd mDktDblDrindD, o cümlDdDn qaçqēn vD mDcburi köçkünlDrin mDskunlaKdēqlarē qDsDbDlDrin tDhsil müDssisDlDrindD müDllim çatēKmazlēĵ ē vD bir çox hallarda bir müDllimin bir neçD fDnni tDdris etmDsi müKahidD edilmiKdir ki, bu da tDhsilin keyfiyyDtinD öz mDnfi tDsirini göstDrmDkdDdir. Qeyd edilmDlidir ki, bu problemin aradan qaldērēlmasē mDqsDdi ilD AzDrbaycan Respublikasēnēn NazirlDr Kabineti tDrDfindDn «2005-2009-cu illDr üçün AzDrbaycan Respublikasēnēn ümumtDhsil mDktDblDri KDbDKDsindD pedaqoji kadr tDminatē üzrD ĶnkiKaf Proqramē» tDsdiq edilmiKdir.

HDmin Proqramēn 1-ci vD 2-ci istiqamDtlDri pedaqoji kadrlarēn, gDnc müDllimlDrin iKlD tDmin olunmasē, yDni ölkDnin ümumtDhsil mDktDblDrinin pedaqoji kadr tDminatē probleminin hDlli ilD baĵ lēdēr. Eyni zamanda bu sDnDdD DsasDn, müDllim çatēKmayan yerlDrD iKlDmDyD gedDn kadrlara daha artēq DmDk haqqē vD bir sēra imtiyazlar verilir.

«Kənd yerlərindəki ümumtəhsil məktəblərində pedaqoji kadrların cəlb olunmasının həvəsləndirilməsi tədbirləri haqqında» Nazirlər Kabinetinin 2004-cü il 22 iyun tarixli qərarı bu istiqamətdə atılmış uğurlu addımlardan olmuşdur.

Müvəkkil Təhsil nazirinə müraciət edərək ali təhsil müəssisələri pedaqoji fakültələrinin məzunlarının kənd rayonlarına, qaçqın və məcburi köçkünlər üçün yeni salınmış qəsəbələrə göndərilməsini tövsiyə etmişdir. Müvəkkilin tövsiyəsi müsbət qiymətləndirilərək Təhsil Nazirliyi tərəfindən pedaqoji ixtisaslar üzrə tələbələrin təyinat bölgüsü aparılarkən Müvəkkilin təklifləri nəzərə alınmışdır.

Lakin problemin hələ də tam həll olunmadığını nəzərə alaraq, növbəti illər üçün də bu proqramın hazırlanması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Həmçinin, ölkəmizin təhsil sektorunun bütün sahələrinin səriştəli, yüksək peşəkarlığa malik pedaqoji kadrlarla təmin edilməsi və ümumi təhsilin keyfiyyətinin artırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2007-ci il 25 iyun tarixli qərarı ilə «Azərbaycan Respublikasında fasiləsiz pedaqoji təhsil və müəllim hazırlığının Konsepsiya və Strategiyası» təsdiq edilmişdir ki, bu sənədin də səmərəli icrası kadr çatışmazlığının aradan qaldırılmasına kömək edəcəkdir.

Qeyd edilməlidir ki, məktəblərdə vahid məktəbli formasının tətbiqi uşaqlar arasında ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasına, nizam-intizamın bərpa olunmasına, onların təhsilə olan diqqətinin artırılmasına təkan vermişdir.

Ümumilikdə təhsil sahəsində görülən müsbət işlərə baxmayaraq, neqativ hallar da mövcuddur. Müvəkkilin ünvanına ötən dövrdə təhsil sahəsində mövcud problemlərlə bağlı bir sıra şikayətlər daxil olmuşdur.

Müvəkkilin ötən dövrdə üzləşdiyi neqativ hallar xüsusi narahatlıq yaratmaya bilməz. Bir tərəfdən kadr çatışmazlığının qarşısının alınması ilə bağlı süründürməçiliyə yol verilirsə, digər tərəfdən də ehtiyac olan kadrların yenidən hazırlanması məsələsində ciddi nöqsanlara yol verilir ki, bu da son nəticədə

məktəblilərin təhsil hüququnun yetərincə təmin edilməsində maneəçilik törədir.

Bəzi məktəblərdə şagirdlərdən «məktəb fondu» adı ilə yaradılmış qeyri-müəyyən məqsədlə yığılan pulları mənimsəməklə məktəbliləri, xüsusilə də V-VIII sinif şagirdlərini gündəlik sanitar tullantıların yığılmasına, sinif otaqlarının və məktəb ərazisinin təmizlənməsinə cəlb edirlər. Bu hal nəticədə həm şagirdlərin sağlamlığına, həm də onların cəmiyyətdə müstəqil, öz fikrini açıq söyləməyi bacaran, ləyaqətli və azad vətəndaş kimi yetişməsinə öz mənfi təsirini göstərir.

Eyni zamanda, məktəblərdə şagirdlərin məktəbli forması almasına bəzi rayonlarda məktəb direktorlarının, icra hakimiyyəti orqanlarının müdaxilə etməsi halları da var ki, bu da valideynlər tərəfindən ciddi narazılığa səbəb olur.

Məktəblərdə uşaqlara qiymət verilərkən bəzən neqativ hallar baş verir. Belə ki, Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası tərəfindən mütəmadi aparılan həm qəbul, həm də sınaq imtahanlarının nəticələri bir daha göstərmişdir ki, orta ümumtəhsil məktəblərini bitirən bir çox şagirdlərə verilən attestatlardakı qiymətlərlə onların həqiqi bilikləri arasında kəskin fərqlər var. Təəssüflə qeyd edilməlidir ki, 11-ci sinif şagirdlərinin əksəriyyəti ali məktəblərə qəbul imtahanlarına hazırlaşarkən repititorlardan istifadə edir, həmçinin bu zaman dərsdən yayınma halları da baş verir.

Belə ki, cari ildə aparılan qəbul imtahanlarında iştirak edən 114 min abituriyentdən 66 min 621-i bu ilin məzunu olmuşdur ki, həmin məzunların 33 mini qəbul imtahanlarında 139 baldan aşağı nəticə göstərmişdir. Builki məzunların qəbul imtahanlarında göstərdikləri orta balın 180-dən aşağı olması halı narahatçılıq doğurur. Belə ki, ümumilikdə bu il orta məktəbləri 120 min məzun bitirib, onların yalnız 50-55 faizi qəbul imtahanlarında iştirak edib ki, həmin məzunların 31,5% 0-100 bal, 22,6% 100-200 bal, 18,2% 200-300 bal, 21,2% 300-500 bal, 6,4% 500-700 bal arası nəticə göstərib. Qəbul imtahanlarında 300 baldan yuxarı nəticə göstərən abituriyentlər cəmi 27,6% təşkil edir.

Bu göstəricilər təhsil sahəsində qiymətləndirilmənin aparılmasında yeni yanaşmanın tətbiq olunmasının vacibliyini bir daha sübut edir.

Müvəkkilin ünvanına ötən dövrdə təhsil sahəsində mövcud problemlərlə bağlı bir sıra şikayətlər daxil olmuşdur.

Belə ki, Bakı şəhərinin Xətai rayonunda yerləşən 249 saylı məktəbin direktoru həmin məktəbin 9-cu sinif şagirdini təhqir etməsi, ləyaqətinin alçaldılması nəticəsində onun məktəbi tərk etməsi ilə nəticələnmiş, faktla əlaqədar Müvəkkil Təhsil Naziri ilə görüşmüş, nəticədə həmin direktor vəzifəsindən azad edilmiş, şagird isə məktəbə qaytarılmışdır. Buna baxmayaraq, həmin şəxs indi isə 138 saylı məktəbdə direktor işləyir.

Gəncə şəhərindən ərizəçi T. Müvəkkilə müraciət edərək 1996-cı ildə Gəncə Dövlət Pedaqoji İnstitutunun «İbtidai təlimin pedaqogikası və metodikası» ixtisası üzrə bitirdiyini, sənədlərini 2005-2006-cı il tədris ilində «Yenidənhazırlanma» şöbəsində «Riyaziyyat və informatika» ixtisası üzrə yenidənhazırlanma təhsilini bitirməsi barədə diplomu ala bilmədiyini və institut rəhbərliyinə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirərək pozulmuş təhsil hüquqlarının bərpa olunmasında köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir. Müvəkkilin şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması ilə bağlı Təhsil Nazirliyinə müvafiq tapşırığın verilməsindən sonra ərizəçinin müvafiq dövlət sənədi olan diplom Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Gəncə filialı tərəfindən ərizəçiyə təqdim edilmişdir.

Cəlilabad rayonundan ərizəçi F. və qeyriləri Müvəkkilə müraciət edərək rayonun Kürdlər kənd məktəbində dərsə davamiyyətin aşağı səviyyədə olduğunu, dərslərin böyük əksəriyyətinin keçirilmədiyini, müəllimlərin və tabelikdə olan digər işçilərin hüquqlarının məktəbin direktoru tərəfindən pozulduğunu, məktəb binasının yararsız vəziyyətdə olduğunu bildirmişlər. Müvəkkil şikayətdə əks etdirilmiş halların yoxlanılması məqsədi ilə həmin ucqar kənddə olmuş və vəziyyəti yerində öyrənmişdir. Araşdırma prosesində Müvəkkil məktəb direktoru və pedaqoji kollektivlə görüşmüş, ərizəçilərin

göstərdikləri faktların əksər hissəsi öz təsdiqini tapmış, məktəbdə təlim-tərbiyə prosesinin aşağı səviyyədə olduğu, habelə məktəb binasının əsaslı təmirə ehtiyacı olduğu müəyyən edilmişdir. Müvəkkil problemlə bağlı Cəlilabad Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı ilə görüşmüş, yaranmış vəziyyətdən çıxış yolları ilə bağlı öz tövsiyələrini vermişdir. Kürdlər məktəbinin direktoru isə tutduğu vəzifədən azad edilmişdir. Eyni zamanda, məktəb qismən təmir olunmuşdur.

Bakı şəhərindən ərizəçi Q. və qeyriləri Müvəkkilə Təhsil Nazirliyinə ünvanladıqları kollektiv müraciətə cavab verilmədiyini bildirmişlər. Müvəkkilin şikayətdə əks etdirilmiş hallarının yoxlanılması ilə bağlı həmin nazirliyə tapşırığından sonra ərizəçilərin pozulmuş müraciət hüquqları bərpa edilmiş, eyni zamanda məlum olmuşdur ki, ərizəçilərin Təhsil Nazirliyinə S.Qasımov və D.Dostuzadənin «Kar və zəifeşidən uşaqlara yeni latın qrafikalı Azərbaycan daktil əl əlifbasının öyrədilməsi» adlı metodik vəsaitindən narazılığı nəzərə alınaraq məsələ ərizəçilər və metodik vəsaitin müəlliflərinin birgə iştirakı ilə Dərslik və nəşriyyat şöbəsində müzakirə edilmiş, həmçinin bununla bağlı digər mütəxəssislərin də rəyini öyrənmək məqsədilə Bakı şəhərindəki kar uşaqlar üçün 1 ¯ -li Respublika İnternat məktəbində də praktik müəllimlərlə söhbət aparılmış, metodik vəsaitin qüsurlu olduğu və tətbiqinin müəyyən çətinliklər yarada biləcəyi qeyd edilmişdir. Eyni zamanda, Təhsil Nazirliyi tərəfindən bu vəsaitdən istifadəni heç bir təhsil müəssisəsinə tövsiyə edilmədiyi bildirilmişdir.

Şamaxı rayonundan ərizəçi, Qarabağ əlili Z. Müvəkkilə müraciət edərək Şamaxı şəhər 1 saylı orta məktəbini bitirən oğlundan buraxılış imtahanı üçün tələb olunan pulu ödəyə bilmədikləri üçün oğlunun buraxılış imtahanına buraxılmadığını və nəticədə qərəzli olaraq sinifdə saxlanıldığını, məsələ ilə bağlı rayon Təhsil şöbəsinə müraciətlərinin nəticəsiz qaldığını bildirərək müvafiq köməklik göstərilməsini xahiş etmişdir. Müvəkkil Şamaxı şəhərində olarkən şikayətlə bağlı rayon Təhsil şöbəsi müdirinin iştirakı ilə ərizəçini qəbul etmişdir və o, oğlunun

vD digDr Kagirdlərin hDmin sinif rDhbDri tDrDfindDn döyüldüyünü, tDhqir edildiyini, dDrs vaxtē öz evindD iKlDtdiyini, hDmçinin digDr faktlarē bildirmiK, TDhsil ķöbDsinin müdiri dD qeyd edilDn mDktDbdD belD hallarēn baK verdiyini tDsdiq etmiKdir. MüvDkkil mDsDlD ilD baĵlē TDhsil nazirinD müraciDt etmiK vD mDlum olmuKdur ki, mDktDb rDhbDrliyi ilD valideyn arasēnda narazēlēqlarēn DmDlD gDlmDsinD KDrait yaratdēqlarē vD bu narazēlēqlarē vaxtēnda aradan qaldērmadēqlarē üçün mDktDb direktoru, direktorun müavini, sinif rDhbDri vD aidiyyDti fDnn müDllimlDri rayon TDhsil ķöbDsi tDrDfindDn inzibati qaydada cDzalandērēlmēKdēr. MüvDkkilin yenidDn müdaxilDsindDn sonra, hDmin KDxs direktor vDzifDsindDn azad olunmuKdur.

MüvDkkilin müdaxilDsi nDticDsindD bDzDn bütöv bir sinfin baĵlanēlmasēnēn qarKēsē alēnmēKdēr. MDsDlDn, Bakē KDhDrindDn DrizDçi C. MüvDkkilD müraciDt edDrDk Nizami rayonundakē 32 saylē orta mDktDbdD rus bölmDsindD 1-ci sinifin baĵlanēlmasē nDticDsindD onun vD digDr valideynlDrin övladlarēnēn tDhsildDn kDnarda qaldēĵēnē vD uKaqlarēn tDhsil hüquqlarēnēn pozulduĵunu bildirmiKdir. MüvDkkil hDmin kollektivlD mDktDbdD görüKmüK, KikayDtdD Dks etdirilmiK hallarēn yoxlanēlmasē vD qeyd olunan mDsDlDyD aid müvafiq tDdbirlDrin görülmDsi ilD baĵlē TDhsil NazirliyinD tapKērēĵēndan, hDmçinin mDsDlD ilD baĵlē TDhsil naziri ilD görüKündDn, müstDsna hal kimi mDsDlDnin hDll olunmasēnda kömDklik göstDrilmDsi ilD baĵlē tDkrar müraciDtindDn sonra hDmin valideynlDr nazirlikdD qDbul edilmiK vD yaxēnlēqdakē mDktDbdD rus bölmDsinin fDaliyyDt göstDrmDdiyini, digDr mDktDbdD tDhsil almaq üçün isD Kagirdlərin 2 km-D qDdDr mDsafD qDt etmDli olduqlarēnē nDzDrD alaraq müstDsna hal kimi 32 saylē mDktDbin rus bölmDsindD 13 KagirddDn ibarDt 1-ci sinfin fDaliyyDtinD KDrait yaradēlmēKdēr.

MüvDkkil 2009-cu ildD dD mDktDblDrin yeni dDrs ilinD hazērlēĵē ilD baĵlē monitorinq aparmēK, qDza vDziyyDtindD olan mDktDblDr aKkar edilmiKdir.

BelD ki, monitorinq nDticDsindD ķDki, Zaqatala, QDbDlD, Quba, DDvDçi, Xaçmaz, Xēzē vD SiyDzDn rayonlarēnda bDzi KDhDr

VD kDnd mDktDblDrinin DsaslēTDmirD ehtiyac duyulduĵu VD qDza VDziyyDtindD olduĵu müDyyDn edilmiKdir.

Eyni zamanda, xüsusilD qeyd olunmalēdēr ki, ķDki rayonu Qērxbulaq DSas kDnd, Quba rayonu üzrD MirzDqēKlaq DSas VD Yalavanc ibtidai, Xaçmaz rayonu üzrD MüzDffDroba VD KöhnD Xaçmaz kDnd, Xēzē rayonunda isD Baxēklē, Yeni YaKma VD Fēndēĵan kDnd orta mDktDblDri binalarēnēn qDza VDziyyDtindD VD praktiki olaraq tDdris prosesi üçün yararsēz olduĵu aKkar edilmiKdir.

MüvDkkil uKaqlarēn tDhsil hüquqlarēnēn daha etibarlē tDmin olunmasē mDqsDdilD adē çDkilDn mDktDblDrin DsaslēTDmir olunmasē VD ya yenidDn tikilmDsinin gDlDcDk planlarda nDzDrdD tutulduĵu halda, bu iKin sürDtlDndirilmDsi, eyni zamanda tDxirD salēnmadan qDza VDziyyDtindD olan mDktDblDrin, xüsusilD Qērxbulaq DSas kDnd mDktDbinin tDmir olunmasē VD ya yenidDn binanēn tikilmDsi, yeni dDrs ili baKlananadDk tDhlükDli VDziyyDtdD olan mDktDb binalarēnda tDhsil alan Kagirdlərin Dn yaxēn mDktDblDrD tDhkim edilmDsi mDsDlDsinD baxēlmasē ilD baĵlē TDhsil nazirinD müraciDt etmiKdir.

Bununla yanaKē, ķDki rayonu Qērxbulaq DSas kDnd mDktDbinin binasēnēn VD kitabxanasēnēn dam örtüyünün küldk nDticDsindD uçduĵunu nDzDrD alaraq, qDza VDziyyDtinD düKDn bu binanēn dam örtüyünün bDrpa olunmasē VD sonrakē mDrhDlDdD yenidDn tikilmDsi ilD baĵlē zDruri tDdbirlDrin görülmDsi ilD DlaqDdar MüvDkkil FövqDladD Hallar nazirinD VD ķDki KDhDr ķcra HakimiyyDtinD dD müraciDt etmiKdir.

MüvDkkilin ķDki zonasēnda iKgüzar sDfDrdD olarkDn, yerli dövlDt orqanlarē VD Dhali ilD görüKlDr zamanē ķDki rayonu BaK ZDyzid kDndinin sakinlDri musiqi mDktDbinin açēlmasēnē arzuladēqlarēnē bildirmiK, bunun üçün kDnddD lazēm olan sinif otaqlarēnēn, bDzi musiqi alDtlDrinin VD kadrlarēn, o cümlDdDn müDllimlDrin olduĵu qeyd edilmiKdir.

O, belD mDktDbin yaradēlmasēnē çoxsaylē Dhalisi olan kDnddD uKaqlarēn musiqi tDhsili almasēna, istedadlarēnēn inkiKaf etdirilmDsinD, eyni zamanda, iKsiz olan müDllim VD digDr iKçilDrin iK yeri ilD tDmin olunmasē üçün imkan yaradacaĵēnē nDzDrD alaraq,

ķᴅki rayonu Baᴋ Zᴅyzid kᴅndindᴅ musiqi mᴅktᴅbinin açēlmasēna kömᴅklik göstᴅrilmᴅsi ilᴅ baĵ lē Mᴅdᴅniyyᴅt vᴅ Turizm nazirinᴅ müraciᴅt etmiᴋdir.

Cavab mᴅktubunda nazirlik tᴅrᴅfindᴅn ķᴅkinin kᴅndlᴅrindᴅ yeni uᴋaq musiqi mᴅktᴅblᴅrinin açēlmasē tᴅᴋᴅbbüsü dᴅstᴅklᴅndiyi, müvafiq qaydalara ᴅsasᴅn zᴅruri arayēᴋ vᴅ mᴅlumatlar nazirliyᴅ tᴅqdim edildikdᴅn sonra mᴅsᴅlᴅyᴅ baxēlacaĵ ē qeyd edilmiᴋdir.

Mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr tᴅhsil müᴅssisᴅlᴅrinin mövcud vᴅziyyᴅti

Mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr tᴅhsil vahid tᴅhsil sisteminin ilk pillᴅsi olmaqla uᴋaqlarēn intellektual, fiziki vᴅ psixoloji inkiᴋafē, onlarēn ᴋᴅxsiyyᴅtinin formalaᴋmasē vᴅ mᴅktᴅbᴅ hazērlanmasē baxēmēndan xüsusi ᴅhᴅmiyyᴅtᴅ malikdir.

Rᴅsmi mᴅlumatlara ᴅsasᴅn, hazērda ölkᴅmizdᴅ 103.600 uᴋaĵ ē ᴅhatᴅ edᴅn 1.612 mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr tᴅhsil müᴅssisᴅsi fᴅaliyyᴅt göstᴅrir. Bununla yanaᴋē, ölkᴅdᴅ müxtᴅlif nazirlik, ᴋirkᴅt, idarᴅ vᴅ tᴅᴋkilatlarēn tabeliyindᴅ olan tᴅhsil müᴅssisᴅlᴅri, habelᴅ müvafiq qaydada lisenziya almēᴋ 5 özᴅl mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr tᴅhsil müᴅssisᴅsi fᴅaliyyᴅt göstᴅrir. Saĵ lamlēq imkanlarē mᴅhdud olan uᴋaqlar üçün 5 mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr xüsusi tᴅhsil müᴅssisᴅsi, ümumi tᴅyinatlē 9 müᴅssisᴅdᴅ 18 xüsusi tᴅyinatlē qrup vᴅ 5 sanator tipli mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr tᴅhsil müᴅssisᴅsi mövcuddur.

Hazērda ölkᴅ üzrᴅ mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr müᴅssisᴅlᴅrᴅ uᴋaqlarēn cᴅlb edilmᴅsi qabaqcēl ölkᴅlᴅrlᴅ müqayisᴅdᴅ xeyli aᴋaĵ ēdēr. Mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr müᴅssisᴅlᴅrdᴅ qaçqēn vᴅ mᴅcburi köçkünlᴅrin mᴅskunlaᴋmasē, bᴅzi otaqlarēn tᴅmirsiz vᴅziyyᴅtdᴅ olmasē uᴋaqlarēn bu tip müᴅssisᴅlᴅrdᴅn yayēnmasēna sᴅbᴅb olur. Belᴅ ki, cari ildᴅ Bakē ᴋᴅhᴅri üzrᴅ baĵ çalardan ümumilikdᴅ 7680 uᴋaq ümumtᴅhsil mᴅktᴅblᴅrinᴅ getmiᴋdir. Qeyd edilmᴅlidir ki, bu il mᴅktᴅbᴅ gedᴅn uᴋaqlarēn 75% mᴅktᴅbᴅ baxçadan getmᴅmiᴋdir ki, bu da uᴋaqlarēn ilkin dövrdᴅ mᴅktᴅbᴅ uyĵ unlaᴋmasēnda çᴅtinliklᴅr yaradēr.

Saȃ lamlēq imkanlarē mDhdud mDktDbDqDdDr yaKlē uKaqlarēn müvafiq xüsusi müDssisDlDrD cDlb olunmasē daha aKaȃ ē vDziyyDtdDdir. ÖlkDdD belD uKaqlarēn sayē 6000-dDn artēq olduȃ u halda, onlarēn yalnēz 500 nDfDri (8,3%) mDktDbDqDdDr xüsusi tDhsillD Dhatd olunmuKdur. ÖlkDdD mövcud olan mDktDbDqDdDr tDhsil müDssisDlDrindDki uKaq yerlDrinin ancaq 70% istifadD olunur. Respublikanēn kDnd rayonlarē üzrD 130 mDktDbDqDdDr müDssisD yararsēz binalarda yerlDKir, müDssisDlDrin 70%-dDn çoxunun Dsaslē, 20%-nin isD cari tDmirD ehtiyacē vardēr. Bu müDssisDlDrin DksDriyyDtindD istilik sistemi iKlDmir, bDrk, yumKaq inventar, uKaq mebeli, idman avadanlēȃ ē, müxtDlif oyuncaqlar çatēKmēr. Bir çox hallarda Drzaq tDminatē qDnaDtbDxK deyildir.

AzDrbaycanda mDktDbDqDdDr tDhsil sisteminin müasir tDlDblDr sDviyyDsindD qurulmasē, mDktDbDqDdDr yaKlē uKaqlarēn intellektual, fiziki vD psixoloji inkiKafē üçün lazēmi KDraitin yaradēlmasē, onlarēn KDxsiyyDtinin formalaKmasē vD mDktDbD hazērlanmasē iKinin qabaqcēl beynDlxalq standartlara uyȃ un tDmin edilmDsi mDqsDdi ilD AzDrbaycan Respublikasē Prezidentinin 2007-ci il 12 aprel tarixli SDrDncamē ilD «AzDrbaycan Respublikasēnda MDktDbDqDdDr tDhsilin yenilDKdirilmDsi Proqramēnēn (2007-2010-cu illDr)» tDsdiq edilmDsi xüsusi ilD diqqDtD layiqdir.

Bu proqramēn Dsas mDqsDdi ölkDdD bütün Dhali tDbDqDlDri üçün DlÇatan vD müasir tDlDblDr sDviyyDsindD qurulmuK mDktDbDqDdDr tDhsil xidmDtlDrinin göstDrilmDsini tDmin edD bilDcDk maddi-texniki, tDKkilati-hüquqi, iqtisadi vD tDdris-metodiki KDrait yaratmaq vD bu zDmindD mDktDbDqDdDr tDhsil sisteminin yüksDk sosial-iqtisadi sDmDrDliliyinD nail olmaqdēr.

TDcrübD göstDrir ki, özDllDKdirmD prosesindD istDnilDn özDllDKdirilDn müDssisDlDr, o cümlDdDn sosial obyektlDr bir çox hallarda öz istehsal, iK vD ya xidmDt profilini dDyiKDrDk DldD edilDn tikilidDn vD ya binadan tam baKqa mDqsDdlDr üçün istifadD edilir. Hazērda özDllDKmDyD açēq elan edilmiK baȃ çalarēn da gDlDcDk aqibDti sual altēndadēr. Odur ki, bazar münasibDtlDrinD keçidin indiki mDrhDlDsindD baȃ çalarēn tam özDllDKdirilmDsi günümüzün

reallēĝēna cavab vermir vD bu addēm nDzDrdD tutulan mövcud problemlDri hDll edD bilmDyDcDk.

Sosial sahDdD biznes imkanlarēnēn geniKlDndirilmDsi zamanē özDllDKdirilDn baĝçalara gDlir mDnbDyi kimi yanaKēlmasē uKaqlarēn baĝçalara getmDsinD kDskin KDkildD mDnfi tDsirini göstDrDcDkdir. Buna Dsas sDbDb kimi isD Dhalinin böyük bir hissDsi üçün belD baĝçalarēn Dlçatan, yDni özDl baĝçanēn xDrclDrinin ödDnilmDsinin mümkün olmamasēdēr.

Müvdkkil, rayonlarda bir çox mDktDbDqDdDr tDrbiyD müDssisDsinin uyĝunlaKdērēlmēK binalarda fDaliyyDt göstDrdiyini, bunun isD uKaqlarēn tDlim-tDrbiyDsindD çDtinliklDrin yaratdēĝēnē nDzDrD alaraq, gDlDcDkdD mDktDbDqDdDr tDrbiyD müDssisDlDrinin tikilmDsi zamanē adēçDkilDn rayonlarēn da plana salēnmasē ilD baĝlē TDhsil nazirinD müraciDt etmiKdir.

MüvDkkilin ünvanēna tDhsil hüququnun pozulmasē ilD baĝlē daxil olmuK KikayDtlDrin araKdērēlmasē tDcrübDsi göstDrmiKdir ki, bu sahDdD olan problemlDrin dairDsi nD qDdDr geniKdirsD, onlarēn hDlli yollarē da bir o qDdDr çDtindir. Bu mDsDlDlDr kompleksi vDtDndaKlarēn daha zDif müdafiD olunan kateqoriyasēnēn - uKaqlarēn hüquq vD maraqlarēna toxunur. Ona görD dD onlarēn hüquqlarēnēn müdafiDsi mDqsDdi ilD yaranmēK vDziyyDtin yaxKēlaKdērēlmasē zDruridir.

TDhsil sahDsindD mövcud olan problemlDrin qarKēsēnē almaq vD tDhsilin keyfiyyDtini daha da artērmaq üçün mDktDblDrdD kompüterlDrdDn istifadD geniKlDndirilmDli, müDllimlDrin, müDssisDlDrdD Dlil uKaqlarla iKlDyDn insanlarēn DmDk haqlarē artērēlmalē, peKD mDktDblDrinin reytinqi qaldērēlmalē, mDktDbDqDdDr tDhsilin keyfiyyDti yaxKēlaKdērēlmalē, ucqar kDndlDrdD mDktDb uzaq mDsafDdD yerlDKdiyi tDqdirdD bDlDdiyyDlDr tDrDfindDn KagirdlDr üçün pulsuz nDqliyyat vasitDlDri ayrēlmalē, mDktDblDrin ümumi maddi texniki bazasē güclDndirilmDlidir. MüvDkkil ölkDmizdD tDhsil sahDsindD inkiKafēn artērēlmasē, uKaqlarēn tDhsil hüququnun tDmin edilmDsi mDqsDdilD aKaĝēdakē tDdbirlDrin hDyata keçirilmDsini mDqsDdDmüvafiq hesab edir:

– Ķnsan hüquqlarēnēn tDdrisi sahDsindD ümumtDhsil mDktDblDrindD ictimai Dsaslarla üçpillDli tDdris sisteminin (müvafiq olaraq, I-IV, V-VIII, IX-XI siniflDr) hDr tDdris pillDsi üçün «Uкaq hüquqlarē»na aid mövzularēn tDdrisdD öz Dksini tapmasē üçün müvafiq modullarēn (proqramlarēn) hazērlanmasē vD tDdrisi;
– Uкaq baĵçalarēna, internat mDktDblDrinD, uкaq evlDrinD verilDn yemDk xDrclDrinin artērēlmasē;
– Xüsusi tDhsilD cDlb olunanlarēn valideynlDrinD vD ya digDr qanuni nümayDndDlDrinD uкaqlarēnē xüsusi tDhsil müDssisDsinD, saĵlamlēq vD reabilitasiya mDrkDzlDrinD vD tibb müDssisDlDrinD aparēb-gDtirmDk üçün ödDnilDn müavinDtin artērēlmasē;
– ñAzDrbaycan Respublikasēnda xüsusi qayĵēya ehtiyacē olan (saĵlamlēq imkanlarē mDhdud) uкaqlarēn tDhsilinin tDккili üzrD Ķnkiкaf Proqramēò nēn bu il yekunlaкmasēnē nDzDrD alaraq, hDmin proqramēn növbDti illDr üçün hazērlanmasē;
– AzDrbaycan Respublikasēnēn NazirlDr Kabineti tDrDfindDn «2005-2009-cu illDr üçün AzDrbaycan Respublikasēnēn ümumtDhsil mDktDblDri кDbDкDsindD pedaqoji kadr tDminatē üzrD Ķnkiкaf Proqramē» nēn bu il yekunlaкmasēnē nDzDrD alaraq, hDmin proqramēn növbDti illDr üçün hazērlanmasē;
– MDktDblDrdD maraq dDrnDklDrini insan hüquqlarē dDrnDyi ilD DvDz edilmDsi;
– TDhsil müDssisDlDrindD özünüidarDyD geniк yer verilmDli, idarDetmD seçki Dsasēnda hDyata keçirilmDli, mDktDbin pedaqoji heyDti, кagirdlDr vD onlarēn valideynlDri mDktDbdin idarDetmD prosesinD tDsir etmDk imkanlarēna malik olmalē;
– Uкaqlarēn yaкlarēna uyĵun olaraq Uкaq Hüquqlarē Konvensiyasēnē, tDdris vDsaitlDrini kitabça кDklindD çap edilDrDk, bütün mDktDblDrD paylanmasē;
– MDktDblDrdD fDaliyyDt göstDrDn valideyn vD кagird komitDlDrinin iкinin daha da tDkmillDкdirilmDsi;

- **Mᴅktᴅbyaĸlē mᴅktᴅbᴅ getmᴅyᴅn uĸaqlarēn aĸkar edilmᴅsi mᴅqsᴅdilᴅ tᴅdqiqatēn aparēlmasē vᴅ hᴅmin uĸaqlarēn problemlᴅrini hᴅll edᴅrᴅk yeni tᴅdris ilindᴅ onlarē tᴅhsilᴅ cᴅlb etmᴅk;**
- **Mᴅktᴅblᴅrdᴅ ibtidai hᴅrbi hazērlēq dᴅrslᴅrinin sᴅmᴅrᴅliliyini artērmaq mᴅqsᴅdilᴅ mᴅktᴅblᴅrin ᴅyani vᴅsaitlᴅrlᴅ tᴅmin edilmᴅsi;**
- **Uĸaq kitabxanalarēnēn ĸᴅraitinin yaxĸēlaĸdērēlmasē vᴅ tᴅbliĝ edilmᴅsi;**
- **Mᴅktᴅblᴅrdᴅ idman zallarēnēn müasir standartlara uyĝunlaĸdērēlmasē vᴅ müvafiq avadanlēqlarla tᴅchiz olunmasē;**
- **Peĸᴅ mᴅktᴅblᴅrinin fᴅaliyyᴅtinin tᴅkmillᴅĸdirilmᴅsi;**
- **Fiziki vᴅ ᴅqli inkiĸaf problemlᴅri olan uĸaqlarēn inklyuziv tᴅhsilᴅ cᴅlb olunmasē vᴅ bunun üçün lazēmi fiziki müyᴅssᴅrliyin tᴅmin olunmasē;**
- **Uĸaqlar arasēnda vᴅtᴅnpᴅrvᴅrlik hissinin aĸēlanmasē mᴅqsᴅdilᴅ 26 iyun - Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Silahlē Qüvvᴅlᴅri Günündᴅ respublika üzrᴅ hᴅrbi yarēĸēn keçirilmᴅsi.**

Uĸaqlarēn saĝlamlēq hüququ

Azᴅrbaycan Respublikasē Konstitusiyasēnēn 41-ci maddᴅsinᴅ ᴅsasᴅn, hᴅr kᴅsin saĝlamlēĝēnē qorumaq vᴅ tibbi yardēm almaq hüququ vardēr vᴅ dövlᴅt müxtᴅlif mülkiyyᴅt növlᴅri ᴅsasēnda fᴅaliyyᴅt göstᴅrᴅn sᴅhiyyᴅnin bütün növlᴅrinin inkiĸafē üçün zᴅruri tᴅdbirlᴅr görür, sanitariya-epidemiologiya salamatlēĝēna tᴅminat verir, tibbi sēĝortanēn müxtᴅlif növlᴅri üçün imkanlar yaradēr. Bu hüquq, hᴅr ĸeydᴅn ᴅvvᴅl, hᴅr bir ĸᴅxsᴅ dövlᴅt sᴅhiyyᴅ müᴅssisᴅlᴅrindᴅ pulsuz tibbi yardēm almaq imkanē verir. Bununla yanaĸē, Uĸaq Hüquqlarē Konvensiyasēnēn 24-cü maddᴅsindᴅ uĸaĝēn ᴅn tᴅkmil sᴅhiyyᴅ sistemi xidmᴅtlᴅrindᴅn,

xDstDliklDrin müalicDsi vD saĵ lamlĝ ēn bDrpasē vasitDlDrindDn istifadD etmDk hüququ olduĵ u qeyd edilmiKdir.

Saĵ lamlĝ ēn qorunmasē sahDsindD insan vD vDtDndaK hüquqlarēna DmDl edilmDsi vD bu hüquqla baĵ lē dövlDt tDminatlarēnēn yerinD yetirilmDsi, vDtDndaKlarēn saĵ lamlĝ ēnēn qorunmasē sahDsindD profilaktik tDdbirlDrin prioriteti, tibbi-sosial yardēmēn Dlçatan olmasē, saĵ lamlĝ ēnē itirdiyi halda vDtDndaKēn sosial müdafiDsi, saĵ lamlĝ ēnēn qorunmasē sahDsindD vDtDndaKlarēn hüquqlarēnēn tDmin edilmDsinD görD dövlDt orqanlarēnēn, mülkiyyDt formasēndan asēlē olmayaraq, idarD, müDssisD vD tDKkilatlarēn, vDzifDli KDxslDrin mDsuliyyDti ölkD qanunvericiliyinD DsasDn, vDtDndaKlarēn saĵ lamlĝ ēnēn qorunmasēnēn vacib prinsiplDridir.

Son dövrlDrdD Dhalinin bütün kateqoriyalarēnēn o cümlDdDn uKaqlarēn saĵ lamlĝ ēna dövlDt qayĵ ēsē, sDhiyyDnin problemlDrinin hDlli yolunda atēlan addēmlar diqqDti cDlb edir.

SDhiyyD sahDsindD aparēlan islahatlarēn nDticDlDri MüvDkkilD ünvanlanmēK müraciDtlDrdD vD onlarēn strukturunda da öz Dksini tapmēKdēr.

MüalicD müDssisDlDrinin, o cümlDdDn kDnd rayonlarēnda tibb ocaqlarēnēn sayē artēr, istifadDdD olan tibb ocaqlarēnēn binalarē Dsaslē tDmir edilir, onlar müasir avadanlēqla tDhciz olunur, hDkimlDrin vD tibb iKçilDrinin sosial rifahēnēn yüksDldilmDsinD qayĵ ē göstDrilir. XüsusilD qeyd edilmDlidir ki, son dövrdD regionlarda Diaqnostika MDrkDzlDri tikilmiK, hDmin mDrkDzlDr müasir avadanlēqlarla tDmin edilmiKdir.

ÖlkDmizdD Dhalinin sosial rifahēnēn yüksDldilmDsi ilD baĵ lē hDyata keçirilDn ardēcēl tDdbirlDr bu qDbildDn olan insanlarēn maddi-mDnDvi vD saĵ lamlēq durumuna öz müsbDt tDsirini göstDrmDkdDdir.

Qeyd edilmDlidir ki, SDhiyyD nazirinin 28.09.2007-ci il tarixli 139-S saylē SDrDncamēna DsasDn 1 oktyabr 2007-ci il tarixindDn etibarDn Respublika UKaq Klinik XDstDxanasēnda, Respublika UKaq Stomatoloji MDrkDzindD vD K.Y.FDrDcova adēna Elmi-TDdqiqat Pediatriya İnstitutunda pullu xidmDtin lDĵ v edilmDsi ölkDdD uKaqlarēn saĵ lamlēq hüququnun tDmin olunmasēna

təkan vermişdir. Həmçinin, dövlət büdcəsindən maliyyələşdirilən və Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyində olan müalicə-profilaktika müəssisələrində pullu xidmətlər 2008-ci il 1 fevral tarixindən ləğv edilmişdir ki, bu da əhali tərəfindən böyük razılıqla qarşılanmışdır. Lakin, 2003-cü ildən mütəmadi olaraq ana ölümünün (2003-cü il – 21, 2004-cü il – 34, 2005-ci il - 41, 2006-cı il – 51, 2007-ci il – 54), son dövrlərdə isə perinatal dövrdə ölənlərin sayının artması ciddi narahatçılıq doğurur və bu məsələlərlə bağlı təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsini tələb edir. Həmçinin, 1 yaşadək uşaqlar arasında ölüm halları 2003-cü ildə - 1649, 2004-cü ildə - 1892, 2005-ci ildə - 1580, 2006-cı ildə - 1882, 2007-ci ildə isə 1756 olmuşdur ki, bu da narahatçılıq doğuran məsələlərdəndir.

Bununla yanaşı, bəzi məktəblərdə həkim məntəqəsinin, psixoloqun olmaması və ya fəaliyyət göstərməməsi uşaqların sağlamlığına mənfi təsir göstərir və müxtəlif fəsadların yaranmasına səbəb olur.

“Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005-2008-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın (“Elektron Azərbaycan”) yerinə yetirilməsi məqsədilə hər yeni doğulan uşağa dövlət hesabına onun peyvənd, müayinə və müalicəsində böyük yardımçı olacaq plastik sağlamlıq kartlarının, eləcə də tibbi müayinə kartlarının tətbiqi qaydaları hökumət tərəfindən təsdiq edilib. Lakin bu proqramın geniş şəkildə tətbiq olunmaması narahatçılıq doğurur.

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 10 yanvar tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında səhiyyənin maliyyələşdirilməsi sisteminin islahatı və icbari tibbi sığortanın tətbiqi konsepsiyası» isə səhiyyənin təşkili və əhaliyə göstərilən səhiyyə xidməti sahəsində səmərəliliyin artırılmasında xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Müvəkkil uşaqların sağlamlıq hüquqlarının da qorunması istiqamətində fəaliyyət göstərməklə yanaşı, bu sahədə mövcud olan problemlərlə bağlı müzakirələr təşkil edərək, müvafiq qurumlara təkliflər verir.

Müvəkkilə ünvanlanmış şikayətlərə əsasən, müəyyən təbəqədən olan qadınların və uşaqların müayinə və müalicə olunması ilə əlaqədar Səhiyyə Nazirliyinə müraciətlər edilir və bir çox hallarda həmin müraciətlər təmin edilir.

Bununla yanaşı, dövlət hesabına dərman almaq, habelə müayinə və müalicə hüququna malik olan xəstə, o cümlədən əlil uşaqlarla bağlı onların valideynlərindən Müvəkkilin ünvanına daxil olmuş şikayətlər, həmçinin, diabet, böyrək xəstəsi olan insanların müalicə olunmasına dair ərizələr üzrə müvafiq tədbirlər görülmüş, bir sıra hallarda ərizəçilərin pozulmuş hüquqları bərpa edilmişdir. Müvəkkilə müraciət etmiş çoxsaylı şikayətçilər müxtəlif xəstəliklər üzrə müalicə olunması məqsədilə Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən aidiyyatı tibb mərkəzlərinə təhkim olunmuş, həmin şəxslər ödənişsiz olaraq müayinə, müalicə və dərmanlarla təmin edilmiş, respublikamızda və xarici ölkələrdə cərrahiyyə əməliyyatları aparılmış, onların sağlamlıqları bərpa edilmişdir.

Müvəkkilin Aparatında müxtəlif nazirliklərin, həmçinin Qızıl Aypara Cəmiyyətinin, Azərbaycan Elmi Tədqiqat Hematologiya və Transfuziologiya İnstitututunun, Hemofiliyalı Xəstələrin Respublika Assosiasiyasının, «Savab dünyası» Talassemiya Assosiasiyasının, Respublika Kliniki Xəstəxanasının Elmi-Praktik Hemofiliya Mərkəzinin və digər təşkilatların nümayəndələrinin, habelə jurnalistlərin iştirakı ilə qan xəstəliklərindən əziyyət çəkən uşaqlara həsr edilmiş tədbirdə diqqətin bu ağır problemə yönəldilməsi məqsədi ilə ictimaiyyətə müraciət edilmiş, səhhəti və fiziki sağlamlığı imkan verən hər kəs qan donorluğu aksiyasında iştirak etməyə, bununla da qana ehtiyacı olanların xilasında iştirak etməyə çağırılmışdır.

Vətəndaşları bu humanist aksiyada fəal iştirak etməyə dəvət edən Müvəkkil belə bir fikir irəli sürmüşdür: «Donor ola bilən hər bir şəxs ömrü boyu heç olmasa bir dəfə qan verərsə, cəmiyyətin bu qiymətsiz nemətə olan ehtiyacı ödənər».

Müvəkkil qan xidmətinin daha da təkmilləşdirilməsi, vətəndaşların donor hərəkatına fəal cəlb edilməsi üçün «Milli donor günü»nün təsis olunmasını təklif etmişdir. Qeyd edilməlidir

ki, Müvəkkil başda olmaqla aparatın əməkdaşları da bu xeyirxah missiyaya qoşularaq on günlük aksiyaların davam etdiyi günlərdə donor qanı vermişlər.

Ürəkaçan haldır ki, Heydər Əliyev Fondunun, Azərbaycan Diabet Cəmiyyətinin və Danimarkanın «Novo Nordisk» şirkətinin təşkilatçılığı ilə «Diabetlə xəstələnmiş uşaqlara daha çox qayğı» layihəsinin həyata keçirilməsi şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş uşaqların müayinə və müalicəsinin təşkili sahəsində bir çox problemlərin aradan qaldırılmasında mühüm rol oynamışdır.

«Şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərə dövlət qayğısı haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa əsasən, şəkərli diabet xəstəliyinə tutulmuş şəxslərin dövlət tibb müəssisələrində müayinə və müalicəsi dövlət hesabına maliyyələşdirilməlidir.

Müvəkkil Səhiyyə Nazirliyinə müraciət edərək Lantus preparatının diabet xəstəliyinə düçar olmuş uşaqların fizioloji və psixi inkişafı baxımından əhəmiyyətli olduğunu nəzərə alaraq, mövcud problemin həll olunmasında yardımçı olmağını xahiş etmişdir.

Müvəkkilin müraciəti nəzərə alınaraq, Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən şəkərsalıcı Lantus preparatı müvafiq siyahıya əlavə edilmiş və 2009-cu ildən etibarən bu qəbildən olan xəstələrə pulsuz verilir. Lakin, verilən preparatın bu xəstəliyi daşıyan uşaqların hamısına çatmadığını nəzərə alaraq, həmin preparatlara ehtiyacın təmin olunması istiqamətində tədbirlərin görülməsinə ehtiyac vardır.

Ölkəmizdə talassemiya haqqında ilk məlumatlar keçən əsrin 50-ci illərində alınmışdır. Bu xəstəlik ölkəmiz üçün də çətin problemlərdən biridir. Azərbaycanın bir sıra rayonlarında talassemiyanın yayılma tezliyi dünya üzrə ən yüksək göstəriciyə çatır. Talassemiya daşıyıcılarının əhalinin sayına görə orta nisbəti 8 faizə bərabərdir. Hər il 200-ə qədər talassemiya xəstəliyi ilə uşaq anadan olur. Yaşayan talassemiya xəstələrinin sayı 2 mindən artıqdır. Həqiqətdə isə bu rəqəmlər daha da yüksək ola bilər. Ona görə ki, bəzi ucqar rayonlarda talassemiya diaqnozu qoyulmur və

anadan olan uкaqlar xüsusi müayinDlDrdDn keçmir, ömrünün ilk illDrindD vDfat edir vD ölümünün sDbDbi dD bilinmir.

Ölkdmizdd talassemiyanēn profilaktikasē lazēmēnca tDкkil edilmDsD, Dünya sDhiyyD tDкkilatēnēn proqnozuna görD, bu xDstDliyD düçar olmuк xDstDlDrin sayēnēn 45 il Drzindd 16 minD çatacaqdēr.

Hemofiliya vD talassemiya irsi qan xDstDlDrinD göstDrilDn tibbi xidmDt strukturunun tDkmillDкdirilmDsi mDqsDdi ilD NazirlDr Kabinetinin 2006-cē il 18 yanvar tarixli qDrarlarē ilD «Hemofiliya vD talassemiya irsi qan xDstDliklDri üzrD DövlDt Proqramē», habelD «Hemofiliya vD talassemiya irsi qan xDstDliklDri olan кDxslDrin sanatoriya-kurort müalicDsi ilD tDmin edilmDsi Qaydasē» tDsdiq edilmiкdir.

HeydDr Cliyev Fondunun Prezidenti Mehriban xanēm Cliyevanēn rDhbDrliyi vD tDкDbbüsü ilD bu xDstDliyin qarкēsēnēn alēnmasē istiqamDtindD uĵurla hDyata keçirilDn ñTalassemiyasēz hDyat namindDò layihDsi mühüm DhDmiyyDt daкēyēr. HDmin layihD çDrçivDsindD Talassemiya Diaqnostika MDrkDzinin vD Qan bankēnēn yaradēlmasē istiqamDtindD iкlDr hDyata keçirilmiкdir.

Saĵlamlēq imkanlarē mDhdud olan uкaqlarēn problemlDri ilD baĵlē müntDzDm кDkildD SDhiyyD Nazirliyi vD CmDk vD Chalinin Sosial MüdafiDsi Nazirliyi ilD DmDkdaкlēq edDrDk yoxsul ailDlDrdDn olan Dlil uкaqlar üçün pulsuz Dlil arabalarē, müalicD, diaqnostika, imkan daxilindD diabet vD digDr xDstDliklDrD duçar olanlar üçün dDrman preparatlarē vD glükometrlDrlD tDmin edilir.

10 oktyabr tarixi Ümumdünya Cqli Saĵlamlēq günü münasibDtilD MüvDkkil mütDmadi olaraq, bu xDstDlDrin müalicDsi üçün müvafiq tibb müDssisDlDrindD yaradēlmēк кDraitlD tanēк olur, Dhalinin kömDyD daha çox ehtiyacē olan bu kateqoriyasēnēn problemlDrini öyrDnir vD hDllindD yardēmçē olur. O, Bakē кDhDr SDhiyyD ĶdarDsinin rDisi ilD birlikdD Ümumdünya Cqli Saĵlamlēq günü DrDfDsindD respublikanēn psixonevroloji müDssisDlDrinD baxēк keçirmiкdir.

Müvᴅkkil Nᴅrimanov rayonundakē Psixonevroloji uкaq evindᴅ olarkᴅn bu müᴅssisᴅnin binasēnēn tᴅmir edildiyinin, eyni zamanda, Heydᴅr ᴄliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanēm ᴄliyevanēn tᴅкᴅbbüsü ilᴅ müasir standartlara uyĵun yeni binanēn inкa edildiyinin, fizioloji kabinetin vᴅ masaj otaĵēnēn yenidᴅn quulduĵunun кahidi olmuкdur. Hᴅmin müᴅssisᴅnin sakinlᴅri olan mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr yaкlē uкaqlarēn reabilitasiyasē üçün zᴅruri кᴅrait yaradēlmēк, ixtisaslaкmēк mütᴅxᴅssislᴅr xᴅstᴅ uкaqlara müvafiq psixiatriya yardēmē göstᴅrirlᴅr. Uкaq evinin sakinlᴅri Avropa standartlarēna uyĵun idman terapiyasē, xüsusi trenajor terapiyasē, peкᴅ hazērlēĵē terapiyasē ilᴅ müalicᴅ olunurlar.

Qeyd olunmalēdēr ki, Sᴅhiyyᴅ Nazirliyinin nᴅzarᴅti sayᴅsindᴅ bu müᴅssisᴅlᴅrdᴅ abadlaкdērēlma iкlᴅrinin aparēlmasē, xᴅstᴅlᴅrin saxlanma кᴅraitinin yaxкēlaкdērēlmasē, onlarēn müalicᴅsi istiqamᴅtindᴅ mühüm iкlᴅr görülür.

Hᴅmçinin, Müvᴅkkil vᴅ Aparatēn ᴅmᴅkdaкlarē ᴄqli cᴅhᴅtdᴅn qüsurlu uкaqlar üçün internat evlᴅrinᴅ dᴅ daim baxēк keçirirlᴅr. Xüsusilᴅ qeyd edilmᴅlidir ki, bu müᴅssisᴅlᴅrdᴅ saĵlamlēq imkanē mᴅhdud olan hᴅr 20 uкaĵa 1 iкçi tᴅyin olunmuкdur ki, hᴅmin кᴅxsin özlᴅrinᴅ heç bir kömᴅklik göstᴅrᴅ bilmᴅyᴅn uкaqlara qulluq etmᴅyᴅ fiziki olaraq imkanē çatmēr. Bu sahᴅdᴅ beynᴅlxalq tᴅcrübᴅ göstᴅrir ki, hᴅmin müᴅssisᴅlᴅrdᴅ 7-8 uкaĵa bir iкçinin tᴅyin olunmasē mᴅqsᴅdᴅmüvafiqdir. Respublikamēzda iki bu cür internat mᴅktᴅbinin olmasēnē vᴅ hᴅmin mᴅktᴅblᴅrdᴅ 306 uкaĵēn yaкamasēnē nᴅzᴅrᴅ alsaq, bu müᴅssisᴅlᴅrᴅ ᴅlavᴅ iкçi кtatēnēn ayrēlmasē üçün böyük mᴅblᴅĵ dᴅ vᴅsaitin tᴅlᴅb olunmadēĵē aydēn olur. Lakin, bu problem hᴅll edilmᴅdiyi tᴅqdirdᴅ orada yaкayan vᴅ kömᴅyᴅ ehtiyacē olan uкaqlarēn saxlanma кᴅraitinin yaxкēlaкdērēlmasē mümkünsüzdür. ᴄlilliyi olan uкaqlarla iкlᴅyᴅn кᴅxslᴅrᴅ ᴅlavᴅ maliyyᴅ dᴅstᴅyinin verilmᴅsi dᴅ vacibdir.

Müvᴅkkilin tᴅкᴅbbüsü ilᴅ Aparatēn ᴅmᴅkdaкlarē Sᴅhiyyᴅ Nazirliyinin QİÇS-lᴅ Mübarizᴅ Mᴅrkᴅzi ilᴅ birlikdᴅ hᴅmin xᴅstᴅliyᴅ tutulmuк xᴅstᴅlᴅrin hüquqlarēnēn müdafiᴅsi vᴅ bu sahᴅdᴅ geniк maariflᴅndirmᴅ iкi aparēlmasē istiqamᴅtindᴅ Bakēda vᴅ

paytaxtdan kDnarda silsilD tDdbirlDr keçirmiK, QİÇS vD narkomaniya DleyhinD tDbliĵat mDqsDdilD Dhaliyə lazēmi bilgilDr verilmiK, yeniyetmDlDr vD gDnclDr üçün treninq-seminarlar tDKkil olunmuK, yerli kütlDvi informasiya vasitDlDrindD müvafiq maariflDndirici yazēlar verilmiK, hDmçinin televiziya vD radio veriliKlDri sDslDndirilmiKdir.

MüvDkkil QİÇS-D vD narkomaniyaya qarKē mübarizD üzrD konsepsiyanēn hazērlanmasēnē, bu sahDdD qanunvericiliyin monitorinqinin aparēlmasēnē vD tDkmillDKmDsini, mübarizD üsullarēnēn yerli reallēqlar nDzDrD alēnmaqla dünya tDcrübDsinD uyĵunlaKdērēlmasēnē, QİÇS-D yoluxmuK xDstDlDrin aKkar olunmasē üsullarēnēn tDtbiqini, Dhali arasēnda sorĵularēn keçirilmDsini, narkomanlara psixoloji vD sosial reabilitasiya yardēmēnēn göstDrilmDsini, saĵlam donorlarēn cDlb edilmDsini, narkomanlarla tDmasda olanlarēn hüquqlarēnēn müdafiDsinin sDmDrDli tDKkil edilmDsini, saĵlam hDyat tDrzinD sövq edDn idman yarēKlarēnēn keçirilmDsini, informasiya vD hüquqi maariflDndirmD iKinin sDmDrDli tDKkili üçün orta mDktDblDrdD Kagirdlərə QİÇS vD narkomaniya Dleyhinə tDbliĵat mDqsDdilD lazēmi bilgilDrin verilmDsini, yeniyetmDlDr vD gDnclDr üçün treninq-seminarlarēn keçirilmDsini, liflet, plakat vD posterlDrin nDKrini, KİV-dD tDbliĵat iKinin aparēlmasēnē, maariflDndirmD proqramlarēna geniK yer verilmDsini, QİÇS-D tutulmuK xDstDlDrin vD narkomanlarēn hüquqlarēnēn qorunmasēnē, bu istiqamDtdD geniK maariflDndirmD iKinin aparēlmasēnē tDklif etmiKdir.

Ümumilikdə, Respublika QİÇS-lD Mübarizə MDrkDzindD 2034 nDfDr rDsmi qeydiyyatdan keçmiKdir ki, onlardan da 23-ü uKaqdēr. HDr il bu xDstDliyD yoluxan insanlarēn sayēnēn, xüsusilD dD uKaq vD gDnclDrin sayēnēn artmasē böyük narahatçēlēq doĵurur.

Müvəkkil vDtDndaKlarēn saĵlamlēĵēnēn mühafizDsi vD onlara tibbi xidmDt göstDrilmDsi, habelD Dhalinin sosial müdafiDsi istiqamDtindD zDruri tDdbirlDr görüldüyünü, bütün dünyada olduĵu kimi, respublikamēzda da saĵlam hDyat tDrzinin bDrqDrar edilmDsi üçün müxtDlif tDdbirlDrin hDyata keçirildiyini, geniK yayēlmaqda olan QİÇS vD narkotik vasitDlDrdDn istifadDnin bDKDriyyDti

dDrindDn düKündürmDli olan Dn çDtin problemD çevrildiyini, aidiyyDti strukturlarēn bu bDlalara qarKē mübarizDdD sDylDrinin birlDKdirilmDsinin vacibliyini nDzDrD çatdērmēKdēr.

MüvDkkil UNESCO-nun dDstDyilD Ombudsmanlarēn VI Bakē BeynDlxalq Konfransē çDrçivDsindD ñĶĶV/QİÇS problemi insan hüquqlarē baxēmēndanò mövzusunda seminar keçirilmiK, iki plakat çap edilmiK vD paylanmēKdēr.

Hal-hazērda cDzaçDkmD müDssisDlDrindD ĶĶV/QİÇS-D yoluxmuK mDhkumlar da vardēr. Sevindirici haldēr ki, yetkinlik yaKēna çatmayan mDhkumlar arasēnda bu xDstDliyD yoluxanlar yoxdur.

Lakin, içkilDrdDn vD narkotik vasitDlDrdDn istifadD edDn, siqaretD meylli olanlar arasēnda uKaq vD gDnclDrin olmasē narahatedici faktdēr. Bu problemin aradan qaldērēlmasē mDqsDdilD qanunvericilikdD nDzDrdD tutulduĝu kimi uKaqlara spirtli içkilDrin vD tütün mDmulatlarēnēn satēlmamasēna aidiyyatē qurumlar vD cDmiyyDt tDrDfindDn nDzarDtin güclDndirilmDsi vacibdir.

Ķnsanlarēn saĝlamlēq hüquqlarēnēn qorunmasē mDqsDdilD bir sēra hüquqi islahatlar da hDyata keçirilmiKdir.

Ana vD uKaqlarēn saĝlamlēĝēnēn möhkDmlDndirilmDsi, Dhalinin reproduktiv saĝlamlēĝēnēn qorunmasē, saĝlam vD arzuolunan uKaqlarēn doĝulmasē üçün zDruri KDraitin yaradēlmasē, ana vD uKaqlar arasēnda xDstDlDnmD vD ölüm hallarēnēn azaldēlmasē, o cümlDdDn Dhalinin saĝlamlēĝēnēn qorunmasēnēn tDKkilinin vD tDhlükDsiz analēĝēn tDmin edilmDsi, mama-ginekoloji vD pediatriya xidmDtindD çalēKan tibbi kadrlarēn hazērlanmasē vD ixtisaslarēnēn artērēlmasē iKinin yaxKēlaKdērēlmasē, respublika vD rayonlararasē perinatal mDrkDzlDrin tDKkili, tibb müDssisDlDrinin maddi-texniki bazasēnēn möhkDmlDndirilmDsi vD onlarēn müasir müalicD-diaqnostika avadanlēqlarē ilD tDchiz edilmDsi, doĝuKayardēm müDssisDlDrinin dDrman preparatlarē ilD tDminatēnēn yaxKēlaKdērēlmasē mDqsDdilD 2006-2010-cu illDr üçün NazirlDr Kabinetinin 2006-cē il 15 sentyabr tarixli qDrarē ilD «Ana vD uKaqlarēn saĝlamlēĝēnēn qorunmasē üzrD TDdbirlDr Proqramē» tDsdiq edilmiKdir.

Müvəkkil mütəmadi olaraq, «Ana və uşaqların sağlamlıq hüquqları» mövzusunda dəyirmi masalar təşkil edir, dövlət orqanlarının, beynəlxalq təşkilatların, həmçinin QHT və KİV nümayəndələrinin iştirakı ilə müzakirələr aparır.

Müvəkkil hesab edir ki, analığın mühafizəsi, reproduktiv sağlamlıq, gənc ailələrin sosial müdafiəsi, o cümlədən məşğulluğun təmin edilməsi, yeni iş yerlərinin açılması, ailənin və uşaqların müdafiəsinə yönəldilmiş müavinətlər sisteminin tətbiqi, kənd rayonlarında torpaq sahələrinin ayrılması və güzəştli kreditlərin verilməsi, mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması məsələlərinə diqqətin daha da artırılması vacibdir.

Bölgələrdə ailə planlaşması xidmətlərinin bərpa olunması və yaradılması, bu sahədə icmaların iştirakı ilə xidmətlərindən istifadə olunması, analığın və uşaqların mühafizəsi məqsədi ilə maddi-texniki bazanın yaradılması, uşaqların sağlamlığının mühafizəsi, qəsəbə və kəndlərdəki ambulatoriyalarda uşaq sağlamlığı kabinetlərinin təşkili və həkim-pediatrlarla təmin edilməsi zərurəti mövcuddur. Hal-hazırda Milli Məclisdə müzakirə edilən Reproduktiv sağlamlıq haqqında qanunun layihəsinin qəbul edilməsi bu sahədə mövcud olan problemlərin həll edilməsində yardımçı olacaqdır.

Narahatçılıq doğuran digər bir məsələ isə sosial pensiya alan əlil uşaqların sayının ildən-ilə artması və uşaqlar arasında hər il ilk dəfə əlil hesab edilən şəxslərin çox olmasıdır. Belə ki, son statistik məlumatlara görə ölkəmizdə 56.433 sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaq qeydiyyatdan keçmiş, 2007-ci ildə sağlamlıq imkanları məhdud olan 18 yaşınadək 5200 uşaq əlil kimi ilk dəfə qeydə alınmışdır.

Müvəkkil 2008-ci ilin aprelində Ukrayna Ali Radasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinin keçirdiyi beynəlxalq konfransda iştirak etdiyi günlərdə Kiyev şəhərindəki kardioloji mərkəzdə də olmuş, ən müasir tibbi avadanlıqla təchiz edilmiş "Ürək" Mərkəzinin rəhbəri, professor Boris Todurovla görüşmüşdür. O, görkəmli tibb aliminə Azərbaycanda, o cümlədən regionlarda yüksək təminatlı diaqnostik mərkəzlərin

yaradēldēĝ ēnē, ürDk üzDrindD cDrrahiyyD DmDliyyatlarēnēn aparēldēĝ ēnē bildirmiKdir.

Ombudsmanēn tDKDbbüsü vD SDhiyyD Nazirliyinin dDstDyi ilD professor B.Todurovun klinikasēna 12 yaKlē azDrbaycanlē oĝ lan göndDrilmiK, onun ürDyindD tDmDnnasēz olaraq cDrrahiyD DmDliyyatē aparmēK vD uKaĝ ē hDyata qaytarmēKdēr.

MüvDkkilin 17-19 iyun 2009-cu il tarixdD ñBioetika, insan hüquqlarē vD yeni texnologiyalar: reproduktiv saĝ lamlēĝ ēn vD ailD planlaKmasēnēn hüquqi vD etik aspektlDriò mövzusunda tDKkil olunmuK Ombudsmanlarēn VII Bakē BeynDlxalq konfransēnda iKtirak etmDk üçün professor Todurov üç mütDxDssisdDn ibarDt qrupla ölkDmizD sDfDr etmiK vD konfransda mDruzD ilD çēxēK etmiKdir. HDmçinin, professor Todurov AzDrbaycan Tibb UniversitetindD vD SDhiyyD Nazirliyinin Elmi TDdqiqat Pediatriya Ķnstitutunda mühazirDlDr oxumuKdur. O, AzDrbaycan Respublikasēnēn SDhiyyD naziri tDrDfindDn qDbul olunmuK, görüK zamanē kardioloji xidmDtin tDkmillDKdirilmDsi vD bu sahD üçün peKDkar kadrlar hazērlanmasē, tDcrübD mübadilDsi ilD baĝ lē faydalē müzakirDlDr aparēlmēKdēr.

GörkDmli cDrrah Bakēda olduĝ u günlDrdD ürDk xDstDliyi olan 36 uKaĝ ē diaqnostik müayinD edDrDk, onlarēn vDziyyDtini öyrDnmiK vD bir neçD uKaqda müDyyDnlDKdirilmiK ürDk qüsurunun cDrrahi yolla aradan qaldērēlmasē zDrurDti aKkarlanmēKdēr.

Qeyd olunmalēdēr ki, onlarēn arasēnda qaçqēn vD mDcburi köçkün ailDlDrin uKaqlarē da vardēr. MüvDkkil 20 iyun ï Ümumdünya Qaçqēnlar günündD Ramanada salēnmēK Yeni qDsDbDdD mDskunlaKmēK KuKalē mDcburi köçkünlDrlD görüK zamanē ona müracIDt etmiK valideynlDrin ürDk çatēKmazlēĝ ē olan övladēnēn B.Todurov tDrDfindDn müayinDsini tDKkil etmiKdir. HDmçinin, Laçēn rayonundan olan aztDminatlē ailDdD böyüyDn uKaq da KiyevdD müayinD edilmiK vD ödDniKsiz DmDliyyat olunmuKdur.

ÜrDyindD tDcili DmDliyyat aparēlmasēna ehtiyacē olan üç uKaq Kiyev Müasir ñÜrDkò MDrkDzinD tDmDnnasēz DmDliyyat olunmaq üçün dDvDt edilmiKdir. Daha üç uKaq üzDrindD cDrrahi

DMDliyyat ñUкaqlarēn XoкbDxt GDlDcDyiò Įçtimai Birliyi tDrDfindDn maliyyDlDкdirilmiкdir.

SDhhDti bDrpa olunaraq Bakēya qayētmēк uкaqlarē HeydDr C liyev adēna beynDlxalq hava limanēnda MüvDkkil qarкēlamēк, onlara hDdiyyDlDr tDqdim etmiкdir.

CDrrahi DmDliyyat keçirmiк uкaqlar reabilitasiya olunmaq üçün HeydDr C liyev Fondu tDrDfindDn tDmir-tikinti vD abadlēq iкlDri aparēlmēк ñĮķirinò uкaq baĵçasēnēn nDzdindDki ñMDslDkò istirahDt düкDrgDsindD yerlDкdirilmiк, MüvDkkil müntDzDm olaraq hDmin mDrkDzdD olmuк, oradakē uкaqlarēn o cümlDdDn daun sindromlu, psixoloji gDrginliyi olan, autizm, diabet vD hemofiliya xDstDliklDrindDn DziyyDt çDkDn uкaqlarēn vDziyyDti, saĵlēq durumu ilD tanēк olmuк, onlarēn yaкayēк кDraiti, qidalanmasē vD asudD vaxtlarēnēn tDкkili ilD maraqlanmēкdēr.

Bundan baкqa, sentyabr ayēnda Ombudsman tDsisatē ñUкaqlarēn XoкbDxt GDlDcDyiò Įçtimai Birliyi ilD birlikdD ürDyindD qüsur olan daha üç uкaĵē KiyevD göndDrmiк, hDmin uкaqlarda DmDliyyat olunaraq vDtDnD qayētmēкlar.

MüvDkkil KiyevD göndDrilDn uкaqlarēn vD valideynlDrin yol vD gündDlik xDrclDrin ödDnilmDsi ilD baĵlē C mDk vD C halinin Sosial MüdafiDsi NazirliyinD müraciDt ünvanlanmēк, qanunvericiliyD uyĵun olaraq Dlilliyi olan uкaqlarēn vD onlarēn valideynlDrinin yol xDrci ödDnilmiк vD maliyyD yardēmē göstDrilmiкdir.

ÜmumilikdD, MüvDkkilin dDstDyi ilD KiyevdD 2008-ci ildD bir, 2009-cu ildD isD 20-dDn artēq aĵēr ürDk qüsurlu uкaq DmDliyyat olunaraq hDyata qaytarēlmēк vD saĵlamlēqlarē bDrpa olunmuкdur.

Eyni zamanda, professor Todurov 2009-cu ilin oktyabr ayēnda yenidDn ölkDmizD sDfDr edDrDk 100-dDn artēq uкaĵē müayinD etmiк vD Gömrük Hospitalēnda mühazirD oxumuкdur.

Bununla yanaкē, MüvDkkil aztDminatlē ailDlDrdDn olan ürDk qüsurlu iki uкaĵēn MDrkDzi Neftçilr XDstDxanasēnda ödDniкsiz DmDliyyat olunmasē üçün DövlDt Neft Įķirkdtinin prezidentinD müraciDt etmiк, hDmin iki uкaĵēn da DmDliyyatē uĵurla nDticDlDnmiкdir.

ÖlkDmizdD 12.000 ürDk qüsurlu uкaĵ ēn olmasē, onlarēn DksDriyyDtinin aztDminatlē ailDlDrdD yaкamasē narahatedici haldēr. Respublikamēzda Uкaq Kardioloji CDrrahiyD MDrkDzinin tikilmDsinD, hDmin mDrkDzdD ürDk qüsurlu uкaqlarēn ödDniкsiz DmDliyyat olunmasēna böyük ehtiyac vardēr.

MüvDkkilD Bakē кDhDrindDn DrizDçi C . müraciDt edDrDk, maddi durumunun aкaĵ ē sDviyyDdD olduĵ undan oĵ lunun gözündD dövlDt hesabēna cDrrahiyyD DmDliyyatēnēn aparēlmasēna kömDklik göstDrilmDsini xahiк etmiкdir. MüvDkkilin SDhiyyD NazirliyinD müraciDtindDn sonra uкaq akademik Z.C liyeva adēna Göz XDstDliklDri Ķnstitutunda uĵ urla ödDniкsiz DmDliyyat olunmuкdur.

ÖlkDmizdD sDhiyyD sahDsindD aparēlan islahatlar insanlarēn, o cümlDdDn uкaqlarēn saĵ lamlēq hüquqlarēnēn tDmin olunmasēna, ixtisaslē kadrlarēn hazērlanmasēna vD xüsusi tibb mDrkDzlDrinin yaradēlmasēna imkan yaradacaqdēr.

MüvDkkil görülDn iкlDri müsbDt qiymDtlDndirDrDk, uкaqlarēn saĵ lamlēqlarēnēn tDmin olunmasē istiqamDtindD qeyd olunan tDdbirlDrin dD hDyata keçirilmDsini tövsiyD edir:

- **TDhsil sahDsindD olduĵ u kimi sDhiyyD sahDsindD dD ñKDnd yerlDrindD sDhiyyD müDssisDlDrinD tibb iкçilDrin cDlb olunmasēnēn hDvDslDndirilmDsi tDdbirlDri haqqēnda Proqramòēn qDbul edilmDsi;**
- **VDtDndaкlarēn donor hDrDkatēna fDal cDlb edilmDsi üçün «Milli donor günü»nün tDsis olunmasēnē vD qan bankē üçün qan vermD aksiyalarēnēn keçirilmDsini tDкkil etmDk;**
- **Reproduktiv saĵ lamlēq haqqēnda qanunun qDbul olunmasē;**
- **Reproduktiv saĵ lamlēq haqqēnda biliklDrin yayēlmasē;**
- **Saĵ lam hDyat tDrzinin tDbliĵ i;**
- **Uкaqlarēn ana südü, yodlaкdērēlmēк duz, mikroelementlDrlD qidalanmasē ilD baĵ lē maariflDndirmD iкinin aparēlmasē;**
- **Lantus preparatlarē ilD diabetli xDstD uкaqlarēn ehtiyaclarēnēn tam ödDnilmDsi;**

- **MDktDblDrdD tibb mDntDqDlDrinin yaradēlmasē vD lazēmi dDrman preparatlarē vD digDr avadanlēqlarla tDchiz olunmasē;**
- **C kiz vD üçDm uKaqlarē olan ailDlDrD xüsusi maliyyD dDstDyinin, o cümlDdDn uKaqlar üçün 1 yaKēna qDdDr dayDnin (kömDkçinin) müDyyDn edilmDsi, hamilD vD südDmDr körpDsi olan qadēnlara dDstDyin göstDrilmDsi ilD baĵlē tDdbirlDrin görülmDsi ilD baĵlē qanunvericiliklDrD DlavD vD dDyiKikliklDrin edilmDsi;**
- **UKaqlarēn saĵlamlēqlarēnēn qorunmasē mDqsDdilD dövlDt tDrDfindDn sēĵorta olunmasē ilD baĵlē aidiyyatē qanunvericiliyD DlavD vD dDyiKiklikliklDri edilmDsi.**

UKaqlara qarKē zorakēlēq

Zorakēlēq hDr bir halda, hDr zaman, hDr bir KDxsin insan hüquqlarēnēn pozulmasē, KDxsiyyDt DleyhinD törDdilmiK cinayDtdir. Konstitusiyanēn 46-cē maddDsindD qeyd edilir: ñHeç kDsD iKgDncD vD Dzab verilD bilmDz. ...ò

Gündēlik zorakēlēĵēn qarKēsēnēn alēnmasē demokratik cDmiyyDtin prinsiplDrinD uyĵun insan hDyatēnēn tDhlükDsizliyinin tDmin olunmasē, hüquq normalarēna riayDt edilmDsi, insanēn mDiKDtdD - ailDdD, iK vD ictimai yerlDrdD tDhqirolunma risklDrinin azaldēlmasē, insani dDyDrlDrin formalaKmasē problemlDrinin hDll edilmDsi ilD baĵlēdēr.

MüvDkkil insanlara, o cümlDdDn qadēnlara vD uKaqlara qarKē Dn müxtDlif formalarda baK verDn zorakēlēĵēn onlarēn hüquq vD azadlēqlarēnē pozduĵunu, iqtisadi problemlDrin, o cümlDdDn yoxsulluĵun, yaxud ailD münaqiKDlDrinin zorakēlēĵē daha da aĵērlaKdērdēĵēnē, DsasDn qadēnlarē vD qēzlarē hDdDfD çevirdiyini diqqDtD çatdēraraq, eyni zamanda DlaqDdar dövlDt orqanlarēnēn vD ixtisaslaKmēK QHT-lDrin bu bDlaya qarKē mübarizDnin güclDndirilmDsi mDqsDdilD birgD DmDkdaKlēĵēn vacibliyini daim qeyd etmiKdir.

ÖlkDmizdD gündDlik zorakēlēqla mübarizDnin beynDlxalq prinsiplDr vD milli qanunvericilik Dsasēnda sistemli KDkildD tDKkil edilmDsi mDqsDdi ilD AzDrbaycan Respublikasē NazirlDr Kabinetinin 2007-ci il 25 yanvar tarixli qDrarē ilD «Demokratik cDmiyyDtdD gündDlik zorakēlēqla mübarizD üzrD Respublika Kompleks Proqramē» tDsdiq edilmiKdir. Proqramēn ümdD mDqsDdi beK il müddDtindD AzDrbaycan Respublikasēnda Dhalinin KDxsi vD ictimai hDyatēnēn müxtDlif sahDlDrindD xüsusi tDdbirlDr vasitDsilD mDiKDt zorakēlēĵē hallarēnēn azaldēlmasē vD zorakē davranēK formalarēnēn qarKēsēnēn alēnmasēdēr.

MDktDblDrdD uKaqlara qarKē ayrē-seçkilik, zorakēlēq hallarēnēn aradan qaldērēlmasē istiqamDtindD MüvDkkil daim fDaliyyDt göstDrir, bu cür hallarla baĵlē KikayDt daxil olduqda dDrhal yerindD araKdērma aparēlēr.

MüvDkkilin Aparatēna daxil olmuK mDlumatda Bakē KDhDri, Nizami rayonundakē 10 saylē orta mDktDbin direktoru hDmin tDhsil müDssisDsinin V «ç» sinfinin KagirdlDrini rezin boru ilD döydüyü bildirilmiKdi. MüvDkkilin uKaq hüquqlarē üzrD müKaviri vD MüvDkkil yanēnda UKaq Hüquqlarē MDrkDzinin DmDkdaKē mDlumatda Dks etdirilmiK faktē yerindD araKdērmēK, KagirdlDrlD vD onlarēn valideynlDri ilD söhbDt etmiKlDr.

MDlum olmuKdur ki, 1 mart 2007-ci il tarixdD hDmin sinfin ingilis dili fDnni üzrD digDr yarēmqrupunun müDlliminin dDrsD gDlmDmDsi sDbDbindDn boK keçmiK dDrs saatēnda KagirdlDrin sDs salmasēndan DsDbilDKDrDk sinfD daxil olan mDktDb direktoru onlarē rezin boru ilD vurmuKdur. Sonradan hDr iki yarēmqrupu eyni otaĵa toplayan direktor dDrs keçmDyD davam edDn digDr yarēmqrup KagirdlDrinin gözü qarKēsēnda onlarē dDrsin sonunadDk dizlDri üstD dayanmaĵa mDcbur etmiKdir. UKaqlara qarKē bu cür zorakēlēq halēnēn baK vermDsi onlarēn psixoloji durumuna mDnfi tDsir göstDrmiK, dDrsdDn yayēnma hallarē baK vermiKdir. Bununla baĵlē, valideynlDr Bakē KDhDri Nizami rayon prokurorluĵuna KikayDt etmiK vD araKdērma aparēlmadēĵē bildirilmiKdir.

MüvDkkil TDhsil nazirinD VD Bakē KDhDri Nizami rayon prokuroruna bu MDSDlDnin araKdērēlmasē VD müvafiq tDdbirlDrin görülmDsi ilD baĵ lē müraciDt etmiKdir.

MüraciDtin NDticDsi olaraq, Bakē KDhDri üzrD TDhsil ĶdarDsinin 10 aprel 2007-ci il tarixli 11/185 saylē Dmri ilD 10 saylē mDktDbin direktoru ilD baĵ lanmēK DMDk müqavilDsi lDĵ v edilmiKdir.

Bununla yanaKē, BilDCDri qDSDbDsi 300 saylē mDktDbin müDllimi tDrDfindDn Kagirdin aĵ zēna skoç yapēKdērēlmasē ilD baĵ lē mDlumat aldēqdan sonra yerindD araKdērma aparēlmēK, NDticDdD isD müDllim müvafiq DMrD DSasDn iKdDn azad edilmiKdir.

Bu cür CDzalandērma tDdbirlDrinin görülmDsi mDktDblDrdD uKaqlara qarKē zorakēlēq hallarēnēn azalmasē ilD NDticDlDnir.

Qeyd etmDk lazēmdēr ki, uKaqlar körpDlDr evlDri, uKaq evlDri, müxtDlif tip internat mDktDblDri, uKaq tDrbiyD müDssisDsi, polis idarDlDrindDki müvDqqDti saxlama tDcridxanalarē VD s. müDssisDlDrD müxtDlif SDbDblDrD görD düKürlDr. Burada isD onlar üçün mövcud olan xidmDtlDr heç dD hDr zaman lazēmi SDviyyDdD olmur. C fsuslar olsun ki, bDzi hallarda uKaqlar onlarēn qayĵ ēsēna qalacaq insanlar VD yaxud öz hDmyaKēlarē tDrDfindDn bu cür müDssisDlDrdD müxtDlif növ zorakēlēqlara mDruz qalērlar. MDhz bu MDSDlDnin dDrindDn araKdērēlmasē üçün Ombudsman tDsisatē UNĶCEF-lD birlikdD uKaqlarēn yaKadēĵ ē VD saxlanēldēĵ ē müDssisDlDrdD onlara qarKē baK verDn zorakēlēq hallarēnē aydēnlaKdērmaq mDqsDdilD tDdqiqat keçirmiKdir. Bu araKdērmalar eyni zamanda BMT-nin «UKaqlara QarKē bütün sahDlDrdD baK verDn zorakēlēq hallarēnēn araKdērēlmasē»na dair ölkD üzrD keçirdiyi tDdqiqatēn tDrkib hissDsini tDKkil edir.

TDdqiqatēn keçirilmDsinin DSas mDqsDdi müDssisDlDrdD uKaqlara qarKē baK verDn zorakēlēq hallarēnē müDyyDn edDrDk, bu sahDdD mövcud olan boKluqlarēn aradan qaldērēlmasē istiqamDtindD fDaliyyDt göstDrmDkdDn ibarDt idi. Seçim NDticDsindD Bakē, Sumqayēt, GDNCD, Tovuz, Aĵ stafa, GDdDbDy, Qax, Oĵ uz, Zaqatala, BalakDn, Sabirabad, C libayramlē, CDlilabad, BeylDqan, LDnkDran, Lerik, ķamaxē, BDrdD, Quba VD DDVDçi rayonlarē tDdqiqatēn

keçirilmDsi üçün müDyyDn olunmuKdur. TDdqiqatēn müDssisDlDrdD keçirilmDsinD Daxili ĶKlDr, TDhsil, C mDk VD C halinin Sosial Müdafi Dsi, C dliyyD VD SDhiyyD nazirliklDri dD kömDklik göstDrmiKlDr. AraKdērmalarēn aparēlmasēnda Aparatēn DmDkdaKlarē ilD yanaKē müsahibD yolu ilD seçilmiK uKaqlarla iKlDyDn 15 nDfDr QHT nümayDndDsi iKtirak etmiKdir. ĶKtirakçēlar üçün beynDlxalq ekspert tDrDfindDn tDlimlDr keçirilmiKdir. AraKdērmalar zamanē müDssisDlDrdD olan uKaqlarla qrup müzakirDlDri, müDssisD rDhbDrlDri VD uKaqlarla iKlDyDn KDxslDrlD isD müsahibD aparēlmēKdēr. Bununla yanaKē, müDssisDlDrdD uKaqlara qarKē baK verD bilDCDk zorakēlēq hallarēnēn qarKēsēnēn alēnmasēna dair mövcud qanunvericiliyin tDhlili dD aparēlmēKdēr. TDdqiqat nDticDsindD hesabat VD mövcud problemlDrin aradan qaldērēlmasēna dair tövsiyDlDr hazērlanaraq, müvafiq qurumlara VD UNĶCEF-D göndDrilmiKdir.

MüvDkkil 22-24 oktyabr tarixlDrindD keçirilDn ñAzDrbaycanda uKaqlarēn müdafiDsi üzrD milli konfransòda ñUKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD müstDqil monitorinqin DhDmiyyDtiò mövzusunda çēxēK etmiK, tDsisat tDrDfindDn uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsinin tDmini VDziyyDtinin, uKaqlara qarKē zorakēlēq hallarēnēn, De-ĶnstitutlaKma Proqramēnēn icrasēnēn, UKaq Resurs MDrkDzlDrinin iKinin SDmDrDliliyinin öyrDnilmDsi, uKaq hüquqlarē sahDsindD qanunvericilik sisteminin tDkmillDKdirilmDsi mDqsDdilD hDyata keçirilDn monitorinqlDr VD qarKēda duran VDzifDlDr haqqēnda iKtirakçēlara mDlumat vermiKdir.

UKaqlar mDnDvi, fiziki zorakēlēqla yanaKē cinsi zorakēlēĵ a da hDmyaKēdlarē, hDtta bDzDn ailD üzvlDri tDrDfindDn mDruz qalērlar. Cinsi zorakēlēq qurbanē olmuK uKaqlarēn psixoloji VDziyyDtini aĵ ērlaKdērmamaq, onlarēn dDfDlDrlD sarsēntē keçirmDlDrinin qarKēsēnē almaq mDqsDdilD hDmin uKaqlarēn dindirilmDsi üçün beynDlxalq tDcrübDdDn istifadD edDrDk xüsusi avadanlēqla tDchiz edilmiK dindirmD mDrkDzlDri yaradēlmalēdēr. HDmin mDrkDzdD zorakēlēĵ ēn araKdērēlmasē, Ddaldt mühakimDsinin bDrpa edilmDsindD maraqlē tDrDflDr (polis, dövlDt ittihamçēsē, hakim, uKaĵ ēn qanuni nümayDndDsi, VDkili) bir otaqda oturmalē, öz suallarēnē xüsusi

avadanlēq vasitDsilD digDr otaqda olan psixoloqa bildirmDli VD uKaĵ a suallarē hDmin psixoloq vermDlidir. Bu zaman, bütün danēKēlanlar yazēlēr, araKdērma VD mDhkDmD zamanē istifadD edilir. Lakin, tDDssüf ki, hazērkē dövrdD zorakēlēq qurbanē olmuK uKaq dDfDlDrlD dindirilir, hDmçinin onun haqqēnda ictimaiyyDtD Dtraflē mDlumatlar verilir ki, bu hal da uKaĵ ēn psixi durumuna mDnfi tDsir göstDrir.

Bununla baĵ lē beynDlxalq tDcrübDnin öyrDnilib, ölkD KDraitinD uyĵ un olaraq, uKaqlar üçün yararlē KDkildD tDtbiq edilmDsinD böyük ehtiyac vardēr.

Ombudsman Aparatēnēn DmDkdaKlarē HeydDr C liyev Fondu, BMT-nin C hali Fondu, AilD, Qadēn VD UKaq ProblemlDri üzrD DövlDt KomitDsi tDrDfindDn hDyata keçirilDn ñXXI DsrdD qadēnlara qarKē zorakēlēq DleyhinDò layihDsi çDrçivDsindD zorakēlēq qurbanē olan qadēnlar üçün yaradēlacaq böhran mDrkDzlDrinin idarD olunmasē ilD baĵ lē tDKkil olunmuK tDlimdD iKtirak etmiKlDr. TürkiyDdDn dDvDt olunmuK ekspertlDr tDrDfindDn iKtirakçēlara gender bDrabDrliyi, qadēnlara qarKē zorakēlēq mDfhumunun anlayēKē, növlDri VD formalarē, zorakēlēĵ ēn yayēlma sDviyyDsi, aradan qaldērēlmasē üzrD beynDlxalq tDcrübD, zorakēlēq qurbanlarē üçün yardēm xDtlDri, böhran mDrkDzlDrinin mDqsDdlDri, iK prinsiplDri VD xidmDtlDri, fDaliyyDt istiqamDtlDri, sēĵ ēnacaqlarēn rolu VD sēĵ ēnacaqda göstDrilDn xidmDtlDr haqqēnda Dtraflē mDlumat verilmiKdir. TDlimdD hDmçinin belD hallarla mübarizD üzrD Milli Strategiyanēn ilkin variantē iKtirakçēlarla müzakirD olunmuKdur.

BMT-nin UKaq Hüquqlarē KomitDsinin AzDrbaycan HökumDtinD tDqdim etdiyi tövsiyDsindD uKaqlarēn tDrbiyD olunmasēnda fiziki cDzanēn tDtbiq olunmasē problem kimi qeyd edilmiK VD bu problemin qarKēsēnēn alēnmasē mDqsDdilD bütün fiziki cDza formalarēnē birmDnalē olaraq qadaĵ an edDn qanunun qDbul edilmDsinin vacibliyi vurĵ ulanmēKdēr.

ÖlkDdD uKaqlara qarKē zorakēlēqla mübarizDnin güclDndirilmDsi üçün Ombudsman tDsisatē tDrDfindDn ñUKaqlarēn cismani cDzadan müdafiDsiò haqqēnda qanun layihDsi hazērlanmēK VD Milli MDclisD tDqdim edilmiKdir. CDmiyyDtdD bu sahDdD

maariflDndirmD iKinin aparēlmasē mDqsDdilD UNİÇEF-in dDstDyi ilD uKaqlara qarKē cismani cDzanēn yolverilmDzliyini tDbliĵ edDn plakat hazērlanaraq, çap edilmiK vD paylanmēKdēr.

Bununla yanaKē, 2008-ci il 17 noyabr tarixindD ölkDmiz tDrDfindDn imzalanan UKaqlarēn cinsi istismar vD sui-istifadDdDn müdafiD olunmasēna dair Avropa Kurasēnēn Konvensiyasēnēn ratifikasiya edilmDsi MüvDkkil tDklif etmiKdir.

Eyni zamanda, Milli MDclisdD müzakirD edilDn ñMDiKDt zorakēlēĵ ēò haqqēnda qanunlarēn qDbul edilmDsi çox vacibdir vD MüvDkkil qanun layihDsinD öz tDkliflDrini vermiKdir.

AilDdD baK verDn zorakēlēqlar, erkDn nikah

BDzDn uKaqlar müDyyDn sDbDblDrdDn müxtDlif növ fiziki zorakēlēqlara mDruz qalērlar. C sasDn, uKaqlar bu cür zorakēlēq hallarē ilD mDktDbdD, ailDdD, uKaqlarēn yaKadēqlarē vD saxlandēqlarē müDssisDlDrdD, ictimai yerlDrdD qarKēlaKērlar. MDktDbdD, müDssisDdD olan vD küçDdD yaKayan vD ya iKlDyDn uKaqlar hDmyaKēdlarē tDrDfindDn daha çox zorakēlēĵa mDruz qalērlar.

Bir çox hallarda, valideynlDr tDrDfindDn qēz uKaqlarēnēn yuxarē siniflDrdD dDrsD qoymamaq, erkDn yaKlarēnda nikah rDsmilDKdirmDdDn zorla öz iradDsinD zidd olaraq ailD qurmaĵa mDcbur edilmD hallarēnēn mövcudluĵu böyük narahatçēlēq doĵurur.

Respublikamēz hüquqi dövlDt prinsipinD sadiq qalaraq, insan hüquqlarēnēn tDmin edilmDsi mDqsDdilD qanunun adDt-DnDnDlDrdDn üstün tutulmasēnē tDmin etmiKdir. BelD ki, qēz qaçērma halēnēn cinayDt mDcDllDsindD insan oĵurluĵu kimi hüquqi norma halēna salēnmasē buna bariz nümunDdir. Lakin, bu halda cDzanēn liberallaKmasēna ehtiyac var. Eyni zamanda, belD hallar insan oĵurluĵu ilD baĵlē statistik göstDricinin süni KDkildD artmasēna da sDbDb olur.

AzDrbaycan Respublikasēnēn Konstitusiyasēnēn 34-cü maddDsindD hDr kDsin qanunla nDzDrdD tutulmuK yaKa çatdēqda ailD qurmaq hüququnun olduĵu qeyd edilib. MüvDkkil erkDn nikah

hallarēn aradan qaldērēlmasē mDqsDdilD maariflDndirmD iKlDrinin aparēlmasēnē, televiziya kanallarēnda sosial roliklDrin verilmDsini vD DsasDn polis vD prokurorluq orqanlarē tDrDfindDn bu cür hallarla rastlaKdēqda CinayDt MDcDllDsinin 152-ci maddDsinD müvafiq olaraq azyaKlē qēzla ailD quran KDxsin cinayDt mDsuliyyDtinD cDlb olunmasē ilD baĵ lē müvafiq qurumlara tövsiyDlDr vermiKdir. ErkDn nikah halē baK verdikdD hDmin ailD quran qēz tDhsildDn kDnarda qalēr, saĵ lamlēĵ ēna ziyan dDyir, gDlDcDkdD öz maddi müstDqilliyini tDmin edD bilmir, bir çox hallarda isD özünün vD körpDsinin (körpDlDrinin) hüquqlarēnēn pozulmasēna gDtirir. BelD bDdbDxtçilik gDtirDn hadisDlDrin qarKēsēnē almaq üçün sahD müvDkkillDri azyaKlē qēzla ailD qurmaq istDyDn KDxsD, onlarēn valideynlDrinD oĵ lanēn ailD qurduqdan sonra qanunvericiliyD DsasDn cinayDt mDsuliyyDti daKēdēĵ ēnē izah etmDli vD digDr qabaqlayēcē tDdbirlDr görülmDli, geniK maariflDndirmD iKi aparēlmalēdēr.

RDsmi mDlumatlara görD, qeydD alēnmēK nikahda olmayan qadēnlar tDrDfindDn doĵ ulan uKaqlarēn sayē 2004-cü ildD - 26669, 2005-ci ildD - 26050, 2006-cē ildD - 22029, 2007-ci ildD - 17873 olmuKdur ki, bu cür hallara KDhDrdDn çox kDnd yerlDrindD rast gDlinir. XüsusilD qeyd edilmDlidir ki, 2006-cē ilin mDlumatēna DsasDn hDmin il bu uKaqlardan 5263 nDfDri tDk ananēn DrizDsinD DsasDn VVADQ orqanlarēnda qeydiyyatdan keçmiKdir.

Bununla yanaKē, 15-17 yaKlē analar tDrDfindDn doĵ ulan uKaqlar 2000-ci ildD 1864 nDfDr idisD, 2006-cē ildD 3124 nDfDr olmuKdur. Qeyd olunan rDsmi göstDricilDrdD bir daha erkDn nikah problemi ilD mübarizDnin güclDndirilmDsinin vacibliyini ehtiva edir.

Ancaq, 1998-ci ildD qDbul olunmuK UKaq Hüquqlarē haqqēnda AzDrbaycan Respublikasēnēn qanununda nikahda vD ya nikahdankDnar doĵ ulmasēndan asēlē olmayaraq uKaqlarēn valideynlDri barDsindD eyni hüquqlara malik olduqlarē qeyd edilmiKdir. Eyni zamanda, ölkDmiz ñNikahdan kDnar doĵ ulmuK uKaqlarēn hüquqi statusu haqqēndaò Avropa Konvensiyasēna qoKulmuK vD bir sēra öhdDliklDr götürmüKdür.

BᴅZᴅn, uкaqlara qarкē cinsi zorakēlēq hallarē ailᴅdᴅ dᴅ baк verir. Bu cür cinayᴅtlᴅr bir çox hallarda uкaq uzun müddᴅt zorakēlēĝa mᴅruz qaldēqdan sonra açēlēr vᴅ yaxud üstü açēlmēr.

Müvᴅkkil tᴅklif edir ki, bütün dünyada olduĝu kimi ölkᴅmizdᴅ dᴅ uкaqlara qarкē zorakēlēq hallarēnēn tamamilᴅ aradan qaldērēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ qanunvericilik tᴅkmillᴅкdirilmᴅli vᴅ bir sēra digᴅr tᴅdbirlᴅr görülmᴅlidir:

- **ñUкaqlarēn cismani cᴅzadan müdafiᴅsiò haqqēnda qanunun qᴅbul olunmasē;**
- **Mᴅiкᴅt zorakēlēĝē haqqēnda qanunun qᴅbul olunmasē;**
- **Uкaqlarēn cinsi istismar vᴅ sui-istifadᴅdᴅn müdafiᴅ olunmasēna dair Avropa Şurasēnēn Konvensiyasēnēn ölkᴅmiz tᴅrᴅfindᴅn ratifikasiya edilmᴅsi;**
- **Erkᴅn nikah hallarēnēn qarкēsēnēn alēnmasē mᴅqsᴅdilᴅ Azᴅrbaycan Respublikasēnēn CM-nin 152-ci maddᴅsindᴅ qeyd olunan hallar baк verdikdᴅ nᴅzᴅrdᴅ tutulan cᴅzanēn aĝērlaкdērēlmasē ilᴅ baĝlē müvafiq qanuna dᴅyiкikliklᴅrin edilmᴅsi;**
- **Cinsi zorakēlēq qurbanē olmuк uкaqlarēn dindirilmᴅsi ilᴅ baĝlē beynᴅlxalq tᴅcrübᴅnin öyrᴅnilib, ölkᴅ кᴅraitinᴅ uyĝun olaraq, uкaqlar üçün yararlē кᴅkildᴅ tᴅtbiq edilmᴅsi;**
- **Nikah yaкēnēn kiкi vᴅ qadēnlar üçün 18 yaк müᴅyyᴅn edilmᴅsi ilᴅ baĝlē Ailᴅ Mᴅcᴅllᴅsinᴅ ᴅlavᴅ vᴅ dᴅyiкikliklᴅrin edilmᴅsi.**

Müasir texnologiyalar vasitᴅsilᴅ uкaqlara qarкē zorakēlēq

Texnologiya sahᴅsindᴅ ᴅldᴅ olunan yeniliklᴅr özü ilᴅ cᴅmiyyᴅtᴅ yeni problemlᴅr dᴅ gᴅtirir ki, bu da bütün dünyanē narahat edir. BMT-nin Uкaq Hüquqlarē Komitᴅsinin Azᴅrbaycan Hökumᴅtinᴅ tᴅqdim etdiyi sonuncu tövsiyᴅsindᴅ İnternet xidmᴅti provayderlᴅri haqqēnda qanunun olmamasēnē, uкaqlarēn xüsusilᴅ

internet vasitᴅsilᴅ ᴋiddᴅtᴅ, irqçiliyᴅ, pornoqrafiyaya cᴅlb edilmᴅsini problem kimi qeyd etmiᴋdir. Bu problemin aradan qaldērēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ qanunlarēn qᴅbul edilmᴅsini, mobil texnologiya, kütlᴅvi informasiya vasitᴅlᴅrindᴅ yayēmlanan reklamlar ᴠᴅ internetdᴅn istifadᴅ etmᴅklᴅ uᴋaqlarēn rifahēna vurulan ciddi ᴢᴅʀᴅʀ barᴅsindᴅ hᴅm uᴋaqlarē, hᴅm dᴅ onlarēn valideynlᴅrini maariflᴅndirmᴅk üçün proqram ᴠᴅ strategiyalarēn hazērlanmasē tövsiyᴅ edilmiᴋdir.

Qeyd etmᴅk lazēmdēr ki, beynᴅlxalq tᴅcrübᴅdᴅ uᴋaqlara qarᴋē zorakēlēq toxunaraq ᴠᴅ toxunmadan törᴅdilᴅ bilᴅn hᴅʀᴅᴋᴅt hesab edilir. Sevindirici haldēr ki, Azᴅrbaycanda fᴅaliyyᴅt göstᴅʀᴅn provayderlᴅrin serverlᴅrindᴅ porno saytlarēn yerlᴅᴋdirilmᴅsinᴅ icazᴅ verilmir ᴠᴅ Rabitᴅ ᴠᴅ Ķnformasiya Texnologiyalarē Nazirliyi tᴅʀᴅfindᴅn buna daim nᴅzarᴅt edilir. Ölkᴅdᴅ fᴅaliyyᴅt göstᴅʀᴅn internet klublarda uᴋaqlarēn bu tip saytlara daxil olmasēnēn qarᴋēsēnēn alēnmasēnda isᴅ ictimaiyyᴅtin nᴅzarᴅtinin mövcud olmasē mühüm ᴅhᴅmiyyᴅt kᴅsb edir. Hᴅmçinin, Tᴅhsil Nazirliyi tᴅʀᴅfindᴅn mᴅktᴅblᴅrin kompyuterlᴅᴋdirilmᴅsi ilᴅ baĵ lē proqramēn icrasē zamanē da, uᴋaqlarēn porno saytlara giriᴋ imkanēnēn mᴅhdudlaᴋdērēlmasē ilᴅ ᴅlaqᴅdar tᴅdbirlᴅr görülür.

Müvᴅkkilin tᴅᴋᴅbbüsü ilᴅ bu il keçirilᴅn ñĶnsan hüquqlarē ò aylēĵ ē çᴅrçivᴅsindᴅ Rabitᴅ ᴠᴅ Ķnformasiya Texnologiyalarē Nazirliyi tᴅʀᴅfindᴅn ñĶnternetdᴅ uᴋaqlarēn hüquqlarēnēn müdafiᴅsiò mövzusunda seminar keçirilmiᴋdir. Seminarda Ombudsman Aparatēnēn nümayᴅndᴅsi dᴅ çēxēᴋ edᴅʀᴅk, ʀᴅqᴅmsal cᴅmiyyᴅtdᴅ uᴋaq problemlᴅri, xüsusilᴅ uᴋaqlarēn internetdᴅn tᴅhlükᴅsizliyinin qorunmasē mᴅsᴅlᴅlᴅrinin xüsusi diqqᴅt tᴅlᴅb etdiyini bildirmiᴋ, etik davranēᴋ qaydalarēnēn, mᴅdᴅniyyᴅtin, ᴅqli düᴋüncᴅnin ᴅsasēnēn mᴅhz uᴋaq yaᴋlarēnda formalaᴋdēĵ ēnē nᴅᴢᴅʀᴅ alaraq, bu sahᴅdᴅ dövlᴅt orqanlarēnēn ᴠᴅ ᴠᴅtᴅndaᴋ cᴅmiyyᴅti tᴅsisatlarēnēn, habelᴅ ailᴅlᴅrin üzᴅrinᴅ düᴋᴅn ᴠᴅzifᴅlᴅrdᴅn danēᴋmēᴋ, bu baxēmdan internetdᴅn gᴅlᴅn tᴅhlükᴅnin ciddi araᴋdērma ᴠᴅ hüquqi yanaᴋma tᴅlᴅb etdiyini, hᴅmçinin kompüter mühitinin, internet alᴅminin, virtual dünyanēn uᴋaqlar tᴅʀᴅfindᴅn olduĵ u kimi bütün incᴅliklᴅri

ilD baKa düKülmDsi, ondan düzgün istifadD yollarēnēn aKēlanmasē, hDmçinin bu sahDdD davranēK qaydalarēnēn müDyyDn edilmDsinin xüsusilD vacib olduĝunu bildirmiKdir.

O, bu kimi hallarēn baK vermDmDsi mDqsDdilD uKaqlar üçün xüsusi internet klublarēnēn, o cümlDdDn maraqlē vD doĝun mDlumatlē internet sDhifDlDrinin yaradēlmasēnē, BMT-nin UKaq Hüquqlarē KomitDsinin ölkDmizD tDqdim etdiyi son tövsiyDsindD qeyd edildiyi kimi KiddDtD, irqçiliyD vD pornoqrafiyaya cDlb edilmDkdDn effektiv KDkildD qorunmaq üçün bütün müvafiq ölçülDrin götürülmDsini, o cümlDdDn müvafiq qanunlarēn qDbul edilmDsini, xüsusi kartlarēn tDtbiq edilmDsini, internet klublarēnda davamlē KDkildD monitorinqlDrin aparēlmasēnē, qanunvericiliyD DlavD vD dDyiKikliklDrin qDbul edilmDsini, MüvDkkil tDrDfindDn aidiyyDti qurumlara müntDzDm olaraq problemin hDllinD yönDldilmiK tDkliflDrin göndDrdiyini bildirmiKdir.

Bununla yanaKē, TDhsil Nazirliyi, ñMicrosoft AzDrbaycanò KirkDti vD AzDrbaycan Ķnternet Forumu ilD birlikdD ñUKaqlarēn ĶnternetdD TDhlükDsizliyiò adlē pilot layihD hDyata keçirir. Bu layihD ñMicrosoftò KirkDtinin bütün dünyada hDyata keçirdiyi ñChild Safety Onlineò qlobal proqramēnēn tDrkib hissDsidir. LayihDnin Dsas mDqsDdi uKaqlarēn zDrDrli informasiya tDsirindDn qorumaq, ictimaiyyDtin diqqDtini bu sahDyD yönDltmDkdir. LayihD çDrçivDsindD müDllimlDr, valideynlDr vD uKaqlar üçün ĶnternetdDn tDhlükDsiz istifadD üzrD tövsiyD vD qaydalarē özündD Dks etdirDm xüsusi tDdris materiallarē hazērlanacaqdēr.

Eyni zamanda, mobil telefon vasitDsi ilD informasiyalarēn ötürülmDsi imkanē yarandēqdan sonra, cinsi zorakēlēĝē Dks etdirDn KDkil vD video kadrlar uKaqlar arasēnda geniK yayēlmēKdēr ki, bunun da qarKēsēnēn alēnmasē çDtindir. Bu problemin qismDn hDll edilmDsi mDqsDdilD uKaqlara valideynlDrin, müDllimlDrin ümumilikdD ictimai nDzarDtin güclDndirilmDsi vacibdir.

Respublikamēzda uKaq intiharē hallarēnēn olmasē böyük narahatçēlēq doĝurur.

BelD ki, ölkDmizdD 2001-ci ildD 15, 2002-ci ildD 19, 2003-cü ildD 21, 2004-cü ildD 39, 2005-ci ildD 35, 2006-cē ildD 44, 2007-

ci ildD 57, 2008-ci ildD isD 58 uKaq intihar etmiKdir. Ķntihar hallarēnēn ilbDil artmasē dövlDti VD cDmiyyDti narahat edir. DüKünürük ki, uKaqlar arasēnda baK verDn intihar hallarē dDrindDn araKdērēlmalē, tDhsil VD sDhiyyD iKçilDrinin xüsusilD psixoloqlarēn daha mDsuliyyDtli yanaKmalarēna VD gDlDcDkdD belD hallarēn baK vermDmDsi üçün profilaktik tDdbirlDrin hDyata keçirilmDsi zDruridir.

Xüsusi ilD qeyd edilmDlidir ki, bir çox hallarda televiziya VD qDzetlDr, o cümlDdDn digDr KĶV fDaliyyDtlDri zamanē açēqlamalarē ilD uKaqlarēn Dqli VD mDnDvi inkiKafēna zDrDr vura bilDcDk mDlumatlarē yayēr. Bu kimi hallar isD uKaqlarēn mDnDvi sarsēntē keçirmDlDri, hDtta intihar etmDlDri ilD nDticDlDnir.

BelD ki, Ķraqēn keçmiK prezidentinin edam olunmasēna dair fotoKDkillDrin KĶV-dD, qDzet sDhifDlDrindD ardē-arasē kDsilmDdDn dDrc edilmDsi, bu hadisDni Dks etdirDn kadrlarēn televiziya kanallarē ilD xDbDrdarlēq edilmDdDn yayēmlanmasēndan sonra Tovuz rayonunun Xatēnlē kDndindD 8 yaKlē N.HDsDnovun, AbKeron rayonu Mehdiabad qDsDbDsinin sakini 12 yaKlē Ķ.Sunçeleyevin, BilDsuvar rayonu KöhnD C mDnkDnd kDndinin sakini N.Orucovun özlDrini asmēK, 17 yanvar 2007-ci il tarixdD BinDqDdi rayonunun M.C .RDsulzadD qDsDbDsindD 6-cē sinif Kagirdinin özünü asmaĵ a cDhd etmDsinin isD qarKēsē alēnmēKdēr.

QDddarlēĵ ē tDbliĵ edDn mDlumatlarēn televiziya vasitDsilD yayēmlanmasē, mDtbuat sDhifDlDrindD dDfDlDrlD dDrc olunmasēnēn VD ĶnternetdD yerlDKdirilmDsinin faciDvi hallara, zDif psixikaya malik KDxslDrin, xüsusilD dD uKaqlarēn mDnDvi sarsēntēlar keçirmDsinD sDbDb olduĵ unu nDzDrD alaraq, MüvDkkil MDtbuat Ķurasēnēn VD Milli Televiziya VD Radio Ķurasēnēn sDdrinD uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi ilD baĵ lē müraciDt edDrDk ölkDmizin tDrDfdaK çēxdēĵ ē bir sēra beynDlxalq sDnDdlDrdD uKaqlarēn hüquqlarēnēn VD qanuni maraqlarēnēn qorunmasēnēn prioritet mDsDlDlDr sērasēnda göstDrildiyini, uKaqlarēn Dqli VD mDnDvi inkiKafēna zDrDr vura bilDcDk mDlumatdan qorunmasēna dair müddDalarēn da daxil edildiyini vurĵ ulamēKdēr.

Müvəkkil müraciətində BMT-nin Uşaq Hüquqları Konvensiyasının 17-ci maddəsində iştirakçı dövlətlərin uşaqların müxtəlif mənbələrdən məlumat almaq imkanını təmin etməsi, onların sosial və mədəni inkişafına təkan verən materialların kütləvi informasiya vasitələri ilə yayılmasına rəvac verməsi və uşaqların zorakılığı nümayiş etdirən məlumatdan qorunması üçün tədbirlər görməyin zəruriliyinin qeyd olunduğu bildirmişdir.

Həmçinin, axşam müəyyən vaxtdan sonra ekranda göstərilməsi müəyyən edilmiş, qəddarlığı əks etdirən verilişlər və kinoların həmin vaxtda verilməsinə baxmayaraq, onun anonsları günün müxtəlif saatlarında televiziya ekranlarında işıqlandırılır.

Bu kimi xoşagəlməz hallar yetkinlik yaşına çatmayanların hüquqlarının pozulmasına, mənəvi sarsıntı keçirmələrinə, cinayətkar ünsürlər tərəfindən əməkdaşlığa cəlb olunmalarına, özlərinə qəsd etmələrinə və cəmiyyətdən təcrid olunmalarına gətirib çıxarır.

Müvəkkil müraciətində uşaqların əqli və mənəvi inkişafına zərər vura biləcək məlumatlardan qorunması məqsədilə bütün lazımi tədbirlərin görülməsi üzrə müvafiq göstəriş verilməsini, gələcəkdə belə halların təkrarlanmaması üçün vəziyyətin nəzarətdə saxlanmasını tövsiyə etmişdir.

Müvəkkilin müraciətindən sonra, bəzi televiziya ekranlarında qəddarlığı əks etdirən proqram və xəbərlər nümayiş etdirilməzdən əvvəl xəbərdarlıqedici məlumatlar verilmişdir ki, bu da uşaqların mənəvi sarsıntı keçirmələri kimi neqativ halların qarşısını alır.

Eyni zamanda, Milli Televiziya və Radio Şurasından aldığımız cavab məktubunda "Uşaqlar və yetkinlik yaşına çatmayanların fiziki, əqli və mənəvi inkişafına ziyan vura bilən və kodsuz yayımlanan, o cümlədən erotikanı və qəddarlığı əks etdirən proqramlar üçün xüsusi Qaydalar"ın qəbul edildiyi, bütün televiziya və radio yayımçılarına göndərildiyi, icrası üçün müvafiq tədbirlərin görüldüyü qeyd edilmişdir. Müraciətimizə əsasən, Milli Televiziya və Radio Şurası BMT-nin "Uşaq Hüquqları Konvensiyası"na, "Uşaq hüquqları haqqında"

Azərbaycan Respublikası Qanununa, «Kütləvi İnformasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 11.4-cü maddəsinə uyğun olaraq yetkinlik yaşına çatmayanların və ya qanuni nümayəndələrinin razılığı olmadan onların şəxsiyyəti barədə hər hansı məlumatın yayılmasına yol verilməməsini təmin etmək məqsədilə 16 yanvar 2007-ci il tarixdə bütün televiziya və radio yayımçılarına müvafiq tapşırıqlar verilmişdir.

BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsi də həmçinin yeniyetmələr arasında özünə qəsd hallarının artması barədə məlumatların olmasından narahatdır. Bu problemin aradan qaldırılması məqsədilə müvafiq Komitə Azərbaycan Hökumətinə tövsiyə edir ki, Tərəfdaş Dövlət yeniyetmələr üçün psixiatrik xidmətlərin artırılmasına xüsusi diqqət yetirməklə, yeniyetmələr arasında intihar hallarının qarşısını almaq üçün öz səylərini gücləndirsin.

Uşaq alveri

Ölkəmizdə insan alverinə qarşı mübarizə məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2004-cü il 6 may tarixli Sərəncamı ilə «Azərbaycan Respublikasında İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Fəaliyyət Planı» təsdiq edilmiş, 28 iyun 2005-ci il tarixdə isə « İnsan alverinə qarşı mübarizə» haqqında qanun qəbul edilmiş, Daxili İşlər Nazirliyində insan alveri ilə mübarizə üzrə xüsusi idarə yaradılmışdır. Həmçinin, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən bir sıra normativ hüquqi aktlar, o cümlədən «İnsan alveri qurbanları üçün xüsusi müəssisələrin yaradılması, maliyyələşdirilməsi, fəaliyyəti, habelə onların fəaliyyətinə nəzarət Qaydaları», «İnsan alveri qurbanlarının dərhal və maneəsiz xüsusi polis qurumuna təhvil verilməsi Qaydaları», «İnsan alveri qurbanlarının sosial reabilitasiyasının həyata keçirilməsi Qaydaları», «İnsan alverindən zərər çəkmiş şəxslərə reinteqrasiya dövründə ödənilən müavinətin məbləğinin müəyyən edilməsi barədə Qərar», «İnsan

alveri qurbanlarēna kömDk Fondu haqqēnda C sasnamD» qDbul edilmiKdir.

Respublikamēz insan alverinD qarKē mübarizD sahDsindD DKsDr beynDlxalq müqavilDlDrD, o cümlDdDn BMT-nin «Transmilli MütDKDkkil cinayDtkarlēĝa qarKē» Konvensiyasēna, onu tamamlayan «Ķnsan alverinin, xüsusDn qadēn vD uKaq alverinin qarKēsēnēn alēnmasē, aradan qaldērēlmasē vD CDzalandērēlmasē haqqēnda» Protokola, «UKaq hüquqlarē haqqēnda» BMT Konvensiyasēnēn UKaq alverinD, uKaq fahiKDliyinD vD uKaq pornoqrafiyasēna dair Fakultativ Protokolu»na, BMT-nin «Ķnsan alverinD vD fahiKDliyin üçüncü KDxslDr tDrDfindDn istismarēna qarKē mübarizD haqqēnda» Konvensiyasēna qoKulmuKdur.

Ķnsan alverinD qarKē mübarizDnin tDKkilati Dsaslarēnē tDmin etmDk üçün insan alverinD qarKē mübarizD üzrD mDsul KDxs - Milli Koordinator tDyin edilmiKdir. Milli FDaliyyDt Planē iKtirakçēlarēnēn vahid qarKēlēqlē DmDkdaKlēq sistemini yaratmaq vD onlar arasēnda mDlumat mübadilDsini tDmin etmDk mDqsDdilD aidiyyDti mDrkDzi icra hakimiyyDti orqanlarēnēn nümayDndDlDrindDn ibarDt iKçi qrup yaradēlmēKdēr.

Bu sahDdD hDyata keçirilDn tDKDbbüslDri dDstDklDyDrDk AzDrbaycan Respublikasēnēn Prezidentinin 2009-cu il 6 fevral tarixli SDrDncamē ilD AzDrbaycan Respublikasēnēn 2009-2013-cü illDr üçün Ķnsan alverinD qarKē mübarizD üzrD yeni Milli FDaliyyDt Planē tDsdiq edilmiKdir.

Son dövrlDrdD DĶN tDrDfindDn müntDzDm aparēlan reydlDr nDticDsindD bir çox Dxlaqsēzlēq yuvalarē aKkar olunaraq, aidiyyatē KDxslDr mDsuliyyDtD cDlb edilmiKdir. Bununla yanaKē, DĶN mütDmadi olaraq, barlarda reydlDr aparēr, hDmin yerlDrdD uKaqlar aKkar edildikdD onlar nDzarDtD götürülür. Lakin, bu cür aKkar edilmiK faktlarēn ictimaiyyDt arasēnda geniK tDbliĝ olunmasēna hDlD dD böyük ehtiyac vardēr. Daxili ĶKlDr Nazirliyi (DĶN) tDrDfindDn insan alverinin qurbanlarē üçün 152 nömrDli pulsuz qaynar xDtt, Bakē KDhDrindD sēĝēnacaq mDrkDzi yaradēlmēKdēr. HDmin mDrkDzdD uKaqlarēn yerlDKdirilmDsi üçün otaqlar vD onlarla iKlDyDcDk psixoloqlar da fDaliyyDt göstDrir. UKaqlarēn qarKēlaKdēqlarē cinsi

zorakēlēq hallarē ilD baĵlē müraciDt edD bilDcDyi mövcud qaynar xDtt haqqēnda mDlumatēn ictimaiyyDt arasēnda tDbliĵi vacibdir.

UKaqlarēn hüquqlarē pozulduqda, onlarēn vD valideynlDrinin tDxirD salēnmadan MüvDkkilD müraciDt etmDsi mDqsDdilD RabitD vD Ķnformasiya Texnologiyalarē Nazirliyinin dDstDyi vD texniki yardēmē ilD Ombudsman tDsisatēnda 24 saat DrzindD xidmDt göstDrDn 916 nömrDli üçrDqDmli qaynar xDtt yaradēlmēK, bu haqda mDlumat aidiyyatē dövlDt qurumlarē, KDhDr vD rayon icra hakimiyyDtlDri vD KĶV vasitDsilD geniK KDkildD yayēlmēKdēr. Bu xidmDtin yaradēlmasē ölkDmizdD uKaq hüquqlarēnēn daha etibarlē, sDmDrDli vD tDxirDsalēnmadan müdafiD olunmasēna xidmDt edir.

UKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD KĶV-in monitorinqi

Zorakēlēĵa mDruz qalan vD ya cinayDt törDtmiK uKaqlarēn KDxsiyyDti, adlarē vD ünvanlarē bDzi polis orqanlarē tDrDfindDn media vasitDsilD ictimaiyyDtD açēqlanēr, hDmçinin, KĶV nümayDndDlDrinin iKtirakē ilD polis DmDkdaKlarē tDrDfindDn Dxlaqsēzlēq yuvalarēna, gecD klublarēna vD barlara keçirilDn reydlDr zamanē saxlanēlan uKaqlarēn adlarēnēn, yaKēnēn, tDhsil aldēqlarē mDktDblDrin ünvanlarē KĶV-dD qeyd olunur. Bununla baĵlē, MüvDkkil Daxili ĶKlDr nazirinD müraciDt edDrDk, bu cür hallarēn uKaqlarēn hüquqlarēnēn pozulmasēna, mDnDvi sarsēntē keçirmDlDrinD, cinayDtkar ünsürlDr tDrDfindDn DmDkdaKlēĵa cDlb olunmalarēna, özlDrinD qDsd etmDlDrinD, cDmiyyDtdDn tDcrid olunmalarēna vD digDr mDnfi nDticDlDrD gDtirib çēxara bilDcDyini vurĵulamēK, eyni zamanda, hDmin hallarēn baK vermDsi uKaqlarēn UKaq Hüquqlarē Konvensiyasēnda vD bir sēra yerli qanunvericilik aktlarēnda tDsbit olunmuK hüquqlarēnēn pozulmasē ilD nDticDlDndiyini qeyd etmiKdir.

Eyni zamanda, MüvDkkil KĶV-lDrD müraciDt edDrDk, uKaqlarla baĵlē mDsDlDlDri iKēqlandērarkDn diqqDtli olmaĵē, onlarēn

gDlDCDk hDyatlarēna ziyan vura bilDCDk mDlumatlarē yaymamaĵ ē tövsiyD etmiKdir.

HDmçinin, MüvDkkil televiziyada uKaqlarēn psixikasēna ZDrDr gDtirD bilDCDk mDlumatlarēn qanunla müDyyDn olunmuK vaxtlarda verilmDsi vD ya xüsusi qeydlDrlD göstDrilmDsi ilD baĵ lē müvafiq qurumlara müraciDt etmiKdir. AzDrbaycan Respublikasē Milli Televiziya vD Radio Ķurasē tDrDfindDn bildirilmiKdir ki, «UKaqlar vD yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn fiziki, Dqli vD mDnDvi inkiKafēna ziyan vura bilDn vD kodsuz yayēmlanan, o cümlDdDn pornoqrafiyanē, erotikanē vD qDddarlēĵ ē Dks etdirDn proqramlar üçün xüsusi Qaydalar» bütün televiziya vD radio yayēmçēlarēna göndDrilmiK, icrasē üçün müvafiq tDdbirlDr görülmüKdür.

Lakin, MüvDkkil tDDssüflD qeyd edir ki, 17 yaKlē uKaĵ ēn ĶĶV-D yoluxmasē vD onun haqqēnda kütlDvi informasiya vasitDlDrindDn müntDZDm müxtDlif mDlumatlar verilmiK, bir çox hallarda isD hDmin mDlumatlar bu uKaĵ ēn, eyni zamanda, bu xDstDliyD yoluxan digDr insanlarēn KDrDf vD lDyaqDtini alçaldēr, hDmin insanlara qarKē CDmiyyDtdD mDnfi düKüncDlDrin formalaKmasēna, onlarēn ayrē-seçkiliyD mDruz qalmasēna imkan yaradēr.

MüvDkkil C dliyyD Nazirliyi Penitensiar xidmDtinin 3 saylē istintaq tDcridxanasēnda saxlanēlan hDmin KDxslD görüKmüK, onun saxlanēlma KDraiti, sDhhDti, psixoloji durumu vD problemlDri ilD tanēK olmuKdur.

GörüKdD, hDmçinin SDhiyyD Nazirliyinin QĶÇS-lD MübarizD MDrkDzinin hDkimi ĶC hmDdova, Ombudsman Aparatēnēn hüquqKünas vD psixoloq DmDkdaKlarē, Daxili ĶKlDr Nazirliyinin nümayDndDlDri dD iKtirak etmiKlDr.

HDmin yeniyetmD gDlDCDkdD sēĵ ēnacaq vD iK yeri ilD tDmin olunacaĵ ē halda, DvvDlki hDyatēna bir daha qayētmayacaĵ ēnē bildirmiKdir.

Bu halēn aKkar edilmDsi problemin aktuallēĵ ēnē sübut etmDklD yanaKē, müvafiq qurumlarēn, o cümlDdDn vDtDndaK CDmiyyDtinin bu cür hDssas mDsDlDyD diqqDtlD yanaKmaĵ ēnē ZDruri etmiKdir. C ylDncD vD istirahDt mDrkDzlDrindD, barlarda vD gecD

klublarēnda aparēlan reyd vD monitorinqlDrdDn müDyyDn edilmiKdir ki, belD yerlDrdD uKaqlara qarKē müxtDlif növ istismar, o cümlDdDn cinsi zorakēlēq hallarē baK verir. Bu cür hallarēn baK vermDsinin qarKēsēnē almaq üçün müxtDlif tip DylDncD mDrkDzlDrinD uKaqlarēn buraxēlmamasē üçün göstDriK verilmDli, hDmçinin mütDmadi monitorinqlDr aparēlmalēdēr.

MüvDkkil uKaq hüquqlarēnēn pozulmasē ilD müKayiDt olunan vD onlarēn psixoloji durumuna mDnfi tDsir göstDrDn *reklam plakatlarēnēn yayēlmasēnēn* qarKēsēnē almaq mDqsDdilD tDdbirlDr görür.

BelD ki, N.NDrimanov metro stansiyasēnēn yaxēnlēĵēnda, TDbriz küçDsi 89 ünvanēnda yerlDKDn binanēn yan tDrDfindD vD KDhDrin digDr yerlDrindD «VĶP ART»-ēn iri reklam plakatēnēn asēldēĵē, hDmin plakatda böyük yaKlē insanēn ayaqqabēsēnē tDmizlDyDn uKaq tDsvir edilmiKdi.

MüvDkkil bu mDsDlD ilD DlaqDdar dDrhal Bakē ĶDhDr Ķcra HakimiyyDti Reklam vD Ķnformasiya ĶdarDsinin rDisinD müraciDt etmiK, hDmin tDsvirin «Reklam haqqēnda» AzDrbaycan Respublikasē Qanununun 21.2-ci maddDsinD zidd olduĵunu bildirmiKdir. Qeyd edilDn maddDdD yetkinlik yaKēna çatmayanlara aid olmayan DmtDDlDrin, istDnilDn reklam daKēyēcēsēnēn vasitDsi ilD reklamēnda onlarēn obrazēnēn yaradēlmasēna yol verilmDdiyinin göstDrildiyini vurĵulayaraq, bu kimi hallarēn uKaqlarēn psixologiyasēna mDnfi tDsir etdiyinD Dsaslanaraq, müraciDtdD Dks etdirilmiK mDlumatlarēn yoxlanēlmasēnē vD tDdbir görülmDsini, hDmçinin gDlDcDkdD dD nDzDrD alēnmasēnē tapKērmēKdēr.

Alēnan cavab mDktubunda bu reklam plakatlarēnēn Bakē KDhDri Ķcra HakimiyyDtinin Reklam vD Ķnformasiya ĶdarDsi ilD razēlaKdērēlmadan vurulduĵundan KirkDtD xDbDrdarlēq edildiyi vD hDmin plakatēn demontaj olunduĵu barDdD mDlumat verilmiKdir.

Bununla yanaKē, ölkD televiziyalarēnēn ekranlarēnda vD müxtDlif DrazilDrdD yerlDKdirilDn reklam plakatlarēnda Bakcell Mobil Operatorunun «Cin kart» reklamēnda körpD uKaqdan istifadD olunmasē «Reklam haqqēnda» AzDrbaycan Respublikasē Qanununun 21.2-ci maddDsinD zidd olduĵu nDzDrD alēnaraq,

MüvDkkil Reklam vD İnformasiya İdarDsinD müraciDt etmiK vD bu reklamlar KDhDr DrazisindDn yêĝ êKdêrêlmêKdêr.

Ombudsman tDsisatê UNİCEF-in dDstDyi ilD medianên fDaliyyDtini tDnzimlDyDn milli qanunvericiliyin uKaq hüquqlarê baxêmêndan tDhlil edilmDsi vD onun beynDlxalq standartlara uyĝ unluĝ unun tDmin edilmDsi üzrD tDklif vD tövsiyDlDrin hazêrlanmasê mDqsDdilD iki ekspert seçilmiK, bu sahDdD beynDlxalq tDcrübD öyrDnilmiK, milli qanunvericilik tDhlil edilmiK, tDklif vD tövsiyDlDr hazêrlanmêKdêr. HDmin tDklif vD tövsiyDlDr aidiyyatê qurumlarên, QHT-lDrin vD ekspertlDrin iKtirakê ilD müzakirD edilDrDk, Milli MDclisD vD müvafiq qurumlara göndDrilDcDkdir. Eyni zamanda, MüvDkkil UNİCEF-lD DmDkdaKlêqda jurnalistlDr üçün uKaq hüquqlarê üzrD treninq-seminarlar tDKkil etmiKdir.

MüvDkkil KütlDvi informasiya vasitDlDrini uKaqlara dair verilik, proqram vD mDlumat hazêrlayarkDn hDssas olmaĝ ê, uKaq hüquqlarênên tDbliĝ inD xüsusi diqqDt yetirmDyi tövsiyD edir:

- **Televiziya ekranlarênda qDddarlêĝ ê tDbliĝ edDn vD bu kimi digDr mDlumatlarên müDyyDn edilmiK vaxtlardan kDnar xDbDr KDklindD göstDrilmDsi zamanê «UKaqlarên baxmasê qadaĝ andêr» vD s. xDbDrdaredici qeydlDrlD müKayiDt olunmasênên tDmin edilmDsi;**
- **Televiziya kanallarênda uKaqlara dair müxtDlif mövzularda müntDzDm olaraq proqramlarên hazêrlanmasê;**
- **Televiziya kanallarênda aylêq uKaq hüquqlarê saatênên tDKkili;**
- **Televiziya kanallarênda vD küçDlDrdD yerlDKdirilDn ekranlarda uKaq hüquqlarêna dair sosial reklam çarxlarênên yayêmlanmasê, hDmçinin respublikanên KDhDr vD rayonlarda banerlDrin, baKqa tDbliĝ at vD reklam materiallarênên asêlmasê;**
- **UKaqlarên kütlDvi informasiya vasitDlDri, internet saytlarê vD digDr vasitDlDrlD DldD etdiklDri zDrDrli mDlumatên onlarên psixoloji inkiKafêna vurduĝ u zDrDrin, KİV-dD uKaqlarên**

hüquqlarēnēn pozulmasē hallarēnēn qarKēsēnē almaq mDqsDdilD media sahDsindD mövcud olan qanunlara DlavD vD dDyiKikliklDrin edilmDsi.

UKaq DmDyinin istismarē

Son dövrlDrdD aktual mDsDlDyD çevrilmiK uKaq DmDyinin istismarē problemi istDr dövlDtin, istDrsD dD ictimaiyyDtin diqqDtini özünD çDkmiKdir. UKaq DmDyinin ciddi problemD çevrilmDsinin müxtDlif sDbDblDri vardēr. Bu sDbDblDr DsasDn ErmDnistanēn AzDrbaycana tDcavüzü nDticDsindD bir milyondan artēq insanēn qaçqēn vD mDcburi köçkünD çevrilmDsi, 100.000-dDn çox uKaĵ ēn çadēr düKDrgDlDrindD dünyaya gDlmDsi, müharibD nDticDsindD ölkD iqtisadiyyatēna böyük ziyanēn dDymDsi, ölkDdaxili miqrasiyanēn olmasēdēr. NDzDrD almaq lazēmdēr ki, uKaq DmDyinin istismarē nDticDsindD onlarēn bir sēra hüquqlarē - saĵ lamlēq, tDhsil, asudD vaxtēnēn sDmDrDli keçirilmDsi, inkiKaf etmDk vD s. hüquqlarē pozulur. UKaq DmDyi probleminin qarKēsēnēn alēnmasē ilD baĵ lē Hökumdt tDrDfindDn müxtDlif tDdbirlDr hDyata keçirilmiKdir.

UKaq DmDyi problemi AzDrbaycan Respublikasēnēn C mDk MDcDllDsindD, eyni zamanda AzDrbaycan Respublikasēnēn UKaq Hüquqlarē haqqēnda Qanunda öz Dksini tapmēKdēr. UKaq Hüquqlarē haqqēnda qanunun 24-cü maddDsindD uKaqlarēn yaKēna, sDhhDtinD, ümumtDhsil vD peKD hazērlēĵ ē sDviyyDsinD uyĵ un olaraq DmDk hüququ olmasē qeyd edilmiKdir. HDmçinin, hDmin qanunun 9-cu maddDsindD alkoqol vD tütün mDmulatlarēnēn uKaqlara satēlmasē, DmDk KDraiti aĵ ēr, zDrDrli olan iK yerlDrindD, o cümlDdDn yeraltē tunellDrdD, Kaxtalarda vD digDr yeraltē iKlDrdD, habelD onlarēn Dxlaqi kamilliyinD mDnfi tDsir göstDrDn gecD klublarēnda, barlarda, elDcD dD spirtli içkilDrin, tütün mDmulatlarēnēn, narkotik vasitDlDrin vD preparatlarēn istehsalē, daKēnmasē, satēKē vD saxlanēlmasē iKlDrindD uKaq DmDyinin tDtbiq edilmDsinin qadaĵ an olunmasē vurĵ ulanmēKdēr.

Bu mDsDlDyD dair respublikamēzēn 1992-ci ildD qoKulduĵ u BMT-nin UKaq Hüquqlarē Konvensiyasēnēn da bir sēra müddDalar mövcuddur. BelD ki, Konvensiyanēn 32-ci maddDsinD DsasDn iKtirakçē dövlDtlDr uKaĵ ēn iqtisadi istismardan vD onun saĵ lamlēĵ ē üçün tDhlükD törDdDn vD ya tDhsil almasēnda DngDlD çevrilD bilDcDk, yaxud onun saĵ lamlēĵ ēna vD fiziki, Dqli, mDnDvi, Dxlaqi vD sosial inkiKafēna ziyan vura bilDcDk hDr hansē iKin yerinD yetirilmDsinD müdafiD etmDlidirlDr. Eyni zamanda, dövlDtlDr milli qanunvericilikdD uKaqlarēn iKD qDbulu üçün minimal yaK hDddini, iK gününün uzunluĵ u vD DmDk KDraiti haqqēnda lazēmi tDlDblDri müDyyDn etmDli, uKaq DmDyindDn istifadD edDn KDxslDr üçün müvafiq cDza növlDri vD ya digDr sanksiyalar nDzDrdD tutulmalēdēr.

Bundan baKqa, ölkDmiz BeynDlxalq C mDk TDKkilatēnēn bir sēra Konvensiyalarēna o cümlDdDn ñUKaq DmDyinin Dn pis formalarēnēn qadaĵ an edilmDsi vD onlarēn aradan qaldērēlmasē üçün tDcili tDdbirlDrD dairò Konvensiyasēna qoKulmuKdur.

UKaqlar ailD tDrDfindDn erkDn yaKlarēndan bazarlarda, özDl müDssisDlDrdD, küçDlDrdD saĵ lamlēĵ ēna vD fiziki imkanlarēna uyĵ un olmayan DmDyD dD mDcbur olunurlar. Bu isD onlarēn vaxtēndan DvvDl uKaqlēqdan mDhrum olmasēna, Dqli inkiKafēna, tDhsil almaĵ ēna, tDbiDtdDn olan bacarēq vD istedadēnē inkiKaf etdirmDsinD, hDtta fiziki inkiKafēna, boya-baKa çatmasēna böyük zDrbD vurur. Bu cür hallarēn aradan qaldērēlmasē üçün müvafiq qurumlar tDrDfindDn mövcud vDziyyDt tDhlil edilDrDk, müDyyDn tDdbirlDr görülmDlidir.

MüvDkkil AzDrbaycan Respublikasē Sahibkarlar (ĶKDgötürDnlDr) TDKkilatlarē Milli Konfederasiyasē BeynDlxalq C mDk TDKkilatēnēn (BC T) dDstDyilD ölkDmizin paytaxtēnda ñUKaq DmDyi ilD mübarizD sahDsindD tDcrübD mübadilDsi vD hDyata keçirilDn fDaliyyDtlDrD dair Regionlararasē Konfransò da iKtirak etmiKdir.

O, konfransda çēxēK edDrDk, ölkDmizin müstDqillik DldD etdikdDn sonra hüquqi dövlDt quruculuĵ u mDqsDdilD, bir sēra beynDlxalq vD regional Konvensiyalara qoKulduĵ unu, milli qanunvericiliyin tDkmillDKdirildiyini bildirmiKdir. Respublikamēzda Dhalinin bütün kateqoriyalarēnēn, o cümlDdDn

uKaqlarēn hüquqlarēnēn müdafiD olunduĝu qonaqlarēn diqqDtinD çatdērēlmēK, bu mDqsDdlD BMT-nin UKaq Hüquqlarē Konvensiyasē, BC T-nēn UKaq DMDyinin Dn aĝēr formalarē haqqēnda 182 saylē Konvensiyasēna vD digDr mühüm sDnDdlDrD ölkDmizin qoKulduĝu vurĝulanmēKdēr.

MüvDkkil ErmDnistanēn AzDrbaycana tDcavüzü nDticDsindD 1 milyondan artēq insanēn qaçqēn vD mDcburi köçkünD çevrildiyini, onlar üçün salēnmēK çadēr düKDrgDlDrindD 100.000-dDn artēq uKaĝēn dünyaya gDldiyini, bu kimi hallarēn ölkDnin inkiKafēna ziyan vurduĝunu, yoxsulluq sDviyyDsinin artmasēna, uKaq DMDyinin istismarēna yol açdēĝēnē qeyd etmiKdir. O, respublikamēzēn iqtisadi inkiKafēnēn son illDr DrzindD yoxsulluq sDviyyDsinin 49%-dDn hal-hazērda 16%-D enmDsini, bunun nDticDsindD uKaq DMDyindDn istifadDnin dD azaldēĝēnē bildirmiKdir.

Ombudsman ölkDmizdD Kņsan Hüquqlarē üzrD Milli FDaliyyDt Planēnēn (MFP) qDbul edildiyini, hDmin sDnDddD uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi, o cümlDdDn uKaq DMDyindDn istifadDnin qarKēsēnēn alēnmasēna dair tDdbirlDrin qeyd edildiyini, respublikanēn bütün rayonlarēnda keçirilDn ictimai dinlDMDlDrdD bu mövzularla baĝlē müzakirDlDr aparēlmēKdēr.

O, uKaq DMDyinin istismarēnēn uKaqlarēn saĝlamlēĝēna mDnfi tDsir göstDrdiyini, tDhsildDn yayēndēĝē, bDzDn bu cür uKaqlarēn gDlDcDkdD küçD hDyatēnē yaKadēqlarēnē bildirmiKdir. MüvDkkil uKaq DMDyi probleminin hDll edilmDsi üçün mütDmadi maariflDndirmD iKlDrinin aparēlmasēnē, nDzarDtin güclDndirilmDsini, uKaĝē iKlDMDyD mDcbur edDn sDbDblDrin aradan qaldērēlmasēnē, beynDlxalq tDcrübDdD olduĝu kimi, uKaqlarēn müDyyDn yaKda DMDyD hDvDslDndirmDk mDqsDdilD tDdbirlDrin görülmDsini, mövcud vDziyyDti tDhlil etmDk üçün mDlumat bazasēnēn yaradēlmasē, tDhqiqat iKlDrinin aparēlmasēnē, iKDgötürDnlDrD mDsuliyyDtlDrinin izah edilmDsini vD çox uKaqlē aztDminatlē ailDlDrD yardēmlarēn verilmDsini tDklif etmiKdir.

MDhkDmD qDrarlarēnēn icrasē vDziyyDti

MüvDkkilD uKaĵēn müxtDlif hüquqlarēnēn pozulmasē ilD baĵlē KikayDtlDrlD yanaKē mDhkDmD prosesindD mDnzilin Dr-arvad arasēnda bölgüsü zamanē uKaĵēn payēnēn nDzDrD alēnmamasē, alimentin ödDnilmDmDsi ilD DlaqDdar müraciDtlDr dD daxil olur. Bu problemlDrin aradan qaldērēlmasē vD pozulmuK uKaq hüquqlarēnēn bDrpasē vD tDmin edilmDsi üçün bir çox müvafiq tDdbirlDr hDyata keçirilir.

UKaqlarēn hüquqlarē vD maraqlarē valideynlDr boKandēĵē zaman mDhkDmD qDrar çēxardēqda mDnzil vD ya Dmlak bölgüsündD, alimentin tDyin olunmasēnda bDzDn layiqincD nDzDrD alēnmēr, uKaqlar maddi cDhDtdDn DziyyDt çDkir. Bununla yanaKē, mDhkDmD qDrarlarē bDzDn obyektiv sDbDb olmasa da vaxtēnda vD tam icra olunmur, bu da uKaĵēn maddi vD mDnDvi durumuna öz mDnfi tDsirini göstDrir. Bunun nDticDsi olaraq, uKaqlarēn dDrsdDn yayēnmasē, iKlDyDrDk pul qazanmasē kimi acēnacaqlē vDziyyDt müKahidD olunur.

MüvDkkilin ünvanēna uKaĵēn saxlanēlmasē üçün alimentin ödDnilmDmDsi ilD baĵlē bir çox KikayDtlDr daxil olur. Bu problemin yaranmasēnēn Dsas sDbDbi aliment ödDyDn KDxsin ölkDdDn kDnarda olmasē vD ya rDsmi olaraq guya iKlDmDmDsi ilD baĵlēdēr. Bir çox hallarda isD ailDyD qayĵēsēnē DsirgDyDn atalar öz qazancēnē gizlDdir, saxta arayēKlar tDqdim edDrDk alimentin ayda 5-10 manat hDcmindD tDyin olunmasēna nail olur ki, bu cür hallar da ailD vD ictimai qēnaĵa sDbDb olmalēdēr.

Bu mDqsDdlD, MüvDkkil mDhkDmD qDrarlarēna uyĵun olaraq uKaĵēn saxlanēlmasē üçün müDyyDn edilmiK alimentin borclu tDrDfindDn ödDnilmDsi ilD baĵlē çoxsaylē problemlDrin olmasēnē nDzDrD alaraq, cavabdehdDn alēnaraq iddiaçēya verilmDsi mDhkDmD tDrDfindDn qDt edilDn alimentin DövlDt Sosial MüdafiD Fondu (vD ya müvafiq dövlDt orqanē nDzdindD yaradēlmēK vD dövlDt tDrDfindDn maliyyDlDKDn ñAliment Fonduò) tDrDfindDn ödDnilmDsi üzrD mexanizmin yaradēlmasē vD tDtbiq edilmDsi (hDmin alimentin

sonradan borcludan dövlᴅt tᴅrᴅfindᴅn mᴅcburi qaydada alēnmasē ĸᴅrti ilᴅ) tᴅklifini irᴅli sürmüĸdür.

Müvᴅkkilin ünvanēna alimentin ödᴅnilmᴅsi ilᴅ baȋlē daxil olan ĸikayᴅtlᴅr dᴅ diqqᴅtdᴅn kᴅnarda qalmamēĸdēr.

Bakē ĸᴅhᴅrindᴅn ᴅrizᴅçi Z., Bilᴅsuvar rayonundan ᴅrizᴅçi T., Aȋdam rayonundan mᴅcburi köçkün C., Kürdᴅmir rayonundan ᴅrizᴅçi ķ., Aȋstafa rayonundan ᴅrizᴅçi Ķ. Müvᴅkkilᴅ müraciᴅt edᴅrᴅk aliment tᴅlᴅbinᴅ dair Mᴅhkᴅmᴅlᴅrinin müvafiq olaraq qᴅtnamᴅlᴅrinin icra olunmadēȋēnē bildirmiĸlᴅr. Müvᴅkkilin müdaxilᴅsindᴅn sonra yaranmēĸ aliment borclarē tam ödᴅnilmiĸ vᴅ alimentin müntᴅzᴅm qaydada ödᴅnilmᴅsinᴅ nᴅzarᴅt edilᴅcᴅyi bildirilmiĸdir.

Bu cür misallar çox qeyd etmᴅk olar.

Uĸaq Hüquqlarē Klinikasē

Müvᴅkkil pulsuz olaraq uĸaqlarēn hüquqlarē ilᴅ baȋlē hüquqi mᴅslᴅhᴅtin verilmᴅsi, onlarēn hüquqlarēnēn müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ ümumi vᴅziyyᴅtin daha da yaxĸēlaĸdērēlmasē, mᴅhkᴅmᴅdᴅ mᴅnafeylᴅrinin qorunmasē mᴅqsᴅdilᴅ vaxtē ilᴅ Müvᴅkkil tᴅrᴅfindᴅn yaradēlmēĸ vᴅ ilk Milli ᴅlaqᴅlᴅndiricisi olduȋu Uĸaq Hüquqlarē üzrᴅ Azᴅrbaycan QHT Alyansē ilᴅ ᴅmᴅkdaĸlēqda, hᴅmçinin Böyük Britaniyanēn ölkᴅmizdᴅki sᴅfirliyinin dᴅstᴅyilᴅ Uĸaq Hüquqlarē Klinikasēnēn yaradēlmasē ĸᴅbᴅkᴅsinin istiqamᴅtindᴅ bir sēra iĸlᴅr görülmüĸ, Klinikada fᴅaliyyᴅt göstᴅrᴅcᴅk Bakē Dövlᴅt Universiteti, «Azᴅrbaycan», «Xᴅzᴅr» vᴅ «Qᴅrb» universitetlᴅri hüquq fakültᴅlᴅrinin tᴅlᴅbᴅlᴅri üçün Ombudsman tᴅsisatēnda tᴅlim kurslarē tᴅĸkil edilmiĸ, onlara Uĸaq hüquqlarē, onlarēn müdafiᴅ mexanizmlᴅri haqqēnda mᴅlumat verilmiĸdir.

Klinika uĸaq hüquqlarēnēn tᴅbliȋi vᴅ maariflᴅndirmᴅ iĸinin tᴅĸkili, uĸaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ hüquqĸünaslarēn ᴅmᴅkdaĸlēȋēnēn yaradēlmasē, uĸaqlara hüquqi yardēmlarēn göstᴅrilmᴅsi, uĸaqlarēn hüquqlarēnēn qorunmasēndan irᴅli gᴅlᴅn mᴅsᴅlᴅlᴅrin hᴅlli

məqsədilə məhkəmələrdə müdafiə işinin həyata keçirilməsi və yuvenal ədliyyə sahəsində gənc hüquqşünasların hazırlanması vəzifələrini həyata keçirir.

Klinika fəaliyyətə başladığı iki il ərzində buraya 189 mülki işlə bağlı müraciət daxil olmuşdur. Yekunlaşmış 158 işdən 142-si uğurla nəticələnmişdir. Mülki işlər əsasən aliment, ünvanlı sosial yardımın alınması, doğum faktının müəyyən olunması, uşağın sənədlərinin düzəldilməsi, uşağın himayəyə (qəyyumluğa) verilməsi, yaşayış hüququnun, təhsil hüququnun təmin edilməsi və s. məsələləri əhatə edir.

Klinikanın əməkdaşları tərəfindən müraciət edilən şəxslərə hüquqi məsləhətlər verilir, şəxslərin məhkəmələrdə və digər dövlət orqanlarında müdafiəsində həyata keçirilir. Bakı şəhəri ilə yanaşı, regionlarda da müraciət edən şəxslərin hüquqi müdafiəsi işi həyata keçirilir.

Həmçinin, müxtəlif cinayətlər törətmiş yetkinlik yaşına çatmayanların hüquqi müdafiə fəaliyyəti həyata keçirilmişdir. Cinayət işləri ilə bağlı Klinikaya 36 işlə bağlı müraciət daxil olmuş, yekunlaşmış 32 işdən 24-ü uğurla nəticələnmişdir.

Klinika ilə bağlı ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılması üçün buklet və plakatlar hazırlanmış, kitabxana yaradılmışdır. Hazırlanmış buklet və plakatlar müxtəlif ali məktəblərdə, QHT-lərdə, beynəlxalq təşkilatlarda və orta məktəblərdə yayılmışdır. Həmçinin, Klinikanın fəaliyyəti ilə bağlı www.crlc.az internet səhifəsi də yaradılmışdır.

Hazırda da, Müvəkkil, Uşaq Hüquqları Klinikasının fəaliyyətini daim izləyir, həmçinin işlərinin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində daim tövsiyələr verir.

Qaçqın və məcburi köçkün uşaqların hüquqlarının müdafiəsi

Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü nəticəsində bir milyona yaxın həmvətənimiz qaçqın və məcburi köçkünə çevirilmişdir. Yüz minə yaxın uşaq qaçqın düşərgələrində anadan olaraq, gözlərini açandan qaçqınlıq həyatı sürməli olmuş və beləliklə onların hüquqları anadan gələn andan pozulmuşdur.

Bu gün qaçqın və məcburi köçkünlərin problemlərinin həlli istiqamətində dövlət tərəfindən mühüm addımlar atılır, qaçqın düşərgələrində və çadırlarda yaşayan insanlar yeni tikilmiş qəsəbələrə köçürülür. Qaçqın və məcburi köçkün uşaqlar üçün yeni uşaq bağçaları və məktəblər tikilir.

Ölkə Prezidentinin uğurlu siyasəti nəticəsində 2007-ci ilin dekabr ayının 29-da Sabirabad rayonunda salınmış son çadır şəhərciyi ləğv edildi. Bu münasibətlə keçirilən tədbirdə Müvəkkil və onun təşəbbüsü ilə uşaqlar iştirak edərək, çıxışlar etmiş, bundan sonra həmin ərazidə yaşayan insanlar üçün salınmış yeni qəsəbələrdə görüş keçirilmişdir.

Lakin bununla belə qaçqın və məcburi köçkün uşaqların bir sıra problemləri hələ də həll olunmamış qalmaqdadır.

Problemlərdən biri qaçqın və məçburi köçkün uşaqların təhsili ilə bağlıdır. Ümumiyyətlə, keyfiyyətli təhsil respublikamızın ən vacib problemlərindən biridir və zəif təbəqədən olan uşaqlar bu problemlə daha çox üzləşirlər.

Qaçqın və məcburi köçkün ailələri əhalinin başqa təbəqələri ilə müqayisədə daha ağır iqtisadi-sosial vəziyyətdə yaşaması nəticəsində belə ailələr öz uşaqlarını böyütməkdə çətinliklərlə üzləşmişlər. İqtisadi-sosial problemlər bu uşaqların istər təhsil, sağlamlıq, istərsə də digər hüquqlarının həyata keçirilməsində çətinliklər törətmişdir. Bu istiqamətdə dövlət tərəfindən bir sıra tədbirlər görülməkdədir və qaçqın və məcburi köçkün ailələrinin iqtisadi-sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün əlavə vəsait cəlb olunmaqdadır. Onlara ayrılan müavinatlar daim artırılır, bu təbəqədən olan uşaqlar ali məktəblərə ödənişli

qaydada qDbul olunduqlarē halda da hDmin mDblDĝ i ödDmDkdDn azad edilmiKlDr.

ñUKaq hüquqlarē haqqēndaò AzDrbaycan Respublikasēnēn Qanununda, qaçqēn vD mDcburi köçkün uKaqlarēn müdafiDsi 39-cu maddDdD öz Dksini tapmēKdēr:

ñQaçqēn vD mDcburi köçkün uKaqlarēn müvafiq status almaq hüququ vardēr. Dövlrt onlarē lazēmi müdafiD vD humanitar yardēmla tDmin etmDk üçün tDcili müvafiq tDdbirlDr görür, belD uKaqlarēn valideynlDrinin axtarēlmasēnē tDKkil edir, bu mDqsDdlD beynDlxalq tDKkilatlarla DmDkdaKlēq edir, qeyri-dövlDt tDKkilatlarēnēn fDaliyyDtinD zDruri kömDklik göstDrirò.

Qaçqēn vD mDcburi köçkünlDrlD iK Ombudsmanēn fDaliyyDtindD geniK yer almēKdēr. MüvDkkil müntDzDm olaraq mDcburi köçkünlDrin mDskunlaKdēqlarē düKDrgDlDrD baK çDkDrkDn orada böyüyDn uKaqlarēn vDziyyDti ilD maraqlanēr, sDlahiyyDtlDri çDrçivDsindD onlara kömDkliyini göstDrir.

Ombudsman Füzuli, BeylDqan, Aĝ dam vD b. rayonlarēn DrazisindD salēnmēK, o cümlDdDn «QayēdēK» qDsDbDlDrindD mütDmadi sDfDrlDr edDrDk, buradakē evlDrD köçürülmüK qaçqēn vD mDcburi köçkünlDr sakinlDrlD icmalarda, mDktDb vD baĝ çalarda görüKlDr tDKkil edir, onlar üçün uKaq hüquqlarēnēn müxtDlif aspektlDrinD hDsr olunmuK maariflDndirmD tDdbirlDri keçirir, mövcud problemlDri ilD maraqlanēr, onlarēn hDlli yolunda konkret addēmlar atēr. Qeyd etmDk lazēmdēr ki, 2005-ci ildD MüvDkkil maliyyDlDKmDnin gecikdirilmDsi sDbDbindDn qDsDbDlDrdD iKD baKlaya bilmDyDn uKaq baĝ çalarēnēn, DmDk haqqē almayan baĝ ça iKçilDrinin problemlDri ilD baĝ lē Qaçqēnlarēn vD MDcburi KöçkünlDrin iKlDri üzrD DövlDt KomitDsinD, MaliyyD vD TDhsil NazirliklDrinD müraciDt etmiKdi. MüvDkkilin müdaxilDsindDn sonra problem öz hDllini tapmēK, uKaq baĝ çalarēnēn fDaliyyDtD baKlamasē üçün zDruri tDdbirlDr görülmüKdür.

MüvDkkil tDrDfindDn gDtirilDn dDrs lDvazimatē, qlobus, xDritD vD digDr Dyani vDsaitlDr sDkkiz mDktDbin pedaqoji kollektivinD tDqdim edilmiKdir. ÜmumilikdD «QayēdēK» qDsDbDlDrinD edilDn sDfDrlDr zamanē MüvDkkil buradakē

məktəblərin kitabxanaları üçün 1000-dək müxtəlif ədəbiyyat gətirmişdir. Həmçinin, Müvəkkil Füzuli rayonunda UNİCEF-in Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin rəhbərinin, Nazirlər Kabinetinin nümayəndəsinin, Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısının, Rayon Təhsil şöbəsinin müdirinin, müəllim və şagirdlərin iştirakı ilə uşaq hüquqları mövzusunda tədbirlər keçirmişdir.

Ombudsman Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komitəsinə Füzuli rayonu və digər məcburi köçkünlər üçün yeni salınmış qəsəbələrdə yerləşən məktəbləri məlumat kitabları ilə təmin etmələri üçün müraciət etmiş, müraciət müsbət qarşılanmışdır.

Müvəkkil qəsəbə məktəblərində müəllim və şagirdlərlə görüşmüş, dərs prosesində iştirak etmiş, şagirdlərin arzu və istəklərini dinləmiş, bu zaman məktəblərdə dərsliklərin, tədris avadanlığının, həmçinin kompüterlərin, idman qurğularının və ləvazimatının çatışmadığı və bir sıra digər problemlər olduğunu aşkar edilmişdir. Məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrində uşaqların vəziyyəti, səhhəti, qidalanması ilə maraqlanmaq məqsədi ilə uşaq bağçalarında da olan Müvəkkil tərbiyəçilərlə və uşaqlarla görüşmüş, onların problemlərini dinləmiş, öz tövsiyələrini vermişdir. Müvəkkil, həmçinin qəsəbədəki mərkəzləşdirilmiş xəstəxanaya və tibb məntəqələrinə də baş çəkmiş, tibb personalı və səhiyyə müəssisəsinin rəhbərliyi ilə söhbət etmiş, doğum şöbəsində dünyaya yenicə göz açmış körpələrin vəziyyəti ilə maraqlanmışdır.

Müvəkkil 2009-cu ilin yeni dərs ili ərəfəsində Füzuli rayonuna səfər etmiş, səfəri çərçivəsində Qayıdış qəsəbəsində 8 saylı və Zobucuqdakı 27 saylı orta ümumtəhsil məktəbinə gedərək müəllim və şagird kollektivi, valideynlərlə görüşmüşdür. Ombudsman ilk öncə, qaçqın və məcburi köçkün balalarının təhsil aldığı qəsəbə məktəblərində olmuşdur. O, çıxış edərək, görüşə toplaşanları qarşıdan gələn Yeni dərs ili, Bilik günü və mübarək Ramazan bayramı münasibətilə təbrik etmiş, məcburi köçkün məktəbində çalışan müəllimləri öz peşə məharətlərini, pedaqoji hazırlığını təkmilləşdirməyə, fənlərin tədrisini müasir tələblər

SDviyyDsindD qurmaĝa, tDhsilin keyfiyyDtini yüksDltmDyD, bütün ȘKagirdlDri tDhsillD DhatD etmDyD, uKaqlarēn milli DNDND VD VDtDnpDrVDrlik ruhunda tDrbiyDsinD, ahDngdar inkiKafēna diqqDt yetirmDyD çaĝērmēKdēr.

Bu il qDSDbD mDktDblDrindD birinci sinfD gedDCDk uKaqlara HeydDr Cliyev Fondunun ayērdēĝē mDktDb çantalarē VD digDr dDrs lDvazimatē paylanmēKdēr. MüDllimlDr bu fondun dDstDyi ilD NDKr olunmuK dDrs VDsaitlDri, plakatlar VD XDritDlDrdDn tDdris prosesindD faydalandēqlarēnē söylDmiKlDr. MüvDkkil mDktDbin sinif otaqlarēna VD fDnn kabinetlDrinD, kitabxanasēna baxmēKdēr.

O, hDmçinin, QayēdēK qDSDbDsindDki uKaq baĝçasēna da baK çDkmiK, sakinlDrlD, valideynlDrlD görüKmüK, uKaqlarēn tDlim-tDrbiyDsi, tDrbiyDçilDrin iK KDraiti ilD tanēK olmuKdur. Ombudsmanēn gDtirdiyi Dyani VDsaitlDr, uKaq DdDbiyyatē, o cümlDdDn ñMDktDbDqDdDr yaKlē uKaqlar üçün folklor nümunDlDriò, müntDXDbatlar, naĝēl kitablarē qDSDbD baĝçalarēna hDdiyyD olunmuKdur. UKaq baĝçasēndan birinci sinfD gedDCDk uKaqlara HeydDr Cliyev Fondunun sovqatē olan mDktDb çantalarē VD dDrs lDvazimatē baĝēKlanmēKdēr.

Ombudsman ñQayēdēKò qDSDbDlDrindDki XDstDxanalara baxēK keçirmiK, doĝum KöbDsindD olmuK, hDkimlDrlD söhbDt aparmēK, tibb müDssisDsinD reproduktiv saĝlamlēq VD ailD planlaKmasē mövzusunda plakatlar VD NDKrlDr tDqdim etmiKdir.

GörüKdD mDcburi köçkün qDSDbDlDrindDki bütün XDstDxanalara, tibb mDntDqDlDrinD VD uKaq baĝçalarēna DövlDtqaçqēnkomun ayērdēĝē yataq dDstlDri hDdiyyD olunmuKdur.

MüvDkkilin tDKDbbüsünD DsasDn TDhsil Nazirliyi ilD birgD ölkD Prezidentinin müvafiq SDrDncamēna DsasDn elan olunmuK ñUKaq iliò çDrçivDsindD AzDrbaycan hDqiqDtlDrini dünya ictimaiyyDtinD çatdērmaq mDqsDdilD Xocalē faciDsinin ildönümü DrDfDsindD ñBiz sülh elçisiyik! BizD qoKulun!ò devizi ilD uKaqlar arasēnda kütlDvi imzatoplama kampaniyasē keçirmiK VD ölkDmizin müxtDlif güKDlDrindD yaKayan VD tDhsil alan 310.000-dDn artēq mDktDblinin, o cümlDdDn qaçqēn VD mDcburi köçkün uKaqlarēn imzalarē toplanmēK, imza VDrDqDlDri BMT BaK katibinin müavini,

Uĸaqlar vᴅ silahlē münaqiĸᴅlᴅr üzrᴅ xüsusi nümayᴅndᴅsi xanēm Radhika Kumarasvamiyᴅ göndᴅrilmiĸdir.

Hᴅmçinin, Müvᴅkkilin tᴅĸᴅbbüsü ilᴅ Avropa Ģurasēnēn yaranmasēnēn 60, BMT-nin Uĸaq Hüquqlarē Konvensiyasēnēn qᴅbul olunmasēnēn 20 illiyinᴅ vᴅ Azᴅrbaycanda ñUĸaq iliònᴅ hᴅsr olunmuĸ 25-27 may 2009-cu il tarixlᴅrindᴅ Müvᴅkkilin tᴅĸᴅbbüsü ilᴅ Fövqᴅladᴅ Hallar, Ekologiya vᴅ Tᴅbii Sᴅrvᴅtlᴅr nazirliklᴅrinin dᴅstᴅyi ilᴅ ñEkstremal ĸᴅraitdᴅ uĸaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsi vᴅ milli insan hüquqlarē institutlarēnēn roluò mövzusunda beynᴅlxalq konfrans keçirilmiĸdir. Bu mötᴅbᴅr tᴅdbirdᴅ bir sēra ölkᴅlᴅrin Uĸaq hüquqlarē üzrᴅ Ombudsmanlarē vᴅ beynᴅlxalq ekspertlᴅr iĸtirak etmiĸdir. Konfransda ekstremal ĸᴅraitdᴅ uĸaq hüquqlarēn müdafiᴅsi, hᴅrbi münaqiĸᴅlᴅrdᴅ uĸaqlarēn vᴅziyyᴅti, iqlim dᴅyiĸikliyi, çeĸidli tᴅbii fᴅlakᴅtlᴅr, insan fᴅaliyyᴅti nᴅticᴅsindᴅ baĸ verᴅn ekoloji fᴅsadlardan zᴅrᴅr çᴅkᴅn uĸaqlara tᴅxirᴅsalēnmaz yardēmēn göstᴅrilmᴅsi mᴅsᴅlᴅlᴅri geniĸ müzakirᴅ olunmuĸ, konfrans iĸtirakçēlarēna Ermᴅnistanēn Azᴅrbaycana tᴅcavüzünü, Xocalē Soyqērēmēnē ᴅks etdirᴅn video görüntülᴅr nümayiĸ etdirilmiĸdir.

Xüsusilᴅ vurĝulanmalēdēr ki, bu konfransda uĸaqlarēn özlᴅri dᴅ iĸtirak edᴅrᴅk çēxēĸlar etmiĸ, Beynᴅlxalq Uĸaq Mᴅktᴅbinin, Bülbül adēna Orta Ģxtisas Musiqi Mᴅktᴅbinin vᴅ 2 saylē uĸaq evinin yetirmᴅlᴅri tᴅrᴅfindᴅn musiqi proqramlarē, Azᴅrbaycan Uĸaqdan Uĸaĝa Sülh Ģᴅbᴅkᴅsinin üzvlᴅrinin Bakēda vᴅ rayonlarda mütᴅmadi hᴅyata keçirdiklᴅri fᴅaliyyᴅtlᴅri haqqēnda tᴅqdimat dinlᴅnilmiĸdir.

Konfransda 20 ildᴅn artēq müddᴅtdᴅ Ermᴅnistanēn tᴅcavüzü ilᴅ üzlᴅĸmiĸ, torpaqlarēnēn beĸdᴅ bir hissᴅsi zᴅbt olunmuĸ Azᴅrbaycan üçün xüsusi ᴅhᴅmiyyᴅt kᴅsb edᴅn amilin hᴅrbi münaqiĸᴅlᴅr zamanē uĸaqlarēn, o cümlᴅdᴅn bir milyon nᴅfᴅrᴅ qᴅdᴅr qaçqēn vᴅ mᴅcburi köçkünün üçdᴅ bir hissᴅsini tᴅĸkil edᴅn, habelᴅ girov götürülmüĸ uĸaqlarēn hüquqlarēnēn müdafiᴅsi problemi vurĝulanmēĸdēr. Xüsusilᴅ qeyd edilmᴅlidir ki, xarici qonaqlar 1918-ci ilin mart qērĝēnlarē zamanē ermᴅni silahlē birlᴅĸmᴅlᴅrinin xüsusi qᴅddarlēqla törᴅtdiklᴅri kütlᴅvi insan

qDtllDrinin sübutu olan Quba mDzarlēĝēnē ziyarDt etmiĸ, ermDni vandalizmini tDsdiqlDyDn Dyani faktlarē hDyDcan vD qDzDb hisslDri ilD seyr etmiĸlDr. BeynDlxalq konfransēn sonunda Bakē BDyannamDsi sDslDndirilmiĸ vD qDbul edilmiĸdir. BDyannamDdD ölkDmizdD Uĸaq Hüquqlarē üzrD MüvDkkil (Ombudsman) tDsisatēnēn yaradēlmasēnēn tövsiyD olunduĝu vurĝulanmēĸdēr.

BMT-nin prioritet fDaliyyDt sahDlDrinD uĸaqlarēn müdafiDsi ilD baĝlē daxil edilmiĸ xüsusi müddDalarē nDzDrD alaraq, BMT Baĸ Katibinin Uĸaqlar vD HDrbi MünaqiĸDlDr üzrD Xüsusi NümayDndDsinin, eyni zamanda UNĮCEF-in bununla baĝlē üzDrinD düĸDn vDzifDlDrinin davamlē olaraq inkiĸaf etdirmDsi vD nDzarDt altēnda saxlamasē ilD baĝlē müraciDtin olunmasē BDyanatda qeyd edilmiĸdir.

HDmçinin, ñEkstremal ĸDraitdD uĸaq hüquqlarēnēn müdafiDsiò mövzusunda jurnalist yazēlarē vD uĸaq rDsm müsabiqDlDri keçirilmiĸ vD konfrans çDrçivDsindD qaliblDr mükafatlandērēlmēĸdēr.

Ombudsman BMT-nin Įnkiĸaf Proqramē, BMT QAK, UNĮCEF, UNĮFEM, Norveç Qaçqēnlar ĸurasē, BeynDlxalq Qērmēzē Xaç KomitDsi vD digDr beynDlxalq qurumlarla DmDkdaĸlēq DlaqDlDrindD qaçqēn vD mDcburi köçkünlDrin dD problemlDrini önD çDkmiĸ, hDmin beynDlxalq qurumlarē bu qDbildDn olan insanlarēn hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD dD birgD sDylDr göstDrmDyD dDvDt etmiĸdir.

Qeyd edilDn DmDkdaĸlēĝēn tDrkib hissDlDrindDn biri kimi MüvDkkilin Aparatēnēn DmDkdaĸlarē, xüsusilD dD Qaçqēnlarēn vD mDcburi köçkünlDrin hüquqlarēnēn müdafiDsi sektorunun iĸçilDri üçün maariflDndirmD seminarlarēnēn keçirilmDsi, qaçqēn vD mDcburi köçkünlDrin hüquqlarēnēn daha sDmDrDli müdafiDsinin tDĸkili baxēmēndan bu sahDdD beynDlxalq hüququn aparēcē sDnDdlDrinin öyrDnilmDsi mühüm DhDmiyyDt kDsb edir.

Uкaqlarēn ailDlDrD verilmDsi vD alternativ qayĝ ē

ÖlkDmizdD xüsusi qayĝ ēya ehtiyacē olan uкaqlara daim diqqDt göstDrilir.

AzDrbaycan Respublikasēnēn Prezidentinin 29 mart 2006-cē il tarixli fDrmanē ilD AzDrbaycan Respublikasēnda dövlDt uкaq müDssisDlDrindDn uкaqlarēn ailDlDrD verilmDsi (De-institusionalizasiya) vD alternativ qayĝ ē DövlDt Proqramēnēn (2006-2015-ci illDr) tDsdiq edilmDsi dD bunun bariz nümunDsidir. Proqramēn Dsas mDqsDdi valideynlDrini itirmiк vD valideyn himayDsindDn mDhrum olmuк uкaqlarēn ailD mühitindD saĝ lam inkiкafē vD cDmiyyDtD inteqrasiyasēnē tDmin etmDk üçün onlarēn dövlDt tDlim-tDrbiyD müDssisDlDrindDn ailDlDrD verilmDsi vD alternativ qayĝ ēnēn tDкkili mexanizmlDrinin yaradēlmasē vD tDtbiqindDn ibarDtdir. HDmin proqram uкaq evlDri, internat mDktDblDri vD atēlmēк uкaqlar üçün körpDlDr evlDrini Dhatд edir.

DövlDt uкaq müDssisDlDrindDki uкaqlarēn vDziyyDtinin araкdērēlmasē vD mütDmadi monitorinqin keçirilmDsi, hDmçinin, ailDlDrD verilmiк uкaqlarēn tDhsilD cDlb olunmasē, onlara sDhiyyD vD reabilitasiya xidmDtlDrinin göstDrilmDsinin tDmin olunmasē proqramēn Dsas bDndlDrindDndir.

Uкaqlarēn ailD mühitindD yaкamasē milli qanunvericilikdD tDsbit olunmuкdur. BelD ki, Uкaq Hüquqlarē haqqēnda qanunun 17-ci maddDsindD uкaĝ ēn ailDdD valideynlDri ilD birgD yaкamaq, onlardan qayĝ ē görmDk hüququnun mövcudluĝ u qeyd edilir.

MüvDkkilin tDкDbbüsü ilD De-İnstitutlaкma proqramēnēn icrasēnēn sDmDrDliliyinin artērēlmasē, müDssisDlDrdDn bioloji vD alternativ ailDlDrD qayēdan uкaqlarēn vDziyyDtinin öyrDnilmDsi mDqsDdilD 2007 vD 2008-ci illDrdD müstDqil, hDm dD TDhsil Nazirliyinin nümayDndDlDrinin iкtirakē ilD monitorinq keçirilmiкdir.

Ombudsmanēn TDhsil NazirliyinD ünvanladēĝ ē sorĝ uya DsasDn ailDlDrD verilDn uкaqlarēn siyahēsē alēnmēк, hDmin siyahēya DsasDn monitorinq planē tDrtib edilmiк, xüsusi sorĝ u anketlDri hazērlanmēкdēr.

2007-ci ildə Təhsil Nazirliyindən alınmış məlumata görə, 2005-2006-cı illər ərzində dövlət müəssisələrindən 325 uşaq ailələrə verilmişdir. Bu proqramın həyata keçirilməsi prosesinin səmərəliliyini araşdırmaq məqsədilə ailələrə verilmiş uşaqların vəziyyətini öyrənmək üçün Müvəkkilin təşəbbüsü ilə Aparatın əməkdaşları və Müvəkkil yanında Uşaq Hüquqları Mərkəzinin nümayəndələri təqdim edilmiş siyahı üzrə təhlil aparmış, nəticədə 150 uşağın bu proqram qəbul edildikdən sonra ailələrə verildiyi müəyyən edilmişdir. UNİCEF-in dəstəyilə Aparatın əməkdaşları, o cümlədən Regional mərkəzlərin və Müvəkkil yanında Uşaq Hüquqları Mərkəzinin nümayəndələri müəyyən edilmiş siyahı üzrə rayon və şəhərlərə səfər etmiş, xüsusi sorğular üzrə valideyn və uşaqlarla söhbətlər aparılmış, onların vəziyyəti öyrənilmişdir.

Monitorinq zamanı 25 şəhər və rayon üzrə 90 uşaqla (53 oğlan, 37 qız) söhbət aparılmışdır. Digər uşaqlarla isə onların göstərilən ünvandan köçmələri və ya ünvanlarının düzgün göstərilməməsi səbəbindən görüşmək mümkün olmamışdır. Ailələrə qaytarılmış uşaqlardan 65 nəfər məktəbdə təhsil alır, bəziləri isə maddi imkansızlıq və s. problemlərə görə məktəbə getmir.

Monitorinq nəticəsində aydın olmuşdur ki, ailəyə qaytarılan uşaqlardan biri alternativ ailə tərəfindən övladlığa, ikisi isə 18 yaşı tamam olduğu üçün internatı bitirdikdən sonra valideynləri olmadığına görə qohumluq əlaqəsi olmayan alternativ ailələrdə yaşayırlar. Ümumilikdə görüşülən valideynlər uşaqlarını maddi imkansızlıq səbəbindən müəssisələrə verməsini qeyd etməsinə baxmayaraq, bu ailələrin yalnız beşinin ünvanlı sosial yardım alması məlum olmuşdur. Həmçinin, ailələrlə görüş zamanı onlardan əksəriyyətinin ünvanlı sosial yardım almaq üçün müraciət etməsinə baxmayaraq, süründürməçiliklə qarşılaşdıqları bildirmişdir.

Eyni zamanda, monitorinqin nəticəsi təhlil edilərkən müəyyən edilmişdir ki, uşaqlar müəssisələrə əsasən valideynlərindən birinin və ya hər ikisinin rəhmətə getməsi, valideynlərin boşanması, ailənin maddi imkanının zəif olması,

mDnzilin olmamasē, valideynlDrdDn birinin vD ya hDr ikisinin cDzaçDkmD müDssisDsindD olmasē vD s. bu kimi sDbDblDrD görD düкürlDr. Uкaq ailDyD qayētdēĝē zaman bir çox hallarda ailDnin maddi imkanē hDlD dD qDnaDtbDxк olmur.

HDmçinin, MüvDkkil 2008-ci ildD dD TDhsil NazirliyinD müraciDt edDrDk, 2007-ci il dD ailDlDrD verilDn uкaqlarēn siyahēsēnē almēк vD monitorinq aparmēкdēr.

Monitorinq zamanē, 2007 vD 2008-ci illDrdD ailDrD verilDn 184 uкaqdan 29 кDhDr vD rayon üzrD 97 uкaqla (42 qēz, 55 oĝlan) görüкülmüкdür. Bunlardan 3-nün hDrbi xidmDtdD olduĝu, 3 qēzēn (rDsmi nikahla) ailD hDyatē qurduĝu üçün ailDlDri ilD söhbDt aparēlmēкdēr. Onu da qeyd etmDk lazēmdēr ki, ailDlDrD verilDn uкaqlarēn ikisi yenidDn digDr dövlDt müDssisDsinD verilmiкdir. Görüкülmüк uкaqlarēn DksDriyyDti natamam ailDlDrdD yaкayērlar. Eyni zamanda, monitorinq nDticDsindD aкkar edilmiкdir ki, 3 uкaq qeyri rDsmi nikahdan doĝulub.

Görüкülmüк uкaqlardan 17-si qēsa müddDt DrzindD müDssisDdD olmuкdur. Bu isD onu göstDrir ki, uкaq vD ailDlDrD dDstDk mDrkDzlDrinin yaradēlmasē vacibdir ki, müvDqqDti çDtin vDziyyDtdD yaкayan ailD uкaĝē qēsa müddDtli hDmin mDrkDzD yerlDкdirmDli, ailDdaxili problem hDll olunduqdan sonra uкaĝēn ailD üzvlDri ilD birgD yaкamasē tDmin edilsin. c ks tDqdirdD, valideynlDrin biri uкaĝē müDssisDyD yerlDкdirdikdDn sonra, problemin tDdricDn hDll olunmasēna baxmayaraq, uкaqlar uzun müddDt müDssisDdD yaкayērlar.

Bu кDhDr vD rayonlarda yaкayan digDr 79 uкaqla görüкmDk mümkün olmamēкdēr. c sasDn rayonlarda icra nümayDndDliyi, polis köbDlDrinin DmDkdaкlarē vD sahD müvDkkillDri ilD göstDrilDn ünvanlarē vD ya hDmin кDxslDri axtarmaĝēmēza baxmayaraq müsbDt nDticD DldD edilmDmiкdir. Nazirlik tDrDfindDn tDqdim edilmiк siyahēda bir ailDdDn olan 4 uкaĝēn valideynlDri ilD birlikdD Rusiya Federasiyasēnēn Tümen vilayDtinD köçdüklDri qeyd edilmiкdir. GDncD кDhDrindD uкaqlarēnē müDssisDdDn götürDn analarēn bDzilDri uкaqlarē ilD birlikdD TürkiyD, Rusiya vD baкqa ölkDlDrD getdiyi

üçün hDmin uKaqlarla görüKmDk mümkün olmamēKdēr. Lakin, uKaqlarēn xaricdD istismar edilmDsi dD bu cür hallarda qaçēlmazdēr.

Görüĸdüyümüz 97 uKaqdan 57 nDfDri mDktDbdD tDhsil alēr ki, onlardan da 1 nDfDrin adē mDktDbdD qeydiyyatdadēr, özü isD maddi imkansēzlēq vD s. problemlDrD görD mDktDbD getmir. TDDssüflD qeyd etmDk lazēmdēr ki, 27 uKaq (görüKülmüK mDktDb yaKlē uKaqlarēn 32%) mDktDbyaKlē olmasēna vD icbari tDhsili bitirmDmDlDrinD baxmayaraq hazērda mDktDbD getmirlDr. Bu problemin yaranmasē sDbDblDri ailDlDrin maddi vDziyyDtinin aĵ ēr olmasē, kirayDdD yaKadēqlarē üçün mütDmadi olaraq yaKayēK yerlDrini dDyiKmDlDridirsD, Dn mühüm sDbDb müDssisD rDhbDrliyi tDrDfindDn ailDlDrD verilDn uKaqlarēn gDlDcDkdD hansē mDktDbdD tDhsil alacaqlarē ilD baĵ lē arayēK tDlDb etmDmDsi, onlarla DlaqD saxlamamasēdēr. XüsusilD qeyd edilmDlidir ki, bDzi uKaqlar mDktDb yaKlē olmasēna baxmayaraq, müDssisDyD yerlDKdirildiyi vaxtadDk mDktDbD getmDmiKdir.

Aparēlan monitorinqin nDticDlDri ilD birgD tDhsildDn yayēnan uKaqlarēn siyahēsē da TDhsil NazirliyinD göndDrilmiK, hDmin uKaqlarēn yeni tDdris ilindDn tDhsilD cDlb edilmDsi istiqamDtindD tDdbirlDr görülmDsini vD bizD mDlumat verilmDsini qeyd etmiKik.

C ksDr ailDlDrin uKaqlarēnē maddi imkansēzlēq sDbDbindDn müDssisDlDrD vermDsini qeyd etmDsinD baxmayaraq, görüKülmüK 19 uKaĵ ēn yaKadēĵ ē ailDlDrdDn yalnēz doqquzunun ünvanlē sosial yardēm almasē mDlum olmuKdur. HDmçinin, ailDlDrlD görüK zamanē onlardan DksDriyyDtinin ünvanlē sosial yardēm almaq üçün müraciDt etmDsinD baxmayaraq, süründürmDçiliklD qarKēlaKdēqlarēnē bildirmiK, bununla baĵ lē MüvDkkilD daxil olmuK müraciDtlDrD baxēlaraq, müsbDt nDticDlDr DldD edilmiKdir. Bu sahDdD problemin aradan qaldērēlmasē mDqsDdilD Ombudsman tDsisatē C mDk vD C halinin Sosial MüdafiDsi Nazirliyi ilD uĵ urlu DmDkdaKlēq edir. Eyni zamanda, MüvDkkilin tDKDbbüsü vD tDklifi Ünvanlē sosial yardēmlarēn verilmDsinD dair qanunvericiliyD DlavD vD dDyiKikliklDr edilmiK, belD ki, yardēmēn verilmD müddDti altē

aydan bir ilə qaldırılmış, müəyyən səbəblərə görə yardımın verilməməsi müddəti isə iki il əvəzinə bir il müəyyən edilmişdir.

Monitorinq zamanı, ailələrə qaytarılan uşaqların müəssisəyə düşməsinin səbəbləri də öyrənilmişdir.

Görüşülən uşaqların 63-ü maddi imkansızlıq səbəbindən müəssisəyə düşmüşdür. Digər uşaqlar isə valideynlərin rəhmətə getməsi (6 uşaq), valideynin (valideynlərinin) xaricə ölkəyə işləməyə getməsi (6 uşaq), valideynlərin boşanması (5 uşaq), uşağa baxmağa adamın olmaması (3 uşaq), valideynin (valideynlərinin) cəzaçəkmə müəssisəsində olması (3 uşaq), anasının məlumatı olmadan qohumları tərəfindən müəssisəyə verilməsi (5 uşaq), təhsil alması üçün (2 uşaq), ailədə münaqişə (2 uşaq), uşağın xəstə olması (1 uşaq), valideynin xəstə olması (1 nəfər) kimi səbəblərdən müəssisəyə düşmüşdür.

Uşaqların müəssisələrə düşməsinin əsas səbəbi məhz maddi imkansızlıq olduğu halda, aparılan sorğu nəticəsində məlum olmuşdur ki, yalnız bir uşaq ailədə maddi vəziyyətin yaxşılaşmasına görə ailəyə qayıtmış, digər ailələrin maddi vəziyyəti isə əvvəl olduğu kimi yenə ağırdır. Bu fakt bir daha sübut edir ki, uşaqların ailə mühitində normal yaşayışını təmin etmək üçün aztəminatlı ailələrə maddi yardım göstərilməlidir. Monitorinq zamanı məlum olmuşdur ki, 54 uşaq məhz valideynlərin arzusu əsasında, digər uşaqlar isə müxtəlif səbəblərə görə ailəyə qayıtmış, 1 uşaq isə digər müəssisəyə yerləşdirilmək üçün müəssisəni tərk etmişdir. Uşaqların əksəriyyətinin ailələrə valideynin təşəbbüsü ilə qaytarılması onu göstərir ki, həmin uşaqlar de-institutlaşma proqramının həyata keçirilməsi nəticəsində yox, valideynlərin istəyi ilə ailəyə qayıtmışdır.

Monitorinq zamanı aşkar edilmişdir ki, uşaqlar müəssisələrdə müəllim və tərbiyəçilər tərəfindən bir sıra zorakılıq, sui-istifadə və laqeyd hallarla rastlaşırlar. Uşaqların üzləşdiyi zorakılıq halları sırasında ən çox rast gəlinən hal müəllimlər və tərbiyəçilər tərəfindən döyülmək olmuşdur. Görüşülən uşaqlardan iyirmi beşi zorakılığın məhz bu növünə məruz qalmışdır. Uşaqlar həmçinin, müəssisələrdə təmizlik işlərinin görülməsi (tualeti,

hamamē, mᴅtbᴅxi, otaqlarē, koridoru, döᴋᴅmᴅni, hᴅyᴅti), üstünᴅ qēᴋqērēlmasē vᴅ fiziki cᴅzalarēn verilmᴅsi kimi zorakēlēq hallarē ilᴅ rastlaᴋērlar.

Bu cür hallarla rastlaᴋan uᴋaqlarēn birbaᴋa müraciᴅt etmᴅk imkanlarēnēn olmamasē, hᴅmin uᴋaqlarēn davamlē ᴋᴅkildᴅ laqeyd rᴅftara mᴅruz qalmalarēna ᴋᴅrait yaradēr. Xüsusilᴅ qeyd edilmᴅlidir ki, müᴅssisᴅlᴅrdᴅ paltaryuyan maᴋēnlarēn olmasēna vᴅ xadimᴅlᴅrin iᴋlᴅmᴅsinᴅ baxmayaraq, uᴋaqlar bir çox hallarda özlᴅrinin vᴅ digᴅr uᴋaqlarēn paltarlarēnē yuyur, otaqlarē, hamamē, tualeti vᴅ digᴅr yerlᴅri tᴅmizlᴅyir. Bu cür hallarda uᴋaqlarēn saĵlamlēĵēna mᴅnfi tᴅsirlᴅ yanaᴋē, onlarēn ᴅmᴅyi dᴅ istismar edilir.

Lᴅnkᴅran ᴋᴅhᴅri O.Mirzᴅyev adēna qarēᴋēq uᴋaq evindᴅn ailᴅlᴅrᴅ verilᴅn uᴋaqlar ᴅsasᴅn müᴅssisᴅnin keçmiᴋ direktorunun iᴋlᴅdiyi dövrdᴅ zorakēlēĵa mᴅruz qaldēqlarēnē bildirmiᴋlᴅr. Lakin, uᴋaqlara qarᴋē zorakēlēq edᴅn ᴋᴅxslᴅr iᴋdᴅn azad edilmᴅklᴅ yanaᴋē, mᴅsuliyyᴅtᴅ dᴅ cᴅlb edilmᴅlidir. Müᴅssisᴅ Heydᴅr ᴄliyev Fondu tᴅrᴅfindᴅn tᴅmir edilib, avadanlēqlar yenilᴅnib, qidalanma ᴋᴅraiti yaxᴋēlaᴋdērēlēb vᴅ hᴅmin müᴅssisᴅ Lᴅnkᴅran ᴋᴅhᴅr Ḱcra Hakimiyyᴅtinin baᴋçēsēnēn daimi nᴅzarᴅtindᴅdir.

Ailᴅyᴅ qayēdan uᴋaqlardan ᴅksᴅriyyᴅtinin maddi tᴅminatēnēn aᴋaĵē olmasēnē nᴅzᴅrᴅ alaraq, problemin qismᴅn dᴅ olsa aradan qaldērēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ Müvᴅkkil SOS Uᴋaq Kᴅndlᴅri Assosiasiyasē ilᴅ ᴅmᴅkdaᴋlēq etmiᴋ, bu tᴅᴋkilatēn «Ailᴅlᴅrin güclᴅndirilmᴅsi» layihᴅsi çᴅrçivᴅsindᴅ hᴅr ay 6 ailᴅdᴅ 11 uᴋaĵa ᴅrzaq yardēmēn verilmᴅsinᴅ baᴋlanmēᴋdēr.

Lakin, bu cür ayrē-ayrē tᴅᴋᴅbbüslᴅr heç dᴅ problemi köklü surᴅtdᴅ hᴅll etmiᴋ olmur. Ölkᴅdᴅ bu proqramēn sᴅmᴅrᴅliliyini tᴅmin edᴅcᴅk ᴅn ᴅsas cᴅhᴅtlᴅrdᴅn biri mᴅhz uᴋaqlar verilᴅn bioloji, xüsusilᴅ dᴅ alternativ ailᴅlᴅrᴅ uᴋaĵēn saxlanmasē üçün ᴅsaslē maddi dᴅstᴅyin verilmᴅsidir. Mᴅsᴅlᴅn, bir sēra MDB ölkᴅlᴅrindᴅ hᴅyata keçirilᴅn de-institutlaᴋma prosesi zamanē ailᴅlᴅrᴅ verilᴅn uᴋaqlara görᴅ maddi dᴅstᴅyin edilmᴅsi bu proqramlarēn ᴅsas komponentlᴅrindᴅn birini tᴅᴋkil edir. Ukraynanēn Qᴅyyumluq vᴅ Uᴋaqlarēn Hüquqlarēnēn Müdafiᴅsi üzrᴅ Dövlᴅt Departamentindᴅn alēnmēᴋ mᴅlumata ᴅsasᴅn Kiyev vilayᴅtindᴅ 2006-cē il ᴅrzindᴅ

alternativ qayĵ ē DsasēnDa ailDlDrD verilmiK uKaqlara görD hDr ay 2 yaKayēK minimumu mDblDĵ indD vDsait verilmiKdir, bu da tDxminDn 300 ABĶ dollarē tDKkil edir.

Litvada övladlēĵ a götürülDn uKaĵ a görD ailDyD birdDfDlik 290 avro mDblDĵ indD vDsait verilir ki, bu da hDr dünyaya gDlDn uKaĵ a görD valideynlDrD verilDn mDblDĵ D bDrabDrdir. Bundan baKqa bu uKaqlara görD hDr bir ailDyD aylēq Dsaslarda da ayrēca vDsait verilir. Burada olan müsbDt tDcrübD hDmçinin ondan ibarDtdir ki, hamilD qadēnlara hamilDliyin müDyyDn dövründDn sonra 71 avro mDblDĵ indD vDsait verilir. Bu hal özü-özlüyündD gDlDcDk analarēn maddi imkansēzlēqdan uKaqlarēndan imtina edD bilmDsi hallarēnēn qarKēsēnē almaqda böyük rol oynamēK olur.

Monitorinq nDticDsindD aKkar edilmiK aztDminatlē ailDlDrD qanunvericiliyD DsasDn ünvanlē sosial yardēmēn verilmDsi ilD baĵ lē MüvDkkil tDrDfindDn aidiyyatē qurumlara müraciDt edilmiK vD mDsDlD müsbDt hDll edilmiKdir. HDmçinin, monitorinq zamanē aydēn olmuKdur ki, bDzi uKaqlar ailDyD qayētdēqdan sonra tDhsildDn yayēnmēKdēr. Bununla baĵ lē siyahē tDrtib edilDrDk, hDmin uKaqlarēn tDhsilD cDlb olunmasē mDqsDdilD TDhsil Nazirliyinə müraciDt edilmiKdir.

Lakin, MüvDkkil bu il 2008-ci ildD müDssisDlDrdDn De-Ķnstitutlaşma Proqramē çDrçivDsindD ailDlDrD verilDn uKaqlarēn siyahēsēnēn göndDrilmDsi ilD baĵ lē TDhsil Nazirliyinə müraciDt etmiK vD alēnmēK cavab mDktubunda qeyd edilmiKdir ki, 2008-ci ildD proqram çDrçivDsindD ailDlDrD uKaq verilmDyib.

NarahatçēlēĜq doĵ uran digDr mDsDlD müDssisDdD yaKayan, qDyyumluqda (himayDdD) olan uKaqlarēn valideynlDrindDn vDrDsD qalan mDnzillDri bir sēra hallarda icra hakimiyyDti orqanlarē, uKaqlarēn qDyyumlarē (himayDdarlarē) tDrDfindDn müxtDlif qanunsuz yollarla digDr KDxslDrin adēna qeydiyyatdan keçirilmDsidir. Lakin, ölkD Konstitusiyasēnēn 29-cu maddDsindD dövlDtin vDrDsDlik hüququna tDminat vermDsi vD mDhkDmDnin qDrarē olmadan heç kDsin mülkiyyDtindDn mDhrum edilD bilmDmDsi qeyd edilmiKdir.

Eyni zamanda, müDssisDdDn çēxan valideyni olmayan uKaqlarēn gDlDcDk hDyatēnēn normal KDkildD qurulmasē üçün müvafiq tDdbirlDrin görülmDsi zDruridir. Hal-hazērda, müDssisDni tDrk edDn valideyni olmayan oĵlanlar hDrbi xidmDtD gedir, qēzlar isD bDzDn küçDdD yaKamaĵa mDcbur olur vD yaxud cinayDtkar, Dxlaqsēz ünsürlDrin qurbanēna çevrilir. Nizami rayonunda müDssisDni tDrk edDn valideyni olmayan qēzlar üçün yeni yaKayēK binasē tikilib, onlarēn iKlD tDmin olunmasē istiqamDtindD tDdbirlDr görülür. Bu tDcrübDnin ölkDnin digDr rayonlarēnda da yayēlmasē mühümdür.

Qeyd edilmDlidir ki, rDsmi statistik mDlumatlara görD, 2008-ci ildD ümumilikdD 844 uKaq, bunlardan da 9-u DcnDbilDr vD ya vDtDndaKlēĵē olmayan KDxslDr tDrDfindDn övladlēĵa götürülüb. Hazērda müDssisDlDrdD kimsDsiz vD valideyn himayDsindDn mDhrum olan 1932 uKaq yaKayēr.

Bununla yanaKē, SDhiyyD Nazirliyi tDrDfindDn son beK il DrzindD körpDlDr evindDn 90 nDfDri bioloji ailDlDrD verilmiK, alternativ ailDlDrD isD 322 uKaq, bunlardan da 40-ē xarici vDtDndaKlar tDrDfindDn övladlēĵa götürülmüKdür. XüsusilD qeyd etmDk lazēmdēr ki, SDhiyyD Nazirliyi tDrDfindDn xarici vDtDndaKlara uKaqlarēn verilmDsi hallarē son dövrlDr azalmēK, 2008-ci ildD belD halēn qeydD alēnmadēĵē bildirilmiKdir.

Bu cür uKaqlarēn azDrbaycanlē ailDlDrinD verilmDsi üçün KĶV imkanlarēnda istifadD edDrDk tDbliĵat iKlDri aparēlmalē, hDmin ailDlDr hDvDslDndirilmDlidirlDr.

Ombudsman ñUKaq iliò çDrçivDsindD Quba rayonunun ZDrdabi qDsDbDsindD yerlDKDn, kimsDsiz vD ya valideyn himayDsindDn mDhrum 70 uKaĵēn yaKadēĵē vD tDrbiyD olunduĵu Xüsusi Ķnternat MDktDbindD olmuK, mDktDbin direktoru ilD görüKmüK, yeni tDdris ilinD hazērlēq mDsDlDlDrini müzakirD etmiKdir.

MüvDkkil internat mDktDbindD KDrait, uKaqlarēn tDhsili, qidalanmasēnēn, onlara göstDrilDn tibbi yardēmēn, asudD vaxtlarēnēn tDKkili vDziyyDtini öyrDnmiK, sinif vD yataq otaqlarēna, yemDkxanaya baxēK keçirmiKdir.

Bununla yanaᴋē, Aparatēn ᴅmᴅkdaᴋlarē Lᴅnkᴅran ᴋᴅhᴅrindᴅki uᴋaq evindᴅ olmuᴋ, burada tᴅrbiyᴅ alan uᴋaqlarla, müᴅssisᴅnin direktoru vᴅ tᴅrbiyᴅçilᴅri ilᴅ görüᴋmüᴋ, sakinlᴅrin yaᴋayēᴋ ᴋᴅraiti, tᴅhsili, saĵ lamlēĵ ē, asudᴅ vaxtlarēnēn tᴅᴋkili vᴅziyyᴅtini vᴅ problemlᴅrini öyrᴅnmiᴋlᴅr.

Müvᴅkkil ötᴅn illik mᴅruzᴅlᴅrindᴅ uᴋaqlarēn müᴅssisᴅyᴅ düᴋmᴅsinin qarᴋēsēnē almaq mᴅqsᴅdilᴅ preventiv tᴅdbirlᴅrin görülmᴅsini, xüsusi qayĵ ēya ehtiyacē olan vᴅ risk qrupuna aid olan uᴋaqlarēn müvᴅqqᴅti yerlᴅᴋdirilmᴅsi, onlara sosial vᴅ psixoloji dᴅstᴅyin göstᴅrilmᴅsi üçün Sēĵ ēnacaq vᴅ Reabilitasiya Mᴅrkᴅzlᴅrinin yaradēlmasēnē tᴅklif etmiᴋdir.

Yeri gᴅlmiᴋkᴅn, Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Nazirlᴅr Kabinetinin 2008-ci il 7 mart tarixli qᴅrarē ilᴅ ñYetkinlik yaᴋēna çatmayanlar üçün ixtisaslaᴋdērēlmēᴋ sosial reabilitasiya müᴅssisᴅlᴅrindᴅ yetkinlik yaᴋēna çatmayanlara xidmᴅt göstᴅrilmᴅsi qaydasēò tᴅsdiqlᴅnmiᴋdir. Bu qaydalar uᴋaqlarēn çᴅtin hᴅyat ᴋᴅraitinin aradan qaldērēlmasē, onlarēn yaᴋayēᴋ yerindᴅ, tᴅhsil müᴅssisᴅlᴅrindᴅ, iᴋ yerlᴅrindᴅ sosial statusunun bᴅrpa edilmᴅsindᴅ uᴋaqlara, onlarēn valideynlᴅrinᴅ, qanuni nümayᴅndᴅlᴅrinᴅ sosial, psixoloji vᴅ digᴅr kömᴅklik göstᴅrilmᴅsi, uᴋaqlarēn ailᴅlᴅrᴅ qayētmasē üçün ixtisaslaᴋdērēlmēᴋ sosial reabilitasiya müᴅssisᴅlᴅri tᴅrᴅfindᴅn tᴅdbirlᴅrin görülmᴅsi qaydalarēnē müᴅyyᴅn edir.

Qeyd etmᴅk lazēmdēr ki, Avropa Birliyi Azᴅrbaycanda himayᴅçilik ailᴅ sisteminin yaradēlmasē layihᴅsinᴅ dᴅstᴅk mᴅqsᴅdilᴅ 640.770 avro mᴅblᴅĵ indᴅ vᴅsait ayērmēᴋdēr. Layihᴅ çᴅrçivᴅsindᴅ himayᴅçilik ailᴅ sisteminin mexanizmlᴅri yaradēlacaq, müxtᴅlif treninqlᴅr tᴅᴋkil olunacaq, sosial iᴋçilᴅr hazērlanacaq.

Uᴋaĵ ēn hᴅrtᴅrᴅfli inkiᴋafēnēn tᴅmin edilmᴅsi üçün onun bioloji vᴅ ya alternativ ailᴅ mühitindᴅ yaᴋamasē çox vacibdir. Müvᴅkkil müᴅssisᴅlᴅrdᴅ olan uᴋaqlarēn ailᴅlᴅrᴅ verilmᴅsi, De-Ķnstitutlaᴋma Proqramēnēn sᴅmᴅrᴅliliyinin artērēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ bir sēra tᴅkliflᴅr irᴅli sürür:

– Yetim, kimsDsiz vD valideyn himayDsindDn mDhrum olan uKaqlarēn sosial müdafiDsinin tDKkili vD güclDndirilmDsi, problemin tDdricDn hDll edilmDsi mDqsDdilD onlarēn sosial qayĵēsēnē üzDrinD götürmDk, onlarē ailDyD qaytarmaq imkanlarēna malik olan Sosial Reabilitasiya MDrkDzlDrinin, zorakēlēĝa mDruz qalmēK uKaqlarēn Krizis MDrkDzlDrinin, uKaq vD yeniyetmDlDr üçün sēĝēnacaqlarēn, valideyn himayDsindDn mDhrum olan uKaqlara yardēm mDrkDzlDrinin yaradēlmasē ilD dövlDt sosial müdafiDsi orqanlarē nDzdindD tDKkilat vD xidmDtlDr KDbDkDsinin yaradēlmasē, uKaqlarēn ailD mühitindD saĵlam inkiKafē vD cDmiyyDtD inteqrasiyasē üçün dövlDt tDlim-tDrbiyD müDssisDlDrindDn ailDlDrD verilmDsi vD alternativ qayĵēnēn tDKkili mexanizmlDrinin yaradēlmasē vD tDtbiqi, bu prosesin hDyata keçirilmDsi mDqsDdilD müvafiq proqramda Dksini tapmēK tDdbirlDrin icrasē üçün dövlDt büdcDsindDn ayrēlmasē nDzDrdD tutulmuK vDsaitlDrin ehtiyaclara uyĵun artērēlmasē;

– ValideynlDri mDlum olmayan uKaqlara KDxsiyyDt vDsiqDsinin verilmDsi mDqsDdilD Daxili ĶlDr Nazirliyinin xüsusi mDrkDzinin yaradēlmasē;

– QDyyumluq vD himayDçilik orqanlarēnēn hüquqi statusuna yenidDn baxēlmasē vD onlarēn müstDqil dövlDt orqanēna çevrilmDsi;

– MüDssisDlDrdDn bioloji vD alternativ ailDlDrD verilDn uKaqlarla baĵlē mDlumat bazasēnēn yaradēlmasē;

– MüDssisDdDn uKaĵē ailDyD qaytarmazdan DvvDl ailDnin vDziyyDti, maddi durumu, yaKayēK KDraiti, ailDnin vD uKaĵēn psixoloji durumu öyrDnilmDli, uKaĵēn müDssisDyD nisbDtDn ailDdD yaKamaĵē mDqbul hesab edildiyi hallarda onun ailDlDrD verilmDsi;

– AilDlDrD verilDn uKaqlarēn vDziyyDtinin nDzarDtdD saxlanēlmasē, onlarēn tDhsildDn yayēnmasēnēn qarKēsēnēn alēnmasē mDqsDdilD rayonlar üzrD ailDlDrD verilDn uKaqlarēn siyahēsēnē hDmin rayon icra hakimiyyDti yanēnda Yetkinlik

yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalara göndərmək, uşaqlar yetkinlik yaşına çatana qədər müntəzəm olaraq onların vəziyyəti ilə bağlı məlumatlar almaq və onların ehtiyaclarını ödəmək üçün tədbirlər görmək;

- **Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların qəyyumlarına (himayəçilərinə) (25 manat) ödənilən aylıq müavinətin minimal ehtiyacları ödəmək həcminə qədər artırılması;**
- **İnternat müəssisələrində sağlamlıq imkanı məhdud olan hər 20 uşağa 1 işçi əvəzinə ən azı 2 işçinin təyin edilməsi və 40 % imtiyazların bərpa olunması;**
- **Ailəyə ünvanlı sosial yardımın təyin edilərkən ailədə uşağın olmasının nəzərə alınması üçün müvafiq qanuna əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;**
- **Uşağı uşaq evlərindən və ya internatlardan himayəyə götürən valideynlərə (şəxslərə) birdəfəlik və uşaq 18 yaşına çatana kimi müntəzəm şəkildə müavinətin, həmçinin valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların özü üçün müavinətin müəyyən edilməsi;**
- **De-İnstitutlaşma proqramı haqqında ictimaiyyəti mütəmadi olaraq məlumatlandırması.**

Yuvenal ədliyyə - Yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində ədalət mühakiməsi

Son illər ərzində Azərbaycanda yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində ədalət mühakiməsinin (yuvenal ədliyyə) həyata keçirilməsi istiqamətində qanunvericiliyə bir sıra dəyişikliklər edilmişdir. Buna baxmayaraq, milli qanunvericilikdə və qoşulduğumuz beynəlxalq sənədlərdə nəzərdə tutulan qaydalara təcrübədə kifayət qədər əməl olunmur.

Müvəkkil də fəaliyyətində qanunla münaqişədə olan uşaqların hüquqlarının və mənafelərinin daha etibarlı qorunması,

mövcud problemlərinin həll edilməsi, onların reabilitasiya və cəmiyyətə reinteqrasiya olunmaları istiqamətində tədbirlərin görülməsinə xüsusi önəm verir.

Rəsmi statistik məlumatlara görə 2008-ci ildə 14-17 yaşında olan 498 uşaq cinayət törətmiş, onlardan 305 uşaq törədilmiş cinayətlərə görə məhkum edilmişdir. Törədilmiş cinayətlərin böyük hissəsi oğurluq, xuliqanlıq, soyğunçuluq və zorakılıq əməlləri ilə bağlıdır.

Cinayət törətmiş böyüklərdən fərqli olaraq, uşaqların cəzalandırılması məsələsi ən son addım kimi nəzərdə tutulmalı və alternativ islahedici və tərbiyəvi tədbirlərə üstünlük verilməsi, onların reabilitasiyası, cəmiyyətə inteqrasiyası, mediasiya institutunun formalaşdırılması, ölkəmizin layiqli vətəndaşları olması və beynəlxalq təşkilatlar qarşısında götürdüyümüz öhdəliklərin həyata keçirilməsi baxımından yuvenal ədliyyə sisteminin ölkəmizdə inkişaf etdirilməsi olduqca mühüm və təxirəsalınmaz məsələlərdəndir.

Ombudsman təsisatı Uşaq Hüquqları üzrə Azərbaycan QHT Alyansı ilə əməkdaşlıqda UNICEF, ATƏT və Böyük Britaniya səfirliyinin maliyyə dəstəyilə «Azərbaycanda Yuvenal Ədliyyənin İnkişafı» proqramını həyata keçirilmişdir.

Bu proqram çərçivəsində Müvəkkilin uşaq hüquqları üzrə müşaviri ekspert qismində Qobustan, Dəvəçi, Şamaxı, Ağsu, İsmayıllı və Göyçay rayonlarında xüsusi sorğu anketləri üzrə yerli məhkəmələrdə, rayon polis şöbələrinin müvəqqəti saxlama təcridxanalarında, yerli icra hakimiyyəti orqanları yanında yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalarda monitorinq aparmış, öz təklif və tövsiyələrini vermişdir. Bununla yanaşı, Müvəkkilin uşaq hüquqları üzrə müşaviri Azərbaycanda ilk “Ədalət Mühakiməsi və Uşaq Hüquqları” Yetkinlik yaşına çatmayanlar tərəfindən törədilən cinayət işləri üzrə ədalət mühakimə icraatı - Hakimlər, prokurorlar, vəkillər və polis əməkdaşları üçün yuvenal ədliyyəyə (yetkinlik yaşına çatmayanların ədalət mühakiməsi) dair dərs vəsaitinin yazılmasında həmmüəllif qismində iştirak etmişdir.

MüvDkkil UKaq TDrbiyD müDssisDsindD olan uKaqlarēn vDziyyDtinin öyrDnilmDsi mDqsDdilD mütDmadi olaraq onlarla görüKür, islah olunmalarē, tDhsili vD problemlDri ilD maraqlanēr. MüvDkkil bu müDssisDdD olan uKaqlarēn müasir texnologiyaya dair biliklDr DldD etmDsi mDqsDdilD müDssisDyD kompyuterlDr hDdiyyD etmiKdir. MDhkum uKaqlarēn cDmiyyDtD adaptasiya olunmasē, onlarēn problemlDrinin hDll edilmDsi istiqamDtindD tDdbirlDrin görülmDsi mDqsDdilD MüvDkkilin tDklifinD DsasDn NazirlDr Kabinetinin qDrarē ilD UKaq TDrbiyD MüDssisDsinin nDzdindD HimayDçilik Ķurasē yaradēlmēKdēr.

MüvDkkil UKaq Hüquqlarē üzrD AzDrbaycan QHT Alyansē ilD DmDkdaKlēqda BMT-nin Ķnsan Hüquqlarē üzrD Ali Komissarlēĝēnēn vD UNĶCEF-in dDstDyilD ölkDmizdD Yuvenal C dliyyD sisteminin inkiKaf etdirilmDsi mDqsDdilD «Hüquqpozmaya yol vermiK uKaqlar üçün mDhkDmD tDrDfindDn tDtbiq edilDn alternativ tDdbirlDr», «Yuvenal C dliyyDnin beynDlxalq standartlarē vD AzDrbaycan qanunvericiliyinin müqayisDsi», «Yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn iKlDri üzrD mDhkDmD icraatē», «UKaq MüdafiD sisteminin tDkmillDKdirilmDsi vD yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn iKlDri vD hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD Komissiyalarēn rolu» mövzularēnda dDyirmi masalar tDKkil etmiK, bu sahDdD mövcud vDziyyDt müzakirD edilmiKdir.

O, 1 iyun ï UKaqlarēn BeynDlxalq MüdafiDsi günü ilD DlaqDdar C dliyyD Nazirliyi Penitensiar xidmDtinin Yetkinlik yaKēna çatmayanlar üçün tDrbiyD müDssisDsindD vD ĶüvDlan qDsDbDsindD yerlDKDn 3 saylē Ķstintaq tDcridxanasēnda olmuK, yetkinlik yaKēna çatmayanlarla görüKmüKdür.

Ombudsman tDdbirdD çēxēK edDrDk yetkinlik yaKēna çatmayanlarē bu DlamDtdar gün münasibDti ilD tDbrik etmiK, uKaq hüquqlarēnēn Dsas insan hüquq vD azadlēqlarē arasēnda mühüm yer tutduĝunu söylDmiKdir. Qeyd edilmiKdir ki, bir çox ölkDlDrdD olduĝu kimi, AzDrbaycanda da uKaq hüquqlarēnēn qorunmasēna vD tDbliĝinD yönDlmiK mühüm iKlDr hDyata keçirilir. MüvDkkil yetkinlik yaKēna çatmayan mDhkumlarēn valideynlDri ilD görüKmüK, onlarla söhbDt aparmēKdēr.

MüvDkkil Iştintaq tDcridxanasēnda istintaq altēnda olan yetkinlik yaKēna çatmayan tDqsirlDndirilDn KDxslDrlD görüKmüKdür. Ombudsman çēxēK edDrDk ölkDmizdD uKaq hüquqlarēnēn qorunmasē istiqamDtindD aparēlan iKlDrdDn barDdD danēKmēKdēr.

O, CDzaçDkmD müDssisDsinin mDtbDxi VD yemDkxanasēnēn KDraiti VD orada biKirilDn yemDyin keyfiyyDti ilD tanēK olmuK, mDhkumlarēn saxlanēldēĝē kameralara, habelD ibadDt otaĝēna, sinif otaqlarēna VD hamama baxēK keçirmiKdir.

MüvDkkil ñUKaq iliò çDrçivDsindD yeni dDrs ili DrDfDsindD TDrbiyD müDssisDsindD Bilik günündD hDsr olunmuK ñAçēq qapēò tDdbirindD iKtirak etmiK, yetkinlik yaKēna çatmayan mDhkumlar VD valideynlDri ilD görüKmüK, onlarēn VDziyyDti, qayĝēlarē ilD maraqlanmēK, müvafiq tövsiyDlDr vermiKdir.

Bununla yanaKē, MüvDkkil Quba KDhDrindDki Xüsusi PeKD MDktDbindD dD olmuK, çDtin tDrbiyD olunan yetkinlik yaKēna çatmamēK 19 uKaqla görüKüb tDkbDtDk söhbDt aparmēK, ehtiyaclarēnē öyrDnmiK, onlara hüquqlarēnē izah etmiKdir. MüvDkkil bu qapalē müDssisDdD uKaqlarēn saxlanma KDraiti, onlarēn dDrs VDsaiti ilD tDmin olunmasēnēn, peKDlDrD yiyDlDnmDsinin VDziyyDti ilD yerindD tanēK olmuK, emalatxanalara baxmēKdēr.

Ombudsman çDtin tDrbiyD olunan uKaqlara biliklDrD VD peKDlDrD yiyDlDnmDyi, islah olunaraq ailDlDrinD, saĝlam hDyata qayētmaĝē, VDtDnD layiq övladlar kimi yetiKmDyi tövsiyD etmiKdir. Xüsusi PeKD MDktDbindD tDrbiyD alan uKaqlarēn bir qismi MüvDkkilD müraciDtlD, problemlDrinin hDllindD kömDk göstDrmDsini xahiK etmiKlDr. Bu müDssisDdDn çēxdēqdan sonra iKlD tDmin olunmalarē, ailDlDrinD yaxēn müDssisDyD, yaxud müvafiq uKaq evlDrinD köçürülmDsi VD s. ilD baĝlē müraciDtlDr bu qDbildDndir.

Bununla baĝlē müDssisDnin direktoruna müraciDt olunmuK VD cavab mDktubunda qeyd edilmiKdir ki, uKaqlarēn DksDriyyDtinin yetim VD kimsDsiz, uĝursuz ailDlDrdDn olan uKaqlarēn olduqlarēnē, çoxlarēnēn yaKayēK yerlDrinin, gDlDcDk fDaliyyDtlDrinD nDzarDt edD bilDcDk KDxsin olmamasēnē, eyni zamanda bDzilDrinin zDif xarakterli olub pis tDsir altēna tez düKD bilDcDklDrini, hDyatdakē

uĵ ursuzluqlarēnēn qisasēnē almaĵ a çalēKmalarēnē nDzDrD alaraq, uKaqlarēn yetkinlik yaKēna çatana qDdDr mDktDbdD, nDzarDt altēnda saxlanēlmasē mDqsDdDuyĵ undur.

Bu mDktubda qeyd olunanlar hDmin müDssisDdD olan uKaqlarla müntDzDm olaraq tDrbiyDvi vD psixoloji iKin aparēlmasēna ehtiyac olduĵ unu bir daha sübut edir.

MüvDkkil UNİCEF-in AzDrbaycan nümayDndDliyi, ATC T-in Bakē ofisi vD UKaq Hüquqlarē üzrD AzDrbaycan QHT Alyansēnēn tDKkilatçēlēĵ ē ilD Ombudsman Aparatēnda polis tDhqiqatçēlarē vD müstDntiqlDr üçün yuvenal DdliyyD üzrD keçirilDn ikigünlük tDlimin açēlēK mDrasimindD çēxēK etmiKdir. O, respublikamēzda uKaqlarēn hDrtDrDfli inkiKafē, saĵ lamlēĵ ē, tDhsili istiqamDtindD tDsirli tDdbirlDrin görüldüyünü, fDaliyyDtindD Dhalinin müxtDlif tDbDqDlDrinin, risk qruplarēnēn, o cümlDdDn küçD uKaqlarēnēn hüquqlarēnēn müdafiDsinin dD mühüm yer tutduĵ u, onlarēn problemlDrinin hDllinD yönDlmiK mühüm tDdbirlDrin keçirildiyi vurĵ ulanmēKdēr.

Ombudsman yuvenal DdliyyDnin Dsas prinsiplDri, bu sahDdD beynDlxalq standartlar, yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn Dsas hüquq vD azadlēqlarē, hDmçinin BMT-nin yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn hüquqlarēnēn müdafiDsinD dair Dsas rDhbDr prinsiplDri vD digDr mühüm sDnDdlDr barDdD mDlumat vermiKdir. MüvDkkilin C dliyyD Nazirliyi Penitensiar xidmDtinin uKaq tDrbiyD müDssisDsinD müntDzDm baxēKlar keçirdiyi, yetkinlik yaKēna çatmayan mDhkumlarēn saxlanēlma KDraitini öyrDndiyi, problemlDrinin hDllindD yardēmçē olduĵ u, müvafiq dövlDt qurumlarēna tDkliflDr göndDrdiyi qeyd edilmiKdir.

Qanunla münaqiKDdD olan, cinayDt törDtmDkdD KübhDli bilinDn vD ya tDqsirlDndirilDn, habelD cinayDtin qurbanē olmuK uKaqlarla daha çox polis DmDkdaKlarēnēn tDmasda olduĵ undan onlarēn uKaq hüquqlarē vD yuvenal DdliyyD sahDsindD biliklDrinin artērēlmasēnēn zDruriliyi önD çDkilmiKdir.

MüvDkkil bir sēra tDkliflDr irDli sürmüKdür. Milli qanunvericilik sDnDdlDrindD uKaq hüquqlarēnēn tDmini mDsDlDsinin araKdērēlmasē, müvafiq qanunvericilik aktlarēna DlavD vD

dəyişikliklərin edilməsi, yuvenal ədliyyə sahəsində konkret əməkdaşlığın qurulması və bu sistemin daha da təkmilləşdirilməsi, QHT-lərin, vətəndaş cəmiyyətinin, hüquq klinikalarının potensial imkanlarından istifadə olunması, qanunla ziddiyyətdə olan uşaqlara alternativ cəzaların tətbiqi, yetkinlik yaşına çatmayanların ədalət mühakiməsi üzrə hüquqi maarifləndirmə işinin genişləndirilməsi və digər təkliflər bu qəbildəndir.

Təlim iştirakçıları Azərbaycanda yuvenal ədliyyə sisteminin formalaşması perspektivləri, uşaq və gənclərlə ünsiyyət qurmaq, uşaq və yeniyetmələrin dindirilməsi zamanı texniki vasitələrdən istifadə etmək, yuvenal ədliyyə üzrə Avropa təcrübəsi mövzuları üzrə fikir mübadiləsi aparmış, gələcək üçün fəaliyyət planlarını müzakirə etmişlər.

Ötən dövr ərzində məhkumların hüquqlarının təmin edilməsi vəziyyətini diqqətdə saxlayan Müvəkkil «Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman) haqqında» Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Qanununun 1.4-cü maddəsini rəhbər tutaraq, məhkumların və onların ailə üzvlərinin müraciətlərini nəzərə alaraq, müxtəlif vaxtlarda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yanında Əfv məsələləri komissiyasına müraciət etmiş, əfvlə bağlı çoxsaylı vəsatətlər qaldırmışdır. Həmin müraciətlər diqqətdən kənarda qalmamış, nəticədə 300-dək məhkum, onların arasında uşaqlar da olmaqla əfv edilmişdir.

Ombudsman Esseks Universitetinin professoru, Uşaq Hüquq Mərkəzinin direktoru xanım Karolin Hamiltonla yuvenal ədliyyə - yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində ədalət mühakiməsi mövzusu ilə bağlı bir sıra görüşlər keçirmişdir.

O, həmçinin, Almaniyanın yuvenal hakimi və yetkinlik yaşına çatmayanlarla iş sahəsində mütəxəssis olan cənab Helmket Diyerkı qəbul etmişdir. Görüş zamanı Müvəkkil yuvenal ədliyyə sisteminin respublikamızda inkişaf etdirilməsinin zəruriliyini, Ombudsman təsisatının bu prosesdə fəal iştirak etdiyini, bu sahədə fəaliyyət göstərən təşkilatlarla əməkdaşlığın gələcəkdə daha da genişləndiriləcəyini vurğulamışdır.

Uzun illᴅr yuvenal ᴅdliyyᴅ sistemindᴅ prokuror vᴅ hakim vᴅzifᴅlᴅrindᴅ çalēᴋan H.Diyerk Müvᴅkkil yanēnda Uᴋaq Hüquqlarē Mᴅrkᴅzinin yaradēlmasēnē yüksᴅk qiymᴅtlᴅndirᴅrᴅk gᴅlᴅcᴅkdᴅ bu mᴅrkᴅzin uᴋaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsindᴅ vᴅ maariflᴅndirmᴅ sahᴅsindᴅ böyük rol oynayacaĵēna ümid bᴅslᴅdiyini bildirmiᴋdir.

Uᴋaqlar tᴅrᴅfindᴅn hüquqazidd ᴅmᴅllᴅrin törᴅdilmᴅsi hallarēnēn azaldēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ preventiv iᴋlᴅrin tᴅᴋkili, bu cür ᴅmᴅllᴅr törᴅdᴅn uᴋaqlarēn cᴅmiyyᴅtᴅ reinteqrasiyasē mᴅqsᴅdilᴅ alternativ tᴅdbirlᴅrin görülmᴅsi üçün Müvᴅkkil müvafiq qurumlara bir sēra tövsiyᴅlᴅr vermiᴋdir:

- **Qanunla münaqiᴋᴅdᴅ olan uᴋaqlarēn problemlᴅrinin prioritet tᴅᴋkil etdiyini nᴅzᴅrᴅ alaraq, aidiyyᴅti qurumlarēn cᴅlb olunmasē yolu ilᴅ qabaqlayēcē tᴅdbirlᴅrin görülmᴅsini, uᴋaĵēn tᴅrbiyᴅ müᴅssisᴅsindᴅ olduĵu dövrü, onun azad edildikdᴅn sonra cᴅmiyyᴅtᴅ reinteqrasiyasē mᴅqsᴅdilᴅ alternativ tᴅrbiyᴅ üsullarēnē, reabilitasiya tᴅdbirlᴅrini, preventiv iᴋlᴅrin tᴅᴋkilini, tᴅrbiyᴅ müᴅssisᴅsindᴅ olan uᴋaqlarēn ᴋᴅxsi hᴅyat hüququnun tᴅmin olunmasēnē (ᴋᴅxsi geyim, ᴋᴅxsi dolab, ᴋᴅxsi ᴅᴋyalar vᴅ s.), onlarēn tᴅhsilinin tᴅᴋkil edilmᴅsini, uᴋaq hüquqlarē üzrᴅ ixtisaslaᴋmēᴋ mᴅhkᴅmᴅ iᴋçilᴅrinin vᴅ vᴅkillᴅrin hazērlanmasēnē, mediasiya institutunun formalaᴋdērēlmasē, habelᴅ bu sahᴅ ilᴅ baĵlē digᴅr zᴅruri mᴅsᴅlᴅlᴅri özündᴅ ᴅks etdirᴅn «Yetkinlik yaᴋēna çatmayanlarēn ᴅdalᴅt mühakimᴅsi (yuvenal ᴅdliyyᴅ) üzrᴅ Dövlᴅt Proqramē»nēn hazērlanmasē;**
- **Yuvenal ᴅdliyyᴅ haqqēnda qanunun qᴅbul olunmasē;**
- **Bakē Dövlᴅt Universitetindᴅ, Naxçēvan Dövlᴅt Universitetindᴅ yuvenal ᴅdliyyᴅ idarᴅçiliyi üzrᴅ xüsusi tᴅhsil proqramēnēn vᴅ Cdliyyᴅ Nazirliyinin tᴅlim vᴅ tᴅdris mᴅrkᴅzlᴅrindᴅ, DİN-in Polis Akademiyasēnda vᴅ digᴅr ali mᴅktᴅblᴅrdᴅ xüsusi tᴅdris proqramlarēnēn tᴅdrisi;**
- **Bütün aidiyyatē dövlᴅt qurumlarē, milli vᴅ beynᴅlxalq tᴅᴋkilatlarēn nümayᴅndᴅlᴅrinin iᴋtirakē ilᴅ Azᴅrbaycanda**

yuvenal ədliyyə sisteminin inkişafına dair müvafiq icra hakimiyyəti yanında xüsusi komissiyanın yaradılması;

- Uşaq tərbiyə müəssisəsində islah və tərbiyə olunma prosesinin səmərəliliyini artırmaq məqsədilə müəssisənin ailə və ictimaiyyətlə əməkdaşlığını yaratmaq və genişləndirmək;
- Uşaq tərbiyə müəssisəsində ərzağın keyfiyyətinə və keyfiyyətlə hazırlanmasına nəzarəti gücləndirmək;
- Uşaq tərbiyə müəssisəsində peşə təhsilinin və peşə hazırlığının daha da təkmilləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlər görmək;
- Tərbiyə müəssisəsindən azad edilmiş məhkumların yaşayış yerinə müşayiət edilməsi, onların əmək və məişət şəraiti ilə təmin olunması, hərbi xidmətlə bağlı problemlərinin həll edilməsi, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş məhkumlara himayəçilik işinin təşkili, azadlığa buraxılma müddətində onlara kömək göstərilməsi;
- Cinayətkarlığın qarşısını almaq üçün təhsil ocaqlarında, çətin tərbiyə olunan uşaqlar üçün xüsusi məktəblərdə tərbiyəvi mövzuda söhbətlərin aparılması, profilaktik tədbirlərin keçirilməsi;
- Daxili İşlər Nazirliyi tərkibində polis uşaq inspektorlarından ibarət, xüsusi Yuvenal Polis qurumunun, həmçinin hər bir rayon polis idarəsində (şöbəsində) Uşaq otağının yaradılması və bura ayrıca girişin olmasının təmin edilməsi;
- Cinayət törətmiş, eyni zamanda zorakılığa məruz qalmış yetkinlik yaşına çatmayanların şəxsiyyəti haqqında məlumatı onun özünün (əgər 14 yaşı artıq tamam olubsa) və ya qanuni nümayəndəsinin icazəsi olmadan ictimaiyyətə yayılmaması;
- Qanunla ziddiyyətdə olan yetkinlik yaşına çatmayanların reabilitasiyası, cəmiyyətə inteqrasiyası və həyat

bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün mövcud mexanizmlərin gücləndirilməsi;

- Uşağın polis orqanlarında dindirilməsindən əvvəl psixoloq tərəfindən onun psixoloji durumu öyrənilməli və dindirilmə zamanı digər şəxslərlə yanaşı psixoloqun mütləq şəkildə iştirak etməsi üçün qanunvericiliyə müvafiq dəyişikliklərin edilməsi;
- Respublika üzrə Yetkinlik yaşına çatmayanlara dair cinayət işləri üzrə məşğul olmaq üçün Baş Prokurorluqda xüsusi yuvenal prokurorluq şöbəsinin yaradılması;
- BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinin tövsiyəsində qeyd edildiyi kimi müvafiq təlim keçmiş peşəkarlardan ibarət yuvenal məhkəmələrin yaradılması.

Miqrant ailələrində azərbaycanlı uşaqların hüquqlarının qorunması

Müvəkkil xarici ölkələrin Ombudsmanları, Avropa və Beynəlxalq Ombudsmanlar İnstitutu, Asiya Ombudsmanlar Assosasiyası ilə əməkdaşlıq edir.

Müvəkkilin təşəbbüsü ilə fəaliyyəti dövründə xarici ölkələrin Ombudsmanları ilə əməkdaşlıq haqqında on saziş imzalanmışdır. Bu ölkələr sırasında Polşa, Rusiya Federasiyası, onun subyektləri olan Moskva, Sverdlovsk, Saratov vilayətləri, Dağıstan Respublikası və Tatarıstan Respublikası, Ukrayna, Gürcüstan və Özbəkistan dövlətləridir. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Ombudsmanı digər ölkələrin uşaq hüquqları sahəsində ixtisaslaşmış ombudsmanları ilə də sıx əməkdaşlıq edir. Sazişlər əhalinin bütün qruplarının, o cümlədən uşaqların hüquqlarının müdafiəsinə yönəlmişdirlər.

Ombudsmanın səyləri ilə Sverdlovsk vilayətində valideynlərini itirmiş azərbaycanlı uşaqların Vətənə qaytarılması xüsusi diqqətə layiqdir. Valideynləri ilə birlikdə Masallı rayonundan Rusiya Federasiyası Sverdlovsk vilayətinin Nijni

Tagil KDHDrinD köçmüK, bir qDdDr sonra valideyn himayDsindDn mDhrum olmuK iki azDrbaycanlē uKaĵ ēn bu KDHDrdDki AilD VD uKaqlara sosial yardēm mDrKDzindD saxlanēlmasē barDdD hDmin vilayDtin Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili Tatyana Merzlyakovadan mDlumat aldēqdan sonra, AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili hDmin uKaqlarēn qohumlarēnē tapmēKdēr. MüvDkkil AzDrbaycan diasporunun nümayDndDlDrini bu mDSDlDnin hDllinD CDlb etmiK, bir sēra SDNDdlDKMD iKlDrinin aparēlmasēnda kömDklDrindDn istifadD etmiKdir. MDhz bundan sonra bu uKaqlarē VDtDnlDrinD qaytarmaq mümkün olmuKdur. BelD ki, Sverdlovsk vilayDtinin Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili Bakēya gDlDrkDn valideyn himayDsindDn mDhrum olmuK hDmin azyaKlē uKaqlarē da özü ilD gDtirmiK, Ombudsman vasitDsilD doĵ malarēna tDhvil vermiKdir.

Qeyd edilmDlidir ki, T.Merzlyakova iki il DrzindD uKaqlarēn AzDrbaycana gDtirilmDsi VD qohumlarēna qaytarēlmasē üçün dDfDlDrlD müvafiq qurumlara müraciDt etsD dD, heç bir NDticD DldD olunmamēKdēr. Yalnēz, AzDrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkilinin müdaxilDsindDn sonra bu problem öz hDllini tapmēKdēr. MüvDkkil bu uKaqlarēn taleyini indi dD diqqDt mDrKDzindD saxlayēr. BelD ki, VDtDND qayētdēqdan sonra bacēsēnēn himayDsinD verilmiK uKaqlardan biri ailD VDziyyDtinin aĵ ēr olduĵ una görD mDktDbD gedD bilmirdi. MüvDkkil bu mDSDlD ilD KDXSDn mDKĵ ul olaraq, problemin müsbDt hDllinD nail olmuKdur. HDmçinin, o, uKaqlarēn hDlD dD Rusiya Federasiyasēnda yaKayan VD SDNDdlDrindD problemlDr olduĵ una görD VDtDND gDlD bilmDYDn bacēlarēnēn da probleminin hDll edilmDsi istiqamDtindD müvafiq tDdbirlDr hDyata keçirmiKdir.

Bununla yanaKē, MüvDkkil Gürcüstan Respublikasēna SDfDr etmiK VD orada yaKayan soydaKlarēmēzla görüKür, uKaqlarēn VDziyyDti ilD maraqlanēr. Milli MDclisin üzvü, ñAzDrbaycan-Gürcüstan dostluqò deputat qrupunun rDhbDri QDnirD PaKayeva ilD birlikdD MüvDkkil yeni dDrs ili DrDfDsindD hDmin ölkDYD SDfDri zamanē AzDrbaycan mDktDblDrindD uKaqlarēn tDhsili, onlarēn dDrslik VD dDrs lDvazimatē ilD tDmin olunmasē VDziyyDtini

öyrənmişdir. Bu səfər çərçivəsində Müvəkkil Candar kənd orta məktəbində keçirilmiş mərasimdə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən ayrılmış dərsliklər, dərs ləvazimatı və təhsilin müasir standartlara uyğunlaşdırılması üçün kompyuterlərin məktəblilərə paylanmasında iştirak etmişdir.

Müvəkkil həmçinin, Norveçdəki Azərbaycan Evində və Praqadakı Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşmüş, soydaşlarımıza övladları üçün latın qrafikası ilə nəşr edilmiş müxtəlif siniflər üçün orta məktəb dərslikləri, Azərbaycan haqqında kitablar, ensiklopedik nəşrlər və Azərbaycan ədəbiyyatı korifeylərinin əsərlərini hədiyyə etmişdir.

Uşaq hüquqları sahəsində beynəlxalq təcrübə

Müvəkkil həmçinin uşaq hüquqlarının etibarlı müdafiəsi və təbliği sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsinə də böyük önəm verir. Bu məqsədlə, Müvəkkil və Aparatın əməkdaşları uşaq hüquqlarının müdafiəsinə həsr olunmuş müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə fəal iştirak edirlər.

Müvəkkil 2006-cı ilin oktyabr ayında Ukraynanın paytaxtı Kiyev şəhərində «Uşaq hüquqları üzrə Müvəkkil institutunun təcrübəsi: Ukrayna üçün perspektivlər» mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfransda iştirak etmişdir. Müvəkkillə birlikdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili Ülkər Bayramova da bu tədbirdə respublikamızı təmsil etmişdir. Bu toplantı Beynəlxalq İntibah Fondu, Ukraynanın Qadın Konsorsiumu, Gənclər, Mədəniyyət və Təhsil Fondu (FYCE), Ukrayna İslahatlar Mərkəzi və Ümumukrayna Uşaq Hüquqlarının Müdafiəsi Fondunun təşəbbüsü ilə təşkil olunmuşdur. Toplantıya müxtəlif ölkələrin Ombudsmanları, dövlət qurumlarının, insan hüquqlarının müdafiəsi ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatlarının, beynəlxalq qurumları təmsil edən nümayəndələr və tanınmış hüquq mütəxəssisləri qatılmışlar. Beynəlxalq konfransın əsas məqsədi uşaq hüquqlarının daha

etibarlē tDmin edilmDsi sahDsindD fDaliyyDt göstDrDn müstDqil institutlarēn rolunu, uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD tDrDfdaKlēq strategiyasēnē müDyyDnlDKdirmDk olmuKdur.

HDmçinin, MüvDkkil Palensiyada Avropa vD MDrkDzi Asiyada yaKayan uKaqlar üzrD keçirilDn 3-cü hökumDtlDrarasē konfransda iKtirak etmiK vD «AzDrbaycan Respublikasēnda uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi vDziyyDti vD Ombudsmanēn bu sahDdD rolu» mövzusunda çēxēK etmiKdir.

MüvDkkilin uKaq hüquqlarē üzrD müKaviri vD Aparatēn yanēnda UKaq Hüquqlarē MDrkDzinin DmDkdaKē Moskva KDhDrindD 14-15 sentyabr 2006 tarixindD «UKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi - cDmiyyDtin inkiKafēnēn tDminatēdēr» mövzusunda keçirilDn beynDlxalq seminarda iKtirak etmiKlDr. Onlar seminarēn yekununda qDbul olunmuK uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD hDyata keçirilmDsi zDruri olan tDdbirlDri Dks etdirDn Komyunikeyḍ bir sēra tDklifDr irDli sürmüKdür.

Litva Respublikasēnēn UKaq Hüquqlarē üzrD NDzarDtçisi xanēm Rimante Salaseviçyute tDsisata bir neçD dDfD iKgüzar sDfDr etmiKdir. SDfDr çDrçivDsindD bu sahDdD AzDrbaycan tDcrübDsi öyrDnilmiK vD dDyDrlDndirilmiK, uKaq hüquqlarē üzrD qanunvericilik, uKaqlarēn müdafiDsi sahDsindD fDaliyyDt istiqamDtlDri, onlarēn sosial rifahēnēn yüksDldilmDsinD yönDlmiK proqramlar müzakirD edilmiKdir.

Bu sDfDrdDn sonra MüvDkkilin uKaq hüquqlarē üzrD müKaviri vD Aparatēn yanēnda UKaq Hüquqlarē MDrkDzinin DmDkdaKlarē da Litva Respublikasēnda uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD tDcrübDnin öyrDnilmDsi mDqsDdilD hDmin ölkDyD sDfDr etmiKlDr. SDfDr zamanē Litva Respublikasēnēn UKaq Hüquqlarē üzrD NDzarDtçisinin fDaliyyDt istiqamDtlDri, uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD hDyata keçirilDn proqramlar tDhlil edilmiK, müvafiq mexanizmlDr öyrDnilmiK, uKaq müDssisDlDrinD vD uKaqlarla iKlDyDn qurumlara, uKaqlara xidmDt göstDrDn mDrkDzlDrD sDfDrlDr edilmiKdir.

MüvDkkil 21-24 may 2007-ci il tarixdD Hollandiyanēn Haaqa KDhDrindD kimsDsiz vD valideyn himayDsindDn mDhrum olan

uᴋaqlara hᴅsr edilmiᴋ Ümumdünya konfransēnda iᴋtirak etmiᴋdir. Kimsᴅsiz Uᴋaqlar üçün Ümumdünya Tᴅᴋᴅbbüsü Tᴅᴋkilatēnēn dᴅstᴅyi ilᴅ keçirilᴅn beynᴅlxalq tᴅdbirdᴅ bu kateqoriyadan olan uᴋaqlarēn hüquqlarēnēn müdafiᴅsi vᴅ tᴅmin olunmasē mᴅsᴅlᴅlᴅri müzakirᴅ edilmiᴋdir. Müvᴅkkil «Valideyn himayᴅsindᴅn mᴅhrum olmuᴋ uᴋaqlarēn hüquqlarēnēn müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ Ombudsmanēn rolu» mövzusunda çēxēᴋ etmiᴋ, qarᴋēya çēxan problemlᴅrin hᴅll edilmᴅsi istiqamᴅtindᴅ müzakirᴅlᴅr aparēlmēᴋdēr.

Aparatēn nümayᴅndᴅsi 2005-ci ildᴅ ABķ-ēn Vuster ᴋᴅhᴅrindᴅ «Valideyn himayᴅsindᴅn mᴅhrum olmuᴋ uᴋaqlarēn problemlᴅri» mövzusunda ABķ-ēn «Ķnternational advocates for children», «Focus on adoption» tᴅᴋkilatlarē vᴅ Massaçusets Universiteti tᴅrᴅfindᴅn tᴅᴋkil edilmiᴋ II Ümumdünya konfransēnda iᴋtirak etmiᴋdir. Bu tᴅdbirin ᴅsas mᴅqsᴅdi kimsᴅsiz vᴅ valideyn himayᴅsindᴅn mᴅhrum olmuᴋ uᴋaqlarēn maraqlarēnēn, problemlᴅrinin araᴋdērēlmasē, ölkᴅlᴅrarasē övladlēĝa verilmᴅ qaydalarē, bununla baĝlē çᴅtinliklᴅrin aradan qaldērēlmasē yollarēnēn müzakirᴅsi olmuᴋdur.

Müvᴅkkilin uᴋaq hüquqlarē üzrᴅ müᴋaviri vᴅ Müvᴅkkil yanēnda Uᴋaq Hüquqlarē Mᴅrkᴅzinin ᴅmᴅkdaᴋē Varᴋavada 26-27 mart 2008-ci il tarixlᴅrindᴅ Polᴋanēn Uᴋaq Hüquqlarē üzrᴅ Müvᴅkkili (Ombudsman) vᴅ Litva Respublikalarēnēn Uᴋaq Hüquqlarē üzrᴅ Nᴅzarᴅtçisi (Ombudsman) tᴅrᴅfindᴅn tᴅᴋkil edilmiᴋ «Ķkçi miqrantlarēn uᴋaqlarēnēn problemlᴅri: çᴅtinliklᴅr vᴅ perspektivlᴅr» mövzusunda keçirilᴅn beynᴅlxalq konfransda iᴋtirak etmiᴋ, ölkᴅdᴅ bu sahᴅdᴅ mövcud vᴅziyyᴅt haqqēnda iᴋtirakçēlarē mᴅlumatlandērmēᴋ vᴅ fikir mübadilᴅsi aparēlmēᴋdēr.

Ombudsman vᴅ aparatēn beᴋ ᴅmᴅkdaᴋē Avropa ķurasēnēn dᴅvᴅti ilᴅ Strasburq ᴋᴅhᴅrinᴅ sᴅfᴅr etmiᴋlᴅr. Sᴅfᴅrin ᴅsas mᴅqsᴅdi Avropa ķurasēnēn Ķnsan Hüquqlarē sahᴅsindᴅ fᴅaliyyᴅti ilᴅ tanēᴋ olmaq vᴅ iki qurum arasēnda ᴅmᴅkdaᴋlēĝēn inkiᴋaf etdirilmᴅsi idi. Sᴅfᴅr çᴅrçivᴅsindᴅ Avropa ķurasēnēn ñAvropanē uᴋaqlar üçün vᴅ uᴋaqlarla birlikdᴅ quraqò proqramēnēn rᴅhbᴅri xanēm Elda Moreno ilᴅ görüᴋ keçirilmiᴋ, fikir mübadilᴅsi aparēlmēᴋ vᴅ gᴅlᴅcᴅk ᴅmᴅkdaᴋlēq müzakirᴅ olunmuᴋdur.

Eyni zamanda, Müvəkkil uşaq hüquqları üzrə beynəlxalq ekspertlərlə görüşərək, mövcud vəziyyəti müzakirə edir. O, UNİCEF-in Mərkəzi və Şərqi Avropa və MDB üzrə Regional direktoru xanım Maria Kalivis ilə görüşmüşdür. Müvəkkil qonağa respublikamızda uşaqların təhsili, hərtərəfli inkişafı, intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi, sağlamlığı, fiziki və mənəvi tərbiyəsi istiqamətində təsirli tədbirlər görüldüyünü, həmçinin mövcud problemləri diqqətə çatdırmış və fikir mübadiləsi aparılmışdır. Bununla yanaşı, o, UNİCEF-in bir çox ekpertləri ilə görüşmüş və müxtəlif sahələrdə qarşılıqlı təcrübə öyrənilmişdir.

Müvəkkil İtaliyanın Florensiya şəhərində dünyada uşaq hüquqları üzrə tanınmış İnnoçenti tədqiqat mərkəzində UNİCEF-in dəstəyi ilə keçirilmiş seminarda UNİCEF-in Azərbaycandakı keçmiş nümayəndəsi Hanaa Singer, millət vəkilləri Hadi Rəcəbli, Ziyad Səmədzadə və Rövşən Rzayev ilə birlikdə iştirak etmişdir.

Uşaq Hüquqları Konvensiyasının implementasiyası mövzusunda seminar xüsusən Azərbaycan nümayəndəliyi üçün təşkil olunmuşdur. Tədbirdə uşaq hüquqları üzrə tədqiqatlar, konvensiyanın tətbiqinə aid beynəlxalq standartlar və 62 ölkənin bu sahədə əldə etdiyi təcrübə, uğurlar və problemlər, uşaqlara qarşı zorakılıq, Azərbaycan da daxil olmaqla MDB ölkələrində uşaqların iqtisadi durumu və rifahı, bu məsələlərin dəyərləndirməsində qəbul olunmuş indikatorlar, uşaqların problemlərinin milli inkişaf proqramlarında və milli fəaliyyət planlarının tərkib hissəsi kimi nəzərə alınması zərurəti və digər problemlər üzrə mütəxəssislər və beynəlxalq ekspertlər məruzələr etmişlər.

Azərbaycan nümayəndələrinin müvafiq mövzularda məruzələri, çıxışları və perspektiv planları, ölkəmizdə uşaqların vəziyyətinin iqtisadi, sosial, qanunvericilik bazası, yuvenal ədliyyə, həmçinin uşaq hüquqlarının tətbiqi və daha da təkmilləşdirilməsi üzrə fikirləri, təklifləri böyük maraqla qarşılanmış və yüksək dəyərləndirilmişdir.

Müvəkkil 3-5 sentyabr 2008-ci il tarixlərində İrlandiyanın paytaxtı Dublin şəhərində Avropanın 34 ölkəsinin on illik

tDcrübDsi olan Uкaq Hüquqlarē Ombudsmanlarē ķDbDkDsinin (ENOC) XII illik konfransēnda iкtirak etmiкdir.

Xüsusilə qeyd edilmDlidir ki, AzDrbaycan Respublikasēnēn Ombudsman tDsisatē uкaq hüquqlarē üzrD ixtisaslaкmamēк ilk tDsisatdēr ki, Avropanēn Uкaq Hüquqlarē Ombudsmanlarē ķDbDkDsinin (ENOC) 2008-ci ildDn üzvüdür.

Bu tDdbirD müxtDlif ölkDlDrin dövlDt vD ictimai xadimlDri, insan hüquqlarē, o cümlDdDn uкaq hüquqlarē sahDsindD nüfuzlu beynDlxalq ekspertlDr, milli insan hüquqlarē tDsisatlarēnēn tDmsilçilDri, vDtDndaк cDmiyyDti nümayDndDlDri qatēlmēкlar. Qeyd olunmalēdēr ki, Ķrlandiyanēn Prezidenti xanēm Meri MakAliz plenar iclasda uкaq hüquqlarē ilD baȋlē nitqlD çēxēк etmiкdir.

AzDrbaycan Ombudsmanē beynDlxalq konfransda çēxēк edDrDk, bütün dünyada xüsusi qayȋē tDlDb edDn uкaqlara, o cümlDdDn qēz uкaqlarēna qarкē zorakēlēȋēn, aȋēr uкaq DmDyinin, uкaqlarēn cinsi istismara mDruz qalmasēnēn, uкaq alverinin aradan qaldērēlmasēnēn, narkomaniya vD SPĶD qurbanlarē olan yeniyetmDlDrD diqqDtin artērēlmasēnēn zDruriliyini diqqDtD çatdērmēкdēr.

O, ErmDnistanēn AzDrbaycana qarкē tDcavüzünün iyirmi ildDn bDri davam etdiyini, azDrbaycanlēlarēn insan hüquqlarēnēn, o cümlDdDn uкaq hüquqlarēnēn da kütlDvi кDkildD pozulduȋunu vurȋulamēкdēr. Uкaq hüquqlarēnēn müdafiDsinin dD MüvDkkilin fDaliyyDtinin Dsas istiqamDtlDrindDn olduȋu, bu sahDdD mDqsDdyönlü iкlDr görüldüyü diqqDtD çatdērēlmēкdēr. Uкaq hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD fDaliyyDtin DlaqDlDndirilmDsi mDqsDdilD Ombudsmanēn ixtisaslaкdērēlmēк müкavirinin vD UNĶCEF-in maliyyD dDstDyi ilD MüvDkkil yanēnda Uкaq Hüquqlarē MDrkDzinin fDaliyyDt göstDrdiyi vurȋulanmēк, MüvDkkilin insan hüquqlarēnēn tDdrisi üzrD uкaqlar üçün cinsinD vD yaкēna uyȋun tDdris proqramlarēnēn vD modullarēn hazērlanmasē, orta mDktDbdD uкaqlarēn özlDrinin iкtirakē ilD pillDli tDhsil sisteminin tDкkili ilD DlaqDdar innovativ tDкDbbüslDri vD bütövlükdD fDaliyyDti yüksDk dDyDrlDndirilmiкdir.

2009-cu ildD dD Paris ĸDhDrindD Avropa Uĸaq Hüquqlarē Ombudsmanlarē ķDbDkDsi (ENOC) vD Fransanēn Uĸaq Hüquqlarē MüdafiDçisi tDrDfindDn hDmin ĸDbDkDnin 13-cü illik konfransēnēn iĸindD MüvDkkil vD DmDkdaĸē iĸtirak etmiĸdDr. Konfransa 25 ölkDnin 50-dDn çox ombudsmanē vD onlarēn DmDkdaĸlarē, müxtDlif beynDlxalq tDĸkilatlarēn vD uĸaq hüquqlarēnēn müdafiDsi ilD mDĸ ul olan QHT-lDrin nümayDndDlDri qatēlmēĸlar.

MüvDkkil öz çēxēĸēnda ölkDmizdD uĸaq hüquqlarē sahDsindD aparēlan islahatlar, nDticDlDr, gDlDcDk perspektivlDr, de-institutlaĸma proqramēnēn hDyata keçirilmDsi, yuvenal DdliyyD sistemi, uĸaqlara qarĸē zorakēlēĝēn aradan qaldērēlmasē istiqamDtindD atēlan addēmlar, sülhün bDrqDrar olunmasēnda uĸaqlarēn fDaliyyDti, qaçqēn vD mDcburi köçkün uĸaqlarēn hüquqlarēnēn müdafiDsi vD bu sahDdD MüvDkkil tDrDfindDn görülDn iĸlDr haqqēnda mDlumatlarē konfrans iĸtirakçēlarēn diqqDtinD çatdērmēĸdēr. O, hDmçinin bu ilin mayēnda Bakēda ilk dDfD olaraq ñEkstremal ĸDraitdD uĸaq hüquqlarēnēn müdafiDsiò mövzusunda keçirilmiĸ beynDlxalq konfrans, 300 min azDrbaycanlē uĸaĝēn imzasē ilD sülhD dair müraciDtin BMT-nin Baĸ Katibinin Uĸaqlar vD silahlē münaqiĸDlDr üzrD müavininD göndDrilmDsi barDdD mDlumat vermiĸdir.

Konfrans çDrçivDsindD uĸaq hüquqlarēna aid müxtDlif mövzulara, o cümlDdDn bu istiqamDtdD qanunvericiliyin tDkmillDĸmDsi, uĸaqlarēn Dn yaxĸē maraqlarē üzrD effektiv mexanizmlDrin hazērlanmasē, yetkinlik yaĸēna çatmayanlarēn beynDlxalq DdalDt sistemindD çēxēĸē vD digDr mDsDlDlDrD dair mDruzDlDr dinlDnilmiĸ, müzakirDlDr aparēlmēĸdēr.

Eyni zamanda BMT-nin Uĸaq Hüquqlarē Konvensiyasēnēn 20-ci ildönümündD vD Avropa Uĸaq Hüquqlarē Ombudsmanlarē ķDbDkDsinin Uĸaqlar hDrbi münaqiĸDlDrdD mövzusuna dair bDyannamDlDr qDbul olunmuĸdur.

MüvDkkil vD DmDkdaĸē hDmçinin ñUĸaqlarēn dinlDnilmDsi vD qDrarlarēn qDbul olunmasēnda iĸtirakēò, ñYuvenal DdliyyDò, ñMüDssisDlDrdD yaĸayan, övladlēĝa vD himayDyD götürülDn uĸaqlarò vD s. mövzulara hDsr olunmuĸ iclaslarda iĸtirak etmiĸ,

qeyd olunan sahDlDr üzrD tDcrübDlDrini bölüĸmüĸ, öz tDklif vD tövsiyDlDrini bildirmiĸlDr.

Konfransēn yekun günündD Avropa Ķurasēnēn ñAvropanē uĸaqlar üçün vD uĸaqlarla birlikdD quraqò proqramēnēn rDhbDri Elda Moreno öz mDruzDsindD bu proqramēn Dsas istiqamDtlDrinD vD nDzDrdD tutulan yeni layihDlDrD toxunmuĸ, yaxēn zamanda uĸaq hüquqlarēna dair Avropa Ķurasēnēn yeni strategiyasēnēn qDbul edilDcDyini, uĸaqlara qarĸē zorakēlēĝēn aradan qaldērēlmasēnēn Dsas prioritetlDrdDn olacaĝēnē bildirmiĸ, uĸaqlarēn müdafiDsinD dair videoçarxē tDqdim etmiĸdir.

Avropa Komissiyasēnēn vitse-prezidenti Jak Barrot öz çēxēĸēnda uĸaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD Avropa Birliyinin prioritetlDri haqda mDlumat vermiĸdir. AzDrbaycan Ombudsmanē keçmiĸ Sovet Ķttifaqē ölkDlDrinin xüsusiyyDtlDrini nDzDrD alēnmasēnēn vD layihDlDrin buna uyĝun hDyata keçirilmDsinin vacibliyini J.Barrotun diqqDtinD çatdērmēĸdēr. J.Barrot bununla razēlaĸaraq qeyd olunanlarēn gDlDcDk layihDlDrdD nDzDrD alēnacaĝēnē bildirmiĸdir.

Konfransēn sonunda ENOC-un Baĸ Assambleyasēnēn iclasē keçirilmiĸ vD ĸDbDkDnin mühüm vDzifDlDri, gDlDcDk strategiyasē vD planlarē müzakirD edilmiĸdir. MüvDkkil uĸaqlar arasēnda sülh mDdDniyyDtinin aĸēlanmasēnē, sülh prosesindD uĸaqlarēn yaxēndan iĸtirak etmDsini prioritetlDr sērasēna daxil edilmDsini tövsiyD etmiĸ, eyni zamanda müxtDlif ölkDlDrin uĸaq tDĸkilatlarēnēn DmDkdaĸlēĝēnēn, Avropa uĸaq tDĸkilatlarē ĸDbDkDsinin yaradēlmasēnēn vacibliyini bildirmiĸ vD gDlDcDk qarĸēlēqlē DlaqDlDrin inkiĸafē ilD baĝlē öz tDkliflDrini vermiĸdir.

Qeyd olunmalēdēr ki, MüvDkkil Fransanēn ñOuest Franceò qDzetinin müxbirinD müsahibD vermiĸ, AzDrbaycanda uĸaq hüquqlarēnēn vDziyyDti, torpaqlarēmēzēn 20 faizinin iĸĝal olunmasē, bir milyonadDk azDrbaycanlē qaçqēn vD mDcburi köçkünün mövcudluĝunu diqqDtD çatdērmēĸdēr.

MüvDkkil yanēnda Uĸaq Hüquqlarē MDrkDzinin DmDkdaĸē Litvanēn Uĸaq Hüquqlarē Ombudsmanē vD Ķnsan Hüquqlarē

Komitᴅsi tᴅrᴅfindᴅn Vilnüsdᴅ keçirilᴅn «Uĸaq - cinsi istismarēn qurbanē» mövzusunda beynᴅlxalq konfransda iĸtirak etmiĸdir.

Tᴅdbirᴅ bir sēra ölkᴅlᴅrin nümayᴅndᴅlᴅri qatēlmēĸdēr. Konfransē giriĸ sözü ilᴅ Ķnsan Hüquqlarē Komitᴅsinin sᴅdri A.Lydeka açmēĸ, tᴅdbirin mᴅqsᴅd vᴅ mᴅramē barᴅdᴅ mᴅlumat vemiĸdir.

R.Salaseviciute iĸtirakçēlara uĸaqlarēn cinsi istismardan müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ görülᴅn iĸlᴅr, Litva Respublikasēnēn bu istiqamᴅtdᴅ öhdᴅliklᴅri haqqēnda mᴅlumat vermiĸdir.

Hᴅmçinin Baltik dᴅnizi hövzᴅsi ölkᴅlᴅrindᴅ, xüsusilᴅ Litvada uĸaqlara qarĸē cinsi istismarēn vᴅziyyᴅti, cinsi istismar vᴅ institutlaĸma, uĸaq fahiĸᴅliyi, onun uĸaqlarēn rifahēna, saĵlamlēĵēna vᴅ problemlᴅrinᴅ tᴅsiri vᴅ problemin hᴅlli yollarē mövzularēnda çēxēĸlar dinlᴅnilmiĸdir.

Azᴅrbaycan Ombudsmanēnēn nümayᴅndᴅsi müzakirᴅlᴅrdᴅ fᴅal iĸtirak etmiĸ, mövzu ilᴅ baĵlē öz mövqeyini bildirmiĸ vᴅ uĸaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ Müvᴅkkilin fᴅaliyyᴅti haqqēnda geniĸ mᴅlumat vermiĸdir..

Uĸaq Hüquqlarē Mᴅrkᴅzinin ᴅmᴅkdaĸē digᴅr xarici qonaqlarla birlikdᴅ Litvanēn Uĸaq Hüquqlarē Ombudsmanē Aparatēnda, tᴅsisatēn iĸi ilᴅ yaxēndan tanēĸ olmuĸdur.

Bununla yanaĸē, Ombudsman Aparatēnēn ᴅmᴅkdaĸē Florensiya ĸᴅhᴅrindᴅ ñChildONEuropeò tᴅĸkilatē tᴅrᴅfindᴅn uĸaqlarēn rifahēnēn indikatorlarēnēn müᴅyyᴅn olunmasēna dair tᴅĸkil olunmuĸ seminarēnda iĸtirak etmiĸ, eyni zamanda hᴅmin ĸᴅhᴅrdᴅ yerlᴅĸᴅn tanēnmēĸ Ķnnoçenti mᴅrkᴅzinᴅ sᴅfᴅr etmiĸdir. Sᴅfᴅr zamanē mᴅrkᴅzin iĸ tᴅcrübᴅsi öyrᴅnilmiĸ, hᴅmçinin respublikamēzda uĸaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ görülmüĸ iĸlᴅr haqda mᴅlumat verilmiĸdir.

Son zamanlar Azᴅrbaycanēn Avropa Birliyi ilᴅ ᴅmᴅkdaĸlēĵē daim inkiĸaf etmᴅkdᴅdir. Avropa Birliyinin ñTwinningò proqramē çᴅrçivᴅsindᴅ Ombudsmanēn da iĸtirakē nᴅzᴅrdᴅ tutulmuĸdur. Burada Ombudsmanēn uĸaq hüquqlarēnēn daha sᴅmᴅrᴅli müdafiᴅsi mᴅsᴅlᴅlᴅrinᴅ diqqᴅt yetirilᴅcᴅk, bu istiqamᴅtdᴅ müxtᴅlif tᴅdbirlᴅr hᴅyata keçirilᴅcᴅkdir.

MüvDkkil qēz uKaqlarēna qarKē olan zorakēlēq hallarēna da xüsusi diqqDt yetirmDklD yanaKē, bu hallarēn qarKēsēnēn alēnmasē sahDsindD beynDlxalq tDcrübDnin dD öyrDnilmDsinD xüsusi diqqDt yetirir. BelD ki, MüvDkkilin tDKDbbüsü vD dDstDyi ilD AzDrbaycan Qadēn vD ĶnkiKaf MDrkDzinin prezidenti vD LiderlDr mDktDbinin fDallarēndan olan 16 yaKlē mDzunu 2007-ci ilin 26 Fevral - 9 Mart tarixlDrindD BMT-nin Qadēnlarēn Statusu üzrD Komissiyasēnēn 51-ci sessiyasēnda «Qēzlara qarKē ayrē-seçkiliyin vD zorakēlēĝēn bütün formalarēnēn lDĝv edilmDsi» mövzusu ilD baĝlē keçirilDn tDdbirdD iKtirak etmiKdir. O, ilk dDfD olaraq, AzDrbaycanlē qēz uKaqlarēnēn adēndan BMT sDviyyDsindD çēxēK edDrDk, onlarēn problemlDri haqqēnda tDdbir iKtirakçēlarēnē mDlumatlandērmēKdēr.

HDmçinin, MüvDkkilin dDstDyi ilD AzDrbaycan UKaqdan-UKaĝa Sülh ĶDbDkDsinin (AUUSĶ) üzvü Aydan Allahyarova 2009-cu ilin yanvarēnda CenevrDdD keçirilDn ñUKaqlar ï sülh naminDò mövzusunda beynDlxalq konfransa dDvDt olunmuK vD orda uĝurlu iKtirak etmiKdir. O, CDnubi Qafqaz regionu üzrD bu konfransa qatēlmēK yeganD nümayDndD olmuK vD 20 illik ermDni tDcavüzünün ölkDmizD vurduĝu böyük ziyan barDdD, qaçqēn vD mDcburi köçkün uKaqlarēn vDziyyDti, yüz min uKaĝēn çadērlarda doĝulmasē, onlarēn hüquqlarēnēn kütlDvi surDtdD, kobudcasēna pozulmasē, AzDrbaycan dövlDtinin uKaqlara, o cümlDdDn doĝma yurd-yuvasēndan didDrgin düKmüK uKaqlara qayĝē göstDrmDsi, qaçqēn vD mDcburi köçkün ailDlDrinin yeni qDsDbDlDrD köçürülmDsi, bu kateqoriyadan olan uKaqlarēn tDhsili üçün normal KDrait yaradēlmasē, onlarēn intellektual sDviyyDsinin yüksDldilmDsi üçün tDdbirlDr görülmDsi, ölkDmizdD prioritet mDsDlDlDrinin hDllinD uKaq vD yeniyetmDlDrin cDlb edilmDsi barDdD danēKmēKdēr. Bu kimi tDdbirlDrdD beynDlxalq tDcrübDnin uKaqlar vD gDnclDr tDrDfindDn öyrDnilmDsi olduqca böyük DhDmiyyDt kDsb edir. QazanēlmēK tDcrübDnin geniK tDrkibdD tDdris edilmDsi mDqsDdilD AUUSĶ-nin Liderlik MDktDbindD uKaqlarla görüK keçirilmiKdir.

MüvDkkil UNĶCEF-in AzDrbaycan nümayDndDliyinin yeni rDhbDri Mark Hervardē qDbul etmiK, görüKdD ölkDmizdD uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi vD tDbliĝi istiqamDtindD mövcud vDziyyDt,

Ombudsman tDsisatē ilD UNİCEF arasēnda gDlDcDk DmDkdaKlēq perspektivlDri müzakirD olunmuKdur.

MüvDkkil UNİCEF-in dDstDyi ilD yaradēlmēK vD TDhsil Nazirliyinin balansēna verilmiK Bakēda vD regionlardakē uKaq resurs mDrkDzlDrin monitorinqinin aparēlmasēnē, bunlarēn Dsasēnda UKaq yaradēcēlēq vD hüquqi maariflDndirmD özDklDrinin, uKaq hüquqlarē ilD mDKĝul olan QHT-lDrin yaradēlmasēnē vD onlarēn KDbDKDsinin geniKlDndirilmDsini, De-İnstitutlaKma proqramēnēn icrasēnēn müntDzDm olaraq monitorinqinin aparēlmasēnē, bu iKD QHT-lDrlD yanaKē, valideynlDrin vD icmalarēn da cDlb edilmDsini, uKaqlarēn öz iKtirakē ilD orta vD ali mDktDblDrdD insan hüquqlarē üzrD pillDli tDhsil proqramlarēnēn hDyata keçirilmDsini, sDmDrDli tDdris modullarēnēn yaradēlmasēnē, regionlarda inklüziv tDhsilin tDtbiqini, regionlarda müntDzDm olaraq iK aparēlmasēnē, aztDminatlē ailDlDrin, qaçqēn vD mDcburi köçkün uKaqlarēn saĝlamlēq vD tDhsil problemlDrinin hDllini, xüsusi ehtiyacē olan xDstD, Dlil uKaqlara diqqDtin artērēlmasēnē, uKaq hüquqlarē ilD baĝlē milli qanunvericiliyin tDhlilini, Kagirdlrd saĝlam hDyat tDrzini, milli-mDnDvi dDyDrlDri, vDtDnpDrvDrlik tDrbiyDsinin aKēlanmasēnē, uKaq hüquqlarē üzrD hüquqi nDKrlDrin hazērlanmasēnē, müvafiq sDrgilDrin tDKkilini tDklif etmiK, uKaq hüquqlarē üzrD beynDlxalq tDcrübDnin öyrDnilmDsinin zDruriliyini vurĝulamēKdēr.

M.Hervard UNİCEF-in AzDrbaycandakē sabiq nümayDndDsi H.SingerlD söhbDtlDrindD AzDrbaycan Ombudsmanēnēn çoxKaxDli fDaliyyDti, hDmçinin uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD gördüyü iKlDrlD baĝlē geniK mDlumat aldēĝēnē bildirmiK, MüvDkkil ilD görüKü vD faydalē fikir mübadilDsini yüksDk dDyDrlDndirDrDk, qarKēlēqlē DlaqDlDrin yeni mDrhDlDsinin uĝurlu olacaĝēna ümidlDrini ifadD etmiKdir.

HDmçinin qeyd etmDk lazēmdēr ki, Milli İnsan Hüquqlarē TDsisatlarēnēn BeynDlxalq C laqDlDndirmD KomitDsi tDrDfindDn AzDrbaycan Respublikasēnēn İnsan Hüquqlarē üzrD MüvDkkili (Ombudsman) TDsisatēna A Statusu verilmiKdir. Bu statusa DsasDn, MüvDkkil BMT-nin UKaq Hüquqlarē KomitDsi ilD bilavasitD DmDkdaKlēq edDrDk, uKaq hüquqlarēna dair DlavD hesabatlar

göndDrD bilDr, uKaq hüquqlarēnēn daha sDmDrDli müdafiDsini tDKkil etmDk mDqsDdilD müvafiq qurumlara tövsiyDlDr tDqdim edD bilDr vD s.

UKaq hüquqlarē sahDsindD maariflDndirmD

MüvDkkil uKaq hüquqlarē ilD baĵlē maariflDndirmD tDdbirlDrinin keçirilmDsinD, uKaqlarēn iKtirakē ilD onlarēn problemlDrinin müzakirDsinD daim diqqDt yetirir.

MüvDkkil vD nümayDndDlDri mDktDblDrdD, DvvDllDr qaçqēn vD mDcburi köçkünlDrin yaKadēĵē dükDrgDlDrdD, hazērda isD onlar üçün salēnmēK yeni qDsDbDlDrdD, uKaqlarēn yaKadēĵē vD saxlanēldēĵē müDssisDlDrdD uKaqlarla görüKlDr keçirir, onlara yaKlarēna uyĵun olaraq hüquqlarē haqqēnda mDlumat verilir vD problemlDri öyrDnilir.

Ombudsman vD Aparatēnēn DmDkdaKlarē tDrDfindDn ölkDnin müxtDlif rayonlarēnda yerli icra hakimiyyDtinin DmDkdaKlarēnēn, yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn iKlDri vD hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD komissiyanēn nümayDndDlDrinēn, mDhkDmD, polis KöbDsi, prokurorluq, tDhsil vD sDhiyyD orqanlarēnēn, bDlDdiyyDlDrin, uKaq müDssisDlDrindD iKlDyDn tDrbiyDçilDrin, vDtDndaK cDmiyyDtinin üzvlDrinin vD uKaqlarēn iKtirakē ilD «UKaq Hüquqlarē Konvensiyasē» vD «AzDrbaycanda uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi» mövzularēnda silsilD tDlimlDr keçirilir.

TDlimdD iKtirakçēlara insan hüquq vD azadlēqlarēnēn, o cümlDdDn uKaq hüquqlarēnēn tarixi vD nDzDri Dsaslarē, respublikamēzda insan hüquqlarēnēn konstitusion prinsiplDri, UKaq Hüquqlarē Konvensiyasē, uKaq hüquqlarēnēn tDmin edilmDsindD Ombudsmanēn rolu vD uKaqlara dair hDyata keçirilDn dövlDt proqramlarē haqqēnda mDlumatlar verilir, uKaqlarēn problemlDrinin daha sDmDrDli hDlli vD onlarēn hüquqlarēnēn etibarlē müdafiDsi ilD baĵlē müzakirDlDr aparēlēr, qrup mDKĵDlDlDri tDKkil olunur vD iKtirakçēlar tDrDfindDn irDli sürürlDn tDkliflDr ümumilDKdirilDrDk müvafiq dövlDt qurumlarēna göndDrilir.

Eyni zamanda, Müvᴅkkil uĸaq hüquqlarē üzrᴅ tᴅlimlᴅrdᴅ uĸaqlarēn özlᴅrinin cᴅlb olunmasēna da çox böyük ᴅhᴅmiyyᴅt verir. Belᴅ ki, Müvᴅkkil Azᴅrbaycan Qadēn vᴅ Ķnkiĸaf Mᴅrkᴅzinin nᴅzdindᴅ yaradēlmēĸ ñAzᴅrbaycan Uĸaqdan-Uĸaĵ a Sülh ķᴅbᴅkᴅsiònin iĸini dᴅstᴅklᴅyir, ķᴅbᴅkᴅdᴅ fᴅaliyyᴅt göstᴅrᴅn Liderlᴅr Mᴅktᴅbinin üzvlᴅri ilᴅ mütᴅmadi görüĸlᴅr tᴅĸkil edᴅrᴅk, orada uĸaqlara hüquqlarēnē vᴅ müdafiᴅ üsullarēnē izah edir. Hazērkē dövrᴅdᴅk 300-dᴅn artēq uĸaq Liderlik Mᴅktᴅbinin ñAzᴅrbaycan Yurdum Mᴅnimò devizi altēnda keçirilin bir illik kursu uĵ urla bitirmiĸdir. Daha sonra, hᴅmin uĸaqlarēn iĸtirakē ilᴅ ĸagirdlᴅrᴅ uĸaq hüquqlarē mövzusunda seminarlar, dᴅyirmi masa müzakirᴅlᴅri tᴅĸkil edilir.

Bu ildᴅ Müvᴅkkil Liderlik mᴅktᴅbinin doqquzuncu tᴅdris ilinin açēlēĸ mᴅrasimindᴅ iĸtirak etmiĸdir. Mᴅrasimᴅ UNĶCEF-in Azᴅrbaycandakē nümayᴅndᴅliyinin rᴅhbᴅri, Tᴅhsil Nazirliyi, Ailᴅ, Qadēn vᴅ Uĸaq Problemlᴅri üzrᴅ Dövlᴅt Komitᴅsi, Sᴅbail Rayon Ķcra Hakimiyyᴅtinin, QHT-lᴅrin nümayᴅndᴅlᴅri, müᴅllimlᴅr vᴅ valideynlᴅr, habelᴅ KĶV tᴅmsilçilᴅri qatēlmēĸlar.

Ombudsman mᴅktᴅbin yetirmᴅlᴅrini tᴅbrik etmiĸ, ölkᴅmizdᴅ uĸaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsinᴅ vᴅ hᴅyata keçirilmᴅsinᴅ, onlarēn problemlᴅrinin hᴅllinᴅ dövlᴅt tᴅrᴅfindᴅn mühüm ᴅhᴅmiyyᴅt verildiyini, Heydᴅr ᴄliyev Fondunun tᴅĸᴅbbüsü ilᴅ müasir standartlara cavab verᴅn, çoxsaylē yeni mᴅktᴅb binasēnēn tikildiyini, tᴅhsil, mᴅktᴅbᴅqᴅdᴅr vᴅ saĵ lamlēq müᴅssisᴅlᴅrinin, uĸaq evlᴅrinin ᴅsaslē tᴅmir olunduĵ unu vurĵ ulamēĸdēr.

UNĶCEF-in Azᴅrbaycandakē nümayᴅndᴅliyinin rᴅhbᴅri digᴅr hüquqlar kimi, uĸaqlarēn iĸtirak hüququnun da hᴅyata keçirilmᴅsinin zᴅruriliyini vurĵ ulamēĸ, iĸi ilᴅ tanēĸ olduĵ u Liderlik Mᴅktᴅbinin fᴅaliyyᴅtinin uĸaqlarēn bu hüququnun da hᴅyata keçirilmᴅsinin bariz nümunᴅsi olduĵ unu söylᴅmiĸdir. Müasir düĸüncᴅli gᴅnclᴅrin ictimai hᴅyata intensiv cᴅlb olunmasēnēn, onlarēn öz fikirlᴅrini azad ĸᴅkildᴅ ifadᴅ etmᴅsinin demokratik cᴅmiyyᴅt quruculuĵ unun vacib ĸᴅrtlᴅrindᴅn olduĵ u, gᴅnclᴅrin hᴅm dᴅ qᴅrar qᴅbuletmᴅdᴅ iĸtirakēnēn vacibliyi qeyd olunmuĸdur. M.Hervard qarĸēlēqlē ᴅmᴅkdaĸlēĵ ēn faydalē olacaĵ ēnē söylᴅmiĸdir.

Tədbirdə Liderlik məktəbinin səkkizinci buraxılışının məzunlarına, o cümlədən Azərbaycan Tarixi Muzeyində ölkəmizin tarixi keçmişinin öyrənilməsi ilə bağlı kursu bitirənlərə, “Şirin” uşaq bağçası nəzdindəki “Məslək” istirahət düşərgəsində əlil uşaqlara könüllülük əsasında xidmət göstərənlərə, hərbi-vətənpərvərlik təmayüllü “Şahinlər” istirahət düşərgəsindəki yarışmalarda, Qızıl Aypara Cəmiyyətinin keçirdiyi tədbirlərdə və ümumən şəbəkənin fəaliyyətində fərqlənənlərə sertifikatlar təqdim olunmuşdur.

Hazırda «İnsan hüquqları»nın bir fənn kimi orta ixtisas və ali təhsil müəssisələrində tədris edilməsi mütləq deyildir. Lakin bu fənnin öyrənilməsinin zəruriliyini Avropa məkanında inkişaf prioritetləri, nəhayət həyat özü təsdiq edir. Vətəndaşların öz hüquqlarını bilməməsi və öz vəzifələrini yerinə yetirməməsi demokratik yeniliklərin həyata keçirilməsi baxımından zəruridir.

Müvəkkil «İnsan hüquqları»nın müstəqil fənn kimi orta ümumtəhsil məktəblərində, orta ixtisas və ali təhsil müəssisələrində keçilməsini məqsədəmüvafiq hesab etmiş və mütləq fənlər siyahısına əlavə edilməsini təklif etmişdir.

Həmçinin, Müvəkkil insan hüquqlarının tədrisi sahəsində ümumtəhsil məktəblərində pilləli tədris sisteminin (müvafiq olaraq I-IV, V-VIII, IX-XI siniflər üçün) hər tədris pilləsi üçün “Uşaq hüquqları”na aid mövzuların özünə yer tapması üçün müvafiq modulların (proqramların) hazırlanması təşəbbüsünü irəli sürmüşdür. Qeyd etmək lazımdır ki, proqramın keçirilməsi BMT-nin insan hüquqları üzrə təhsil Dekadası və təhsildə davamlı inkişafın təmin edilməsi üzrə UNESCO Dekadası çərçivəsində nəzərdə tutulmuşdur. Proqram artıq Müvəkkil və Təhsil naziri tərəfindən imzalanmış, Bakı şəhərinin Yasamal, Nəsimi və Nərimanov rayonlarındakı 3 məktəbində pilləli təhsilin tətbiqinə başlanılmış və Ombudsman təsisatı tərəfindən uşaq hüquqlarının tədrisi ilə bağlı müəllimlər və şagirdlər üçün iki metodik dərs vəsaiti hazırlanmışdır.

Bununla yanaşı, Müvəkkil tərəfindən yaradılan və indi də uğurla fəaliyyət göstərən Uşaq Hüquqları üzrə Azərbaycan QHT

Alyansē vD ona üzv olan uKaqlarla iKlDyDn QHT-lDrlD dD DmDkdaKlēqda Ombudsman tDsisatē bir sēra mühüm iKlDr görür.

HDmçinin, MüvDkkil AzDrbaycan Respublikasēnēn HökumDti, BMT-nin UKaq Fondu, Avropa Ķttifaqi vD Avropa ķurasē ilD DmDkdaKlēqda BMT-nin BaK MDclisinin «UKaqlar üçün yararlē dünya» adlē Xüsusi Sessiyasēnēn beK illiyi münasibDtilD «Gülüstan» sarayēnda tDdbir keçirmiKdir. TDdbirdD AzDrbaycan Respublikasē BaK Nazirinin müavini Elçin C fDndiyev, Milli MDclisin vitse-spikeri Bahar Muradova, TDhsil naziri Misir MDrdanov, SDhiyyD Naziri Oqtay ķirDliyev, AilD, Qadēn vD UKaq ProblemlDri üzrD DövlDt KomitDsinin sDdri Hicran Hüseynova, Daxili ĶKlDr nazirinin müavini Oruc Zalov, UNĶCEF-in AzDrbaycandakē NümayDndDliyinin sabiq rDhbDri Hanaa Singer, BMT-nin UKaq Hüquqlarē KomitDsinin sDdri Y.Doeki, bir sēra dövlDt qurumlarēnēn, beynDlxalq tDKkilatlarēn vD QHT-lDrin nümayDndDlDri iKtirak etmiKdir. TDdbirdD MüvDkkil çēxēK edDrDk, ölkDdD uKaq hüquqlarēnēn vDziyyDti, onlarēn hüquqlarēnēn müdafiDsi istiqamDtindD görülDn iKlDr, eyni zamanda tDsisatēn bu sahDdD fDaliyyDti vD mövcud problemlDr haqqēnda mDlumat vermiKdir. MüvDkkil çēxēKē zamanē, müDssisDlDrdD yaKayan vD saxlanēlan uKaqlara qarKē zorakēlēq hallarēnēn araKdērēlmasē mDqsDdilD UNĶCEF-in dDstDyi ilD hDyata keçirilDn tDdqiqat haqqēnda da mDlumat vermiK, müDssisDlDrdD zorakēlēq hallarēnēn aradan qaldērēlmasē istiqamDtindD bir sēra tDklifDr vermiKdir.

BMT-nin UKaq Hüquqlarē KomitDsinin sDdri Y.Doeki çēxēKēnda rDhbDrlik etdiyi KomitDnin AzDrbaycan HökumDtinD tövsiyDsindD qeyd olunmuK - ñKomitD tövsiyD edir ki, tDrDfdaK dövlDt KomitDnin uKaq hüquqlarēnēn qorunmasē vD yayēlmasē üzrD müstDqil milli insan hüquqlarē institutlarēnēn rolu haqqēndakē 2 saylē Ümumi RDyini nDzDrD alaraq, Ombudsman Aparatēnēn tDrkibindD uKaq hüquqlarē üzrD DlahiddD komissar vDzifDsi, yaxud uKaq hüquqlarē üzrD xüsusi bölmD vD ya KöbD tDsis etsin. Daha sonra, bu bölmD lazēmi insan vD maliyyD resurslarē ilD tDmin edilDrDk uKaqlar üçün hDssas mDsDlDlDrD dair onlarēn KikayDtlDrinD baxēlmasē vD Konvensiya üzrD qDbul edilmiK hüquqlarēn

pozulmasēna görD operativ KDkildD kompensasiyalarēn tDmin olunmasē vDzifDlDrini yerinD yetirilmDlidirò müddDanēn hDyata keçirilmDsi mDqsDdilD MüvDkkil yanēnda Uкaq Hüquqlarē MDrkDzinin yaradēlmasēnē xüsusi vurĵ ulamēkdēr.

MüvDkkilin BMT-nin Uкaq Hüquqlarē KomitDsinin sDdri Y.Doeki ilD görüкü zamanē, ölkDdD uкaq hüquqlarēnēn vDziyyDti, hDmin hüquqlarēn etibarlē müdafiD mexanizmlDri müzakirD olunmuкdur.

MüvDkkil uкaq hüquqlarēnēn tDbliĵ inD vD müdafiDsinD diqqDtin artērēlmasē, dövlDt qurumlarē vD vDtDndaк cDmiyyDti ilD DmDkdaкlēq çDrçivDsindD tDdbirlDrin görülmDsi mDqsDdilD respublikamēzēn Uкaq Hüquqlarē Konvensiyasēna qoкulmasēnēn 15 illiyi münasibDtilD 13-20 noyabr 2007-ci il tarixlDrindD UNĶCEF-lD birlikdD «Uкaqlar üçün Yararlē Dünya» hDrDkatēnēn addēmlarēna uyĵ un olaraq «HDr bir uкaĵ a qayĵ ē» devizi altēnda «Uкaq Hüquqlarē hDftDsi» keçirilmiкdir. HDftDnin keçirilmDsinin Dsas mDqsDdi uкaqlarēn tDhsil vD sosial problemlDrinD, onlarēn yolverilmDz DmDyD cDlb edilmDsinD, saĵ lamlēq vDziyyDtinD, ĶĶV/QĶÇS vD narkomaniya ilD mübarizDyD, müharibDdDn ziyan çDkmiк, xüsusi qayĵ ēya ehtiyacē olan, valideyn himayDsindDn mDhrum olmuк, müDssisDlDrdDn imkansēz ailDlDrD verilmiк, eyni zamanda zorakēlēĵ a vD cinsi istismara mDruz qalan uкaqlarēn mövcud çDtinliklDrinin aкkar edilmDsi vD aradan qaldērēlmasēna dövlDt qurumlarēnēn, QHT-lDrin, icmalarēn diqqDtini cDlb etmDk vD bu istiqamDtdD müvafiq tDdbirlDr görmDkdDn ibarDt idi.

Bu hDftD DrzindD Ombudsman Aparatē, TDhsil Nazirliyi, C dliyyD Nazirliyi vD digDr qurumlarla DmDkdaкlēqda Bakē кDhDrindD vD rayonlarda uкaq müDssisDlDrindD olaraq uкaqlarēn vDziyyDti ilD tanēк olmuк, uкaq hüquqlarē ilD baĵ lē maariflDndirmD tDdbirlDri hDyata keçirmiк, Liderlik MDktDbindD, Göy Qurкaĵ ē Reabilitasiya MDrkDzindD xüsusi qayĵ ēya ehtiyacē olan uкaqlarla görüкmüк, ölkDmizdD uкaq hüquqlarē sahDsindD görülDn iкlDr barDdD danēкēlmēк, onlarēn suallarē cavablandērēlmēкdēr.

HDftD çDrçivDsindD hDmçinin, Aparatēn DmDkdaкlarē Ümid Yeri Uкaq Sēĵ ēnacaq MDrkDzinD, 1, 2 vD 3 saylē uкaq evlDrinD,

Yetim və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar üçün 1 və 2 saylı, Poliomielit və beyin iflici qalığı olan uşaqlar üçün 16 saylı, Əqli və fiziki cəhətdən qüsurlu uşaqlar üçün 7 saylı, Saray qəsəbəsi Əqli və fiziki cəhətdən qüsurlu uşaqlar üçün 7 saylı, Əqli və fiziki cəhətdən qüsurlu uşaqlar üçün 3 saylı, lal-kar uşaqlar üçün 3 saylı, Ciddi tərbiyə şəraitinə ehtiyacı olan oğlanlar üçün açıq tipli xüsusi internat məktəblərinə, 2 saylı psixo-nevroloji internat evi və digər uşaq müəssisələrinə səfərlər etmiş, orada yaşayan uşaqların vəziyyəti öyrənilmiş, onlara uşaq hüquqları ilə bağlı məlumat verilmişdir.

Müvəkkil Təhsil nazirinə müraciət edərək, 19 noyabr - «Uşaqlara qarşı zorakılıqla mübarizə» günündə Təhsil Nazirliyi ilə birlikdə respublikanın bütün məktəblərində «Uşaq hüquqları» dərsinin keçirilməsi ilə bağlı tədbirlərin görülməsini təklif etmiş, həmin müraciət müsbət qarşılanmış və təmin olunmuşdur.

Eyni zamanda, 19 noyabr - «Uşaqlara qarşı zorakılıqla mübarizə» günündə Aparatın əməkdaşları Ədliyyə Nazirliyinin yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün tərbiyə müəssisəsində məhkum uşaqlar üçün tədbirlər keçirmişdir. Onlara uşaq hüquqları, hüquqlarının müdafiə mexanizmləri və əfvlə bağlı məlumatlar verilmişdir. Yetkinlik yaşına çatmayan məhkumlarla təkbətək görüş keçirilmiş, onların müraciətləri dinlənilmiş, problemləri öyrənilmişdir. Bəzi məhkumlar valideynləri ilə görüşmək arzusunu ifadə etmiş, həmin gün məhkumların valideynləri ilə əlaqə saxlanılmışdır.

19 noyabr tarixində həmçinin, Ədliyyə Nazirliyinin 3 saylı istintaq təcridxanasına baxış keçirilmiş, orada saxlanılan yetkinlik yaşına çatmayanlarla söhbət aparılmış, onlara hüquqları haqqında məlumatlar verilmişdir.

Müvəkkilin Quba, Şəki, Cəlilabad və Gəncədəki Regional Mərkəzlərinin əməkdaşları ətraf 30 rayonda olan uşaq müəssisələrinə səfər təşkil etmiş, Uşaq Hüquqları Konvensiyasının təbliği üzrə tədbirlər keçirmiş, uşaqların problemləri və bu problemlərin həll edilməsi üsulları müzakirə edilmişdir.

Müvəkkilin təşəbbüsünə əsasən Uşaq hüquqları həftəsinə ictimai diqqəti artırmaq məqsədilə Bakı şəhər icra hakimiyyəti tərəfindən 3 ədəd banner çap edilərək şəhərin müxtəlif yerlərində asılmışdır.

Uşaq Hüquqları həftəsinin yekunu olaraq Bakı şəhərində Ombudsman təsisatı Təhsil Nazirliyi, UNİCEF və Uşaq Hüquqları üzrə Azərbaycan QHT Alyansı ilə əməkdaşlıqda «Azərbaycanda Uşaq Hüquqlarının vəziyyəti və perspektivləri» mövzusunda konfrans keçirilmiş, dövlət qurumlarının, QHT-lərin və KİV nümayəndələrinin iştirakı ilə mövcud vəziyyətlə bağlı müzakirələr aparılmışdır.

Müvəkkil konfransda çıxış edərək, ölkəmizdə uşaq hüquqlarının müdafiəsi və onların sosial rifahının yüksəldilməsi istiqamətində görülən işlər, Uşaq hüquqları həftəsi çərçivəsində təsisatın həyata keçirdiyi tədbirlər və aşkar edilmiş uşaq problemləri haqqında iştirakçılara məlumat vermişdir.

Konfransda UNİCEF-in Azərbaycandakı nümayəndəsi, Təhsil nazirinin müavini, Azərbaycan Respublikasında dövlət uşaq müəssisələrindən uşaqların ailələrə verilməsi (De-institusionalizasiya) və alternativ qayğı üzrə Dövlət Proqramının Koordinasiya Şurasının sədri, Ədliyyə Nazirliyinin İnsan hüquqları və ictimaiyyətlə əlaqələr idarəsinin rəisi, Daxili İşlər Nazirliyinin Baş ictimai təhlükəsizlik idarəsinin şöbə rəisi, Uşaq hüquqları üzrə Azərbaycan QHT Alyansının milli əlaqələndiricisi çıxışlar etmiş, fikir mübadiləsi aparılmış və bir sıra təkliflər verilmişdir.

Tədbirlərin nəticəsi təhlil edilərək, mövcud problemlərin həll edilməsi məqsədilə Müvəkkilin ötən illik məruzələrində bir sıra təkliflər verilmişdir.

Bununla yanaşı, Ombudsman təsisatı tərəfindən UNİCEF-in dəstəyi ilə "Uşaqlar üçün Yararlı Dünya+5" Bəyannaməsinin həyata keçirilməsi üzrə regional məsləhətləşmələr keçirilmişdir. Həmin tədbirlərdə Rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndəsinin, Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyanın məsul katibinin, hüquq mühafizə orqanlarının

ᴅmᴅkdaĸlarēnēn, hakimlᴅrin, müᴅllimlᴅrin, hᴅkimlᴅrin, icma nümayᴅndᴅlᴅrinin vᴅ uĸaqlarēn iĸtirakē ilᴅ tᴅhsil, saĵlamlēq, sosial tᴅminat, uĸaqlara qarĸē zorakēlēq, erkᴅn nikah, uĸaq ᴅmᴅyi, yuvenal ᴅdliyyᴅ, ᴅlilliyi olan uĸaqlar, asudᴅ vaxtēn tᴅĸkili vᴅ uĸaq hüquqlarē üzrᴅ maariflᴅndirilmᴅ mövzularēnda müzakirᴅlᴅr aparēlmēĸ, son beĸ ildᴅ ᴅldᴅ edilᴅn nailiyyᴅtlᴅr, mövcud problemlᴅr vᴅ bu problemlᴅrin hᴅlli yollarē müzakirᴅ edilmiĸdir. Mᴅslᴅhᴅtlᴅĸmᴅlᴅrin yekununda müzakirᴅ edilᴅn mᴅsᴅlᴅlᴅr tᴅhlil edilmiĸ, aidiyyatē üzrᴅ müvafiq orqanlara vᴅ UNĶCEF-ᴅ tᴅkliflᴅr tᴅqdim olunmuĸdur.

Eyni zamanda, Azᴅrbaycan Gᴅnc Alim, Aspirant vᴅ Magistrlᴅr Cᴅmiyyᴅti (AGAAMC) Ombudsman tᴅsisatē ilᴅ ᴅmᴅkdaĸlēqda UNĶCEF-in dᴅstᴅyilᴅ ñUĸaq Çᴅtiri: uĸaq hüquqlarē aktivistlᴅri ĸᴅbᴅkᴅsinin yaradēlmasēò adlē layihᴅ hᴅyata keçirilmiĸdir. Layihᴅsi çᴅrçivᴅsindᴅ Göygöl vᴅ Zaqatalada 7-10-cu siniflᴅrdᴅ tᴅhsil alan ĸagirdlᴅr üçün ñUĸaq hüquqlarēò mövzusunda tᴅlimlᴅr keçirilmiĸ, tᴅlimin yekununda uĸaq hüquqlarē aktivistlᴅri ĸᴅbᴅkᴅsinin fᴅaliyyᴅtini ᴅlaqᴅlᴅndirmᴅk üçün ñUĸaq Poçtuò informasiya qrupu yaradēlmēĸdēr. Bu qrupun yaradēlmasēnda ᴅsas mᴅqsᴅd ĸᴅbᴅkᴅnin fᴅaliyyᴅtini ᴅlaqᴅlᴅndirmᴅk, region uĸaqlarē barᴅdᴅ informasiyalarē, onlara qarĸē olan hüquqpozmalarē toplamaq vᴅ Ombudsman tᴅsisatēna, AGAAMC-yᴅ ötürülmᴅsini tᴅmin etmᴅkdir.

Tᴅdbir zamanē rayon icra hakimiyyᴅtinin nümayᴅndᴅlᴅrinin, mᴅktᴅb rᴅhbᴅrliklᴅrinin, mᴅktᴅb psixoloqlarēnēn, validenlᴅrin vᴅ uĸaqlarēn iĸtirakē ilᴅ debatlar keçirilmiĸ, uĸaq hüquqlarē ilᴅ baĵlē vᴅziyyᴅt, onlara qarĸē ailᴅdᴅ, cᴅmiyyᴅtdᴅ vᴅ mᴅktᴅbdᴅ baĸ verᴅn zorakēlēq hallarē, uĸaq ᴅmᴅyindᴅn regionlarda geniĸ istifadᴅ edilmᴅsi, uĸaqlarēn mᴅktᴅbdᴅn yayēnmasē, erkᴅn nikah vᴅ digᴅr mᴅsᴅlᴅlᴅr müzakirᴅ edilmiĸdir.

Hᴅmçinin, 2008-ci ildᴅ Ombudsman tᴅsisatē BMT-nin Ķctimai Ķnformasiya Departamentinin Azᴅrbaycan nümayᴅndᴅliyi, Milli QHT Forumunun tᴅĸkilatçēlēĵē vᴅ UNĶCEF-lᴅ sēx ᴅmᴅkdaĸlēqda 20 noyabr - Ümumdünya Uĸaqlar günü

münasibDtilD òAzDrbaycanda uKaq hüquqlarē-milli qanunvericilik vD onun praktiki cDhDtdDn implementasiyasēò mövzusunda QDbDlD rayonunda dDyirmi masa keçirilmiKdir.

TDdbirdD Ombudsman, UNĶCEF-in AzDrbaycandakē nümayDndDliyinin sabiq rDhbDri Mohamed Alami, BMT-nin Ķctimai Ķnformasiya Departamentinin AzDrbaycan üzrD nümayDndDsi Envera Selimoviç, millDt vDkillDri, AilD, Qadēn vD UKaq ProblemlDri üzrD DövlDt KomitDsinin, digDr dövlDt qurumlarēnēn vD qeyri-hökumDt tDKkilatlarēnēn DmDkdaKlarē iKtirak etmiKlDr.

MüvDkkil tDdbirdD çēxēK edDrDk, iKtirakçēlara tDsisatēn uKaq hüquqlarē sahDsindD fDaliyyDti barDdD mDlumat vermiK vD uKaq hüquqlarēnēn etibarlē müdafiDsi üçün bir neçD istiqamDtdD fDaliyyDt göstDrdiyini diqqDtD çatdērmēKdēr. TDdbirdD müxtDlif mövzular üzrD çēxēKlar edilmiK vD müzakirDlDr aparēlmēKdēr.

Bununla yanaKē, MüvDkkil 20 noyabr - Ümumdünya UKaq Hüquqlarē günü münasibDtilD ñUKaqlarēn Dn yaxKē maraqlarēnēn tDminiò mövzusunda dDyirmi masa keçirmiKdir. Ombudsmanēn tDKDbbüsü ilD elan edilmiK ñĶnsan hüquqlarēò ilē ē çDrçivDsindD tDKkil olunmuK tDdbirdD UNĶCEF-in AzDrbaycandakē nümayDndDliyinin sabiq rDhbDri, BMT-nin Ķctimai Ķnformasiya Departamentinin Bakē ofisinin rDhbDri, ATC T-in Bakē ofisinin, habelD aidiyyDti dövlDt orqanlarēnēn, Bakē ķDhDri üzrD TDhsil ĶdarDsinin, KDhDr sDhiyyD idarDsinin, rayon icra hakimiyyDtlDri yanēnda Yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn iKlDri vD hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD komissiyalarēn, uKaq evlDri vD internat mDktDblDrinin, uKaq hüquqlarē sahDsindD fDaliyyDt göstDrDn QHT-lDrin nümayDndDlDri vD KĶV tDmsilçilDri iKtirak etmiKlDr.

Ombudsman Ümumdünya UKaq Hüquqlarē günü münasibDtilD iKtirakçēlarē tDbrik etmiK, Ümumdünya Ķnsan Hüquqlarē BDyannamDsinin dekabrēn 10-da qeyd olunacaq 60 illiyi ilD baĝlē elan etdiyi ñĶnsan hüquqlarēò ilē ē çDrçivDsindD Dhalinin müxtDlif kateqoriyalarēnēn, o cümlDdDn uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi vD tDmini üzrD tDdbirlDrin keçirildiyini diqqDtD çatdērmēKdēr.

Bu silsilDdDn olan növbDti dDyirmi masanēn mDqsDd VD mDramēnēn uĸaq hüquqlarēnēn daha effektiv müdafiDsini, hDyata keçirilmDsini tDmin etmDk, gDlDCDk DMDkdaĸlēq perspektivlDrini müDyyDnlDĸdirmDkdDn ibarDt olduĝu vurĝulanmēĸdēr.

UNĶCEF-in ölkDmizdDki sabiq rDhbDri uĸaq hüquqlarē sahDsindD çalēĸan tDĸkilatlarla, o cümlDdDn VDtDndaĸ CDmiyyDtinin nümayDndDlDri ilD geniĸ miqyasda görüĸmDk VD fikir mübadilDsi aparmaq imkanē yaratdēĝēna görD Ombudsmana minnDtdarlēĝēnē bildirmiĸdir. O, insan hüquqlarē, o cümlDdDn uĸaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD MüvDkkilin fDaliyyDtini, onun müzakirDlDri ĸDbDkD ĸDklindD interaktiv keçirmDyD üstünlük verdiyini yüksDk dDyDrlDndirmiĸ, uĸaqlarla iĸlDyDn qurumlara lazēmi dDstDk verilmDsini vurĝulamēĸdēr.

BMT-nin Ķctimai Ķnformasiya Departamentinin Bakē ofisinin rDhbDri, Bakē ĸDhDr SDhiyyD ĶdarDsinin müdiri, Milli Teleradio ĸurasēnēn DMDkdaĸē, Bakē ĸDhDr Ķcra baĸçēsē Aparatē yanēnda Yetkinlik yaĸēna çatmayanlarēn iĸi VD hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD komissiyanēn üzvü, Bakē ĸDhDri üzrD TDhsil ĶdarDsinin sektor müdiri, Uĸaq hüquqlarē klinikasēnēn direktoru, 3 saylē uĸaq evinin müdiri, Hemofiliya Assosiasiyasēnēn prezidenti VD baĸqalarē dDyirmi masanēn tDĸkilinD görD Ombudsmana tDĸDkkürlDrini bildirmiĸ, müzakirDyD çēxarēlan mDsDlD ilD baĝlē mülahizDlDrini söylDmiĸlDr.

TDdbirdD bir sēra tDkliflDr irDli sürülmüĸdür. Uĸaqlarēn dövlDt müDssisDlDrinD - uĸaq evlDrinD VD internatlara mDhkDmD qDrarē ilD göndDrilmDsi, müalicD prosesindD, yaxud qan köçürülDn zaman xDstD uĸaqlara dDyDn ziyanla, habelD ekologiyanēn uĸaqlarēn sDhhDtinD vurduĝu zDrDrlD baĝlē kompensasiyalarēn verilmDsi, uĸaq evlDrinin lazēmi sayda sosial iĸçilDrlD tDmin olunmasē, uĸaqlarēn ailDlDrD verilmDsi prosesinD müvafiq kuratorlarēn CDlb edilmDsi, uĸaq evlDrinin mDzunlarē olan kimsDsiz yeniyetmDlDrin hüquqlarēnēn müdafiD olunmasē, mDnzillD tDmini, övladlēĝa verilmD ilD baĝlē mövcud qanunvericiliyin tDkmillDĸdirilmDsi, uĸaqlarēn ahDngdar inkiĸafē VD asudD vaxtēnēn sDmDrDli tDĸkili üçün mDktDbdDnkDnar müDssisDlDrin maddi-texniki

bazasēnēn tᴅkmillᴅᴋdirilmᴅsi üzrᴅ proqramlarēn hazērlanmasē, ᴅmᴅkdaᴋlēq modullarēnēn yaradēlmasē vᴅ s. tᴅkliflᴅr bu qᴅbildᴅndir.

Müvᴅkkilin Regional Mᴅrkᴅzlᴅrinin iᴋçilᴅri üçün uᴋaqlarēn zorakēlēqdan müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ biliklᴅrinin artērēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ UNİCEF-in dᴅstᴅyi ilᴅ 19-20 fevral 2009-cu il tarixindᴅ tᴅlim kursu tᴅᴋkil edilmiᴋdir. Müvᴅkkil vᴅ UNİCEF-in Azᴅrbaycandakē keçmiᴋ nümayᴅndᴅsi tᴅlim kursunu açaraq, tᴅlimin mᴅqsᴅdi o cümlᴅdᴅn bu sahᴅdᴅ ölkᴅdᴅ görülᴅn iᴋlᴅr barᴅdᴅ iᴋtirakçēlara mᴅlumat vermiᴋdir.

Hᴅmçinin, UNİCEF-in ᴅmᴅkdaᴋē, Ombudsman Aparatēnēn nümayᴅndᴅlᴅri, Uᴋaq Hüquqlarē Klinikasēnēn rᴅhbᴅri, Uᴋaq vᴅ Gᴅnclᴅrin Sosial Reabilitasiya Mᴅrkᴅzinin direktoru ekspertlᴅr qismindᴅ iᴋtirakçēlara uᴋaqlarēn zorakēlēqdan müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ qanunvericilik, zorakēlēq anlayēᴋē vᴅ növlᴅri, zorakēlēĝa mᴅruz qalan uᴋaqlarēn sosial reabilitasiyasē, bu istiqamᴅtdᴅ mövcud vᴅziyyᴅt vᴅ problemlᴅr, habelᴅ uᴋaqlarla bu istiqamᴅtdᴅ müsahibᴅnin aparēlmasē üsullarē, Uᴋaq Hüquqlarē Konvensiyasē, uᴋaq hüquqlarēnēn tᴅmin edilmᴅsindᴅ Ombudsmanēn rolu vᴅ uᴋaqlara dair hᴅyata keçirilᴅn dövlᴅt proqramlarē haqqēnda mᴅlumat vermiᴋlᴅr.

Bununla yanaᴋē, ñUᴋaq iliò çᴅrçivᴅsindᴅ Müvᴅkkil vᴅ ᴅmᴅkdaᴋlarē tᴅrᴅfindᴅn paytaxtda vᴅ rayonlarda dövlᴅt qurumlarē, beynᴅlxalq tᴅᴋkilatlar vᴅ QHT-lᴅrlᴅ ᴅmᴅkdaᴋlēqda uᴋaq hüquqlarēnēn tᴅbliĝi mᴅqsᴅdilᴅ bir sēra tᴅdbirlᴅr hᴅyata keçirilmiᴋdir.

17 mart 2009-cu il tarixdᴅ ñSaĝlamlēq imkanlarē mᴅhdud uᴋaqlara qayĝē göstᴅrᴅk!ò devizi ilᴅ dövlᴅt orqanlarēnēn vᴅ QHT-lᴅrin nümayᴅndᴅlᴅrinin iᴋtirakē ilᴅ dᴅyirmi masa keçirilmiᴋdir. Müvᴅkkil daun sindromu xᴅstᴅliyinin bu gün dünyada, eyni zamanda respublikamēzda narahatlēq doĝuran problemlᴅrdᴅn olduĝunu diqqᴅtᴅ çatdērmēᴋ, mövcud problemlᴅr müzakirᴅ edilmiᴋ, mövcud problemlᴅrin hᴅllinᴅ dᴅstᴅk vermᴅk mᴅqsᴅdilᴅ müzakirᴅlᴅr aparēlmēᴋdēr.

Müvᴅkkil 1 iyun ï Uᴋaqlarēn Beynᴅlxalq Müdafiᴅsi günündᴅ Ədliyyᴅ Nazirliyi Penitensiar xidmᴅtinin Tᴅrbiyᴅ

MüDSSisDsindD yetkinlik yaKēna çatmayan mDhkumlarla görüK keçirmiK VD onlarē DlamDtdar gün münasibDtilD tDbrik etmiKdir. Ombudsman mDhkum uKaqlarla görüK zamanē hüquqlarēnē izah edDrDk, onlarē maraqlandēran suallarē cavablandērmēKdēr.

HDmçinin, Ombudsman 1 iyun tarixindD NDrimanov rayonundakē Psixonevroloji uKaq evinD dD baK çDkmiK, burada müalicD olunan uKaqlarla görüKmüKdür. Qeyd olunmalēdēr ki, bu sDhiyyD müDSSisDsi üçün HeydDr C liyev Fondunun prezidenti Mehriban xanēm C liyevanēn tDKDbbüsü VD dDstDyi ilD müasir standartlara uyĵ un yeni bina inKa edilmiK, tibbi, psixoloji, fizioloji kabinetlDr VD masaj otaĵ ē XDStD uKaqlarēn ehtiyaclarēna uyĵ un avadanlēqla, müasir mebel VD avadanlēqla tDmin olunmuKdur. MüvDkkil hDmin müDSSisDnin sakinlDri olan mDktDbDqDdDr yaKlē uKaqlarēn reabilitasiyasē üçün ZDruri KDraitin yaradēldēĵ ēnēn, ixtisaslaKmēK mütDXDssislDrin XDStD uKaqlara müvafiq tibbi VD psixiatriya yardēmē göstDrdiklDrinin, idman, xüsusi trenajor VD peKD hazērlēĵ ē terapiyasē ilD müalicD edildiyinin Kahidi olmuKdur. O, tibb personalēna pasientlDrD XOK rDftar göstDrmDyi, onlarla son dDrDCD nDzakDtlD davranmaĵ ē tövsiyD etmiKdir.

Bununla yanaKē, MüvDkkil 1 iyun 2009-cu il tarixdD R.Mustafayev adēna AzDrbaycan DövlDt ĶncDsDnDt MuzeyindD Daun Sindromlu Ķnsanlar Assosiasiyasē ilD birgD tDKkil olunmuK Daun XDstDliyindDn DziyyDt çDkDn uKaqlarēn Dl iKlDrindDn ibarDt satēK-sDrgidD VD bu uKaqlarēn tDKkil etdiyi konsertdD iKtirak etmiKdir. O, çēxēKēnda Daun XDStDliyinin bu gün dünyada, eyni zamanda respublikamēzda narahatlēq doĵ uran problemlDrdDn olduĵ unu, statistik göstDricilDrD görD, dünyada doĵ ulan hDr 700 uKaqdan birinin bu XDstDlikdDn DziyyDt çDkdiyini diqqDtD çatdērmēKdēr. MüvDkkil ölkDmizdD saĵ lamlēq imkanlarē mDhdud uKaqlara, o cümlDdDn Daun sindromlu uKaqlara qayĵ ē göstDrilmDsinin, ñUKaq iliò çDrçivDsindD bu istiqamDtdD tDdbirlDrin keçirilmDsinin ZDruriliyini vurĵ ulamēKdēr.

Ombudsman Aparatēnēn DmDkdaKē 5 iyun 2009-cu il tarixdD BMT Ķctimai Ķnformasiya Departamentinin AzDrbaycan üzrD NümayDndDliyi Milli QHT Forumu ilD birlikdD MingDçevir

ĸᴅhᴅrindᴅ ñAzᴅrbaycanda tᴅhsil islahatlarē: keyfiyyᴅtin yüksᴅldilmᴅsinᴅ doĝruò mövzusunda keçirilᴅn dᴅyirmi masada iĸtirak etmiĸdir.

O, respublikamēzda tᴅhsilin keyfiyyᴅtinin yüksᴅldilmᴅsinᴅ yönᴅlmiĸ islahatlarēn hᴅyata keçirildiyini, beynᴅlxalq tᴅcrübᴅnin tᴅtbiq olunduĝu, uĸaqlarēn, böyümᴅkdᴅ olan nᴅslin tᴅlim-tᴅrbiyᴅsi, ahᴅngdar inkiĸafē, intellektual sᴅviyyᴅsinin yüksᴅldilmᴅsi, kamil vᴅtᴅndaĸlar kimi yetiĸdirilmᴅsi istiqamᴅtindᴅ mühüm iĸ aparēldēĝēnē vurĝulamēĸdēr. Müvᴅkkilin fᴅaliyyᴅtindᴅ insan hüquqlarē sahᴅsindᴅ maariflᴅndirmᴅ iĸinin, hüquqi biliklᴅrin tᴅbliĝinin mühüm yer tutduĝunu, orta mᴅktᴅblᴅrdᴅ insan hüquqlarē üzrᴅ pillᴅli tᴅhsilin tᴅtbiqi sahᴅsindᴅ iĸ aparēldēĝē bildirilmiĸdir.

Hᴅmçinin, Ombudsmanēn nümayᴅndᴅsi ñHüquq Dünyasēò Hüquqi Tᴅbliĝat Ņctimai Birliyi vᴅ Uĸaq Hüquqlarē Klinikasē ilᴅ birgᴅ Beylᴅqan rayonunda tᴅĸkil olunmuĸ ñOrta mᴅktᴅblᴅrin gᴅnc müᴅllimlᴅrinin uĸaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ mᴅlumatlandērēlmasēò mövzusunda treninq-seminarda tᴅlimçi qismindᴅ iĸtirak etmiĸ, mövzu ilᴅ baĝlē mᴅĸĝᴅlᴅlᴅr aparmēĸdēr. Hᴅmçinin, bu rayonda Xocavᴅnd mᴅcburi köçkünlᴅrinin mᴅskunlaĸdēĝē ĸᴅhᴅrcikdᴅki orta mᴅktᴅbdᴅ ĸagirdlᴅrin tᴅhsil ĸᴅraiti, mᴅcburi köçkün uĸaqlarēn tᴅlim-tᴅrbiyᴅsi vᴅ hüquqlarēnēn müdafiᴅsi vᴅziyyᴅti ilᴅ tanēĸ olmuĸdur.

Bununla yanaĸē, ñUĸaq iliò çᴅrçivᴅsindᴅ Ombudsman tᴅsisatē UNŅCEF-in Azᴅrbaycan nümayᴅndᴅliyi ilᴅ birgᴅ Quba, Gᴅncᴅ, Ņᴅki, Cᴅlilabad vᴅ Lᴅnkᴅranda uĸaq vᴅ müᴅllimlᴅr üçün ñUĸaq hüquqlarēnēn tᴅbliĝi vᴅ müdafiᴅsiò mövzusunda seminar keçirmiĸdir. Seminarēn ᴅsas mᴅqsᴅdi uĸaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsi mexanizmlᴅri, o cümlᴅdᴅn tᴅhsil, saĝlamlēq vᴅ digᴅr hüquqlar haqqēnda uĸaqlarēn vᴅ müᴅllimlᴅrin mᴅlumatlēlēĝēnē artērmaq, regionda uĸaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ vᴅziyyᴅti müzakirᴅ etmᴅk olmuĸdur.

Ņĸtirakçēlara seminarda uĸaq hüquqlarēna dair mᴅlumat verilmiĸ, qruplarda iĸ aparēlaraq, uĸaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ mövcud problemlᴅr müzakirᴅ edilmiĸ, hᴅmin

problemlərin həlli yolları üzrə fikir və təcrübə mübadiləsi aparılmış, müvafiq tövsiyələr işlənib hazırlanmışdır.

Müvəkkil əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının təbliği məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. Belə ki, Müvəkkil BMT-nin Əlilliyi olan İnsanların Hüquqlarına dair Konvensiyasının da ratifikasiya olunması ilə bağlı Milli Məclisə müraciət etmiş, bu Konvensiya haqda ictimaiyyəti məlumatlandırmaq məqsədilə Konvensiya Azərbaycan dilində çap edilmiş, buklet və plakatlar hazırlanmışdır. Eyni zamanda, Ombudsmanın təşəbbüsü ilə əlilliyi olan insanların hüquqlarının təmin edilməsi və onların problemlərinin müzakirə olunması məqsədilə iki konfrans keçirilmiş və həmin konfransın materialları kitab şəklində çap edilərək, aidiyyatı qurumlara göndərilmişdir.

Uşaqların inkişaf və iştirak hüququ

Ölkəmizdə uşaqların hərtərəfli inkişaf etməsi məqsədilə müvafiq qurumlar tərəfindən ardıcıl olaraq tədbirlər həyata keçirilir. Uşaqlarla bağlı qərarların qəbulunda, proqram və layihələrin həyata keçirilməsində, məktəblərdə idarəetmənin təşkilində uşaqların iştirak etməsi onların inkişafına böyük töhfə verməkdədir.

Ombudsmanın nümayəndələri vaxtilə UNİCEF tərəfindən ölkəmizin müxtəlif yerlərində yaradılmış, sonradan Təhsil Nazirliyinin balansına verilmiş Gənclər Resurs Mərkəzlərinin fəaliyyətini öyrənmək məqsədilə təhsil şöbələrinin əməkdaşları ilə birlikdə monitorinqlər aparmışlar. Monitorinq nəticəsində aşkar edilmişdir ki, bir çox rayonlarda Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzlərinə birləşdirilən Gənclər Resurs Mərkəzləri demək olar ki, tam şəkildə fəaliyyət göstərmirlər. Bunun isə əsas səbəblərindən biri fəaliyyət üçün şəraitin və əyani vəsaitlərin olmaması, texniki dəstəyin verilməməsidir.

Eyni zamanda, Müvəkkilin nümayəndələri bir sıra şəhər və rayonlarda olan Uşaq Yaradıcılıq Mərkəzlərinin də fəaliyyətini

öyrᴅnmiᴋlᴅr. Müᴋahidᴅ zamanē müᴅyyᴅn olunmuᴋdur ki, hazērda fᴅaliyyᴅt göstᴅrᴅn mᴅrkᴅzlᴅrdᴅ uᴋaqlarēn istedadlarēnēn aᴋkar edilmᴅsi mᴅqsᴅdilᴅ bir çox dᴅrnᴅklᴅr (rᴅsm, musiqi, ᴅl iᴋlᴅri, toxuculuq vᴅ s.) fᴅaliyyᴅt göstᴅrir. Lakin, demᴅk olar ki, ᴅksᴅr mᴅrkᴅzlᴅrin binalarēnēn tᴅmirᴅ ehtiyacē duyulduĵu, istilik sisteminin olmadēĵē, ᴅyani vᴅsaitlᴅrin, kompyuter avadanlēqlarēnēn çatēᴋmadēĵē aᴋkar edilmiᴋdir.

Uᴋaqlarēn inkiᴋafēnda yardēmçē olan bu mᴅrkᴅzlᴅrin problemlᴅrinin hᴅll edilmᴅsi, qarᴋēlēqlē tᴅcrübᴅ mübadilᴅsinin aparēlmasē iᴋinin sistemli ᴋᴅkildᴅ uĵurla hᴅyata keçirilmᴅsi üçün ñMᴅktᴅbdᴅnkᴅnar müᴅssisᴅlᴅrin inkiᴋafē, maddi-texniki bazasēnēn tᴅkmillᴅᴋdirilmᴅsi üzrᴅ Dövlᴅt Proqramēònēn iᴋlᴅnib, hazērlanmasē, yaradēcēlēq mᴅrkᴅzlᴅrinin fᴅaliyyᴅtinin insan hüquqlarē, o cümlᴅdᴅn uᴋaq hüquqlarēna da yönᴅldilmᴅsi baxēmēndan ñİᴋnsan hüquqlarēñ dᴅrnᴅklᴅrinin yaradēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ Tᴅhsil nazirinᴅ müraciᴅt etmiᴋ vᴅ dᴅstᴅklᴅnmiᴋdir.

Mᴅktᴅblᴅrin idarᴅ olunmasēnda uᴋaqlarēnēn iᴋtirakēnēn tᴅmin edilmᴅsi çox vacibdir. Tᴅᴅssüflᴅ qeyd edilmᴅlidir ki, mᴅktᴅblᴅrdᴅ, xüsusilᴅ dᴅ respublika üzrᴅ yaradēlmēᴋ Uᴋaq Parlamentinin fᴅaliyyᴅti nᴅzᴅrᴅ çarpmēr. Bu isᴅ uᴋaqlarēn özlᴅrinᴅ aid olan mᴅsᴅlᴅlᴅrin müzakirᴅsindᴅ vᴅ hᴅll edilmᴅsinᴅ iᴋtirak hüququnun tᴅmin olunmamasē ilᴅ nᴅticᴅlᴅnir. Bu problemin aradan qaldērēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ Uᴋaq Parlamentlᴅrinin iᴋinin güclᴅndirilmᴅsi, uᴋaqlarla vᴅ uᴋaq tᴅᴋkilatlarē ilᴅ sēx ᴅlaqᴅlᴅrin qurulmasē, mᴅktᴅblᴅrdᴅ uᴋaq müᴅllim münasibᴅtlᴅrinin yaxᴋēlaᴋdērēlmasē, mövcud problemlᴅrin hᴅll edilmᴅsi mᴅqsᴅdilᴅ Mᴅktᴅblᴅrdᴅ Ombudsmanēn Sᴅfirinin seçilmᴅsi vacibdir.

Uᴋaq rᴅsm müsabiqᴅlᴅrinin tᴅᴋkili

Uᴋaqlarēn istedadlarēnēn inkiᴋaf etdirilmᴅsi, onlarēn yaradēcēlēq bacarēqlarēnēn üzᴅ çēxarēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ Müvᴅkkilin tᴅᴋᴅbbüsü ilᴅ bir sēra rᴅsm sᴅrgilᴅri keçirilmiᴋdir.

Belə ki, Müvəkkilin təşəbbüsü ilə hər il Beynəlxalq İnsan Hüquqları günü münasibətilə "Mən və hüquqlarım" mövzusunda uşaq rəsmləri müsabiqəsi keçirilir.

Eyni zamanda, mütəmadi olaraq uşaqlar arasında "Uşaq Hüquqları Konvensiyası", "Sülh", "Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü", "Xocalı Soyqırımı" mövzularında rəsm müsabiqələri təşkil edilir, qalib uşaqlara sertifikatlar və hədiyyələr verilir.

Müvəkkil təsisatı, Azərbaycan Qadın və İnkişaf Mərkəzinin "Uşaqdan-Uşağa Sülh Şəbəkəsi" və R.Mustafayev adına Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinin təşkilatçılığı ilə 5 iyun – Ümumdünya Ətraf Mühiti Mühafizə günü münasibətilə "Ana təbiət uşaqların gözü ilə" mövzusunda uşaq rəsm sərgisi təşkil edilmiş, Müvəkkil tədbirdə çıxış etmiş, qaliblərə sertifikat və hədiyyələr təqdim edilmişdir.

Uşaqların asudə vaxtının səmərəli təşkili

Müvəkkil Səbail Rayon İcra Hakimiyyəti, Daxili İşlər Nazirliyi Daxili Qoşunları və Quba Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə rayonun Qımıl Qazma kəndi ərazisində təşkil olunmuş 150 uşağın iştirak etdiyi hərbi-vətənpərvərlik təmayüllü "Şahinlər" yay istirahət düşərgəsinin təntənəli bağlanış mərasimində iştirak etmişdir.

Ombudsman tədbirdə çıxış edərək insan hüquqlarının, o cümlədən uşaqların hüquqlarının müdafiəsi və həyata keçirilməsinin ölkəmizin prioritet məsələlərindən olduğunu, bu sahədə mühüm addımlar atıldığını bildirmişdir. Böyüyən nəslin, hərbi-vətənpərvərlik, dövlətçilik ruhunda tərbiyəsi, Vətənin müdafiəsinə daim hazır olması istiqamətində mühüm işlərin görüldüyünü, uşaqların və gənclərin ahəngdar inkişafına, sağlamlığının qorunmasına, təhsilinə, intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsinə, fiziki tərbiyəsinə yönəlmiş qayğı və diqqətin mühüm yer tutduğunu vurğulamışdır.

Ombudsmanēn fDaliyyDtindD Dhalinin müxtDlif tDbDqDlDrinin, o cümlDdDn qaçqēn vD mDcburi köçkün, kimsDsiz, valideyn himayDsindDn mDhrum olan, müxtDlif xDstDliklDrdDn DziyyDt çDkDn, Dlil uKaqlarēn hüquqlarēnēn müdafiDsinin mühüm yer tutduĵu, MüvDkkil tDrDfindDn onlarēn problemlDrinin hDllinD yönDlmiK mühüm tDdbirlDrin hDyata keçirildiyi diqqDtD çatdērēlmēKdēr. ñUKaq iliò çDrçivDsindD De-institutlaKma proqramēnēn hDyata keçirilmDsi istiqamDtindD ailDlDrD qaytarēlmēK uKaqlarēn vDziyyDtinin öyrDnilmDsi mDqsDdilD Ombudsman vD DmDkdaKlarē tDrDfindDn monitorinqlDrin, habelD Dlil uKaq evlDrindD baxēKlarēn keçirildiyi, nDticDlDri ilD baĵlē müvafiq orqanlara tDkliflDr göndDrildiyi bildirilmiKdir.

UKaq vD yeniyetmDlDrin hDrbi-vDtDnpDrvDrlik tDmayüllü düKDrgDdD Daxili QoKunlarēn zabitlDrindDn, tDcrübDli tDlimatçēlardan öyrDndiklDri idman tDmrinlDri, o cümlDdDn ibtidai hDrbi hazērlēq, mülki müdafiD vD ilk tibbi yardēm üzrD biliklDr nümayiK etdirilmiKdir. FDrqlDnDrDk qalib gDlmiK uKaqlara vD onlara tDlim keçmiK KDxslDrD, habelD dDstD rDhbDrlDrinD fDxri fDrmanlar vD mükafatlar verilmiKdir. Ombudsman müxtDlif nominasiyalar üzrD mükafatlarēn tDqdimetmD mDrasimindD iKtirak etmiKdir.

MüvDkkil Ramazan bayramē DrDfDsindD Bakēnēn Nizami rayonundakē lal-kar uKaqlar üçün 3 saylē internat mDktDbindD olmuK, UKaqlarēn XoKbDxt GDlDcDyi Ķctimai Birliyinin tDKkil etdiyi xeyriyyD tDdbirindD iKtirak etmiKdir.

O, Avropa standartlarēna DsasDn, uKaq evlDrindD hDr 6-7 nDfDr Dqli qüsurlu uKaĵa bir dayDnin, daha ciddi xDstDliklDri olan uKaqlarēn isD hDr 3 nDfDrinD bir dayDnin xidmDt göstDrmDsinin nDzDrdD tutulduĵunu, ölkDmizin tDcrübDsindD isD 18-20 uKaĵa bir xidmDtçi tDhkim edildiyini, hDmin uKaqlar üçün internat evlDrindD ilkin olaraq hDr 7-10 nDfDr belD Dlil uKaĵa bir xidmDtçinin nDzDrdD tutulmasēnēn zDruriliyini vurĵulamēK vD bununla baĵlē, habelD uKaq evlDri vD internat mDktDblDrindD çalēKanlarēn iK KDraitini nDzDrD alaraq, DmDk haqlarēnēn artērēlmasē barDdD Nazirlr Kabinetin müvafiq tDkliflDr göndDrdiyini bildirmiKdir.

MüvDkkil internat mDktDbindD yaKayan uKaqlarēn saĝlamlēĝē, tibbi xidmDtin sDviyyDsi, qidalanmasē vDziyyDti, xDstD uKaqlarēn mövcud problemlDrini dD öyrDnmiK, müDssisD rDhbDrliyinD müvafiq tövsiyDlDr vermiKdir.

Ombudsman Aparatēnēn DmDkdaKlarē ñOriqamiò UKaq vD YeniyetmDlDr İçtimai Birliyinin tDKDbbüsü ilD saĝlamlēq imkanlarē mDhdud uKaqlar üçün tDKkil edilmiK tDdbirlDrdD dD müntDzDm olaraq iKtirak edirlDr, uKaq hüquqlarē üzrD maariflDndirmD iKi aparērlar.

UKaqlarēn inkiKafē, onlarēn iKtirak hüququnun tDmin olunmasē, asudD vaxtlarēnēn sDmDrDli tDKkil edilmDsi mDqsDdilD MüvDkkil bir sēra tDdbirlDrin hDyata keçirilmDsini tDklif edir:

- **TDhsil müDssisDlDrindD özünüidarDyD geniK yer verilmDli, idarDetmD seçki Dsasēnda hDyata keçirilmDli, mDktDbin pedaqoji heyDti, Kagirdlдr vD onlarēn valideynlDri mDktDbdin idarDetmD prosesinD tDsir etmDk imkanlarēna malik olmalē;**
- **HDr bir MDktDbdD Ombudsmanēn SDfirinin seçilmDsi;**
- **Bütün mDktDblDrdD UKaq Parlamentinin yaradēlmasē vD iKinin tDkmillDKdirilmDsi;**
- **ñMDktDbdDnkDnar müDssisDlDrin inkiKafē, maddi-texniki bazasēnēn tDkmillDKdirilmDsi üzrD DövlDt Proqramēònēn qDbul edilmDsi;**
- **İstedadlē uKaqlarēn üzD çēxarēlmasē mDqsDdilD tDdbirlDrin (müsabiqDlDrin, sDrgilDrin vD s.) keçirilmDsi;**
- **Olimpia komplekslDrindDn uKaqlarēn ödDniKsiz istifadDsinD KDraitin yaradēlmasē, burada uKaq vD gDnclDr üçün dDrnDklDrin açēlmasē;**
- **UKaqlar üçün idman meydançalarēnēn tikilmDsi;**
- **Yay vD qēK düKDrgDlDrinin tDKkili.**

Uкaqlara aid qanunvericiliyin tDhlili

Müvᴅkkil ñUкaq iliò çᴅrçivᴅsindᴅ uкaq hüquqlarēna dair qanunvericiliyi tᴅhlil etmiк, normativ-hüquqi aktlarda tᴅsbit edilmiк uкaq hüquqlarē ilᴅ baĵ lē normalarēnēn tᴅkmillᴅкdirilmᴅsinᴅ dair tᴅkliflᴅr irᴅli sürmüкdür:

I. Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Cinayᴅt Mᴅcᴅllᴅsi üzrᴅ:

1. 79.1-ci maddᴅdᴅ «sᴅkkiz» sözü «on dörd» sözü ilᴅ ᴅvᴅz edilsin;

2. AR-nēn CM-nin Ümumi hissᴅsinᴅ aкaĵ ēdakē mᴅzmunda normanēn daxil edilmᴅsini mᴅqsᴅdᴅmüvafiq sayērēq:
Maddᴅ 79-1. Azyaкlēlarēn cinayᴅt mᴅsuliyyᴅtinin istisna edilmᴅsi

On dörd yaкēnadᴅk azyaкlē uкaqlar cinayᴅt törᴅtmᴅyᴅ görᴅ cinayᴅt mᴅsuliyyᴅtinᴅ cᴅlb edilmir. Hᴅmin ᴅmᴅllᴅrᴅ görᴅ mᴅsuliyyᴅt müvafiq dövlᴅt orqanēnēn sᴅlahiyyᴅtlᴅrinᴅ aid ᴄ sasnamᴅ vᴅ (vᴅ ya) bu Mᴅcᴅllᴅ vᴅ Cinayᴅt-Prosessual Mᴅcᴅllᴅnin müvafiq normalarēna uyĵ un tᴅnzim edilir.;

3. 170-ci maddᴅnin adē aкaĵ ēdakē redaksiyada verilsin:
On dörd yaкēnadᴅk azyaкlēnē vᴅ ya yetkinlik yaкēna çatmayanē cinayᴅtkar fᴅaliyyᴅtᴅ cᴅlb etmᴅ;

4. 170.1, 170.2 vᴅ 170.3-cü maddᴅlᴅrindᴅ «yetkinlik yaкēna çatmayan» sözlᴅrindᴅn ᴅvvᴅl ismin müvafiq hallarēnda «On dörd yaкēnadᴅk azyaкlē vᴅ ya» sözlᴅri ᴅlavᴅ edilsin;

5. 47.4.3-cü maddᴅdᴅ «sᴅkkiz» sözü «on dörd» sözü ilᴅ ᴅvᴅz edilsin;

6. 85.3-cü maddDdD «qērx saatdan yüz altmēK saatadDk» sözlDri «otuz saatdan yüz iyirmi saatadDk» sözlDri ilD DVDZ edilsin.

II. AzDrbaycan Respublikasēnēn CinayDt-Prosessual MDCDllDsi üzrD:

1. 428.2-ci maddDdD «anēnadDk» sözündDn sonra «on dörd yaKē tamam olmuK, lakin» sözlDri DlavD edilsin;

2. CinayDt-Prosessual MDCDllDyD aKaĵ ēdakē redaksiyada 428.3-cü maddD DlavD edilsin:

«On dörd yaKēna çatmayan azyaKlēlar cinayDt mDsuliyyDtinD cDlb etmDyD imkan verDn yaK hDddinD çatmamēK KDxslDrdir. Onlarēn törDtdiyi aĵ ēr VD ya xüsusilD aĵ ēr cinayDtlDrD görD mDsuliyyDt mDSDlDlDri, bu MDCDllDnin 435-1-ci maddDyD müvafiq hDll edilir.»;

3. 7-ci maddDdD (CinayDt-prosessual qanunvericiliyin Dsas anlayēKlarē) «azyaKlē» VD «yetkinlik yaKēna çatmayan» KDxslDrin anlayēKlarēnē dD dDqiq müDyyDn edilmDsini mDqsDdDmüvafiq sayērēq.

III. AzDrbaycan Respublikasēnēn Mülki MDCDllDsi üzrD:

1. 38.7-ci maddDdD «qDyyumluqda» sözü «himayDçilikdD» sözü ilD DVDZ edilsin;

2. 29.1-ci maddDdD «Bu cür yetkinlik yaKēna çatmayanēn baĵ ladēĵ ē Dqd» sözlDri «Yetkinlik yaKēna çatmayanēn baĵ ladēĵ ē bu cür Dqdi» sözlDri ilD DVDZ edilmDsi qrammatik VD mDntiqi qaydalara uyĵ un olardē;

3. 1120.2-ci maddDdD «lakin *altē manatdan* az olmamaqla» sözlDri çēxarēlsēn VD maddDyD aKaĵ ēdakē redaksiyada cümlDnin DlavD edilmDsi mDqsDdDmüvafiq hesab edilsin:

«Göstᴅrilᴅn ᴅsaslarla zᴅrᴅrin ᴅvᴅzi, hᴅmin hallarēn baᴋ vermᴅsi anēndan bitmᴅ anēnadᴅk günlᴅr üzrᴅ ehtiyac meyarē ᴅsasēnda müᴅyyᴅn edilᴅrᴅk ödᴅnilir.»

4. 1120.3-cü maddᴅdᴅ «lakin» baĵ layēcēdan sonra «gündᴅlik» sözünün ᴅlavᴅ edilmᴅsini daha mᴅqsᴅdᴅmüvafiq sayērēq.

5. 1121.1 - ci maddᴅ «Zᴅrᴅrçᴅkᴅnin (ailᴅ baᴋçēsēnēn) öldüyü halda aᴋaĵ ēdakēlarēn zᴅrᴅrin ᴅvᴅzinin ödᴅnilmᴅsi hüququ vardēr:» adē altēnda deyil, aᴋaĵ ēdakē redaksiyada verilmᴅsi daha dᴅqiq vᴅ mᴅntiqi olar:

«Zᴅrᴅrçᴅkᴅnin (ailᴅ baᴋçēsēnēn) öldüyü halda aᴋaĵ ēdakēlarēn zᴅrᴅrin ᴅvᴅzinin ödᴅnilmᴅsini tᴅlᴅb etmᴅk hüququ vardēr:»;

6. 1121.1.3-cü maddᴅdᴅ «onun on dörd yaᴋēna çatmamēᴋ» sözlᴅri «onun on beᴋ yaᴋēna çatmamēᴋ» sözlᴅri ilᴅ ᴅvᴅz edilsin;

7. 1121.3.5-ci maddᴅdᴅ «qulluq etdiklᴅri on dörd yaᴋēna çatanadᴅk.» sözlᴅri «qulluq etdiklᴅri on beᴋ yaᴋēna çatanadᴅk.» sözlᴅri ilᴅ ᴅvᴅz edilsin;

IV. Azᴅrbaycan Respublikasēnēn İnzibati-Xᴅtalar Mᴅcᴅllᴅsi üzrᴅ:

1. Mᴅcᴅllᴅnin müvafiq fᴅslinᴅ «Azyaᴋlē» adlē normanēn daxil edilmᴅsini vᴅ onun dispozisiyasēnē aᴋaĵ ēdakē redaksiyada verilmᴅsini mᴅqsᴅdᴅmüvafiq sayērēq:

«İnzibati xᴅta törᴅdᴅnᴅdᴅk on dörd yaᴋē tamam olmamēᴋ ᴋᴅxslᴅr azyaᴋlēlar sayēlēr.»;

2. 30.2-ci maddᴅdᴅ «sᴅkkiz yaᴋēnadᴅk uᴋaĵ ē olan qadēnlar,» sözlᴅri «on dörd yaᴋēnadᴅk uᴋaĵ ē olan qadēnlar,» sözlᴅri ilᴅ, «sᴅkkiz yaᴋēna çatmamēᴋ uᴋaĵ ēnē tᴅkbaᴋēna böyüdᴅn kiᴋilᴅr,» sözlᴅri isᴅ «on dörd yaᴋēna çatmamēᴋ uᴋaĵ ēnē tᴅkbaᴋēna böyüdᴅn kiᴋilᴅr,» sözlᴅri ilᴅ ᴅvᴅz edilsin;

3. MDCDllDYD «Ķnzibati mDsuliyyDtD cDlb etmDYD imkan verDn yaĸ hDddinD çatmamēĸ ĸDxsin mDsuliyyDti» adlē normanēn daxil edilmDsini mDqsDdD müvafiq sayērēq;

V. AzDrbaycan Respublikasēnēn c mDk MDcDllDsi üzrD:

1. c M-in 125-ci maddDsinin 1-ci bDndinD DsasDn hamilDlik dövründD vD doĵ uĸdan sonrakē dövr üçün iĸlDyDn qadēnlara 126 tDqvim günü (doĵ uĸdan DvvDl 70 tDqvim günü vD doĵ uĸdan sonra 56 tDqvim günü) müddDtindD ödDniĸli mDzuniyyDt verilir. Doĵ uĸ çDtin olduqda, iki vD daha çox uĸaq doĵ ulduqda doĵ uĸdan sonrakē mDzuniyyDt 70 tDqvim günü müddDtindD verilir. GöstDrilDnlDrdDn bDlli olur ki, kiĸilDrD arvadlarēnēn hamilDliyi vD doĵ uĸu ilD DlaqDdar (onlara zDruri qulluq etmDk mDqsDdilD) ödDniĸli mDzuniyyDt verilmir. Odur ki, BeynDlxalq c mDk TDĸkilatēnēn 183 saylē Konvensiyaya uyĵ un olaraq c mDk MDcDllDsinin sözügedDn normalarēna qadēnlarla yanaĸē kiĸilDrD dD onlarēn arvadēnēn hamilDliyi vD doĵ uĸu ilD baĵ lē ödDniĸli sosial mDzuniyyDtinin verilmDsini mDqsDdD müvafiq sayērēq. Bu, bütövlükdD ailDnin vD uĸaqlarēn sosial hüquqlarēnēn daha sDmDrDli tDmini vD güclDndirilmDsi sahDsindD mühüm addēm olmaqla yanaĸē, hDm dD, sözügedDn münasibDtlDrdD mövcüd ayrē-seçkiliyin vD qeyr-bDrabDrliyin aradan qalxmasēna xidmDt edDr.;

2. MDcDllDnin 249-cü maddDsinin (Ķĸ D qDbul zamanē yol verilDn yaĸ hDddi) 1-ci hissDsindD «bir qayda olaraq,» sözlDri çēxarēlsēn;

3. 249-cü maddDnin 2-ci hissDsini isD aĸaĵ ēdakē redaksiyada verilmDsini mDqsDdD müvafiq sayērēq:

«Gəncləri istehsalata hazırlamaq üçün orta ümumtəhsil məktəblərinin, peşə məktəblərinin, litseylərin və orta ixtisas tədris müəssisələrinin 14 yaşına çatmış şagirdlərinin, onların valideynlərinin, yaxud onları əvəz edən şəxslərin razılığı ilə istehsalat təlimi keçirilməsi üçün dərsdən asudə vaxtda səhhətinə ziyan yetirmədən kurslara cəlb edilməsinə yol verilir.»

4. 258-ci maddənin (Fərdi kəndli (fermer) təsərrüfatlarında və ailə müəssisələrində əmək münasibətləri) 2-ci hissəsinin aşağıdakı redaksiyada verilməsini məqsədəmüvafiq sayırıq:

«2. Ailə müəssisələrində 15 yaşınadək olan yeniyetmələrin işə cəlb edilməsinə yol verilmir. 15 yaşadək, lakin 14 yaşdan aşağı olmayan yeniyetmələr yalnız əmək vərdişlərinin aşılanmasına xidmət edən, peşə, sənət öyrədilməsi üçün zəruri olan kurslara cəlb edilə bilərlər.» Qeyd edək ki, təklif olunan bu dəyişiklik həm Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 17-ci maddənin V hissənin, həm də, Avropa Sosial Xartiyasının II hissəsinin 7-ci maddəsinin 1-ci bəndinin tələblərinə uyğundur.;

VI. Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsi üzrə:

1. Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın 1-ci maddəsinin və Qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Konvensiyanın 16.2-ci maddəsinin tələblərinə (uşağın nişanlanması və nikahı hüquqi qüvvəyə malik deyil) istinadən qadınlar və kişilər arasında nikah və ailə münasibətlərində bərabərliyini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinin 10-cu (Nikahın yaşı) maddəsində kişilər və qadınlar üçün minimum nikah yaşının 18-yaş müəyyən edilməsini və bu yaşdan da aşağı yaşda nikaha daxil olmasına isə, yalnız Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 28.4-cü maddəsinin

tDlDblDrini rDhbDr tutulmaqla yol verilmDsini daha mDqsDdDmüvafiq sayērēq.;

2. AM-nin 57-ci maddDsini (Yetkinlik yaĸēna çatmayan valideynlDrin hüquqlarē) Uĸaq hüquqlarē haqqēnda Konvensiyanēn 1-ci maddDsinin vD Qadēnlar barDsindD ayrē-seçkiliyin bütün formalarēnēn lDĵv edilmDsi haqqēnda Konvensiyanēn 16.2-ci maddDsinin tDlDblDrinD (uĸaĵēn niĸanlanmasē vD nikahē hüquqi qüvvDyD malik deyil) uyĵunlaĸdērēlmasēnē mDqsDdDmüvafiq sayērēq. MDcDllDdD sözügedDn maddDnin mövcüd vDziyyDtdD saxlanēlmasē isD, «erkDn nikah» hallarēnēn qarĸēsēnēn alēnmasēna deyil, onun çoxalmasēna hüquqi cDhDtdDn Dsaslar yaradēr ki, bununla razēlaĸmaq mümkün deyil.;

3. Yetkinlik yaĸēna çatmayanlarēn minumum yaĸayēĸēnēn tDmin olunmasē zDrurDtini nDzDrD alaraq, AilD MDcDllDsinin 76.1.1-ci, 76.1.2-ci vD 76.1.3-cü, habelD 76.3-cu maddDlDrindD müvafiq dDyiĸikliklDrin edilmDsi vacibdir. Odur ki, hDmin maddDlDrin aĸaĵēdakē redaksiyada verilmDsi mDqsDdDmüvafiqdir:
«76.1.1. 1 uĸaĵa görD - yaĸayēĸ minimumunun ikidD bir hissDsindDn az olmayan mDblDĵdD;
76.1.2. 2 uĸaĵa görD - yaĸayēĸ minimumundan az olmayan mDblDĵdD;
76.1.3. 3 vD daha çox uĸaĵa görD - yaĸayēĸ minimumunun iki mislindDn az olmayan mDblDĵdD.»
76.3. Bu paylarēn miqdarē heç bir halda azaldēla bilmDz, lakin mDhkDmD tDrDfindDn tDrDflDrin ailD vD maddi vDziyyDti, elDcD dD diqqDtDlayiq olan baĸqa hallar nDzDrD alēnmaqla artērēla bilDr.»;

4. AM-nin 126.1-ci maddDsinD Dsasdn övladlēĵa götürmDnin gizli saxlanmasē üçün övladlēĵa götürDnin xahiĸi ilD övladlēĵa götürülDnin doĵulduĵu yer, elDcD dD onun doĵum tarixi 3 aydan gec olmayaraq dDyiĸdirilD bilDr. ZDnn edirik ki, bu

norma VD onunla baĝlē digDr normalar hDm SDNDdlDrin saxtalaKdērēlmasēnē özündD ehtiva etdiyindDn, hDm dD UKaq hüquqlarē haqqēnda Konvensiyanēn 16-cē maddDsinin tDlDblDrinD zidd olduĝundan qanunvericilikdD saxlanēlmasē mDqsDdDmüvafiq deyil. BelD ki, adēçDkilDn Konvensiyanēn tDlDbinD görD, hDr hansē bir uKaq onun KDxsi VD ailD hDyatē sirri hüququnun hDyata keçirilmDsinD özbaKēnalēqla VD ya qanunsuz surDtdD müdaxilD obyekti olmasēna, yaxud onun KDrDf VD lDyaqDtinD qanunsuz qDsd edilmDsinD yol verilmir.;

5. AilD MDcDllDsinin ailD qanunvericiliyinin DCNDbilDrin VD VDtDndaKlēĝē olmayan KDxslDrin iKtirakē ilD ailD münasibDtlDrinD tDtbiqi adlanan yeddinci bölmDsinD (146-157-ci maddDlDri) xarici VDtDndaKlara VD VDtDndaKlēĝē olmayan KDxslDrD övladlēĝa verilmiK AzDrbaycan Respublikasē VDtDndaKlarēna dövlDt NDzarDti VD qayĝēsē ilD baĝlē ayrēca xüsusi normanēn daxil edilmDsi vacibdir. Bu zaman mövcüd NDzarDtin VD qayĝēnēn hDyata keçirilmDsi ölkD daxilindD müvafiq icra hakimiyyDti orqanē, ölkD xaricindD isD müvafiq icra hakimiyyDti orqanē (mDsDlDn, AzDrbaycan Respublikasēnēn Diasporla ĶK üzrD DövlDt KomitDsi) VD müvafiq dövlDtdD AzDrbaycan Respublikasēnēn diplomatik VD konsulluq nümayDndDliklDrinin fDaliyyDtinin qarKēlēqlē DlaqDlDndirilmDsi vasitDsi ilD icra olunmasē mDqsDdDmüvafiq sayēlmalēdēr.

GöstDrilDn tDdbirlDr sistemindD hDmçinin övladlēĝa götürülmüK KDxslDrin yetkinlik yaKēna çatanadDk ildD bir dDfDdDn az olmayaraq müvafiq icra hakimiyyDti orqanēnēn (mDsDlDn, SDhiyyD Nazirliyinin) XDtti ilD tibbi müayinDsinin keçirilmDsi ZDruridir. HabelD hDmin tDdbirlDr sistemindD övladlēĝa götürülmüKlDrin övladlēĝa götürDnlDr tDrDfindDn digDr KDxslDrD övladlēĝa verilmDsi (qanunvericilikdD yol verilDn hallarda valideyinlDrindDn, yaxēn qohumlarēndan baKqa) yol verilmDzliyi göstDrilmDlidir.

VII. Azᴅrbaycan Respublikasēnēn ñUᴋaq hüquqlarē haqqēndaò Qanunu üzrᴅ:

1. 4-cü maddᴅdᴅ «prokurorluq orqanlarē» sözündᴅn sonra «Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrᴅ Müvᴅkkili (Ombudsmanē)» sözlᴅri ᴅlavᴅ edilsin;

2. 20-ci maddᴅyᴅ aᴋaĵ ēdakē mᴅzmunda ayrēca bᴅndlᴅr ᴅlavᴅ edilsin: «Dövlᴅt mülkiyyᴅt hüququ ᴅsasēnda mᴅnzilᴅ (o cümlᴅdᴅn, otaĵa vᴅ ya otaĵēn bir hissᴅsinᴅ) malik olmayan uᴋaqlarēn mᴅnzil hüququnun reallaᴋmasē istiqamᴅtindᴅ xüsusi tᴅdbirlᴅr görür»;

«Müxtᴅlif cinsᴅ mᴅxsus 9 yaᴋēna çatmēᴋ uᴋaqlarēn bir otaqda yaᴋamasēna (bir otaĵa köçürülmᴅsinᴅ) yol verilmir»;

3. 21-ci maddᴅyᴅ ᴅlavᴅ edilsin: «Bu hüquq, hᴅmçinin qanunla müᴅyyᴅn edilmiᴋ qaydada valideyinlik hüququndan mᴅhrum olunmuᴋ, fᴅaliyyᴅt qabiliyyᴅti mᴅhdudlaᴋdērēlmēᴋ vᴅ ya fᴅaliyyᴅt qabiliyyᴅti olmayan hesab edilmiᴋ ᴋᴅxslᴅrin övladlarēna münasibᴅtdᴅ dᴅ saxlanēlēr.»;

4. Qanuna «Uᴋaqlarēn hᴅr cür zorakēlēĵa, iᴋgᴅncᴅyᴅ vᴅ qeyri-insani rᴅftara mᴅruz qalmasēnēn yolverilmᴅzliyi» adlē ayrēca normanēn daxil edilmᴅsini mᴅqsᴅdᴅmüvafiq sayērēq;

5. 30-cu maddᴅdᴅ «ᴋᴅhid uᴋaqlarēnēn» sözlᴅrindᴅn sonra «o cümlᴅdᴅn ᴋᴅhid ailᴅ statuslu ailᴅdᴅ doĵulmuᴋ uᴋaqlarēn» sözlᴅrinin ᴅlavᴅ edilmᴅsini mᴅqsᴅdᴅmüvafiq sayērēq;

6. Qanunun 31-ci maddᴅsinin 2-ci bᴅndi ilᴅ baĵlē aᴋaĵēdakē qaydada qeydin verilmᴅsini mᴅqsᴅdᴅmüvafiq sayērēq: «Bu Qanunun 31-ci maddᴅsinin 2-ci bᴅndinin tᴅlᴅblᴅri, hᴅmin Qanununun 6-cē maddᴅsinin (Uᴋaqlarēn hüquq bᴅrabᴅrliyi) tᴅlᴅblᴅrinin mahiyyᴅtinᴅ zidd olaraq anlaᴋēlmamalēdēr.»;

7. Qanunun 34-cü maddDsinin ayrēca bDndindD «Yaĸayēĸ sahDsi olmayan mDzunlarēn yetkinlik yaĸēna çatdēqdan sonra mDnzillD tDmin olunma» mDsDlDlDrin verilmDsini mDqsDdDmüvafiq sayērēq;

8. Qanunun 37-ci maddDsinin 3-cu bDndindDn «15 yaĸēna çatmamēĸ» sözlDri çēxarēlsēn;

VIII. ñKörpDlDrin vD erkDn yaĸlē uĸaqlarēn qidalanmasē haqqēndaò AzDrbaycan Respublikasēnēn Qanunu üzrD:

1. 3.0.4 - cü maddD aĸaĵ ēdakē redaksiyada verilsin:
«süni qida mDhsullarēna dövlDt vD (vD ya) ictimai nDzarDtin tDĸkili»;

2. 4.90 - dD «analara» sözündDn sonra «DvDzsiz olaraq» sözlDri DlavD edilmDsini mDqsDdDmüvafiq hesab edirik;

3. 5.2 - ci maddDdD «bir yaĸadDk» sözlDri «üç yaĸadDk» sözlDri ilD DvDz edilsin;

4. 5 - ci maddDyD aĸaĵ ēdakē redaksiyada 5.3-cü bDnd DlavD edilsin:

«5.3. Üç yaĸēnadDk uĸaĵ ē olan qadēnlara, analēq mDzuniyyDtinD çēxanadDk DvvDl iĸlDdiyi iĸ yerindD aldēĵ ē DmDk haqqēnēn yarēsēndan az olmayaraq hDr ay uĸaq üç yaĸēna çatanadDk sosial müavinDt ödDnilir.»;

5. AdēçDkilDn Qanunun icrasēna nDzarDt edDn müvafiq icra hakimiyyDti orqanlarēnēn, o cümlDdDn QHT-in sözügedDn sahD ilD baĵ lē mDlumatlarēnēn ümumilDĸdirilDrDk aidiyyDti orqanlara verilmDsi iĸinin tDĸkilini zDruri sayērēq. Odur ki, Qanuna göstDrilDn xüsusiyyDtdD ictimai münasibDtlDri nizama salan ayrēca fDsil ĸDklindD normalar mDcmusunun daxil edilmDsini mDqsDdDmüvafiq sayērēq;

6. Qanunda 12-ci maddᴅnin (Ķstehsalçēlara vᴅ distribütorlara ᴋamil edilᴅn mᴅhdudiyyᴅtlᴅr) saxlanēlmasēnē mᴅqsᴅdᴅmüvafiq saymērēq. Belᴅ ki, sözügedᴅn maddᴅnin saxlanēlmasē, hᴅmin Qanunun mᴅqsᴅd vᴅ vᴅzifᴅlᴅrinin hᴅyata keçirilmᴅsindᴅ süni maneᴅlᴅrin yaranmasēna, bir sēra neqativ hallarēn, o cümlᴅdᴅn korrupsiya kimi hallarēn yaranmasēna sᴅbᴅb ola bilᴅr.

Müvᴅkkil ümumilikdᴅ, uᴋaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ fᴅaliyyᴅti zamanē uᴋaqlarla iᴋlᴅyᴅn qurumlarla ᴅmᴅkdaᴋlēĝa çox böyük yer verir. Bu ᴅmᴅkdaᴋlēq çᴅrçivᴅsindᴅ uᴋaq hüquqlarēnēn hᴅyata keçirilmᴅsinin monitorinqinin aparēlmasēna, birgᴅ tᴅdbirlᴅrin tᴅᴋkilinᴅ vᴅ tövsiyᴅlᴅrin reallaᴋmasē istiqamᴅtindᴅ tᴅdbirlᴅrin görülmᴅsinᴅ üstünlük verir.

Belᴅliklᴅ dᴅ, yuxarēda qeyd olunanlardan göründüyü kimi Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Ķnsan Hüquqlarē üzrᴅ Müvᴅkkili uᴋaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ digᴅr dövlᴅt qurumlarēnēn fᴅaliyyᴅtini tᴅkrarlamadan vᴅ onlarē ᴅvᴅz etmᴅdᴅn mühüm dövlᴅtdaxili hüquq müdafiᴅ vasitᴅsi kimi çēxēᴋ edir.

Müvᴅkkil uᴋaq hüquqlarēnēn qorunmasē, uᴋaqlarēn sosial vᴅziyyᴅtinin yaxᴋēlaᴋdērēlmasē, uᴋaqlarēn ᴅn yaxᴋē maraqlarēnēn tᴅmin edilmᴅsi, ümumilikdᴅ uᴋaqlarēn problemlᴅrinin hᴅllindᴅ dönüᴋün yaranmasē, ñUᴋaqlar üçün Yararlē Azᴅrbaycanòēn qurulmasē mᴅqsᴅdilᴅ aᴋaĝēdakē tᴅdbirlᴅrin hᴅyata keçirilmᴅsini mᴅqsᴅdᴅmüvafiq hesab edir:

Yekun tᴅkliflᴅr vᴅ tövsiyᴅlᴅr

Milli Mþclisþ tövsiyþ edilþn tþdbirlþr:

Qanunvericilik vᴅ digᴅr hüquqi normativ aktlarda 18 yaᴋēna kimi hᴅr bir ᴋᴅxsin uᴋaq hesab edilmᴅsi ilᴅ baĝlē qanunvericilik aktlarēna müvafiq ᴅlavᴅ vᴅ dᴅyiᴋikliklᴅrin edilmᴅsi;

«Uᴋaq Hüquqlarē haqqēnda» Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Qanunun birinci maddᴅsindᴅ göstᴅrilir ki, «Uᴋaqlarēn bu Qanunda

nDZDrdD tutulmuK hüquqlarē vD vDzifDlDri 18 yaKēna (yetkinlik yaKēna) çatmayan vD tam fDaliyyDt qabiliyyDti DldD etmDyDn hDr bir KDxsD aid edilir.» AzDrbaycan Respublikasēnēn 1992-ci ildD imzaladēĝē UKaq Hüquqlarē Konvensiyasēna görD isD hDr bir insan 18 yaKēna çatanadDk uKaq sayēlēr. AzDrbaycan Respublikasēnēn Konstitusiyasēnēn 151-ci maddDsindD qeyd olunur ki, ölkDnin qanunvericilik sistemindD daxil olan normativ hüquqi aktlar ilD tDrDfdar çēxdēĝē ēmēz beynDlxalq müqavilDlDr arasēnda ziddiyyDt yaranarsa, beynDlxalq müqavilDlDr tDtbiq edilir. Bunu nDZDrD alaraq, GDnclDr SiyasDti haqqēnda qanunda gDnclDrin yaK hDddindD aKaĝē yaK hDddinin 18 tDyin edilmDsi mDqsDdilD müvafiq qanuna dDyiKikliklDrin edilmDsi;

UKaqlarēn cinsi istismar vD sui-istifadDdDn müdafiD olunmasēna dair Avropa Ķurasēnēn Konvensiyasēnēn ölkDmiz tDrDfindDn ratifikasiya edilmDsi;

Milli MDclisdD ailD, qadēn vD uKaq hüquqlarēnēn daha etibarlē tDmin olunmasē, o cümlDdDn milli qanunvericiliyi müvafiq beynDlxalq Konvensiyalara uyĝunlaKdērēlmasē üçün, ehtiyac olduqca yeni qanunvericilik aktlarēnēn qDbul olunmasē, mövcud qanunvericiliyD DlavD vD dDyiKikliklDrin edilmDsi mDqsDdilD ixtisaslaKmēK ñAilD, qadēn vD uKaq mDsDlDlDri üzrD komitDò sinin yaradēlmasē;

DövlDt büdcDsi çDrçivDsindD bDzi ölkDlDrdD tDtbiq olunan beynDlxalq tDcrübDyD uyĝun olaraq ñUKaqlarēn dostuò büdcDsinin müDyyDn edilmDsi;

Yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn iKlDri vD hüquqlarēnēn müdafiDsi üzrD komissiyalarēn lazēmi insan vD texniki resurslarla tDchiz olunmasēnē uKaq hüquqlarēnēn müdafiDsi sahDsindD sDmDrDli fDaliyyDt göstDrmDsi mDqsDdilD komissiyalarēn iKinin, strukturunun, sDlahiyyDtlDrinin yenidDn vD Dsaslē KDkildD qurulmasēnē, bununla DlaqDdar müvafiq DsasnamDyD zDruri dDyiKikliklDrin edilmDsi;

ErkDn nikah hallarēnēn qarKēsēnēn alēnmasē mDqsDdilD AzDrbaycan Respublikasēnēn CM-nin 152-ci maddDsindD qeyd

olunan hallar baş verdikdə nəzərdə tutulan cəzanın ağırlaşdırılması ilə bağlı müvafiq qanuna dəyişikliklərin edilməsi;

Nikah yaşının kişi və qadınlar üçün 18 yaş müəyyən edilməsi ilə bağlı Ailə Məcəlləsinə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

Uşaqların kütləvi informasiya vasitələri, internet saytları və digər vasitələrlə əldə etdikləri zərərli məlumatın onların psixoloji inkişafına vurduğu zərərin, KİV-də uşaqların hüquqlarının pozulması hallarının qarşısını almaq məqsədilə media sahəsində mövcud olan qanunlara əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

Qanunla ziddiyyətdə olan yetkinlik yaşına çatmayanların reabilitasiyası, cəmiyyətə inteqrasiyası və həyat bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün mövcud mexanizmlərin gücləndirilməsi;

Uşağın polis orqanlarında dindirilməsindən əvvəl psixoloq tərəfindən onun psixoloji durumu öyrənilməli və dindirilmə zamanı digər şəxslərlə yanaşı psixoloqun mütləq şəkildə iştirak etməsi üçün qanunvericiliyə müvafiq dəyişikliklərin edilməsi;

Ailə başçısını itirmiş, eyni zamanda, əlilliyi olan uşaqların ehtiyaclarının digərlərindən fərqli olduğu üçün ailə başçısını itirmiş və əlilliyi olan uşaqlara müstəsna hal kimi hər iki hala görə müavinətin verilməsi ilə bağlı müvafiq qanunvericiliyə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

Cinayət törətmiş, eyni zamanda zorakılığa məruz qalmış yetkinlik yaşına çatmayanların şəxsiyyəti haqqında məlumatı onun özünün (əgər 14 yaşı artıq tamam olubsa) və ya qanunu nümayəndəsinin icazəsi olmadan ictimaiyyətə yayılmamasının təmin olunması məqsədilə müvafiq qanunvericiliklərə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

Ailəyə ünvanlı sosial yardımı təyin edilərkən ailədə uşağın olmasının nəzərə alınması üçün müvafiq qanuna əlavə və dəyişikliklərin edilməsi;

Uşağı uşaq evlərindən və ya internatlardan himayəyə götürən valideynlərə (şəxslərə) birdəfəlik və uşaq 18 yaşına çatana kimi müntəzəm şəkildə müavinətin, həmçinin valideynlərini

itirmiĸ vᴅ valideyn himayᴅsindᴅn mᴅhrum olmuĸ uĸaqlarēn özü üçün müavinᴅtin müᴅyyᴅn edilmᴅsi;

ᴄ kiz vᴅ üçᴅm uĸaqlarē olan ailᴅlᴅrᴅ xüsusi maliyyᴅ dᴅstᴅyinin, o cümlᴅdᴅn uĸaqlar üçün 1 yaĸēna qᴅdᴅr dayᴅnin (kömᴅkçinin) müᴅyyᴅn edilmᴅsi, hamilᴅ vᴅ südᴅmᴅr körpᴅsi olan qadēnlara dᴅstᴅyin göstᴅrilmᴅsi ilᴅ baǰ lē tᴅdbirlᴅrin görülmᴅsi ilᴅ baǰ lē qanunvericiliklᴅrᴅ ᴅlavᴅ vᴅ dᴅyiĸikliklᴅrin edilmᴅsi;

Uĸaqlarēn saǰ lamlēqlarēnēn qorunmasē mᴅqsᴅdilᴅ dövlᴅt tᴅrᴅfindᴅn sēǰ orta olunmasē ilᴅ baǰ lē aidiyyatē qanunvericiliyᴅ ᴅlavᴅ vᴅ dᴅyiĸikliklᴅri edilmᴅsi;

Uĸaq hüquqlarē üzrᴅ uĸaqlarēn iĸtirakē ilᴅ Parlamentdᴅ dinlᴅmᴅlᴅrin keçirilmᴅsi;

Aĸaǰ ēdakē qanunlarēn qþbul edilmþsi tövsiyþ edilir:

ñUĸaqlarēn mᴅhkᴅmᴅ müdafiᴅsi haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñYuvenal ᴅdliyyᴅ haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñMᴅiĸᴅt zorakēlēǰ ē haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUĸaqlarēn cismani cᴅzadan müdafiᴅsi haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUĸaqlarēn hᴅr cür zorakēlēqdan müdafiᴅsi haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñReproduktiv saǰ lamlēq haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUĸaqlarēn asudᴅ vaxtlarēndan istifadᴅnin tᴅĸkili haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUĸaqlarēn sosial hüquqlarēnēn tᴅmini haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUĸaqlara qarĸē hᴅr cür ayrē-seçkiliyin aradan qaldērēlmasē haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUĸaqlara vurulmuĸ maddi vᴅ (vᴅ ya) mᴅnᴅvi zᴅrᴅrin ödᴅnilmᴅsi haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñĶstedadlē uᴋaqlarēn aᴋkarlanmasēnēn prosedurlarē haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUᴋaqlarēn mᴅdᴅni-kütlᴅvi tᴅdbirlᴅrdᴅ iᴋtirakēnēn tᴅnzimlᴅnmᴅsi haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

ñUᴋaqlarēn mülkiyyᴅt hüquqlarēnēn tᴅmini haqqēndaò Azᴅrbaycan Respublikasēnēn qanunu;

Müvafiq icra hakimiyyþti orqanēna (vþ ya orqanlarēna) tövsiyþ edilþn tþdbirlþr:

Milli Fᴅaliyyᴅt Planēnēn III bölmᴅsindᴅ ᴅks olunmuᴋ müxtᴅlif kateqoriyadan olan insanlarēn hüquqlarēnēn müdafiᴅsi istiqamᴅtindᴅ tᴅdbirlᴅrin hᴅyata keçirilmᴅsi mᴅqsᴅdilᴅ Uᴋaq hüquqlarēnēn müdafiᴅsi sahᴅsindᴅ ᴅlaqᴅlᴅndirilmiᴋ, sᴅmᴅrᴅli vᴅ keyfiyyᴅtli iᴋin aparēlmasē üçün Uᴋaq hüquqlarē üzrᴅ Dövlᴅt Proqramēnēn hazērlanmasē;

BMT Baᴋ Assambleyasē tᴅrᴅfindᴅn ñUᴋaqlar üçün yararlē dünyaò Bᴅyannamᴅsi, Avropa Ķurasē tᴅrᴅfindᴅn isᴅ ñUᴋaqlar üçün yararlē Avropaò Bᴅyannamᴅsi qᴅbul edilmᴅsi vᴅ Avropa Birliyindᴅ xüsusi uᴋaq hüquqlarē strategiyasēnēn hazērlanmasēnē uyĝun olaraq, ñUᴋaqlar üçün Yararlē Azᴅrbaycanò adlē uzunmüddᴅtli strateji Proqramēn qᴅbul olunmasē;

Mᴅhkᴅmᴅ qᴅrarlarēna uyĝun olaraq uᴋaĝēn saxlanēlmasē üçün müᴅyyᴅn edilmiᴋ alimentin borclu tᴅrᴅfindᴅn ödᴅnilmᴅsi ilᴅ baĝlē çoxsaylē problemlᴅrin olmasēnē nᴅzᴅrᴅ alaraq, cavabdehdᴅn alēnaraq iddiaçēya verilmᴅsi mᴅhkᴅmᴅ tᴅrᴅfindᴅn qᴅt edilᴅn alimentin Dövlᴅt Sosial Müdafiᴅ Fondu (vᴅ ya müvafiq dövlᴅt orqanē nᴅzdindᴅ yaradēlmēᴋ vᴅ dövlᴅt tᴅrᴅfindᴅn maliyyᴅlᴅᴋᴅn «Aliment Fondu») tᴅrᴅfindᴅn ödᴅnilmᴅsi üzrᴅ mexanizmin yaradēlmasē vᴅ tᴅtbiq edilmᴅsi (hᴅmin alimentin sonradan dövlᴅt tᴅrᴅfindᴅn borcludan mᴅcburi qaydada alēnmasē ᴋᴅrti ilᴅ);

Tᴅhsil sahᴅsindᴅ olduĝu kimi sᴅhiyyᴅ sahᴅsindᴅ dᴅ ñKᴅnd yerlᴅrindᴅ sᴅhiyyᴅ müᴅssisᴅlᴅrinᴅ tibb iᴋçilᴅrin cᴅlb olunmasēnēn hᴅvᴅslᴅndirilmᴅsi tᴅdbirlᴅri haqqēnda Proqramòēn qᴅbul edilmᴅsi;

Uşaq Hüquqları Konvensiyasına əsasən Azərbaycan Respublikasının növbəti dövlət məruzələri ilə bağlı tövsiyələr üzrə dövlət qurumları və qeyri-hökumət təşkilatları ilə müzakirələrin keçirilməsi və göstərilən nöqsanların aradan qaldırılması, həm də tövsiyələrin həyata keçirilməsi üzrə tədbirlərin görülməsi;

Uşaq Hüquqları Konvensiyası və onun əlavə protokolu nəzərə alınmaqla «Uşaqlar müharibə və hərbi münaqişələr şəraitində» mövzusunda Beynəlxalq Konfransın keçirilməsi;

Dünya təcrübəsində müsbət qarşılanan «Uşaq dostu şəhərlər» layihəsi üzrə dövlət qurumları və ictimai təşkilatlarla müzakirələrin aparılması;

Vətəndaşların donor hərəkatına fəal cəlb edilməsi üçün «Milli donor günü»nün təsis olunmasını və qan bankı üçün qan vermə aksiyalarının keçirilməsini təşkil etmək;

BMT-nin Uşaq Hüquqları Komitəsinin sonuncu tövsiyəsində qeyd edildiyi kimi uşaqlara dair bütün sahələr üzrə geniş statistik informasiyanın yığılması üzrə sistemin formalaşdırılması məqsədilə dünya təcrübəsində olduğu kimi DevInfo bazasının yaradılması;

Bakı Dövlət Universitetində, Naxçıvan Dövlət Universitetində yuvenal ədliyyə idarəçiliyi üzrə xüsusi təhsil proqramının və Ədliyyə Nazirliyinin təlim və tədris mərkəzlərində, DİN-in Polis Akademiyasında və digər ali məktəblərdə xüsusi tədris proqramlarının tədrisi;

Bütün aidiyyatı dövlət qurumları, milli və beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin iştirakı ilə Azərbaycanda yuvenal ədliyyə sisteminin inkişafına dair müvafiq icra hakimiyyəti yanında xüsusi komissiyanın yaradılması;

Qanunla münaqişədə olan uşaqların problemlərinin prioritet təşkil etdiyini nəzərə alaraq, aidiyyəti qurumların cəlb olunması yolu ilə qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsini, uşağın tərbiyə müəssisəsində olduğu dövrü, onun azad edildikdən sonra cəmiyyətə reinteqrasiyası məqsədilə alternativ tərbiyə üsullarını, reabilitasiya tədbirlərini, preventiv işlərin təşkilini, tərbiyə müəssisəsində olan uşaqların şəxsi həyat hüququnun təmin

olunmasını (şəxsi geyim, şəxsi dolab, şəxsi əşyalar və s.), onların təhsilinin təşkil edilməsini, uşaq hüquqları üzrə ixtisaslaşmış məhkəmə işçilərinin və vəkillərin hazırlanmasını, mediasiya institutunun formalaşdırılması, habelə bu sahə ilə bağlı digər zəruri məsələləri özündə əks etdirən «Yetkinlik yaşına çatmayanların ədalət mühakiməsi (yuvenal ədliyyə) üzrə Dövlət Proqramı»nın hazırlanması;

Uşaq tərbiyə müəssisəsində islah və tərbiyə olunma prosesinin səmərəliliyini artırmaq məqsədilə müəssisənin ailə və ictimaiyyətlə əməkdaşlığını yaratmaq və genişləndirmək;

Uşaq tərbiyə müəssisəsində ərzağın keyfiyyətinə və keyfiyyətlə hazırlanmasına nəzarəti gücləndirmək;

Uşaq tərbiyə müəssisəsində peşə təhsilinin və peşə hazırlığının daha da təkmilləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlər görmək;

Tərbiyə müəssisəsindən azad edilmiş məhkumların yaşayış yerində müşayiət edilməsi, onların əmək və məişət şəraiti ilə təmin olunması, hərbi xidmətlə bağlı problemlərinin həll edilməsi, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş məhkumlara himayəçilik işinin təşkili, azadlığa buraxılma müddətində onlara kömək göstərilməsi;

Cinayətkarlığın qarşısını almaq üçün təhsil ocaqlarında, çətin tərbiyə olunan uşaqlar üçün xüsusi məktəblərdə tərbiyəvi mövzuda söhbətlərin aparılması, profilaktik tədbirlərin keçirilməsi;

Yetim, kimsəsiz və valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların sosial müdafiəsinin təşkili və gücləndirilməsi, problemin tədricən həll edilməsi məqsədilə onların sosial qayğısını üzərinə götürmək, onları ailəyə qaytarmaq imkanlarına malik olan Sosial Reabilitasiya Mərkəzlərinin, zorakılığa məruz qalmış uşaqların Krizis Mərkəzlərinin, uşaq və yeniyetmələr üçün sığınacaqların, valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqlara yardım mərkəzlərinin yaradılması ilə dövlət sosial müdafiə orqanları nəzdində təşkilat və xidmətlər şəbəkəsinin yaradılması, uşaqların ailə mühitində sağlam inkişafı və cəmiyyətə inteqrasiyası üçün

dövlDt tDlim-tDrbiyD müDssisDlDrindDn ailDlDrD verilmDsi vD alternativ qayĵ ēnēn tDKkili mexanizmlDrinin yaradēlmasē vD tDtbiqi, bu prosesin hDyata keçirilmDsi mDqsDdilD müvafiq proqramda Dksini tapmēK tDdbirlDrin icrasē üçün dövlDt büdcDsindDn ayrēlmasē nDzDrdD tutulmuK vDsaitlDrin ehtiyaclara uyĵun artērēlmasē;

Daxili ĶlDr Nazirliyi tDrkibindD polis uKaq inspektorlarēndan ibarDt, xüsusi Yuvenal Polis qurumunun, hDmçinin hDr bir rayon polis idarDsindD (KöbDsindD) UKaq otaĵēnēn yaradēlmasē vD bura ayrēca giriKin olmasēnēn tDmin edilmDsi;

ValideynlDri mDlum olmayan uKaqlara KDxsiyyDt vDsiqDsinin verilmDsi mDqsDdilD Daxili ĶlDr Nazirliyinin xüsusi mDrkDzinin yaradēlmasē;

Cinsi zorakēlēq qurbanē olmuK uKaqlarēn dindirilmDsi ilD baĵlē beynDlxalq tDcrübDnin öyrDnilib, ölkD KDraitinD uyĵun olaraq, uKaqlar üçün yararlē KDkildD tDtbiq edilmDsi;

CinayDt törDtmiK, eyni zamanda zorakēlēĵa mDruz qalmēK yetkinlik yaKēna çatmayanlarēn KDxsiyyDti haqqēnda mDlumatē onun özünün (DgDr 14 yaKē artēq tamam olubsa) vD ya qanuni nümayDndDsinin icazDsi olmadan ictimaiyyDtD yayēlmamasē;

Televiziya ekranlarēnda qDddarlēĵē tDbliĵ edDn vD bu kimi digDr mDlumatlarēn müDyyDn edilmiK vaxtlardan kDnar xDbDr KDklindD göstDrilmDsi zamanē «UKaqlarēn baxmasē qadaĵandēr» vD s. xDbDrdaredici qeydlDrlD müKayiDt olunmasēnēn tDmin edilmDsi;

Televiziya kanallarēnda uKaqlara dair müxtDlif mövzularda müntDzDm olaraq proqramlarēn hazērlanmasē;

Televiziya kanallarēnda aylēq uKaq hüquqlarē saatēnēn tDKkili;

Clilliyi olan KDxslDrin hüquqlarēnēn tDmin olunmasē vD onlarēn sDrbDst hDrDkDt etmDk imkanēnēn yaradēlmasē mDqsDdilD KDhDr vD rayonlarda panduslarēn qurulmasē;

QDyyumluq vD himayDçilik orqanlarēnēn hüquqi statusuna yenidDn baxēlmasē vD onlarēn müstDqil dövlDt orqanēna çevrilmDsi;

MüDssisDlDrdDn bioloji vD alternativ ailDlDrD verilDn uKaqlarla baĵlē mDlumat bazasēnēn yaradēlmasē;

Müəssisədən uşağı ailəyə qaytarmazdan əvvəl ailənin vəziyyəti, maddi durumu, yaşayış şəraiti, ailənin və uşağın psixoloji durumu öyrənilməli, uşağın müəssisəyə nisbətən ailədə yaşamağı məqbul hesab edildiyi hallarda onun ailələrə verilməsi;

Ailələrə verilən uşaqların vəziyyətinin nəzarətdə saxlanılması, onların təhsildən yayınmasının qarşısının alınması məqsədilə rayonlar üzrə ailələrə verilən uşaqların siyahısını həmin rayon icra hakimiyyəti yanında Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalara göndərmək, uşaqlar yetkinlik yaşına çatana qədər müntəzəm olaraq onların vəziyyəti ilə bağlı məlumatlar almaq və onların ehtiyaclarını ödəmək üçün tədbirlər görmək;

Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların qəyyumlarına (himayəçilərinə) (25 manat) ödənilən aylıq müavinətin minimal ehtiyacları ödəmək həcminə qədər artırılması;

Reproduktiv sağlamlıq haqqında biliklərin yayılması;

Sağlam həyat tərzinin təbliği;

Uşaqların ana südü, yodlaşdırılmış duz, mikroelementlərlə qidalanması ilə bağlı maarifləndirmə işinin aparılması;

Lantus preparatları ilə diabetli xəstə uşaqların ehtiyaclarının tam ödənilməsi;

Uşaq bağçalarına, internat məktəblərinə, uşaq evlərinə verilən yemək xərclərinin artırılması;

Müddətli xidmətdə olan hərbi qulluqçuların uşaqlarına, şəhid uşaqlarına və müharibə əlillərinin, 20 Yanvar hadisələri zamanı əlil olanların, Çernobıl qəzası nəticəsində I və II qrup əlil olmuş, yaxud vəfat etmiş valideynlərin uşaqlarına, ödənilən müavinətlərin məbləğlərinin daha da artırılması;

Xüsusi təhsilə cəlb olunanların valideynlərinə və ya digər qanuni nümayəndələrinə uşaqlarını xüsusi təhsil müəssisəsinə, sağlamlıq və reabilitasiya mərkəzlərinə və tibb müəssisələrinə aparıb-gətirmək üçün ödənilən müavinətin artırılması;

Ķnternat müᴅssisᴅlᴅrindᴅ saĵlamlēq imkanē mᴅhdud olan hᴅr 20 uᴋaĵa 1 iᴋçi ᴅvᴅzinᴅ ᴅn azē 2 iᴋçinin tᴅyin edilmᴅsi vᴅ 40% imtiyazlarēn bᴅrpa olunmasē;

Mᴅktᴅblᴅrdᴅ tibb mᴅntᴅqᴅlᴅrinin yaradēlmasē vᴅ lazēmi dᴅrman preparatlarē vᴅ digᴅr avadanlēqlarla tᴅchiz olunmasē;

Ķnsan hüquqlarēnēn tᴅdrisi sahᴅsindᴅ ümumtᴅhsil mᴅktᴅblᴅrindᴅ ictimai ᴅsaslarla üçpillᴅli tᴅdris sisteminin (müvafiq olaraq, I-IV, V-VIII, IX-XI siniflᴅr) hᴅr tᴅdris pillᴅsi üçün «Uᴋaq hüquqlarē»na aid mövzularēn tᴅdrisdᴅ öz ᴅksini tapmasē üçün müvafiq modullarēn (proqramlarēn) hazērlanmasē vᴅ tᴅdrisi;

ñAzᴅrbaycan Respublikasēnda xüsusi qayĵēya ehtiyacē olan (saĵlamlēq imkanlarē mᴅhdud) uᴋaqlarēn tᴅhsilinin tᴅᴋkili üzrᴅ Ķnkiᴋaf Proqramēònēn bu il yekunlaᴋmasēnē nᴅzᴅrᴅ alaraq, hᴅmin proqramēn növbᴅti illᴅr üçün hazērlanmasē;

Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Nazirlᴅr Kabineti tᴅrᴅfindᴅn «2005-2009-cu illᴅr üçün Azᴅrbaycan Respublikasēnēn ümumtᴅhsil mᴅktᴅblᴅri ᴋᴅbᴅkᴅsindᴅ pedaqoji kadr tᴅminatē üzrᴅ Ķnkiᴋaf Proqramē»nēn bu il yekunlaᴋmasēnē nᴅzᴅrᴅ alaraq, hᴅmin proqramēn növbᴅti illᴅr üçün hazērlanmasē;

Mᴅktᴅblᴅrdᴅ maraq dᴅrnᴅklᴅrini insan hüquqlarē dᴅrnᴅyi ilᴅ ᴅvᴅz edilmᴅsi;

Tᴅhsil müᴅssisᴅlᴅrindᴅ özünüidarᴅyᴅ geniᴋ yer verilmᴅli, idarᴅetmᴅ seçki ᴅsasēnda hᴅyata keçirilmᴅli, mᴅktᴅbin pedaqoji heyᴅti, ᴋagirdlᴅr vᴅ onlarēn valideynlᴅri mᴅktᴅbdin idarᴅetmᴅ prosesinᴅ tᴅsir etmᴅk imkanlarēna malik olmalē;

Hᴅr bir Mᴅktᴅbdᴅ Ombudsmanēn Sᴅfirinin seçilmᴅsi;

Bütün mᴅktᴅblᴅrdᴅ Uᴋaq Parlamentinin yaradēlmasē vᴅ iᴋinin tᴅkmillᴅᴋdirilmᴅsi;

ñUᴋaqlarē dinlᴅyᴅkò devizi altēnda respublika üzrᴅ ictimai dinlᴅmᴅlᴅrin keçirilmᴅsi;

Uᴋaqlarēn yaᴋlarēna uyĵun olaraq Uᴋaq Hüquqlarē Konvensiyasēnē, tᴅdris vᴅsaitlᴅrini kitabça ᴋᴅklindᴅ çap edilᴅrᴅk, bütün mᴅktᴅblᴅrᴅ paylanmasē;

Mᴅktᴅblᴅrdᴅ fᴅaliyyᴅt göstᴅrᴅn valideyn ᴠᴅ ᴋagird komitᴅlᴅrinin iᴋinin daha da tᴅkmillᴅᴋdirilmᴅsi;

Mᴅktᴅbyaᴋlē mᴅktᴅbᴅ getmᴅyᴅn uᴋaqlarēn aᴋkar edilmᴅsi mᴅqsᴅdilᴅ tᴅdqiqatēn aparēlmasē ᴠᴅ hᴅmin uᴋaqlarēn problemlᴅrini hᴅll edᴅrᴅk yeni tᴅdris ilindᴅ onlarē tᴅhsilᴅ cᴅlb etmᴅk;

Mᴅktᴅblᴅrdᴅ ibtidai hᴅrbi hazērlēq dᴅrslᴅrinin sᴅmᴅrᴅliliyini artērmaq mᴅqsᴅdilᴅ mᴅktᴅblᴅrin ᴅyani ᴠᴅsaitlᴅrlᴅ tᴅmin edilmᴅsi;

Uᴋaq kitabxanalarēnēn ᴋᴅraitinin yaxᴋēlaᴋdērēlmasē ᴠᴅ tᴅbliĵ edilmᴅsi;

Ķstedadlē uᴋaqlarēn üzᴅ çēxarēlmasē mᴅqsᴅdilᴅ tᴅdbirlᴅrin (müsabiqᴅlᴅrin, sᴅrgilᴅrin ᴠᴅ s.) keçirilmᴅsi;

ñMᴅktᴅbdᴅnkᴅnar müᴅssisᴅlᴅrin inkiᴋafē, maddi-texniki bazasēnēn tᴅkmillᴅᴋdirilmᴅsi üzrᴅ Dövlᴅt Proqramēnēn qᴅbul edilmᴅsi;

Olimpia komplekslᴅrindᴅn uᴋaqlarēn ödᴅniᴋsiz istifadᴅsinᴅ ᴋᴅraitin yaradēlmasē, burada uᴋaq ᴠᴅ gᴅnclᴅr üçün dᴅrnᴅklᴅrin açēlmasē;

Mᴅktᴅblᴅrdᴅ idman zallarēnēn müasir standartlara uyĵunlaᴋdērēlmasē ᴠᴅ müvafiq avadanlēqlarla tᴅchiz olunmasē;

Uᴋaqlar üçün idman meydançalarēnēn tikilmᴅsi;

Yay ᴠᴅ qēᴋ düᴋᴅrgᴅlᴅrinin tᴅᴋkili;

Peᴋᴅ mᴅktᴅblᴅrinin fᴅaliyyᴅtinin tᴅkmillᴅᴋdirilmᴅsi;

Fiziki ᴠᴅ ᴅqli inkiᴋaf problemlᴅri olan uᴋaqlarēn inklyuziv tᴅhsilᴅ cᴅlb olunmasē ᴠᴅ bunun üçün lazēmi fiziki müyᴅssᴅrliyin tᴅmin olunmasē;

Dövlᴅt qurumlarēnēn saytēnēn tᴅrkibindᴅ uᴋaqlar üçün sᴅhifᴅnin yaradēlmasē;

Azᴅrbaycan dilindᴅ uᴋaqlar üçün yararlē mᴅlumatlarē özündᴅ ehtiva edᴅn internet saytēnēn yaradēlmasē;

Hᴅr bir rayonda qadēn ᴠᴅ uᴋaq mᴅsᴅlᴅlᴅri ilᴅ mᴅᴋĵul olan QHT-lᴅrin yaradēlmasē ᴠᴅ dᴅstᴅklᴅnmᴅsi;

Televiziya kanallarēnda ᴠᴅ küçᴅlᴅrdᴅ yerlᴅᴋdirilᴅn ekranlarda uᴋaq hüquqlarēna dair sosial reklam çarxlarēnēn

yayēmlanmasē, hᴅmçinin respublikanēn ĸᴅhᴅr vᴅ rayonlarda banerlᴅrin, baĸqa tᴅbliĝat vᴅ reklam materiallarēnēn asēlmasē;

Uĸaqlar arasēnda vᴅtᴅnpᴅrvᴅrlik hissinin aĸēlanmasē mᴅqsᴅdilᴅ 26 iyun - Azᴅrbaycan Respublikasēnēn Silahlē Qüvvᴅlᴅri Günündᴅ respublika üzrᴅ hᴅrbi yarēĸēn keçirilmᴅsi;

Hᴅr il 20 noyabr tarixindᴅ tᴅĸkilatlar (dövlᴅt qurumlarē, QHT-lᴅr vᴅ beynᴅlxalq tᴅĸkilatlar) arasēnda ñUĸaqlarēn ehtiyaclarē vᴅ maraqlarē naminᴅ nᴅ etmiĸik?ò müsabiqᴅsinin keçirilmᴅsi;

ñUĸaqlar üçün yararlē Azᴅrbaycanò devizi altēnda müxtᴅlif mövzular üzrᴅ Uĸaq hüquqlarē aylēĝēnēn keçirilmᴅsi;

Mþhkþmþ hakimiyyþti orqanlarēna:

Respublika üzrᴅ Yetkinlik yaĸēna çatmayanlara dair cinayᴅt iĸlᴅri üzrᴅ mᴅĸĝul olmaq üçün Baĸ Prokurorluqda xüsusi yuvenal prokurorluq ĸöbᴅsinin yaradēlmasē;

BMT-nin Uĸaq Hüquqlarē Komitᴅsinin tövsiyᴅsindᴅ qeyd edildiyi kimi müvafiq tᴅlim keçmiĸ peĸᴅkarlardan ibarᴅt yuvenal mᴅhkᴅmᴅlᴅrin yaradēlmasē;

Kütlþvi informasiya vasitþlþrinþ vþ QHT-lþrþ:

Uĸaq hüquqlarēnēn tᴅbliĝi ilᴅ baĝlē televiziya kanallarēnda sosial reklamlarēn verilmᴅsi;

De-İnstitutlaĸma proqramē haqqēnda ictimaiyyᴅti mütᴅmadi olaraq mᴅlumatlandērmasē.

Ölkᴅdᴅ bu sahᴅdᴅ hᴅyata keçirilᴅn tᴅdbirlᴅrᴅ baxmayaraq, problemlᴅr dᴅ mövcuddur vᴅ bu problemlᴅrin hᴅlli üçün uĸaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ vahid strategiyanēn iĸlᴅnib hazērlanmasē vᴅ hᴅyata keçirilmᴅsi üçün dövlᴅt strukturlarē ilᴅ yerli vᴅ beynᴅlxalq qeyri-hökumᴅt tᴅĸkilatlarēnēn fᴅal iĸtirakē vᴅ ᴅmᴅkdaĸlēĝē zᴅruridir.

Bütün bu tᴅdbirlᴅrin ᴅsas mᴅqsᴅdi uĸaqlarēn hüquq vᴅ maraqlarēnēn daha etibarlē tᴅmin olunmasēdēr vᴅ tövsiyᴅ olunan bu tᴅdbirlᴅrin hᴅyata keçirilmᴅsi ölkᴅmizdᴅ uĸaqlarēn hüquqlarēnēn daha etibarlē müdafiᴅ olunmasēna xidmᴅt edᴅcᴅkdir.

Mündəricat

Giriş 3

Uşaq hüquqları sahəsində qanunvericilik 6

Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkili və uşaq hüquqları 8

Təhsil hüququnun təmini 14

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin mövcud vəziyyəti 25

Uşaqların sağlamlıq hüququ 29

Uşaqlara qarşı zorakılıq 42

Ailədə baş verən zorakılıqlar, erkən nikah 47

Müasir texnologiyalar vasitəsilə uşaqlara qarşı zorakılıq ....49 ..

Uşaq alveri 54

Uşaq hüquqlarının müdafiəsi üzrə KİV-in monitorinqi ....56 ..

Uşaq əməyinin istismarı...60

Məhkəmə qərarlarının icrası vəziyyəti 63

Uşaq Hüquqları Klinikası...64

Qaçqın və məcburi köçkün uşaqların hüquqlarının müdafiəsi ... 66

Uşaqların ailələrə verilməsi və alternativ qayğı 72

Yuvenal ᴄ dliyyᴅ - Yetkinlik yaᴋēna çatmayanlar barᴅsindᴅ ᴅdalᴅt mühakimᴅsi 82

Miqrant ailᴅlᴅrindᴅ azᴅrbaycanlē uᴋaqlarēn hüquqlarēnēn qorunmasē...90

Uᴋaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ beynᴅlxalq tᴅcrübᴅ 92

Uᴋaq hüquqlarē sahᴅsindᴅ maariflᴅndirmᴅ 102

Uᴋaqlarēn inkiᴋaf vᴅ iᴋtirak hüququ 115

Uᴋaq rᴅsm müsabiqᴅlᴅrinin tᴅᴋkili 116

Uᴋaqlarēn asudᴅ vaxtēnēn sᴅmᴅrᴅli tᴅᴋkili 117

Uᴋaqlara aid qanunvericiliyin tᴅhlili 120

Yekun tᴅkliflᴅr vᴅ tövsiyᴅlᴅr 129